

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECE ÖYKÜ

ÖYKÜ

Cihan Aktaş, Hasibe Çerko, Mihriban İnan Karatepe, Recep Seyhan Zeynep Hicret, Esra Özdemir Demirci, Hâle Sert, Soner Oğuz, Vural Kaya, Mustafa Uçurum, Recep Kayalı, Muhammet Erdevir, Saliha Feriadağı İlhan, Birgül Yangın Aslanoğlu, Nadir Aşçı, Merve Özgenli Çelik, Hatice İbis, Aytaç Ören

YAŞADIĞIM GİBİ

Mehmet Ayıcı: Ansızın Nasıl Büyürse İçindeki Çocuklar

SÖYLEŞİ

Sema Bayar, Müzeyyen Çelik ile *Bütün Ağırklarımla* üzerine,
Şeyma Subaşı, Nisan Erdem ile *Gör İhtarı* üzerine konuştu.

ÖYKÜ ÜZERİNE

Ertan Örgen, Zeynep Sati Yalçın, Muhammet Erdevir, İsmail Turan yazdı.

HECEÖYKÜ'DE İLKLER

Ayşe Parlak, Hanım Nevra Yağcı, Fatma Nur Uysal, Ali Demir, Erva Kara

DELİ CESARETİ

Esra Özdemir Demirci

Öykü, 72 Sayfa

“Yine birlikteyiz işte. Yine elimize tutuşturulmuş kâğıtlara bir şeyler yazmaya çalışıyoruz. Arandığımız kelimeler, ardımıza düşenler, aradıkça kaybolanlar, hiç aramadığımız halde önümüzde şekillenenler. Tarafını seç. Hangisinden yanasın?”

Köşeye sıkışmış hayatlar, iğne deliğinden geçmeyi başaran mutluluklar, korkunun ağına takılan refleksler, üzerine setler çekilmiş yokluk hissi, sisi dağılmayan rüyalar, bilinçli bilinçsiz hamleler, muhatabını bulma çabasında kelimeler. Esra Özdemir Demirci ikinci öykü kitabında, duvarlarında yaşanmışlıklar olan bir ev çiziyor. O duvarlarda yazılar da olsun, diyor ve ekliyor: Nasılsa yaşamak kadar yazmak da cesaret ister; deli cesareti.

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:18 SAYI:107 EKİM-KASIM 2021 ISSN 1304-7604

HECEÖYKÜ

EKİM
KASIM

107

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ

ISSN 1304-7604

YIL: 18 SAYI: 107

Ekim-Kasım 2021

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ö. Faruk Ergezen

Genel Yayın Yönetmeni Rasim Özdenören

Yayın Kurulu Ali Karaçalı, Ali Necip Erdoğan, Ali Ulvi Temel,

Diğer Eşitgin, Emin Gürdamur, Hatice Bildirici

Yönetim Yeri Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara

İletişim Tel: (312) 419 69 13

Fax: (312) 419 69 14 P.K. 79 Yenışehir/Ankara

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

www.hece.com.tr

hece@hece.com.tr

heceyayinlari

Teknik Hazırlık: Hece

Kapak: Hece www.hece.com.tr

Baskı: Emsal Matbaa Tanıtım www.emsalmatbaa.com.tr

2021 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 190 TL.

Kurumlar İçin: 580 TL.

Hece ve Heceöykü Dergisi İçin: 480 TL.

Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Heceöykü'ye gelen yazılar yayın kurulunun onaylaması durumunda takip eden üç sayıda

yayınlanır. Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez.

İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 30.09.2021

İÇİNDEKİLER

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Selçuk Azmanoğlu / 5

ÖYKÜ

Cihan Aktaş/Ürkekliği Onun / 6

Hasibe Çerko/Hüzün Işıkları / 14

Mihriban İnan Karatepe/Körmek / 17

Recep Seyhan/Uğultu / 20

Zeynep Hicret/Cebir / 25

Esra Özdemir Demirci/Deli Cesareti / 28

Hâle Sert/Garip Bir Oyun / 31

Soner Oğuz/Azrail'in Kulunç Hali / 37

Vural Kaya/Üç Küçürek Öykü / 44

Mustafa Uçurum/Küçürek Öyküler / 45

Recep Kayalı/Cennet'te Dokuz Gün / 46

Muhammet Erdevir/Toza Boğulan Öykü / 56

Saliha Ferşadoğlu İlhan/Bulutlardan Kaçmak / 61

Birgül Yangın Aslanoğlu/Sen Bu O-Yun-Dan Çık! / 63

Nadir Aşçı/Tipik Bir Ege Kasabası / 67

Merve Özgenli Çelik/Kendini Oynayamayan Adam / 72

Hatice İbis/Sütsüz! / 76

Aytaç Ören/Yalnızlık Düşü/V/Erir / 80

SÖYLEŞİ

Sema Bayar/Müzeyyen Çelik ile *Bütün Ağırlıklarım* Üzerine / 82

Şeyma Subaşı/Nisan Erdem ile *Gör İhtarı* Üzerine / 86

YAŞADIĞIM GİBİ

Mehmet Aycı/Senin Sonsuz Uçan Kuşların / 91

Ansızın Nasıl Büyürse İçindeki Çocuklar / 93

ÖYKÜ ÜZERİNE

- Ertan Örgen**/Şehrin Kenarından Öyküler / 95
Muhammet Erdevir/ Trajik Yaşamlar Karşısında
İnce Bir Toplumculuk: Lacivert Duman / 99
Zeynep Sati Yalçın/ Yahuda İskariot'ta İhanetin
Bir Başka Yüzünü Okuma Denemesi / 103
İsmail Turan/Rüya İçinde Rüya: "Kesik Süt Tadı" Öyküsüne Psikanalitik Bir Yaklaşım / 111

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

- Abdurrahman Münif**/Çeviri: Ökkeş Hengil/Süveyleh / 120
Huşeng Golşîrî/Çeviri: Yasamin Gholamrahmani/Çınar / 126

HECEÖYKÜ'DE İLKLER

- Ayşe Parlak Akyüz**/Boş Ev / 132
Hanım Nevra Yağcı/Geçmişin Parmak İzleri / 134
Fatma Nur Uysal Pınar /Asi Kız Yahut Pençe / 138
Ali Demir/Aksak Derviş / 143
Erva Kara/Kuşlar İçin Küçük Şemsiyeler / 147

KİTAPLIK

- Sema Bayar**/Bütün Ağırılıklarım / 150
Şeyma Sarı/Bulanık Zihinde Yükselen Piramit: *Sis Nasıl Olsa Dağılır* / 153
Saime Kemercî/Edebiyatın İyileştirici Gücü Üzerine Bir Değerlendirme / 156

Selçuk Azmanoğlu

CİHAN AKTAŞ

Ürkekliği Onun

Aklına koyduğu her neyse o yüzden gitmiş İzmit'e. Yatışmış değil yüreği, çözemediği meseleler var ama bundan böyle aksatmayacak işini, ufak tefek hatalarını da benim yardımımıyla düzeltecek. İş hayatım güllük gülistanlık değil, anlatmıştım, matbudan dijitale geçiş yapıyor gazete, kalıcı olmak için daha faal olabilmeliyim. Baktı ki susuyorum, tamam, hatalıyım ama bir şans daha ver bana, ben sizin evde huzur duydum, erkek yok bir kere, sen de beni kardeş bil, evladın bil, diye mırıldandı. Sinir oldum birden: Nasıl evladım bilebilirim ki onu, en fazla on yaş vardır aramızda. Böyle bir işe uygun olmadığını gösteriyor her hâliyle. Sözü uzatmadan kesip atmam gerekiyordu. Annemin durumu hassas, biliyorsun, dedim. Buna rağmen bana haber vermeden işi asıyorsun, bu bir yana, sürekli bir panik içindesin, kınadığımdan değil ama annem etkileniyor. Ona dikkatini vermiyorsun, yemek yedirirken de işin başından aşkınmış gibi davranıyorsun.

Anneme hikâyeler anlatmıyor, bunu en başında konuşmuştuk oysa. Tersine, ondan her duyduğunu gerçek sanıp ortalığı ayağa kaldırıyor. O güpegündüz, az önce sohbet ettiği birkaç gencin nereye kaybolduğunu sorduğunda, gılmanları gördüğüne yoruyor. Gerçeklikle zihin karışıklığı arasında fark gözetmeden, bir müjde almış gibi tutunuyor annemin sözlerine bazen. Bahçe oturmalarından süzülen bir cümlesine kulak kesilip koşuyor yanıma, cennetlik senin annen, diyor, cennet kadını. Annem de onun için benzeri şeyler söylüyor. Yeşiller içinde hep, bütün elbiseleri türlü tonlarda yeşil, dilinde Kur'an, mekânı cennet. Ürkekliğini atıp şen şakrak konuşsa bir de, gülse yüzü, keşke. Deniyor, yapamıyor. Yüzünü ele geçiriyor endişeleri. Aklını bir konuya takınca da gözü görmüyor başka şeyleri. Deneme süresindeyiz ve pazartesi sabahı işe gelmedi, tutmuş arkadaşıyla İzmit'e gitmiş. Uykusuz bir gece geçirdim, işimden geri kaldım, bundan sonra nasıl güvenirim ona?

Yeni bir iş buluncaya kadar kalabilirsin bizde, dedim. Ancak başka birini arıyorum, bilesin. Annem sana alışamadı maalesef, sen de görüyorsun.

Ama gayret etmedim mi, diye sordu, titrek bir sesle.

Beni zor durumda bıraktın, o gün işe gidemedim, dedim.

Mecburdum abla, arkadaşımın başka günü yoktu, dedi titrek bir sesle. Bu ses tonu işte, hemen ardından bir gözyaşı tufanı bastıracaktı gibi geliyor insanı.

Bir insan bütün varlığıyla nasıl bu kadar ürkek olabilir? Cevap veremeyeceğim soru değil bu, ama yeni işe girmiş biri de güven uyandırmak için gayret göstermeli. Deneme süresi bitmemişti, birkaç kez telefon edip gelmedi, bu defa da şehir dışına gitmiş. İçeri adım atmasına izin vermezdim ama kime bırakacaktım annemi? Bakıcı kolay bulunmuyor. Hâlâ Sevara'yı arıyor, onun tatlı sesini, yumuşak hareketlerini, yemek yedirirken gösterdiği annece şefkati... Elimde tabletle yanına oturduğumda, "Bana annemi göster," derken de onu kastediyor. "Bu yemeği kim yaptı?" diye sorduğunda, aslında Sevara'nın sesine, görüntüsüne ulaşmaya çalışıyor. Onun biber dolması başka olur, demeye çalışıyor dağınık kelimelerle. Nasıl başka? İçine sevgi oturdum annem, diye yedirir, bir yandan da memleketinde bıraktığı ailesi hakkında masal tadında bir şeyler anlatırdı. Doların tırmandığı aylarda işi bırakıp memleketine döndü birçok Özbek bakıcı gibi, haklı. Kız kardeşim izne çıktı, ben bakıcı ararken o annemle ilgilendi. İzni bitmek üzereyken çıktı karşıma Güler. Kocasıyla ayrı yaşıyordu, kirayı ödeyemez olunca, tarikattan arkadaşı Meliha'nın evinde kalmaya başlamıştı. Bir başka arkadaşı oğlunu yatılı bir Kur'an kursuna yerleştirmesine yardım etmişti. Satmak istemediği eşyalarını arkadaşlarının depo veya bodrumlarına taşımıştı. Cumartesi akşamı Meliha'nın evine geliyordu oğlu, yukarı kattaki banyoda yıkayıp paklıyordu onu.

En başında, oğlunu yerleştir bir yere de gel, bir deneyelim, demiştim. Tereddütlerim vardı ama dokunmuştu hâli, şans vermek istemişim. Sevara gibi birini bulmak da kolay değildi ki... Sözü sohbeti yerindeydi Sevara'nın, iyi bir aşçıydı, şen şakraklı. Kapıdan odaya girdiğinde annemin gözleri ışıldadı. Onun ise, gayret etse bile ağır hareketleri. Soğuk nevale de diyemem ama ilgisini veremiyor anneme, kısacık, sıfatsız cümlelerle ve titrek bir ses tonuyla konuşuyor. Güler, diye seslendiğimde sıcıyor ve öyle bir bakıyor ki suçluluk hissediyorum, daldığı konu neyse uzaklaştırdım diye. Elimi kaldırdığımda büzülüyor yerinde, hani, vuracaktım gibi. Odaya girdiğimde oturuyorsa fırlatıyor, boş duruyor diye azarlayacağımı mı sanıyor ne... İzmit yolculuğundan sonra daha da dalgınlaştı, bir bardak çayı tezgâha döküp saçmadan dolduramıyor. Yıllar sonra dönerken bu eve getirdiğim birkaç eşyadan biri olan vazoyu düşürüp kırıldığında çıkışmamak için zor tuttum kendimi. O ise eli ayağı birbirine dolanarak kırıkları toplamaya çalışıyordu.

Biz onunla yapamayacağız, söylemesi zor ama annemi huzursuz ediyor

davranışları. İşte, söyledim sonunda bunları. İşinden olacağı aklına gelmemiş gibi şaşkına döndü. Arkadaşlarına daha fazla yük olmak istemiyordu. Bir şans daha istedi. İzmit konusunda bana bir açıklama yapmadın hâlâ, dedim.

Meliha ancak o gün çıkabilirmiş yolculuğa, mecburen, çaresizce yola düşmüş. İnsan bir mesaj olsun yazmaz mı? Utanmış. Kaldı ki zaten artık her şeyin mahvolduğu hissi içindeymiş. Pazar günleri akşam saatlerinde başlıyor mesaisi, gelmedi, telefon açmadı, kendisine ulaşılmıyordu da. Ertesi sabah kalkıp hazırlandım işe gitmek için, görünmedi. Karşınıza çıkacak durumum yoktu abla, dönmez miydin yoksa, dedi. Elim ayağım tutmuyordu sinirden, Meliha'nın doktor yeğeni var, ona gittim.

Bunu bile şimdi öğreniyorum, bilmem gerekmez miydi? Allah şifa versin, dedim. Ne demiş doktor? Antidepresan bir ilaç yazmış. Hiç sevmem böyle ilaçları, biraz kullanayım bakalım ne olur, diye mırıldandı. Abla beni dinler misin, diye sesini yükseltti ardından, dolu dolu gözlerle. Keyfimden gitmedim İzmit'e, kocamın üzerime aldığı kadınla yaşadığı evi öğrendim de bulmaya gittim onu. Eve barka uğramıyordu, kirayı da ödeyemeyince boşalttım sonunda, ortalıkta kaldık oğlanla, ne aradı ne sordu. Her akşam ta İzmit'e, Suriyeli kadına açtığı eve gidermiş. Beş altı yıldan beri yalan söylemiş bana. Ağırına gitti, sefasını sürmesin, yerin dibine girsin de insan içine çıkamasın istedim.

Demek öyle, demek buymuş. Tahmin etmeliydim. Kendimi bıraksam zangır zangır titremeye başladım böyle bir konuşma karşısında, yıllar önce. Bunları bana anlatabilirdin, avukat tanıdıklarım var, dedim. Hukuki yollara başvururduk.

O evi gidip bulmak istemiş hemen. Gitmese, akli orada kalırmış.

Anlayabiliyorum hislerini, kimi insan gururu çiğnendiğinde kendi kabuğuna çekilmeden yapamaz. Peki, benzeri bir olayın tekrar etmeyeceğine nasıl emin olabilirdim? Bu yaşadıkları bir çırpıda çözüme kavuşmayacak, çekişmeli boşanma olursa da işi zor. Kalbim sızlıyor, titriyor ellerim, kendimi bıraksam yaşlar boşanır gözlerimden, ama hislerime hâkim olmayı öğren-dim ben.

Neler oldu İzmit'te, anlatmaya başladı. Biraz müsaade et, dedim. Annem uykuya dalmak üzereydi, altını değiştirmeliydim hemen. Koşup eldivenlerini giydi, geldi. Yine ürkekti tavırları. Annem ise ben yanıdayım diye olmalı, nispeten rahattı ve onu istemediğini belirtiyordu. Ne işi var burada, diye sorguluyordu bakışlarıyla, kim ki o? Sevara'nın yerine koymamak için görmezden geliyordu onu âdeta.

Salona geçtiğimde *Savaşın Gölgesinde* başlamıştı. Gün içinde, annemi yatırdıktan sonra izlemeye karar vermiştim, ikinci kez de olsa. Ne vurucu cümleleri vardır Unamuno'nun bu filmde! İnsanlar her şey yolundayken

mükemmelmış gibi davranırlar da, kriz anlarında belli ederler seciyelerini. Böyle anlarda dilim tutmuyor benim, saçmalamaya başlıyorum, üstelik onca senelik gazeteciyim, birdenbire ortada kalıp el evinde ekmeğini arayan bu kadıncağz ne yapsın? Düşünceler içinde filmin başlamasını beklerken birer fincan yeşil çayla geldi o, ilişti koltuğa. Oğlunu sordum. Alıştı kursa şükür, deyip İzmit'e getirdi sözü. Gitmeseydim iyiydi abla ama aptal yerine konulmanın düşüncesi de katlanılır gibi değil, dedi ve arka arkaya anlatmaya başladı. Öylesine tanıdık geliyordu ki söyledikleri, nereye varacağını merak edip kısıtım televizyonun sesini.

Arkadaşıyla bir apartmanın girişinde tam üç saat kocasının arabasıyla görünmesini beklemişlerdi. Hava soğuk olduğu için ıssızdı sokak. Biri gelince de çıkıp apartmanı göz hapsinde tutacak şekilde birkaç dakika yürüyorlardı. Şu sarı apartman, demişti Meliha, dördüncü kattaki balkonu camekânlı daire onların. O üç saat içinde beş katlı apartman defalarca yıkılır gibi olmuştu üstüne. İnsan böyle bir durumda metanetini nasıl korurdu ki? Çarşafli bir kadını, dedi, ama bunu unutturdu öfkem. Son zamanlarda vurmaya başlamıştı bana, dayağın acısı ihanetin yanında hafif kalırmış.

Aynı saatlerde haftalardır beklenen kar yağmaya başlamıştı, bir utancın izlerini kapatmak istercesine. Kar taneleri ateş basan yüzünde erirken bir heykel gibi yukarı baktığını anlattı. O evde yaşanan kendi hayatından çalınmış sahneleri nasıl getirmeyebilirdi aklına? Hâlâ sevebilmek tuhaftı, bunun sevgi olmadığını söylüyordu Meliha, haklıydı belki de. Onun yerine koyabileceği hiçbir şeyi yoktu dünyada sanki, bu mahrum kalma korkusu sevgi sayılır mıydı? Çirkin miyim ben, diye sorgulamıştı kendini veya takvadan yoksun olduğum için cezalandırılıyor muyum? Doğrusu hiç bilmiyor değildi aldatıldığını ama bir adım sonrasını kestiremediği için fısıltıları duymazdan gelmişti. İcini dökse insanlar yerli yersiz akıl vermeye girişirdi. Çarşafsız çıkmazdı namahrem içine, gece namazlarına kalkıp onu da çağırırdı, bu hususlarda titizliğini hafife alan akrabalarının çoğuyla selamı sabahı kesmişti. Kocasının bir oda dolusu kuşuna bakmayı hiç sorgulamadan üzerine almıştı, oğlu da severek yardım ediyordu. Yarım kilo kıymayla iki üç çeşit yemek çıkarabilirdi sofraya, bir ürün hangi markette daha ucuza satılır, bilirdi. Kocasını geç döndüğü için, alışverişe oğluyla çıkar, faturaları yatırır. Tekstilden eve çuvallarla iş alır, kuşluk vakti çalışmaya otururdu. Kalabalıkların arasında içine çekilerek işlerini halletmeyi öğrenmişti. Metroda meraklı bakışlar yorduğunda indirirdi gözlerini yere. Sonra onun seyahatleri sıklaştı. İşini geliştirecek diye evi satışa çıkarmasını sineye çekti, bir üst sokakta zemin kat bir daireye taşındılar. Gün geldi, eline geçen parayla faturalara yetişemez, marketten istediğini alamaz oldu. Bir kalem, bir ayakkabı, zorunlu tutulan bir yardımcı kitap... Oğlan okula gitmemek için her

sabah ayrı bir bahane uydurmaya başlamıştı. Zihni reddetse de kalbi başka bir şey söylüyordu artık. Allah'ın indinde ne olurdu yeri, kendisinden saklananlar ortalığa saçıldığında, insanlar başka neler söylerdi hakkında? Oğlunu geç yaşlarda ve güçlükle doğurduktan sonra bir türlü hamile kalamamıştı, bu muydu yetmezliğinin sebebi? Sorgulamayı sürdürmeye ne kadar dayanabilirdi ki, onunla öğrendiği bir hayata göre yeniden biçimlenen varlığı dağılıyordu giderek. Derken yüzleşme anından beklemeye başladı, mucize veya teselli. Yaşanmış güzel günler, verilmiş sözler unutulamazdı öyle kolayca. Utanır ve kendine gelirdi herhâlde, utanır ve özür dilerdi. İzmit'teki ev, kendisini bildiği Güler olmaktan çıkaran yerd, ne olacaksa da o evin sokağında olmalıydı.

Kirasını ödeyemediği evden çıktı, oğlanı yatılı Kur'an kursuna verdi, kuşları arkadaşlarından birinin geniş evinin camekânına yerleştirdi. Sıkma canını kardeşim, demişti Meliha. Hafta sonunda bende kalır oğlun.

Yakın arkadaşlarının iyiliği, anlayışı, öteki müridelerden gördüğü alaka olmasaydı, İzmit'te gidecek takati bulamazdı. Öz kardeşleri uzağına kaçmaya devam ederken de onlar etrafındaydılar hep. Sokakta kalmayacağını biliyordu, az şey miydi bu? İşsiz kalsa da cep harçlığını çıkaracak fason işler alırdı, onların sayesinde. Git diyen de, gitme, hiçbir şey geçmez eline üzüntüden başka, diyen de derdiyle dertleniyordu. Ha, hata ettiğini düşünmedi değil yol boyu ama geri dönseydi de bir kurt beynini kemirmeye devam etmez miydi?

O bana işte böyle içini açtı, bense gözlerim dolu dolu olduğu hâlde haddinden fazla konuşma korkusuyla konuyu kendime getirmedim. Bir bakıma borçlandım ona, böyle hissediyordum ama yanımda alıkoyamadım onu yine de... Annemin annece üzerine eğilen bir bakıcıya ihtiyacı vardı, bense kurtulmaya çalıştığım yaraların benzerleriyle karşılaşmayı kaldıramıyordum.

Aradan bir yıl geçti. Sevara'yı ekonomik kriz götürmüştü memleketine, Güler'den sonra bulduğum Özbek bakıcı da koronavirüs salgını başlayınca gitti. Anneme yeni bir bakıcı ararken bir kez daha düştü aklıma Güler. İşsiz kalmayacağını biliyordum, çevresi ortada bırakmazdı onu. Arkadaşlarına kayıtsız şartsız destek veren o kadınları hep gıptayla hatırlıyorum. Güler'in duayla andığı bir dost olma fırsatını kaçırmıştım, kendi derdime düştüğüm için. Acaba derdim, kalsa değişir miydi sesinin tonu, anneme kendini benimsetebilir miydi? Komik bir konuyu algılamaktan bile uzak duruyordu. Birlikte oluşturdukları iklimden oğlunu ve kuşlarını bırakıp kaçıvermişti kocası, kısmen tanıdık geliyor bu, peki geri dönüp af dilese kabul eder miydi? Bunları konuşacak bir fırsat tanımamıştım ona. İzmit'in bir sokağında bir arabanın etrafında koşuştururken gözlerimin önüne gelirdi. Hafif hafif kar serpiştiriyor olurdu. Siyah çarşafının etekleri ıslanıp ağırlaşmaya başlad, arabanın etrafında dönerken. Bir şeyleri kurtarabilmiş gibi çırpınan o kadının yerine koydum kendimi defalarca; oradaydım, onun

yerindeydim, anlattıklarını kendime göre ele aldım daha sonra defalarca:

Kar serpiştirmeye başlamadan hemen önce, arkadaşım Naci'nin gelip gittiği apartmanın karşısındaki binanın girişine mevzilenmiştik. Onun du-man mavisî arabasının yolunu gözlüyor, birinin apartmana doğru geldiğini fark edince de sokağa çıkıp volta atıyorduk. Kar yağışının seyircisi eksik olmaz, bir süre sonra dikkat çekecekti varlığımız. Korkuyla umut arasında gidip geliyordu hislerim. Her şey laftan ibaret olabilirdi, sarı apartman üzeri-me yıkılabilirdi de... Nihayet gelip geçen arabalardan biri karşımızda durdu. Markasını çıkaramadım arabanın ama pahalıya benziyordu, içindeki ise ma-alesef oydu, küçük bir ihtimal bile kalmamıştı geriye, gözlerimi karartan bir öfkeyle dışarı fırladım. Kaygandı basamaklar, düşmekten zor kurtulup afili hareketlerle arabasından inen takım elbiseli adamın önüne adeta savrul-dum. Çarşafıma rağmen tanıdı beni, tanırdı. Sen ne arıyorsun burada, dedi, ayıp be, ne hâllere düşürmüşsün kendini, aklını mı kaçırdın nedir, hayret yahu, tamam, dur, bin arabaya da konuşalım. Niye gireceğim senin araba-na, asıl senin burada ne işin var, beni bırak, oğlunu niye aramaz sormazsın, diye bağırdım, sinirden titreyen sesimle. Beni takip mi etmeye başladın, hiç mi utanmıyorsun kendinden, bu kadar mı düştün, diye sordu yukarıdan bir tavırla. Numaracı, diye çığlık çığlığa sorguladım cevap yerine. Hani uyduru-yorlardı, hani iftiraydı? Yuvamı dağıttın, öldürdün beni, öldürdün, adi yalancı! İki yakasına yapıştım, etsiz yanaklarına geçirdim tırnaklarımı ama o bütün gücüyle itti, yere düşürdü beni, çamurlu kar sularının içine. Beni itti, itti beni, çoktandır itiyordu aslında. Geriye dönüş yoktu, zehirle doluydu yüreğim, ye-rimden kalkıp saldırıncaya kadar arabasına girmişti. Delirdim, ölümü göze alıp atıldım ileriye. Geri gitmeye çalışınca arkasında, ileri gitmeye çalışınca önünde duruyordum. Hiç olmadığım kadar çevik, hiç olmadığım kadar aldı-rışsızdım, delice gülüyor, kahkahalar atıyordum. Neyim eksikti, neydi kusu-rum, niye beni aldattın, diye soruyor, bir o yana bir bu yana koşuyordum ki herkes duysun tanısın onu, onları. Kar hızlandığında Meliha yanımda belirdi, yeter artık arkadaşım, dedi ve tuttu kolumu, göreceğini gördün, hava kararı-yor, gecikeceğiz. Ben umursamayınca da yakalamak için bir o yandan bir bu yandan önümü kesmeye başladı. Ya daha neyi anlamak istiyorsun, bak her yerin çamur içinde, hasta olacaksın, gidelim. Gidersem ne olacak ha, diyor-dum, gidersem hiçbir şey olmamış gibi yukarı çıkacak, beni itmemiş, âleme rezil etmemiş gibi keyfine bakacak. Bu adam yalancı, bu adam kalpsiz, her-kes bilsin. Bir beni değil oğlunu da unuttu, kuşları vardı bir oda dolusu, ne oldu, sormadı dönüp de... O kuşlar ne olacak, bir oda kuş...

Dördüncü katta bir pencerenin perdesi kımıldayıp duruyordu; sokağa bakan perdelerin çoğu kımıldıyor, açılıyor, bazılarından başlar taşıyordu, çı-

kışırıyordu kimisi, polis çağırmaktan söz ediyordu. Aile var aile, gidin evinizde yapın kavganızı, diye bağırın sese düştüğüm durumu anlatmaya çalışırken perdeyi kımıldatan kişiyi de teşhire çalışıyordum. Yuva yıkanın yuvası olduğu nerede görülmüştü? Hiç terk edilmeyeceğini mi sanıyordu oradaki? Evli, çoluk çocuk sahibi bir adamı ayarttığını biliyor muydu komşuları? En yakın balkondan bir kadının, ayıp değil mi, çarşafı kadınsın, vakur ol biraz, diye çıkıştığını duyunca afalladım bir an. Cadde ve sokaklardan geçerken gözlerin üzerime dikilmesine alıştım. Bir hatamı fark ettiklerinde, ayıp değil mi, çarşafı kadın olacaksın bir de, diyeceklerini bilirdim. Neyin gerçekte ne kadar doğru veya yanlış olduğunu da herkesten iyi bildiğimi düşünür, umursamazdım atılan lafları. Başka türlüünü de beklememiştim ki kılık kıyafetimi değiştirirken, güç verirdi bakışlardaki aşağılamadan acımaya gidip gelen ifadeler. Kurcalayan bakışlar ve aşağılayıcı ifadeler karşısında hidayete çağıran bir tavır nasıl sergilenir, öğrenmeye çalışıyordum hocalarımdan. Çarşafımı Naci'yle birlikte benimsedim ben, onunla birlikte giyindim, onun cümleleriyle de kafa tuttum tüketime ve gösterişe dayalı bir sistemin tuzaklarına; biz uyumlu bir çifttik, öyle söylerlerdi. O sokakta ise benden korunmak için sığındığı arabasının etrafında dönerken her adımda biraz daha fark ediyordum birçok iyiliği ona yakıştırdığımı, başka türlü yapamayacağım için. Kıskançlıktan aklını yitirmiş, zavallı, acınası bir kadın olmak da aklıma gelecek bir şey değildi ki tedbir alayım, kimin aklına gelir bu zaten? Dıysundu saf kadınlar bir vefasız yüzünden içine düştüğüm rezilliği de tedbirli hareket etsinlerdi... Neler söylüyordum? Her şeyi değilse de çok şeyi. Yirmi yıl süren bir evliliği yıkan yalanları bir bir anlatıyordum. Fakat hiçbir şey yetmezdi. Dördüncü kattaki pencerenin perdesi kımıldamaz olduğunda, hemen yanındaki balkon panjurunun biraz açıldığını fark ettim. Panjur tamamen açıldı ve ince yüzlü genç bir kadın aksanlı Türkçesiyle bana bağırmaya başladı: Herkesi rahatsız ediyorsun bayan, utanır insan, evine git, şimdi polis gelecek.

Gerçekten de Suriyeliydi demek. Söylemişlerdi. Ayıp değil mi, diye bağıırıyordu, bize bir şey olmaz, kendini rezil ediyorsun.

"Biz" vurgusuyla tepem attı iyice. Evli adamla düşüp kalkana da bak, diye bağırdım avazım çıktığı kadar, bir de beni suçlu çıkarıyor.

Öfkem Naci'ye yöneldi sonra. Nasıl bu kadar rahat kandırılmıştı? Kandırılmaya açıktı demek! Peki, ya kandıran oysa...

Çantamla ön cama vurmaya başladım. Kaçma, konuşacağız, yüzün varsa çık ortaya hadi, yalancısın sen, herkes bilsin, diye bağıırıyordum deliler gibi. Madem buraya gelmeye zorlanmışım, her şeyi duyurmalıydım meraklı kulaklara ki bir daha rahat rahat giremesin sokağa. Naci de çileden çıkmış olmalıydı ki tedbiri elden bırakıp üzerime sürdü arabayı. Ödüm koptu, kena-

ra attım kendimi. O da gaza basıp uzaklaştı. Balkondaki kadının, beş yıldır benim koca, git sen, çekil hayatımızdan, koca benim, benim, diye bağırdığını duydum. Başımı kaldırıp, o kadar güvenme gençliğine, diye seslendim var gücümle, senden gençlerle dolu sokaklar, nesen ki, alt tarafı bir kapatma. Bunları söyledim, ben, söyledim. Ağzıma ne geliyorsa, bilincimde bin tane aldatılmış ve terk edilmiş kadın bilgisi varmış gibi herkesin adına yargıladım onu. Yeter artık arkadaşım, diye çekiştiriyordu kolumdan Meliha. Yakışmıyor bu kadarı sana. Bak Naci de çekip gitti zaten, neyin peşindesin hâlâ...

Gerçekten, neyin peşindeydim orada? Geri alabileceğim hiçbir şey yoktu, Suriyeli kadına söyleyebileceğim tek bir kelime daha gelmiyordu aklıma. Kocam hiçe saydıktan sonra elin kadını niye haysiyetimi gözetecekti ki, sonuçta o da yurdundan olmuş bir biçareydi. Ve ben bütün köprüleri yıkarken kendimi de iğrençleştirmiştım. Naci defterini kapatmalı, ardıma bakmamalıydım artık. Neyse ki akliselim sahibi arkadaşlarım vardı yanımda, derdimle dertleniyorlardı. Otobüste geçmişe bir sünger çekmenin planlarını yaparken kuşlar geldi aklıma yine, tünekler dolusu saka, muhabbet kuşu. Kuşları severim, ama daha fazla saklayamazdım onları. Bahar gelsin hele, diye düşündüm. Dünyanın ortasına öylece atılmış gibiydim, orada başlayan değişimin içinde yaşadım günlerce.

Düşündüm durdum ben de Güler'i o sokakta işte böyle, defalarca. Orada, onun yerinde olsaydım ne yapardım, ne derdim, ne demek isterdim de çekinirdim, ne yapmak isterdim de utanırdım... İnsan aldatılışın darbeleriyle ezilirken ne kadar güçlü görünmeye çalışırsa çalışsın ürkekliği ikinci bir deri gibi giyinmeye açık oluyor. Böylesi bir ürkekliğe aşına olsam da içinde hapsolacak kadar çaresizliğe düşmedim hiç. Mutsuz ve perişan hâlde bocalandığını görmek istedim eski kocamın, bir sokak karşılaşmasında rezil rüsva olduğu sahneler içinde hayal ettim onu. Kapısına gitmemden keyif alacağını düşünür, hâkim olurdu ayaklarına. İşimi düşünürdüm, itibarımı. Terk edilmiş bir oğul, bir oda dolusu kuş da bırakmamıştı ardında.

Hastabakıcılıkta tutunamamış Güler, bir yemek firmasının mutfağında çalışıyormuş. Ürkekliğinden biraz olsun sıyrılmış mıdır? Ben çekip alabilseydim o ürkekliği benliğinden, yüzüne içten bir gülümseme, sesine ipeksi bir yumuşaklık kazandırabilseydim... Yapamadım. Kendi alt edemediği zayıflıklarını hatırlatana katlanamıyor insan. Annem zamanla alıştır mıydı ona bilmiyorum, yeşiller içinde gördükçe, cennette olduğunu sanırmış gibi seslenirdi. O ise yadırgar, büyütür, kendinde kusur arardı. Annemin her söylediğini ciddiye almamasını söyledim, unutturdu. Hiçbir konuşmaya tam olarak dikkatini veremezdi, ben de öyleyimdir aslında. Ne becerikli kızdı Sevara, hem annemi idare ediyordu hem beni.

HASİBE ÇERKO

Hüzün Işıkları

Güz şafağı senin ışığınla uyandırıyor bahçeleri, buğuları,
kızaran meyve ağaçlarını.
Bakıyorum, boğazın ıssız derinliklerinde toplanan buğu kat kat yoğunlaş-
tırmış atmosferi; gülümseyişinle kuşanmış, ürperiyor ve olanca hafifliğiyle
akıyor
mavi berraklığa.
Yamacın tatlı eğiminde güller -alevlerinin saydamlaştırıp şekilden çözdüğü,
ışığınla bezeli düşlerden bitkin güzellik- durgun gözlerini açıyor göğe.
Dev ağaçlar -ağır ağır içen sessizliği, ele avuca sığmayan yaşam kaynağını-
uğulduyor
bir uçtan bir uca
rüzgârının hükmettiği toprak ile gök arasında,
yaprakları içli ve dingin, sanki yıldız nehirleri.
Senin güçlü tabiatının tesiriyle eriyip tertemiz serinliğine karışıyor
şafağın alnındaki gri bulutlar.
İşte meyve yüklü bahçelerden çıplak tepelere dek her varlığa nüfuz eden
günüşiği altında tütüyorsun artık.
İçimde filiz veriyor soluğun
ve şarkı, olanca saflığıyla ruhumu sarıyor,
açılan sınırın iyice yoğunlaşan çevresinde
belki kapanıyor kendi üzerine, belki uçup gidiyor doruklara,
ruhla dolu,
ışık parıltılarıyla.
Sen yüce bir şiirin sonsuz çiçeklenen şeklisin, özü sevgi olan.
Sarsılmış kalbimle hissediyorum seni, elemlemlerle dolaşıyorum
bu kutlu bahçeleri;
tatlı, ıslak,
yabanıl toprağına açılan.

Ama boğazın derinindeki ağaçlardan öyle vahşi ve üstesinden gelinemez bir
 mutluluk ezgisi yükseliyor ki, hatıranla bir oluyor bütün kalbim.
 Her şeyi yumuşacık saran, hem ebediyete hem de dünyaya yönelik altın ren-
 gi dalgalarının önünde haz dolu gözyaşı döküyorum.
 Sen benim için rüya kokularla açılan yurtsun,
 mavi yeşil bir şiir göğü,
 bilinmez uzaklıklardaki berraklığına uzanmak istediğim an,
 seslerle dolu vadilerini hissettiğim,
 çırpınışları yüzünden ruhumun,
 zavallı çırpınışlarım.
 Ne zaman çılgınca özlesem seni ve kokunu duysam,
 gövdeleri saklı toprağının en derin yerinden fışkıran bir yaban çiçeği gibi
 yeniden doğarım, sevgilim,
 belki çaresizce düşlediğim için senin ince yağmur halinde yağan
 baştan çıkartıcı nefesini.
 Sen, evrenin çiy damlalarıyla ıslanmış
 dost bakışınla sarılıyorsun bana
 ve birlikte kayıp gidiyoruz güven duygusuyla yüklü, ölçsüz sevincini pay-
 laşıyoruz
 huzura kavuşacak olan yolculuğumuzun,
 içimizdeki tazelik tüm görkemiyle estiriliverdiği için
 sınırların ayırt edilemezcesine birbirine karıştığı o sonsuz uzaklıklara.
 Bir yandan, tepelerin ortasında çok hoş çimenler üzerinde,
 kabarmış zambaklar yayılmakta okyanus fısıltısıyla.
 Mor renkli dalgalarının köpük köpük sırtları
 kar ışıltılı; uzamın ıslaklığıyla hakikatin arınmışlığına kavuşan rüzgârlar
 serin serin akıyorlar, süpürüyorlar taçyaprakların yüzünü
 eşsiz çağlayarıyla,
 yararak çevredeki çokanlamlı parıltıyı;
 boşlukta yeniden uyanmış yaşamın sezgi dolu manzaraları;
 üç kayalar yolunda kuşlar oynamakta,
 büyümlü otlar vızıldıyor,
 tümünden görülüyor vahşi kırım bağrında
 ateşli incelikteki yayılışı
 sıçrayıp enginlere,
 varlığının çiçek tozlarıyla döllenmiş onca kubbelere.
 Ah, neydi şu hep yalnız, kimsesiz geçip geldiğim toprakların anlamı?

Bilemiyorum, şu doğuların zamanının zarif ağaççıkları
meyvelerinin hışırtısı sahilden sahile uzanan bahçelerin belirlediği son göl-
gelik miydi acaba?
Söyle n'olur!
Hüznün mü doğurdu sevgilim!
Korkunç şekilde uçsuz bucaksız, bilinmeyen
ama gene de hep tanınmış olan bir rüyanın gökyüzünde,
sonra senin gelecek zamanlara ait ölümsüz gülümseyişinin çizgisinde
ve onun titreyişiyle serpilip gelişen
sabahın yüreğime işleyen dokusunda
kök salmış şu canım ağaççıkları.

MİHRİBAN İNAN KARATEPE

Körmek

Yolda yürürken kör bir adama çarptım. Adamın bastonu elinden düştü. Bastonla birlikte kendi de düşmesin diye hızlıca kolundan tuttum. *Hem kör-sün hem en önemli anda, en düşürülmeyecek şeyi düşürüyorsun be adam*, diyecek oldum. Yol kenarında bir ağaç -defne olmalı- bir an nefesini tuttu. Kafe-de oturanlar ellerindeki fincanları tam ağızlarına götürecekkken geri çektiler. Başları aniden bize döndü. Bir kedi, kapağı açık bırakılmış çöp konteynırının kenarında dengede duruyordu. Ayağı kayar gibi oldu ve çöpün içine, büyük ihtimalle başka bir kedinin üstüne düşüverdi. Sağı solu tırmalama sesleri geldi içerden ve bir anda yükselen hırlaşmalarla çöpten iki kedi birden fırlayıverdi.

Kaşım, gözüm oynadı. Zaten sinirliydim. Yemeğin altını yakmıştım. Nişan-lım gelecekti. Zeytinyağlı taze fasulyenin dibi tutmuş, fasulyelerin yarıdan fazlası simsiyah kesilmişti. Gidip yenisini alayım da tekrar pişireyim diye bir koşu evden çıkmıştım. Teflon tencereye de kızmıştım. Yanmaz yapıştırmaz değil miydi bunlar?! Hem yanmış hem yapıştırmıştı işte! Kesin tencereye de kızmıştım. Ocağın altını kısıp öyle salona geçmiş olmalıyım. Öykü karakterim de gözlerini kısmıştı o sıra. Uzağa bakıyordu ve önünü görmüyordu. Salondaki masada, açık duran bilgisayarımda, arkadaşının evine doğru düşünceli düşünceli yürüyordu. Bir ayağı havada, tam adım atacakken fasulyenin suyunu koymak için mutfağa geçtiğim için, öylece donup kalmıştı. Fakat yine de kulaklarında bir ses –arkadaşının telefonda bir parça mekanikleşen sesi, günlerdir süregelen bir konuşmanın izleri- yankılanıp duruyor, ne yürüdüğünü var saydığım sokağın curcunası, ne tıkırdayan, cızırdayan tenceremin sesi, bu sesi bastırabiliyordu.

“Görüyorsun işte canım, hayvanlar da birbirini yiyor”, demişti arkadaşı.

“Sen insansın, frekansını düşürme...” demişti. “Kendini nerede görüyorsun?”

Evin emektar kedisi o sırada konuşulanları anlamış gibi sahibinin paçalarına sürünüp geçmişti.

Bu anımsamanın üstünden birkaç cümle geçecek ve öykü karakterim çoktan arkadaşının evine varmış olacaktı. Uzun uzun tasvirleri sevmediğim-

den lafı uzatmıyordum. Bu sebeple fazla *sallanmadan* ziyaret için yola çıkmış gidiyordu. Şu fasulye yanmasaydı çoktan varmış olurdu.

Manav manav dolaşıp durdum. Doğru düzgün bir taze fasulye yoktu. Vakit de iyice daralıyordu. En iyisi pratik bir şey pişireyim, diye düşündüm. Bir kilo kuşbaşı tavukgöğsü almak için kasabın olduğu sokağa doğru döndüm. “Hızlıca sote yaparım yanına da bir pilav, olur biter” dedim içimden. “Bu seferlik mecburen yesin. Şimdiden ipleri eline vermeyeyim, sonra başa çıkamayız...” Bu son dediğimle nişanlının prensibinde bir delik açmaya çalıştığımı farkındaydım. İmgelemim rahat durmadı ve hemen kendine bir ceza kesti:

Yürüdüğüm sokak, çevredeki binalar, yoldaki arabalar sanki rubik küpün renkli parçalarıydı ve bir el, aniden küpün bir yüzünü tam ortasından kırarak iki yana döndürdü. Yol kenarındaki ağaçlar, kökünden kütürdeyerek gövdesinden çatladı. Üzerindeki kuşlar birden havalandı. Gökyüzünde bir çığlık... Bulutlar birden çekildi. Güneş, bütün aydınlığıyla ortaya çıktı ve ışın kılıçlarını gözüme soktu. Elimi yüzüme siper ederek kaçarcasına kasaba girdim. Kırmızıda geçmiştim. Arkamdan tiz bir korna sesi uzadıkça uzadı. İçeri girmemle kan ve et kokusu burnuma hücum etti. Işıltılı vitrinde streç filme sarılı koyun kelleleri, mat gözlerini üzerime diktiler. Tezgâha yaklaşmışken bir adım geri gittim korkuyla...

Tezgâhın gerisinde terli ve kilolu iki adam karşılıklı konuşuyorlardı. Biri diğerine:

“Bugün daha fazla yapamayacağım”, dedi. Elindeki bıçaktan kan damlıyordu.

Taze kuzu etinin üzerine fiyat etiketini yapıştırdı ve kirli önlüğünü çıkarıp astı.

Diğeri bana döndü, ne istediğimi sordu, bir gözüm dışarda etrafı kolaçan ediyordum; kimsede olağanüstü bir telaş yoktu, olup biten kendi yaratımımdı bunu biliyordum ama yine de devamı gelecek korkusuyla yavaşça ne istediğimi söyledim adama. Kesmeye, doğramaya alışmış elleriyle iki-üç dakikada siparişimi hazır edip önüme koydu.

Elimde poşetle tedirgin vaziyette sokağa adım attım. Her şey yerli yerinde görünüyordu ama yürüdükçe yol üzerime doğru esneyip kalkacak, bir bilgisayar oyunundaki gibi, gidip gelen renkli arabalar üzerinden kayıp düşecek sandım. Bir an önce eve gitme telaşıyla acele ediyordum. O telaşla birine tosladım. Kör bir adam... “Çok pardon görmedim”, dedim. Tebessüm etti. “Görmek” büyük bir cam parçası gibi aramızda şangırtıyla yere düştü. Pardon, dedim tekrar, bir yerinize gelmedi ya... Adamın dudağındaki tebessüm incecik buruldu. Kolunu gövdesine doğru çeker gibi yaptı. Meğer kolunu sıkıyormuşum, tırnaklarım cam kırığı gibi etine batıyormuş da fark etmemişim. Hemen kolunu bıraktım. Dudakları gevşedi. “Çok özür dilerim, görmedim gerçekten”,

dedim. Bunu derken kör bir adamın karşısında ikide bir görmedim deyişime kızarak yeri teptim. Cam kırıkları ayağımın altında çıtır çıtır etti.

Eğildim ardından yere düşen bastonunu alıp kendisine vermek istedim, o benden önce davranıp aldı. “Nasıl gördü ki düştüğü yeri?” dedim kendi kendime. Baston dikkatimi çekti o sıra. Baston bildiğin baston şemsiyeydi. Kör bastonu değil. Adamın gözlükleri de bildiğin kolormatik gözlük. “Ben ne görmüşüm Tanrı aşkına!” dedim içimden, “Amma da körmüşüm!” Ne yapacağımı bilemedim. Kör olduğunu nereden çıkarmıştım ki?! Adam baston şemsiyesini bir eline alınca diğer eliyle gözlüklerini hafifçe indirdi, traşlı, pürüzsüz teninin arasında ıslıl ıslıl parlayan, masmavi gözleriyle yüzüme bakarak; “Önemli değil hanımefendi” dedi. Az kalsın kasap dükkânını işaret ederek; “Önemli, önemli! Buraya girmeyin hatta girmeyi bile düşünmeyin, her şey bu yüzden oluyor.” diyecektim. Yutkundum. Adamın kasaba gireceğini de nereden çıkarmıştım?! Üst bedenim hareketsiz halde, ayaklarımı sürüyerek yavaşça oradan uzaklaştım. Her zaman yaptığım gibi kendime kızdığım da yeri teperek, kör bastonu gibi bir sağa bir sola vurarak ayaklarımı, kaldırım boyunca ilerledim. Bir müddet yürüdüm. Sonra içime bir düşünce düştü. Acaba adam nereye gidiyordu? Yer ufaktan sallanır gibi oldu. Hafiften arkamı döndüm. Ama yoktu. Sağa baktım, sola baktım, yoktu. Sanki yer yarılmış içine girmişti.

Şaşkın şaşkın eve nasıl geldim bilmiyorum. Doğruca mutfağa girdim. Yağlı kâğıda sarılı et poşetini iki avucumda tutarak hafifçe burnuma doğru kaldırdım. Pişmemiş et kokusu insan duyusuna hitap etmiyordu. Bir an önce bu koku-dan kurtulmak için baharatlar, yağ ve tuzla onu yenilebilir hale getirmeliydim. Pişene kadar başında bekledim. Öykü karakterim, bir ayağı havada tam adım atacakken öylece donmuş bekliyordu. Tencereyi şöyle bir karıştırıp sonra ağzını kapattım. Yakmadan yemek olayını aradan çıkardığıma gizli gizli seviniyordum.

Bekledim, bekledim ama nişanım gelmedi. Aradım. “Aracıma doğru yürüyordum sokakta biriyle çarpıştık biraz sersemledim sonra aracıma bindim, yolda kaza oldu. Sanki bütün arabalar rubik küpün renkli parçaları gibiydi ve bir el, aniden küpün bir yüzünü tam ortasından kırarak iki yana döndürmüş gibi hepsi birden birbirine girdi, yol kapandı. Aralarından zor sıyrıldım. Gerisin geri eve döndüm, tam seni arayacaktım...”

Hâyâl kırıklığıyla mutfağa geçtim. Tencerenin kapağını açtım. Tencerenin içinden bir canavar çıkıp tüm bu olanların üstüne beni yiyecek değildi. Etin tamamını genişçe bir tabağa aktardım ve kediler için dışarı çıkardım.

Bilgisayarın başına geçtim, arkama yaslandım sanki yorulmuştum. Pek yazasım da kalmamıştı. Öykü karakterimin boşa kalan ayağını yavaşça yere konurdum. O da yorulmuştu. Burnu bir şeyler koklar gibi havadaydı. Bir yanık kokusu, dedi. Bir yanık kokusu lazım. Fasulye yanığı... Yoksa devam edemeyeceğim.

RECEP SEYHAN

Uğultu

Bütün bir mekânı saran boğucu bir şiddet sarmalının içindeydi, bu beliydi. Boğuculuk gözün gözü görmediği puslu bir karanlığın içinden geliyor ve varlığını tutunmasız bırakıyordu. Belirtinin bir şiddet olduğunu algıladığında geç kaldığını da fark etmişti. Daha önce karşılaşmadığı bu şiddet, muhtemel ki o ilk kargaşada kaybettiği yavrusunu elinden almıştı. Onu aramaya çıkma imkânı da kalmamıştı.

Yakıcı rüzgâr, varlığını her yerde tehdit eden o cehennem uğultusuna benzeyen ses ve bunların içinden kopan şiddetli bir ısı... Bu üçü, ormanın bilinmeyen köşelerinden gelerek iliklerine sızıyordu. Şiddeti getiren bunlardı. Bunu ayırt etti. Kahredici bir uğultuyla gelen kaynar bir yelin içinden yükselen şiddeti kuşku bırakmayacak netlikte algıladığında ilk aklına gelen kaçma düşüncesi oldu. Kaçsa da ne yöne kaçacağını veya nereye sığınacağını bilmiyordu. Çok geçmeden bir şeyin daha farkına vardı: Şiddet daha önce hiç duymadığı bir sesle geliyordu. Ses, hışırtı ile çıtırtı arası bir uğultuydu ve ulaştığı yerde hiçbir canlı bırakmıyordu. Ses yalın değildi ve kendi içinde katmanları vardı. Her bir katman can yakıcı burgaçlar halinde dumanları yarıp göğe yükseliyor, kendi içinde kırılıp yayılıyordu. Sesin ardından bir şeyler patlıyor, ne olduğu anlaşılmayan parçalar çoğalarak her yere dağılıyordu. Bu dağılmanın ardından bir şeyler yıkılıyor, paramparça oluyor, eriyordu sonra. Alev burgacı dokunduğu her şeyi aslının dışına çıkarıyor kül ediyordu.

Varlığının her taraftan kuşatıldığının iyice ayırdındaydı. Olanlar dayanılmaz bir acının da habercisiydi. Canının, ısının bedenine ulaştığı yerlerde toplandığını hissetti. Bir şeyler yapmalıydı; aksi halde buradan sağ çıkamayacaktı. Bu yüzden kaçmalıydı.

Ya yavrusu? Onu kaybettiğini hatırladı.

Ne yöne koştuğunu bilmeden koştu.

Daha fazla koşmalı, şiddetin erişmediği bir yere (var mıydı böyle bir yer) ulaşmalıydı.

Bir gün, bütün enerjisini peşindeki avcılardan kurtulmak için değil, nereden ve nasıl geldiğini, dahası niteliğini tam bilmediği böyle bir tehlikenin içinde yutulmamak için harcamaya çalışıyordu. İki gündür süren koşusu bir yerde bitecek gibi görünmüyordu. Nereye kadar kaçacaktı bunu da bilmiyordu. Bir kayalığın yamacına tutunmaya çalıştı. Kayalığın yamaçlarındaki bodur bitkilerden kendisine doğru tırmanan alevler, bunun faydasız olduğunu haber veriyordu.

Davrandı.

Aç ve bitap düşmüştü.

Bu kez peşindeki avcı şimdiye kadar karşılaşmadığı bir türde farklı bir tehlikeydi. Yakıcı avcı, iki gündür kovaladıklarını açlığını gidermek için kovalıyor da değildi. Bu belki de bir avcı da değildi de önüne ne gelirse, ulaşabildiği her şeyi yok eden farklı bir şeydi. Aralıksız koşuyordu fakat sığındığı hiçbir yerde peşini bırakmıyordu kovalayan. Sadece canlarını istiyordu kaçanların. Koşuları sırasında sadece kendisinin değil ormanda yaşayan her canlının benzer bir telaşla kaçtığını gördü. Bir domuz sürüsünü ayırt etti.

Tehlike nerede başlıyor, nerede bitiyor, nereye ulaşırsa esenlikte olacaktı? Bunları da bilmiyordu. Gerçekte bu ayrıntıları düşünmeye vakti de yoktu. Şu kadarının farkındaydı: Gökyüzü patlamıştı da yeryüzüne alevlere sarılmış kör bir duman boşaltıyordu sanki. Yaşadığı bölge değil sadece her yer belki de dünya alevlerden ve dumanlardan ibaretti.

Koşusu sırasında fark ettiği telaşlı insanların ilkin kendisini yakalamaya çalıştıklarını düşünmüş ve bir refleksle onlardan da kaçmıştı. Çok geçmeden onların da aynı tehditte karşı karşıya olduklarını farketmişti. Denilebilirdi ki sadece kendi cinsinden hayvanları değil düşmanlarını da hatta insanları da aynı akıbet bekliyordu: Belli ki onlar da benzer bir can telaşındaydı fakat bunu fark etmesi biraz zaman almıştı.

Koşacak takati kalmamıştı. Bacakları gitmiyordu.

Durdu. Etrafı gözetledi. Dumanlar göğü istila etmişti ve göz gözü görmüyordu. Ağaçların arasından dumanları yarıp yükselen kızıl alevler felaketin yayılarak devam ettiğini gösteriyordu.

Gözü alevler arasında cayır cayır yanarak kömüre dönüşmüş bir avcıya ilişti. Görüntü çok da net değildi. Bir kaplan ya da domuz olmalıydı. Belki de bir ayıydı. Manzara dayanılır gibi değildi.

Yekindi ve bütün gücünü toplayarak koştu. Koşarken sık sık ardına bakıyordu.

Alevler bir dehşet yumağı halinde peşindeydi.

Daha yukarılarda kendisine bir sığınak bulabileceğini düşünüyordu. Böyle, biraz gittikten sonra birden irkildi ve durup baktı. O da ne! Kayalık-

ların ortasında, biraz düzüksü bir yerde yeşil birkaç bitki, bitkilerin içinde birkaç bodur çalılıktan müteşekkil küçük, yeşil bir alan. Adımlarını daha bir umutla hızlandırdı.

Çevresi ateşle sarılmış olsa da burası her nasılsa öylece kalmıştı. Yaklaşınca orada başkalarının olduğunu da fark etti. Durdu, dikkatle baktı: Onlar içinde azılı düşmanlarından bir avcıyı teşhis etmekte gecikmedi: Bir kurt idi bu. Gözleri kan çanağına dönmüştü. Bir avcı gibi değil de merhametten yapılmış anne bir köpek gibi bakıyordu. Öyle de olsa o azılı bir avcıydı ve düşmanıydı. Temkinli olmalıydı.

Tekrar dönüp baktı: Alevler iki sekme gerisindeydi.

Önünde, bir kaplumbağanın kurtulmuş alana doğru ilerlemekte olduğunu gördü. Bu arada ayaklarında bir acı hissetti. Hatırladı: Yanık zeminlerden geçmişti. İyi düşünmesi gerekiyordu: Geri dönemezdi. Bu şartlarda oraya nasıl yaklaşacaktı? Çevresinden dolaşp daha yukarılara çıkmayı düşündü. Bunu her yönden denerdi. Hayır, hiçbir çıkış yoktu. Kurdu kendisini gözleriyle takip ettiğini fark etti fakat bu bakışlarda merhametle karışık bir tedirginlik vardı sadece.

Sığınakla arasındaki mesafe sadece birkaç adım idi.

Arkasına bir daha baktı: Yüzünü yakan sıcaklığını hissetse de kavisler çizerek sağa sola devinen ateş yalımının sığınağa ulaşmadan kayalara çarpıp kaldığını ve etkisini kaybettiğini gördü.

Havada dönüp duran küller, alevlerin oluşturduğu bir esinti ile savrularak sürekli yer değiştiriyordu. Koyu siyah, gri, yer yer yeşilimsi dumanlar kâh renkten renge giriyor kâh kıvrılarak birbirinin üstüne devriliyor, sonra hepsi karanlık bir duman dağı hâlinde göğe yükseliyordu. Vahşi ve kızıl dumanlar arasında kendisine bir yol bularak toz zerrecikleri hâlinde saçılan küller, ateşin şavkıyla, bu hercümercin içinde, açık gri renkte bir kar yağıyormuş izlenimi uyandırıyor.

Önündeki sığınığın esenlikli bir yer olarak kalmış olmasına şükretti. Tekrar avcıyla göz göze geldi: Aralarında sadece birkaç metre vardı. Kısa süre bakiştılar. İlgisiz görünüyordu. Sağına soluna bakınıyordu sık sık. Gözlerindeki kaygı ve merhamet yine yerlerindeydi.

Buna sevinmeli miydi?

O arada kaplumbağa da gelip bir kenara ilişmişti.

Sığınığın çevresi alevlerle kuşatılmıştı ve burada beklemekten başka kurtuluş yolu gözükmiyordu.

Kurtulmuş alana sağ taraftan bir yılanın canhıraş bir gayretle yaklaşmakta olduğunu gördü.

Durdu, tarayıcı bakışlarla bir süre sığınığı inceledi, oradaki sakinlere

baktı. Davet edilmeyi uman minnet dolu bir bakıştan ziyade ne yapacağına karar veremeyen korku ile karışık tedirgin bir bakıştı bu.

Aklı kurttaydı: Tekrar göz göze gelebileceğini düşünerek bakışlarını sık sık ona yöneltiyordu. Düşündüğünün tersine ilgisizdi kurt.

Yaklaştı, usulca bir kenardan sokuldu.

Kurdun kendisine saldırma ihtimalini nasıl göz ardı edebildiğine şaşırdı. Benzer şey kurt tarafında da vardı. Hiç de avının ayağına geldiğini düşünüyormuş gibi görünmüyordu. Gözlemlerinden yansıyanlar onu biraz rahatlatmıştı. Bir köşeye sığınmış gibi değil de orayı kendisine ait bir konak olarak seçmiş gibi rahat davranmalıydı; çünkü herkes kendi canının telaşındaydı. Bunu hissedebiliyordu.

Yılan, büyük taşlardan birinin eteğine kıvrılmış, başını da gövdesine yastık yapıp dinlenmeye çekilmiş görünüyordu. Belki de olanları veya olacak olanları gözlemliyordu.

Kaplumbağanın sırtında yanıklar vardı.

Bunları ayırt etti.

Anne ceylan kalktı, kaplumbağanın sırtını yaladı.

Nerede var nerede yok büyükçe bir dağ faresi sokuldu bir kenardan.

Yılanın bütün dikkati farenin üzerindeydi. Fare kendisinden son derece emin olarak orada yılanın varlığını umursamadan rahat hareketlerle ortalıkta dolaşmaya başladı. Bununla kalmadı, gitti, yılanın burnunun dibinde orayı burayı koklayarak algı yoklamaları yaptı fakat yılan onu sadece seyretti.

Akşam kararırken alevlerden yükselen çingilar dumanlar arasında göz kırparak dans ediyor, çamlardan patlayan kozalaklar havai fişek gibi uzak noktalara fırlıyordu.

Kurdun ayaklarında yaralar vardı. Bu, yüzüne yansıyan acıdan da fark edilebiliyordu. Ceylan, kurdun buruşuk ve kanlı bakışlarıyla ikinci kez göz göze geldi. Bu bakışlar ona, kendi derdine düştüğünü, öyle şeyler düşünmediğini, rahat olması gerektiğini söylüyordu sanki.

Canlarını kurtarmak için buluştukları bu dar mekânda avcı avcılığını, av avlığını unutmuşu benziyordu.

Kaplumbağa, başını yerinden çıkararak etrafta neler olup bittiğini gözlemledi. Ceylana minnet dolu gözlerle baktı.

O sırada yılan, ortalıkta umarsızca dolaşan fareye bir saldırı hamlesinde bulunmayı düşündü ama tam da o anda ağaçlardan fırlayan o alev kurşunlarından biri mekâna düştü. Yılan düşündüğünü eyleme geçirmekten vazgeçti.

Konukların tedirginliği bir anda ikiye katlanmıştı. Sığındıkları bu mekânın da elden çıkması hâlinde burada helak olacaklardı.

Kurdun gözleri büyüdü. Ateş parçasına dönüşen kozalak, etrafındaki ot-

ları sarmaya başlamıştı. Arka ayaklarını kullanacak gibi değildi. Bunu akıl etti: Kıvrak bir hamleyle kalktı. (Ceylan o sırada kısa bir tedirginlik yaşadı tabii.) Pek yapmadığı bir eylemde bulunmayı düşündü: Közün üzerinde ağnansa mıydı? Sonra vazgeçti bundan ve biraz zor da olsa ön ayaklarıyla közün ve henüz yayılmamış mini alevlerin üzerine toprak serpti.

Tehlike savuşmuştu.

Böyle, sabah oldu.

Sabahın erken saatlerinde, hiç beklemedikleri bir şey oldu: Sığınak sakinleri büyük bir gürültüyle irkildiler.

Çok geçmeden üzerlerine havadan tonlarca su boşaldı.

Alevler kaybolmuş, boşucu duman, yerini yüce dağların eteklerindeki sise benzeyen kör bir buğuya bırakmıştı.

Esenliğe kavuşunca kurdun ilk işi ceylanla karnını doyurmak, yılanın ilk işi de fareyle açlığını yatıştırmak oldu.

ZEYNEP HİCRET

Cebir

Annesi onu cici baba ve yarım düzine cici kardeşle tanıştırdığında orta sona gidiyordu. Hayatı boyunca bu tanıştırılma yüzünden liseye gidemediğini düşündü. İki kere ikinin dört ettiği gibi bu fikre saplanıp kalmıştı. Ebeveynlerinden bir formül bulacaklarını, tekrar bir üçgenin kenarları gibi olacaklarını beklerken bozulan vektörler arasındaki açı olup çıkmıştı. Geleceği gözünün önünde parabol eğrileri gibi dönmeye başladı. Aciz bir kızdı artık; üvey babanın eline muhtaç, yabancı olduğu bir evde sığıntı ve eşittir istenmeyen kişi. Annesinin yaranmaya çalıştığı yarım düzine eleman vardı. Onlara annelik yaparak neyi elde etmeyi hayal ediyorsa hepsinin kursağında kalacağını bilmiyordu sanki.

Kendi kızı süklüm püklüm duruyordu karşısında. Cici babası hiç de cici olmayan bir işe kalkışmıştı. Onu istemediği biriyle evlendiriyordu. Yüzüğü urgan gibi boynuna geçirmişlerdi. Annesine, adamı sevmediğini söyledi. “Evlenmek istemiyorum onunla.” dedi.

Bu itiraz üzerine her zamanki sunturlu tavır takındı. Anında başparmak dudaklara götürüldü, kaşlar çatıldı ve susması, aman cici babasının bunları duymaması istendi. Hep cici baba duymasın. Aman arıza çıkaran o olmasın. Diğer yarım düzinenin dönülmez hatalara sebebiyet verdiği çabuk unutulur çünkü onlar kendi kanından. Onun ise ağzını açmaya hakkı olmaz. Yetimin nefes alışığı batır. Biri hata yapsa yetimden bilinir. Bir şey kaybolrsa yetim çaldı denilir. Bir kızın babası yoksa, annesinin olması bir şeyi değiştirmez. O sadece yarım düzinenin düzeninden sorumlu tutulur. Onları yedirir, içirir, paklar. Şimdi hayatıyla oynanan büyük kumarı yabancı gözlerle izleyecek, gıkını çıkarmayacak. Öyle de yapıyor. Ortaya konulmuş ve pay edilmiştir. Bundan sonra ne sevgisini bölecek ne mutluluklarını çaracak ne de anılarını toplayacak. Artık hep çıkarma olacak hayatında. Annesini, onun tarafından seilmeyi ve tüm güzellikleri çıkaracak hayatından.

Onu böyle etkisiz bırakan annesine kızgınlığı pi sayısı gibi sabit kaldı.

Başına gelenlerin tek tanığı olmasına rağmen olan biteni dilsiz şeytan gibi seyretmesine katlanamıyordu.

“Oysa onu hipotenüs gibi hep karşımda duracak sanmıştım. Şimdi beni iç acılarımın toplamıyla baş başa bıraktı. Bundan sonrası için bir annem yok. Bana koca diye verdikleri adam iktidarsız, şeker hastası çıktı. Cici babadan da böylesi beklenir. Beş yılım doktorların, hocaların, aktarların kapılarında geçti, sonunda güç bela bir çocuğumuz oldu. Ama yüzümüz güldü mü? Kocam karanlık deryalarda boğulup gitti ama ben çırpınmaya devam ediyorum. Rasyonel sayılar gibi bu gerçeğı de kabullendim. Onun türlü türlü huylarıyla uğraştım. Abus yüzlü bir adamdı. Cimriydi. Bebek olunca, “Bir yere gidelim, tatil yapalım.” dedi. Onu çağırın bir şey vardı. İnsan hep bir sebep eşliğinde o çağrıya icabet eder. Gün gün, dakika dakika gerçekleşir bu icabet. O da yaklaşmıştı kendi çağrısına.”

Dalgaların sonsuza kıvrılışı, martıların çığlıkları, Karadeniz’in serseri havası bizi çağırıyordu. Kucağımda bebeğimle sıcak kumların üzerine oturup havayı, denizi, martıları, gökyüzünü, uçsuz bucaksız maviliğı seyrederken bütün bunların içinde yok olmayı, unutulmayı, hiç yaşamamış olmayı dilemekteyim. Kıyıya vuran köpüklere karışmanın hayalini kurarken bir yandan kucağımda tek dayanağı olan, tek gücümü ondan aldığım yavrumu emziriyorum. Onu nasıl bir hayatın içine sürüklediğimi görerek dehşete kapılıyorum, sonra asla annem gibi bir anne olmayacağımın sözünü vererek vicdanımı rahatlatıyorum.

Kocam serinlemek için denize gireceğini söylüyor. Onu engellemiyorum. Artık herkes kendi çağrısına kulak verecek. Artık hayat için yeterince tizlendim. Bundan sonra sükûnetle kaderin tecellisini izleyeceğim. Dalgalar giderek kabarmak. Ben kendi dünyamın sembollerinde boğulup kalacağım. Kocam ise Karadeniz’in derin ve karanlık sularına karışacak. Dalgalar arasından ara ara uzanan elini belki hayatım boyunca unutamayacağım. Ama kıyıya bağlı kısıraklar gibi yerimde kalakalacağım. Çünkü korumam gereken bir yavrum var. Memem onun ağzında. Onu bırakıp yardım istemeye koşamam. Etrafta in cin top oynuyor. Bilerek bu ıssız yere gelmeyi kendisi seçti. Yardım çağırmadığım için beni suçlayacak değil.

*

Her şey olup bittiğinde bebeğimin tombul yanaklarında iki kristal tanesi gibi duran gözyaşlarımı görüp insanî yanımla teselli buldum. Onun için yapabildiklerim bu iki damlayla sınırlı kaldı. O ise ölümüyle bana sonsuz rakamlar dizisi bıraktı. Çeşit çeşit bankalarda sonsuza uzanan rakamlar. Kocamın rakamlara olan ilgimi bilmesiyle övünecek değilim yine de bana miras olarak rakamların kalmış olmasını kaderin cilvesine bağlıyorum. Şimdi

cici babanın ciciliği kat be kat artacak. Annem yeniden annem olmayı deneyecek. Bütün bu rakamlarla tek başıma baş edemeyeceğimi düşünecekler. Hâlbuki okusaydım matematik profesörü olurdum. Ama dünya bir kez daha etrafımda parabol eğrileri gibi dönmeye başladı. Bir gerçeğe daha yüz yüze geldim. Bir kızın başında babası yoksa köpekler bile onu itip kakar. Dünyaya sığamaz. Evlere dar gelir. Sofralardan taşar. Hele bir de iki kişi olmuşsa. Elindeki sayıların varlığı bir anlam ifade etmez. Bütün dünya sayıların peşine düşer, kimin dost kimin düşman olduğunu anlamak mümkün olmaz.

Sayılardan kurtulmak için tek yol yeni birinin nikâhı. Bu nikâhla bütün sayıları sıfırla çarpabilir. Böylece rakamların esaretinden kurtulmuş olur. Ama rakamlar o kadar caziptir ki, matematik sevmeyenler bile onların büyüüne kapılır. Yeni kocası da bu büyüye kapıldı. Rakamları sıfırla çarpıp hiç etmeye gönlü elvermedi.

Kelimenin tam anlamıyla sultanî tembel biriydi. Onunla evlenmesine aracı olanların dedikleri gibi çıkmadı. Onu derviş gönüllü olarak tanıtmışlardı. Dünyanın malında mülkünde gözü yoktu. Fakat evlendiği adamın ekmek elden, su gölden yaşayıp gitmek hoşuna gitmişti. Bir takım resmi evraklar yüzünden Allah'ın sonsuz lütfundan yüz çevirmeyi azgınlık olarak görüyordu. Kula böylesi yakışmaz, diyordu. Miras en helal maldır. Yesin, gezsın, hayır işlesin, kızını okutsun. Ne diye kafasının içindeki kuruntularla kendine eziyet ediyordu. Ölmüş bir adamın parasını yediği için onursuz mu hissediyordu, o zaman hayır kurumlarına bağışlayabilirdi birazını. Ama kendi hakkından vazgeçmesi kibirlilik olurdu. Çocuğunu düşünmeliydi. Sadaka verirken bile orta yolun izlenmesi emrediliyordu. Vicdanının rahat olması için mirasla ilgili bütün hadisleri, ayetleri getirip önüne yığıyor, artık müsterih olmasını söylüyordu.

Ama o rüyalarına giren dalgalarla boğuşmaktan, dalgalar arasından uzanan o çaresiz elin çırpınısını görmekten, kulaklarını aşındıran o çığlığı bastıramamaktan yorulmuştu. Tekrar tekrar aynı anı yaşıyor, bu kez yardım bulabilmek için bir tepeden diğerine koşuyor, gözünün görebildiği en uç noktaya varıncaya dek etrafı kolaçan ediyor, belki bir işiten olur diye avaz avaz bağılıyor, sonra bu ıssızlığın bilerek seçilmiş olduğunu, sesine koşacak bir insan bulmasının mümkün olmadığını hatırlayıp kızgın kumların üzerine bıraktığı bebeğinin yanına dönüyor, onu gözyaşları içinde kucaklayıp emzirmeye devam ediyor. Beri yandan dalgaların bu korkunç çığlıkları bir an önce yutmasını dileyerek bu andan çıkıp gitmeyi, ileride yavrusundan bile saklamak zorunda kalacağı bu sırrıyla, devirli sayılardaki devreden gibi sonsuzlukta kaybolmayı diliyor.

ESRA ÖZDEMİR DEMİRCİ

Deli Cesareti

Yine birlikteyiz işte. Yine elimize tutuşturulmuş kâğıtlara bir şeyler yazmaya çalışıyoruz. Arandığımız kelimeler, ardımıza düşenler, aradıkça kaybolanlar, hiç aramadığımız halde önümüzde şekillenenler. Tarafını seç. Hangisinden yanasın?

Küçüklüğümüzde olduğu gibi isim-şehir oynuyor olsaydık işimiz kolaydı. İçinden saymaya başlardin alfabeyi, dur dediğim yerde hep aynı harfi söylerdin. Ha üçüncü saniyede durdurmuşum seni, ha yirminci; bu harf hiç değişmezdi. Ne vardı bunda bu kadar?

Başlarda kolaycılığa kaçtığını düşünürdüm. “E” ile başlayan ne çok isim, şehir, bitki, eşya vardı. Her oynadığımızda aynı ismi yazdığını fark ettiğimde şaşırmıştım.

Sorsam cevap da vermezdin. Suskunluk, ezelden yoldaş kılınmıştı sana âdeta. Üzerine diktiğim merak dolu bakışlarım, bir süre sonra gerisin geri otururdu göz bebeklerime. Kabullenir, geçerdim.

Sonra oyun biter, eve gitme vaktin gelirdi. Yerlere saçılmış kâğıtlar arasından, o isme basmamaya özen göstererek gidişini seyrederdim; telaşsız, mağrur.

Aramızda bir dil kurmak adına özenle seçtiğin birkaç sözcükten biri dökülürdü ağzından: Görüşürüz.

Görüşürdük. Okuldan döndükten sonra, ödevler biter bitmez, saat tam beşte çalardı kapı. Ardından o sihirli sözcüklerden bir diğeri ile cevap verirdin: Hoş buldum.

Yine mi isim-şehir oynayacağız diye bir kez olsun sormadan eline tutuştururdum kâğıdı. Yine aynı harfte duracağını bile bile içinden saymanı isterdim. Üstelemeyeceğimi bildiğin için belki en rahat benim yanımda sardım. İçimdeki merakın gürültüsü dudaklarımın arasından bir boşluk bulup da sana ulaşır korkusuyla ben de susardım. Ama ne susma!

Sen gittikten sonra açılırdı çenem. Kelimeleri birbiri ardına dizerdim.

Oyun sonrası bırakıp gittiğin her kâğıdın arkasına o gün boyunca sana söylemek isteyip de söyleyemediğim her şeyi yazardım. Her gece uyurken yastığımın altına koyduğum o sayfalar, rüyalarımda aramızda kâğıttan bir köprü oluştururdu. Karşı apartmanın ikinci katına uzanan ışıklı köprüyü benden başka kimseler görmezdi.

Ne çok “e” harfi vardı o köprüde. Sen yine basmamaya gayret ederek yürürdün. Düşecek gibi olduğunda, tutman için havada hazır beklettiğim elimi fark edip gülümserdin.

Şu harfe bu kadar kıymet vermeyi bırak artık, demiştim bir gün sana. Nedenini sorduğunda düşeceksin çünkü, dedim. Nereden düşeceğim?

Kâğıttan köprüden, diyemezdin. Nereden olacak gözümünden, dedim. İlk kez suskun kalman, tepki vermemen işime gelmişti. İçimden derin bir “oh” çaktığımı bilmemen de.

O gün oyunu erken bitirmek zorunda kaldık, akşama amcanlara davetliydin. Beni götürmeseniz olmaz mı, diye sormak yerine susmasan belki gitmeme gibi bir şansın olabilirdi. Elbette yapmazdın bunu, mecbur gidecektin.

Bu kez kapı eşiğinde durup görüşürüz, demeni beklemeden atıldım: İstersen ben izin alayım annenlerden. Onlar dönene kadar bizde kalırsın. Ne dersin?

Kalbim, olacakları önceden hissetmişçesine çırpınmaya başlamıştı. Delirdin mi sen, dur diyorum sana, dur!

Bu kez ağız boşluğumda biriken o birkaç kelimeyi içimde tutamamış, bir çırpıda dışarı salmıştım işte. Kan kusmuştum sanki konuşmak yerine. Biliyordum çünkü sözlerin aramızdaki kâğıttan köprüyü yıkacağını. Biliyor ve deli gibi korkuyordum bundan.

Tam şu anda kopsaydı ya kıyamet, neyi bekliyordu? Tam şurada düşümlenseydi dilim, bir daha çözülmeseydi.

Bu kez “Allahaismarladık” demeden gitmiştin. Aramızda açan tek çiçeği de koparmıştım istemeden, tebessümün dudaklarında donakalmıştı.

Ardından kapıyı kapatınca boğazımdaki yumrunun büyüdüğünü, bedenimin tamamına sahip olduğunu, gidişinle içimde açılan kocaman boşluğu bile kapladığını hissettiğimde ayakta duramayıp yere yığıldım.

Onu içimden çıkarmadıkça nefes alamayacağımı biliyordum ama bunu yapacak gücü nereden bulacaktım?

Dedemin anlattığı efsanelerden biri sanırdım bunu ama değilmiş; canım boğazıma dayanmıştı işte. Nefes alamıyordum.

Kendimi affettirebileceğim bir yarının olması ümidiyle kustum o koca yumruyu, önümde kandan bir tortu beliriverdi.

Tüm cesaretimi toplayıp dokundum, dokundukça hissettim. Kandan mı, çamurdan mı? Nasıl çıkmıştı içimden böyle bir şey?

O günden sonra bir daha hiç konuşmadın benimle. Arada pencereye çıktığında, başını kaldırıp da bakarsın diye çok bekledim. Bir kez bak da anlatayım sana yastığımın altındaki kelimeleri, bir kez tebessüm et, yıldırım hızıyla kurayım tekrar kâğıttan köprümüzü, bir şey söyle, paslı bir iğne de olsa razıyım, gelsin sapsımsın göğsüme.

O yaz tatil dönüşü seni aradığım yerde bulamadım. Bir ay olmuştu siz o uzak şehre taşınalı. Giderken bir şey söylememiş, bir not bırakmamıştın. En yakın arkadaşın Mehmet anlatmıştı, eşyalar kamyonete yüklenmeye başlamadan ön koltuğa oturmuş, yola koyulana kadar da inmemiştin aşağıya. Bana bile el salladı sadece, demişti Mehmet. Çok içerlemişti belli. Hem nasıl üzülmesin, bizden başka arkadaşın mı vardı sanki?

O uzak şehrin kartpostallarını biriktirdim senden sonra. Öyle uzaktı ki, düşten de olsa bir köprü kurulmuyordu aramıza. Bugün kırk ikinci doğum günün. Nasıl güzel yaşılanmışsındır kim bilir. Olgunlaşmak demiyorum bak, sen o yüksek basamağı daha çocukken aşmıştın. Hâlâ o şehirde misin acaba? Hâlâ “e” harfini seviyor musun? Ben senden sonra o kâğıtlara neler yazdım neler. Seninle konuşmanın tek yolu buydu çünkü. O yumruyu kusarken öleceğimi sanmıştım ya, iş olsun. Hayatın kendisi koca bir yumruymuş aslında. Yaşıyorum işte her şeye rağmen, bendeki de deli cesareti.

HÂLE SERT

Garip Bir Oyun

Karşılaştırma huyumdan çocukluğumdan beri vazgeçemedim. İnsanları daha iyi anlamak için birini diğeriyle kıyaslarım. İşin tuhafı annemi, babamı bile arkadaşlarımla anne babalarıyla karşılaştırırım. Bugüne kadar ne işime yaradı diye sorarsanız, kaderi anlamamda bir nebze kolaylık sağlıyor bu oyun. Belki de sadece bir aldatmaca, bir işe yaramıyor.

Oyunumun en temel karakterleri iki kadın. Sadece oyunumun değil hayatımın da. Gözlerime yakından bakılsa bir gözbebeğimde babaannemin diğerinde anneannemin yansıması görülebilir. Oysa görünüşleri, duruşları, geldikleri yerler, huyları, konuşmaları öylesine ayrı ki. Anneannem beyaz tenli, orta boylu, makul kilolu, üzerinde kendi diktiği jorjet krepten pileli elbisesi, ince çorabı, kendi söyleyişiyle “vatko” eşarabı, sonraları kullanmasa da bebekliğimde çekilen fotoğraflarda arkadan bağlanmış eşarabıyla uyumlu pespembe ruj. Doğma büyüme şehirli. Babaannem, esmer tenli, karakaşlı, kara gözlü, kısa boylu, etine dolgun, başında tülbendi, çiçekli pamuk kumaştan robadan büzgülü bol elbisesi, ayağında meshi, elinde tespihi. Şivesiyle, bulgur pilavı, soğan, ayran düşkünlüğüyle, köylü.

Hangisine daha çok benzediğimi, dahası benzemem gerektiğini düşünür durum. El mahkûm, huyum suyum birisine daha çok çekti, sevdiğim huyları neyse, hadi beğenmediğim yönlerini almışsam ve bir gün apansızın uyanırsa şimdi uyuyan genlerim diye korkuyorum. Babaannemin güçlü buyurgan damarı mı, anneannemin kırılğan güzelliği mi akıyor içimde?

Karşılaştırma I

Anneannem on beşini doldurmadan evlendirilmiş dedemle. Güzelliği dillere destan, yemyeşil iri gözler, ay gibi bir ten, gamzeli gülüş. Zarif, narin, çıtı pıtı, becerikli bir kız. Evlenir evlenmez sahil kasabalarından birine tayini çıkıyor dedemin, savcı. Dedemin annesi, nene de onlarla birlikte gidiyor. Pencerenin ardındaki zeytin ağaçlarını arkadaş biliyor anneannem. Ağaçların

rüzgârla getirdiği masalları dinleyip avunuyor. Gözlerinin ergen yeşili ağaçlarla özdeşleşiyor. Yıllar sonra zümrüdü andıran o iri yuvarlakların hareketlerine gelip oturuyor ağacın yeşili. Ağaçlar, Aydanur'u emziriyor. Kendi kabuğuna çekilip sağlam kalabilmeyi öğretiyorlar. Yaprakların çırpıştırarak büyüttüğü merhameti usulca kucağına bırakıyorlar. Rüzgâr, ağaçları sallıyor hırpalıyor, havalanan tülün ardından bakan genç yürek, rüzgâr ağaçlarla dans ediyor diye düşünüyor. Hava, sokağın, insanların kokusu, sesler pencereden sızabildiği kadarıyla helal tenine. Dedemle dışarıya çıkabildiğinde, üzerinde zorla giydiği şalvarı, koyu renk örtüsü bir günlüğüne büyüyor. On beşten on altıya geçmesi uzun sürüyor.

Nene genç çiftle aynı odada uyuyor.

Babaannem büyükbabamla tam olarak kaç yaşında evlenmiş bilmiyorum, hayatta hiçbir dayanağı, sermayesi olmayan tek başına bir adam. İlk nişanlısı bu yüzden kaçıp gidiyor. Babaannem kalıyor. Tır şoförlüğüne sonraları başlıyor büyükbabam, uzun yıllar ekmeğini yoldan çıkarıyor. Anadolu'dan Karadeniz'e bulgur çekiyor. Babaannem köy yerinde 3-4-5 çocuğu onun yokluğunda doğuruyor, bakıyor. Çocuklarının kimini tarlada, kimini ahırda doğuruyor, bir başına, göbek bağıni kesiyor, tuzluyor. Yüğü ağır, derisi kalın, sînesi güçlü Ayşe'lerden. Yine de omuzlarındaki dengi taşımaya bir kızı olsun istiyor, nasip beşinciye oluyor. Bir gidiyor on beş gün gelmiyor büyükbabam. Telefon yok, haber yok. Babaannemin bir elinde hep radyo, onun gittiği illerde bir kaza mı, deprem mi var, yüreği ağzında haberleri dinliyor. Sokağın köşesinden gelecek güçlü bir korna sesini bekliyorlar hep birlikte. Oysa o ses geldiğinde bile bir gece yatıp yine yola düşüyor büyükbabam. Kazan hep kaynıyor, eller işliyor, köyden, kasabaya, kasabadan şehre beş çocuğu çeke çeke büyütüyor babaannem.

Bunları düşündüğümde karşılaştırmadan edemiyorum. Kendimi babaannemin yerine koyuyorum, köy yerinde bir başıma o çileyi çekebilir miydim diye soruyorum. Ya da henüz babama sarılacağım yaşta, anneannem gibi, genç bir savcının zorbalığına sarılabilir miydim? Keşke aralarından doğduğum bu iki dişi nehirden daha da kuvvetli akabilsem, hiçbir erkek köprüsünü kuramasa üstüme.

Karşılaştırma II

Gündelik yaşamında kırılganlıklarını dile getiremezdi anneannem. Gelinlerinin, onu inciten sözlerine, bakışlarına karşılık veremezdi, içinde bir yerlere yerleştirirdi. Zaman zaman çıkarır, onları hak etmediğini düşünür, tozlarını alır yerlerine geri koyardı. Anneannem ve yengelerim hiçbir zaman erişilmemiş uzlaşının, huzursuzluğun temsiliydi. Uzun yıllar yengelerimin

kötü insanlar olduklarını düşünmüştüm, ne de olsa anneannemi üzüyorlardı. Oysa ortada sadece anlaşılamayan, künhüne erilemeyen bu incelik abidesi kadının kendi kendine konuştuğu başka bir dil vardı. Örselenmiş yerlerine deva çiçeklerindeydi. Anneannem ve sardunyalari, menekşeleri, kılıçları, kardeş kanları, kaktüsleri. Umudu çiçeklerinde uç verirdi. Acıyı başka kimselerde görmediğim bir yaşayış şekli vardı. Bir ayin gibi okunan gazetelerin üçüncü sayfa haberleri. Küçük bir çocuğun kaçırılma haberi, kocasından dayak yiyen kadın, cinayetler. Bu haberlere edilen vahların, yazıkların, dövülen dizlerin biri habere üçü kendi incinmişliğineydi belki de.

Babaannem evlerinin oturma odasında, pencerenin bahçeye bakan köşesindeki tekli koltuğunda otururdu. Yıllarca çekilen ağır iş yükünün kantardaki yükünü dengeleyen upuzun bir oturmaktı bu. Kırkında beş çocuğunu çoktan evlendirmiş, torunlarla çevrelenmiş babaannem seksenlerinde göçtüğü güne kadar git git ağırlaşan bir tonda oturmuş, o koltuğun içine gömülmüştü. Pasif bir oturuş değildi bu, aksine oturduğu yerden gelinlerini, oğullarını, torunlarını yöneten, emirler veren bir oturuştı. Babaannemin otoritesi kabul edilir, istekleri bazen anlamsız bulunsa da yerine getirilirdi. Ziyaretine gittiğimizde elini öpünce, entarisine sürdüğü iğde kokusunu, tespihinin tanelerinden yayılan duanın tesirini, esmer teninin gücünü ve sevgisini dudaklarımda hissederdim. Babaannem orta yaşından sonra erdiği şehirli, refah hayatı çektiği çileli zorlu hayatın karşılığı kabul eder, onun tüm imkânlarından faydalanır, keyfini sürerdi. Her oğlundan farklı farklı şeyler isterdi, biri sağlığıyla ilgili işlerini halleder, biri onu Umreye, Hacca yollar, biri evine envaiçeşit yiyecekler getirir hatta yığar, kızına evini temizletir, elbiselerini diktirirdi. Gelinler de zaten emrine amade idi.

Anneannemin alıngan yapısının tersine babaannem hiçbir sitemi üzerine alınmaz, hatta yengelerimi, annemi incitirdi önünü ardını düşünmeden sarf ettiği cümleleriyle. Ben on yaşlarındaydım, annem bir bayram öncesi saçlarına röfle yaptırmıştı, yeni modaydı. Bayramda eşarabının önünden çıkan saçlarını görmüş babaannem, hemen fark etmiş. Biz kuzenlerle toplanmış oynarken yanımıza gelmişti, saçlarını sarıya boyayan kadınların cehennemde yanacağını anlattı bize. Ben ağlamaya başladım, hayır babaanne annem cehennemde yanmayacak, hem o boya hep kalmayacak ki saçında, çıkacak! O bayram annem için de benim için de zehir olmuştu. Bu tuhaf anı her hatırlayıp konuştuğumuzda annemle birbirimize sıkıca sarılırız.

Ben olsam, yarısı çileli geçti diye, hayatımın kalanını başkalarına bu kadar zorlaştırır mıydım diye soruyorum kendime. Sonra yine anneannemi düşünüyorum, baştan sona başka bir çileydi çektiği, saygın görünen ama saygının oda içlerinde paspas edildiği bir hayat. Bunu istemem mümkün değildi

elbet. Ama incelmış bir erdem ancak böylesi bir sabrın sonunda geliyorsa onun geçtiği yoldan geçmek gerekebilir diye de düşünmeden edemiyordum. Her daim çıkan gökkuşağı gibi olabilmek, yerden uzak göğe yakın.

Karşılaştırma III

Anneannemin metafizik alemle bağı kuvvetliydi. O bilinmez dünyanın kapısı kıyadalı durur, anneannem destursuz girer çıkardı. Rüyasında uzaktan bir akrabanın geldiğini görse sabahına kapısı çalınırdı. Yeşiller görmek iyiydi, karışık kuruşuk rüyalar gördüğünde bütün gün gökte bir şimşek yerde bir çıtırtı beklerdi. Bir rüyası vardı ki, rüyayı gören mi rüyada görülen mi daha yakınmış Allah'a hala düşünürüm. Annemin dedesi de uzun yıllar onlarla birlikte yaşamış, dede hayatta bir döşeğe bir de çok sevdiği çaydanlığına sahipmiş, gece gündüz ibadet edermiş. Dedenin bağ kurmaktan imtina ettiği bu dünyadan, öte dünyaya kavuşacağı gece anneannem rüyasında evlerinden dışarı gürül gürül bir nehrin aktığını görmüş.

Anneanneme bahşedilen, onun da gözü gibi baktığı bu lütuf babaanneme verilmemişti. Bu çabayla, istekle elde edilecek bir şey değildi ne de olsa. Kimi doğduğunda, güneşin ve ayın açıları öyle bir denk gelir ki, henüz doğarken gökyüzünün, yıldızların tılsımı bulaşır üzerine. Kimine ise gökyüzü aynı şekilde cömertçe düşürmez ışığını, yeryüzünün katılığı ve tek boyutluluğuyla yetinir. Babaannemin yıldızı dünyadan ve akıldan yana parlamıştı; sülalemizin ortak kanısıydı, okuyabilseydi dünyayı yönetirdi.

Anneannem ve babaannem aynı kürenin içinde kendi sınırları içerisinde dönen siyah ve beyaz mailerdi. Ben bu iki renkli yuvarlağı elimde tutuyor, gücümü ondan alıyordum. Biri arttığında diğerinin azaldığı bu devingen yuvarlak tüm hücrelerime sirayet ediyordu. Bazen kendimi bilinmeyen alemlerin prensesi ilan ediyor, çevremdekilere, olana bitene bir üst alemden bakıyordum, bazense bu hisler küçülüyor, bir noktaya dönüşüyordu. Hayat, çözülmesi gereken zor bir matematik problemine döndüğünde babaannem yuvarlağın içinde genişlemeye başlıyor bana el veriyordu.

Karşılaştırma IV

Anneannem babaannemi içten içe takip ederdi. Kâmil efendi nasıl da hürmet ediyor, el üstünde tutuyordu Ayşe Hanım'ı. Gelinleri onun yanında edeplerinden konuşmuyor, ne isterse yapıyorlardı. İçin için üzülüyor, kıskanmıyor ama gıpta ediyordu. Babaannem de bu tarafta neler olup bittiğini merak ederdi. Aydanur hanım nasıl giyinmiş, neden hala ince çorap giyermiş, onlar Umreye gitmeyecekler miymiş, böylesine kutsal ibadet fırsatı kaçırılır mıymiş. Yeni doğan torununa kendi isimlerini neden vermemişler, büyükle-

rin adı hep yaşamalıymış. Dayılarım ne işle meşgullermiş, onun oğulları gibi akıllısı, iş bilen beyde yokmuş. Torunlarının sayısı anneannemin torunlarından elbette fazlaymış, hepsi dünya güzeli dünya akıllısıymış.

Anneannem bize her geldiğinde, babaannemin duymasından çekinir, laf söz olur derdi. Babaannemin cephesinden, kızının değil damadının evine geliyordu ne de olsa. Ataerkil virüsler insanın içine bir yerinden sızıp tutunduysa geri kalanını kadınlar kendi kendine besliyordu.

Karşılaştırma V

Bazı insanlar doğuştan mı şanssız, bu sorunun içinden çıkamıyorum. Anneannemin en büyük şanssızlığı dedemle evlenmesiymiş. Anneannem, üzerinde eşsiz çizimleriyle çin porselini bir vazo, dedemin elinde hoyratça yere çalınmış. Yaşlandıkça yüzüne çekilen kırışıklıklardan içindeki kırıkların izi sürülebilir belki. Hayatının en uzun geçen yılında zeytin ağaçlarından öğrendiği eğilme, bükülme, çırpınma dansıyla baş etti belki de dedemle. Anneannem kaderine razı oldu, karşı çıkmadı, on beşinde tosladığı kaya ayağını incitse de taştan ayakkabılar giymeye alıştı.

Evlerinde yatıya kalmıştım bir gün, gece vakti uyandığımda anneanne mi küçük holdeki masanın altında uyurken gördüm. Masanın altında yaralı bir kuş gibi kıvrılıp uyuyan o kadının hali hiç gitmez aklımdan. Benim bildiğim depremde sığınılacak en güvenli yerdir masa altları.

Anneannem son yıllarında unutkanlık hastalığına tutuldu. Şimdiyle, dedemle baş etmenin bir yolunu bulmuştu belki. Geçmişe, annesi babası ve dört kız kardeşiyle geçirdiği o sıcak yuvaya dönebilmişti böylece. Bir bakanın dönüp tekrar baktığı, sırma saçlı kızın elinden tutup onunla şarkılar söylüyordu. Belki onu başka bir prenze veriyor, el üstünde tutulduğu bir kader yazıyordu kendine. Onun geçmişinde kaybolduğu o tatlı anlar bizim için acınası, yüzlerle eşleşmeyen isimlerin karmaşasından başka bir şey değildi.

Babaannem büyükbabamdan sonra veda etti dünyaya. Onun saltanatının hızla çöküşü yalnız kalmasıyla başlar. Belki de onu asıl el üstünde tutanın, gücünü aldığı o sessiz ama yürekli dağın çöküşüyle. Büyükbabam köylü ama bilge, az ama öz konuşan yumuşak huylu bir adamdı. Hayatlarının babaannemin istediği gibi şekillenmesine izin verirdi. Onun babaannemin sesini yükselten, boyunu uzatan, yüzünü güldüren asıl güç olduğunu vefatından sonra anladım. Büyükbabam gittikten sonra, babaannem koltuğunda küçülmeye, sözünün tesiri azalmaya başladı. Peşi peşine artan hastalıkları cüsseli bedenini talan etti.

Anneannem ise dedemden önce ayrıldı dünyadan böylece dedemin onsuz nasıl zavallılaştığını görmemize fırsat verdi. Anneannem çileli yaşamını

bir oyuna çevirerek gitti, isimlerimizi yanlış söyleyerek, bir anlattığını on kez anlatarak, cevabını verdiğimiz soruyu yüz kez daha sorarak bizimle dalgasını geçti. Elindeki ahşap çubuğa sarılı renkli sorma şekerini bize gösterip ama kimseye yalatmayan bir gülümseyişle gitti.

Bu hikayede güçlü görünen mi, güçsüz görünen mi gerçekte güçlü karar veremiyorum. Kim kime perde, kim kimin gölgesini çoğaltıyor? Bir yanımda anneannemin çiçeklerini büyütüyor diğer yanımda babaannemin zor zamanda çektiği yükü çekiyor. Boyum ikisinin ortası, tenim beyaz, bakışlarım çekik. Bazen kolay kırılır, alınırım bazen kendim bile şaşırır kaya gibi dikelim, en çok da zorbaya. Ne dedem ne büyük babam, bambaşka biri bekliyor beni. Onu ben mi seçeceğim gerçekten, kaderim mi onu seçecek bilmiyorum. Belki de karşıma çıkanları birbirleriyle karşılaştırma oyununda kaybeden ben olacağım.

SONER OĞUZ

Azrail'in Kulunç Hali

*Kerahate kalmış ikindi gibiyiz,
kılınsak da eksiğiz
Aziz Kağan Güneş*

Lokantanın kapısından çıkıp da yüzünde kalan son iyi akşamlar tebesümüyle sağa döndüğünde sol ayak serçe parmağındaki nasır tanıdık bir zonklayışla son iyi akşamdan kalan son iyi izi silip geçti yüzünden. Beyninin içinde başka bir nasır daha vardı da sırayla bir o, bir öteki sızlayıp duruyordu sanki. Yemekte hep onu düşündün; hatta İhsan'ı beklerken ve camiye hızlı adımlarla ve içindeki yetişememek kaygısını İsmet'ten gizlemeye çalışarak yürürken. Sancıdı sancıyacak diye yüreğin ağzındaydı hep. Oysa kimileri sızlamadığı müddetçe bir yarası olduğunu dahi unuttur. Yok, sende öyle olmuyor bu işler. Acıyıp sancımasa da dışındaki ve içindeki tüm yaraların, gediklerin ve bir yaşamak bakiyesi saydığın tüm boşlukların yerini ezbere biliyorsun. Demem o ki sen kuşbaşı pideni yerken de sol ayak serçe parmağında, her ne kadar o esnada sızlamıyor olsa da bir nasır taşıdığını düşünmekle tedirgin olabilen insanlar nev'indensin. Ki o nasır az evvel bir iki sızlayışla seni şöyle bir yoklayıp geçti fakat huzursuzluğun, bir nasır gibi katmer katmer kaban, yüreğinin derinlerine kök salan huzursuzluğun baki. Zira bir değil, bin değil buna sebep ve bunun bir dışavurumu söz konusu olmalı ki sende, şakaya getirip "Çok yaşamazsın sen!" diyorlar yüzüne sürekli. Dişlerinin arasına sıkışan bir kıymık et, bir anlığına da olsa sende konaklayabilecek bir neşvenin önünü kesti çoktan. Bir kürdan yahut bir kibrit çöpü her şeyi yoluna koyabilir, seni korkulu bir karanlıktan apaydın bir düze çıkarabilirdi belki. Ama yok. Üstelik sol kürek kemiğinin altında, zehirli bir yılan gibi çöreklenen, ara sıra başını kaldırıp çatal diliyle tıslayan bir sancı yatmakta. İşlek bir caddede hiç tanımadığın insanlarla omuzlarınız birbirine değerek akıp gidiyordunuz bir yerlere demin. Şimdi onlar gitmek istedikleri her yerlere

çoktan varmış da bir sen kalmışsın gibi ortalıkta hangi omuzlara değdiğini, hangi bakışların hedefinde olduğunu anlamadan, kafadaki sen de düğün, ben diyeyim cenaze alayıyla adımıyorsun taş kaldırımları. Şu et parçası ne musibet şey! Yirmilik dişinle hemen önündeki arasında, sanki Allah canını alsın diye... Oysa hesabı öderken karanfil dolu gümüş kâsenin yanında şeffaf plastikten bir tabak içinde duran, artık eskisi gibi reçine kokmayan jelatinli kürdanlara ilişmişti bakışların da o zaman kürdanları fark etmemiş, bilincinin karanlık bir köşesine itilen bu görüntüyü ağzının içinde kıvrılan dilin, dışındaki et parçasına değdiği zaman geriye kırılan bir sahnede puslu bir hatıraymışçasına yeniden seyretmiştin kafanın içinde. “Şu et parçası birazdan zaten çürük dişimi sızlatırsa?” diye bir korkuyu geçiriyorsun içindeki dehlizden. Sanki sızlamaya başladı bile. Yahut sızlamıyor da sızlar gibi yapmakla oyun ediyor sana. Geçen gece nasıl başlamıştı o azap? Anımsamaya çalışıyorsun. Aheste usul, kendini göstere duyura mı gelmişti o sancı yoksa ansızın, sen daha ne olup bittiğini anlamadan beynine bir kürek kor halinde mi dökülmüştü, emin değilsin. İnceden bir acı duyuyorsun sol alt çenende. Bugün de hep soldan bindiriyorlar diyeceksin ama öyle işte. Artık o et parçasını tükürsen de bir şeylerin yoluna girmeyeceğine inanıyorsun. Haklısın, bir toz zerresi dahi izinle kalkar yerinden. Yani şu et bir hayvanın uyluk kemiğinde yaratılmazdan evvel ve sen ve dişlerin mevzubahis bile değilken kimse için, oturduğun masanın ağacı, sandalyenin ayağındaki demir ve o demirin çıkarılacağı dağ ortada yokken olmayan alnının çatına kazınmış bir yazı vardı. İnşallah bu kadarla geçip gider de uykularını kaçırmaz. Uykuların, hangi ve kaç zamandır? Huzursuzsun, bulgur tanesi kadar bir et parçası, dünya kadar bir korkuyu salmakta içine. Şuncacık şey insana neler ediyormuş? İnsan ne kadarmış çürük bir diş karşısında? Üstelik kafanda bir türlü yazılacak kıvama getiremediğin bir öyküyle geziyorsun günlerdir. Bir dünya kurmadasın içinde yani. Şu birkaç gün senin için en zoru olsa gerek. Kafandakiler beyaz kâğıtlara düşüp de aklın berrak bir suya dönmeden çok şeyi duymayacak, görmeyeceksin. Ağzı yüzü belirsiz siluetler halinde insanlar adımlıyor aklının yollarını. Astigmatlı bir gözün ardından bakar gibisin yahut. Puslu ışıklardan örülmüş duvarın gerisinden sen kalemi eline aldığında gözlüğünü yoklayarak bulup da takmışsın gibi capcanlı bir şehir belirecek yazabilirsen. O şehrin hep puslu, yüzlerin hep bir gölge gibi karanlık kaldığı ne çok öykün olmuştur içinde ölen. İstim üstünde bir adam düşünüyorsun önü sonu. Sokaklarda yürürken, camekânları izlerken, çayını soğutup sigarasını unuturken, bagaj sırası beklerken, utangaç tavırlarla reyondaki indirimli ürünlerden kapmaya çalışırken, uzayan saçları kulaklarının arkasına değip onu uyuz gibi kaşıdırırken, sınav kâğıtlarını okurken, kerahet yaklaşırken,

kalbine değen dikenlerle karıncalanan, kaygısı daima gözlerinden okunan bir adam düşünüyorsun. Ki Âdem yaratıldığından, Nuh gemiden indiğinden beri onu çürüm çürüm çürüten bir değil yüz değil şunca sebepten bunalmış milyonlarca seni anlatmak geliyor içinden. Kurgu? Mühim mi? Kaderin eli, tepende bir örümcek gibi işliyorken sen tüm maharetini bir kurşun kalemin ucundan nasıl akıtacaksın kim bilir? Kısmetinde varsa bunu da yazarsın. Ne demişler: Nasipten öte köy yok.

Olasılık: Dua kaderi değiştirebilir.

Koşul: Kaderinde onu değiştirebilecek bir duan var ise.

Başladığın yere geliyorsun daima. Dönüp dolaşıp her akşam aynı koltukta uyuklamak, sofrada bin senedir aynı yere oturmak, her sene aynı şeyleri anlatıp aynı soruları sormak gibi bir fasit daire içinde dönenip duruyorsun. Tedirgin ve huzursuzsun her öyküden sonra. Her öyküden sonra gelen bir daha yazamayacağın korkusunu aldığın her nefese uyarlıyorsun evin yolunu adımlarken. Yazıyorsun da için mi soğuyor sanki? Tüm vücudun karıncalanıyor, tek tek uzuvlarına değil de tüm benliğine iğneler saplanıp çekiliyor. Kepenkler o tanıdık teneke gürültüsüyle inerken ve sen şehrin perdeleri çekiliyor, kıyameti kopuyor sanıyorken evde sigara olup olmadığının derdine düşünüyorsun. Peki, öykün nerede kaldı? Neyi yazacak, kimi anlatacak, hangi hissin peşinde at koşturacak, kimlere neyi söyletecektin kendi diyemediğin? Hem sınav sorularını hazırladın mı ki öykü kovalıyorsun? On birlere kırk üç de on ikilere kaç tane çoğaltacaktın? *“Edebiyat ve iş, birbirini boğan iki cehennem.”* mi gerçekten? Ya o soruları hazırlarken adil davrandığını düşündün, kendi öğrenciliğini anımsayabildin mi enikonu? Yoksa Cemil, derste yaramazlık yapıyor diye vicdanını kül tablasında bir izmarit gibi ezip... Hafta sonu iyiydi sanki. Şimdi önünde beş koca gün var. “Yeni Lisan” makalesi ve “23-40” Arası Şiir”. *Ben bir Türk’üm dinim cinsim uludur* demekle faşiste çıkmış ya adın, bırak on ikiler de komünist sansın Nazım’ın pırıl pırıl Türkçesini gözlerinde bir ışıkla, bin bir ümitte okurken. Önü sonu bir bozlağın çorak bağrına düşeceksin nasılsa: *Bin bir hayalınan doğdum anamdan*. Ne olduysa o gün oldu zaten. Gömlek terden üzerine yapışmışken dolmuşun açık penceresinden sırtına vuran rüzgâr şimdi sol kürek kemiğinin altında kıvrılmış yatıyor. Nefes almakta dahi zorlanıyorsun. Öyle ya yıllık planın da gerisinde kaldın. Ne diye üç saat konakladıysan “Acının Başkenti”nde? Ya “Menziller”i anladılar mı dersin? Bu çocuklar sahiden tuhaf diye düşününce dudağının ucunda hafiften hüzne çalan bir yanı hayli eksikçe bir tebessüm beliriyor:

–Hocam, çok güzel bir kitap okuyorum kutu içine yazılmış etkileyici sözler var. Çok anlamlı.

–Mesela? Var mı aklına gelen?

–Kitap yanımda hocam, altını çizmiştim bakın: “Sen gidiyordun; ben üşüyordum.”

–Ama biraz basit olmuş sanki?

–Ne basiti hocam; “üşüyordum” diyor baksanıza.

–Bak, aklımda şu kadarı kalmış. Kelimesi kelimesine değil ama bu da gitmekle alakalı:

“Sevgili Lamia,

Ben biraz gidiyorum, sen biraz kalıyorsun.

Ben biraz seninle gidiyorum, sen biraz benimle kalıyorsun.

Aslında ne ben gidiyorum ne sen kalıyorsun.”

–Hocam, efsaneymiş bu! Yazdırsanız da feyse atsam?

Anlaşılmamışsın, huzursuzsun; anlatamamışsın, huzursuzsun. Müfredatın gerisinde kalmışsın zaten. Mehmet Salih almış başını gitmiş. “Anlat geç!” diyor adam ne güzel! Öyle yapıyorsun, yine huzursuzsun. Huzursuzluğun yıkık bir değirmenden kalan taş gibi. Yağmur yağıyor, rüzgâr esiyor lakin o hep yerinde duruyor. Törpüsüz bir tırnak; bir boşluğa, bir eksik kalışa dair kimi kabukları kavlatıyor biteviye. Ensenden bıçak gibi bir sancı çıkıyor beynine doğru. Dişlerine sıkışan et parçası iyice gömülmüş zaten, dilinin ucunda ona dair bir yara açılmaya dahi başlamış. İkindiye dönüyorsun, kerahet yakın. Çarşı Camii’ne koşarken İsmet yolunu kesiyor. “Abi,” diyor; “Ayın on beşine kadar üç beş yüz lira... Dardayım biraz.” Bankamatik önünde ekserisi yaşlılardan oluşan uzunca bir kuyruk... Şimdi kartı da güvenemezsin. Tamam, İsmet hoştur, iyidir ama... Vermesen “dardayım” diyor; versen kerahet kapıda. Hem daha abdest alacaksın. “Sağ ol abi, en kısa zamanda inşallah... Belki de on beşini bile bulmaz, pancar parası yatarsa...” diyor. Pancarı, parayı, İsmet’i ve ayın on beşini doldurup kafatasının içine hazır kerahete kalmış, İhsan’ı dükkânda yakalamışken kulak arkası kaşındıran saçlarından kurtulmayı ümit ediyorken telefonun çalıyor. Müdür cuma saatine ders koymuş iyi mi? Laf da anlamaz şimdi. Arabayı sattığını söylemesen de olur o yüzden. Hem neydi o? Ucuza gitmedi mi dersin? Tamam, malda mülkte gözün yok lakin çoluk çocuğun rızkı bu! Gözünde bir gayya canlanıyor. Çabaladıkça daha çok düşüyorsun. Yaşadığın gibi bir ölüsün yahut ölülüğün gibi yaşamışlığın. Peki, şimdi, şu saat huzursuzluğu anlatmak istediğin için mi huzursuzlanıyorsun yoksa huzursuz olduğundan mı onu yazmak istiyorsun? Nasıl bir karakter çizmelisin Muhterem Huzursuz Beyefendi’n için? Aysel’in evde olmadığını anımsıyorsun bir an. Çocuklar evdelerse hâlâ, şimdiye birbirlerini çoktan yemişlerdir. Gülümser’e bulaşmasa bari oğlanlar. Olmuyor, bir türlü düşünemiyorsun yazacaklarını. Bu öyküyü kafanın içinde yıllarca berkiterek taştan bir heykele evirecek gibisin. Gerçi ikisi aynı şey. Sen de sayfalarca yazıp kelime

kelime yontmakla bir anlama ulaşıyorsun nihayet. En azından bir heykeltıraş, yontacağı taşı kendisi yapmıyor. İhsan ellerini önlüğünün eteğine kuruyor:

–Muhterem abi, saç mı sakal mı?

–Hem saç hem sakal. Kulak arkalarını da şöyle güzelce...

“Güzelce”den sonrası yok. Yutkunup içine indiriyorsun üç beş kelimeyi. Telefonu susmaz ki bunun zaten. Çalışıyorum da demez kimseye. Kıştırır omzuna konuşur da konuşur. Araba, arsa, taklacı güvercin, muhabbet kuşu... Ne bulursa alır satar. Eli ağır işlese de çenesi kıvraktır. Herkese, her lafa yetişir. Nihayet korktuğuna uğradığını anlıyorsun; İhsan “Tamam, siz hazırlanın geliyorum hemen.” deyince.

–Abi, ben çocuğu hastaneye götürüp geleyim, yarım saate varmaz dönerim. Çay doldur kendine, kumanda şurada.

Şimdi beklesen akşamı bulacak bu dava. İhsan'ın zaman algısı farklı, onun bir çırpıda yarım saat dediği sana beş çay, beş sigaraya patlar en az. Lakin elin mahkûm; beklemesen kaşınıp duracaksın. Huylusun işte, huzursuzluğun bundan ileri geliyor zahir. Kafanın içinde kurduğun dünyalar yüzünden ıskalıyorsun belki de birçok şeyi. Olsun, bunları kaçırmayanlar da içlerinde bir dünya kurmak saadetinden mahrumlar. Ne saadet ama! Kafanın içindeki düzen dışarıda bir keşmekeş doğuruyor belki senin için. Sonra hep yetişmekle yetişmemek arası, sonra hep tedirgin... Kafadaki adam gibi gergin ve huzursuzsun. Hani sen kendinden yola çıkmazdın yazarken? Hani büsbütün kurguydu yazdıkların? Vaktiyle Akif Hoca: “Anlattıklarına geriden bak, yazdıklarınla aranda bir mesafe olsun.” dememiş miydi? Kulaklarının arkasını kaşıyıp üç günlük gazeteleri okuyarak bekledin bir zaman. Şimdi eve dönüş yolunda saçlarını ittiriyorsun kulaklarından. Beklerken adının Muhterem olduğunu bildiğin gibi biliyordun; bir şey olacak ve İhsan gelmeyecekti. Haber çaycı Memet'e düştü ilkin:

–İhsan'ın işi uzamış.

Başka berbere gitmek gibi bir âdetin de yok senelerdir. Havlular diken olup batar. Pis mi temiz mi Allah bilir? Bildiğinden, alıştığından şaşmayacaksın. Hem nene gerek, yolunmuş tavuk gibi bırakacak ortalığa, çoluk çocuğa maskara olacaksın. Eve dönüş yolunda kafanda öykünden başka her şey var. Bir onu düşünemiyorsun adamakıllı. Aysel de böyle zamanlarda gider annesine. Yemeği dışarıda yemeli. Ya çocuklar? Onları götürmediyse annelerine bırak iyisi mi. Orada kalsınlar. Anneanne menüsküsten ameliyat oldu, ayaküstü uğrarsın. Koca yaz gezdi o dizlerle. Erişte kesti, salça kaynattı, durdu durdu okul zamanı ameliyat oldu. O, çocuklara bakacak derken Aysel ona bakıyor şimdi. Ha bir de yarına ütü yapmak lazım. Belki balkonu yıkaman da gerekecek. Dışın da inceden sızlamaya başladı. Bir iki karanfil atsaydın

cebine çiğnerdin şimdi. Tam sızlayacak derken belini kırardın çürük dişin. Şu et parçası çıksa rahatlayacaksın biraz. Çıkmaz Muhterem çıkmaz! Her şeyin garezi sana. İkindiydi, kerahetti derken bak akşam da yalan oldu. Sana yazılan bir öyküde ardında gedikler bırakırken nasıl olacak da başkalarına tastamam bir hikâye anlatacaksın? İkindi yarım, akşam beş eksik. Kafadaki adam gibisin esasında. Peki, şimdi bu adam neden huysuzlansın yaşamaktan? Yaşamak kimilerince güzel. Tuzu kuru diye bir tabir var mesela. Okuru ikna için huzursuzluğu sağlam bir temele oturtmalı o yüzden. Neden huzursuz olsun bu adam? Moderniteye mi yıksan tüm günahı? Her şey bozuldu deyip çıksan mı işin içinden? Yazamadığın öykünün, kaçırdığın vakitlerin, dışındaki et parçasının, sırtındaki kuluncun, yolunda gitmeyen her şeyin nedenisin kendince. Aysel de yok evde. Bu ne demek biliyorsun. Kahvaltı yok sabah. Çalar saati duyacak, servise yetişebilecek misin? Tamam, buldun galiba! Her şeye yetişsin de bir şeye geciksin o adam. Kaçırdığı bir şey yetiştiği her şeye mal olsun sonra. İçini kurtlar kemirsin. Mutlu bilsinler, gıpta etsinler. Çalışkandı, desinler. Dersten çıkıp nöbete koşsun, dergilere yazı yetiştirtsin ay sonlarında. Kaçanlara yandığını kimse bilmesin. Dişlerinde bir et parçası kalsın, kuluncu sızlasın. Yok, metafor çıkmaz bundan. İnsan desen kâfi gelir o diş ağrısına, dünya desen yeter sırtındaki kuluncu anlatmaya. Şimdi sen eline kalemi kâğıdı almadan, A4 kâğıdına bir şema çizmeden yani bir öykü yaşıyorsun içinde. Bilsen kimin adına? Sırtındaki ağrı dört gündür hafiflemedi hiç. Öykünü düşünememen bundan belki. Yoksa başka bir şey mi yazmalı; ilk düğmesi yanlış iliklenmiş bir gömlekle dolaşıyorsa? Peki, bir olay örgüsü şart mı bu hikâyeye, bir duygunun peşinde koşsan yadırganır mı bu? Kimse bir şey yapmazken, görünürde dişe dokunur hiçbir şey olmazken de herkes içlenebilir pekâlâ. Dişlerinde bir et parçası, sırtında bir kulunç taşıyan da demirden bir dağ yüklenmişçesine sızlanabilir. Herkesin derdi kendine dağdır. Her dağın karı kendine... Dişlerinde kıymık gibi saplı bir et parçası, sırtında bıçak gibi bir kulunç, kafanda onca tilki sonra. Yazacağın öykü, çocuklar, Aysel, dişindeki et parçası, sırtındaki kulunç ve kaçan iki vakit... İçten içe koyulanan bir yangın gibi saklıyorsun kendini. Sahi, Ekrem'e borcunu ödedin mi? geceleri İmam-ı Azam fıkı okuyorsun bir de. Nasıl geciktirirsin adamın alacağını ve ne hakla? Bilgisayarı açıp eski yazılarını temize geçsen? Hiç yeltenmiyor, bunu bir kere daha aklından geçirmiyorsun. Bilgisayar çöktü çökecek zira. En azından şu gün şu saatte elinde kalmasından korkuyorsun. Bacanakların gönderilerini beğeniyorsun telefondan. Hafiften yayılıyorsun koltuğa, sanki çiviler üzerinde yatıyorsun. Önünden hızla bir otomobil geçiyor kornaya basarak. Dudakların kıpırdıyor. Bari şu kuluncun olmasa. Belki de şu kulunç hepsinden iyidir kafandakilerin. Bir öyküyü yazamadın be

günlerdir! Bir de ben her şeyden öykü çıkarabilirim diye ahkâm kesiyorsun sağda solda. Her şeyin edebiyatı olmaz Muhterem. Dişlerinin arasına sıkışan et parçasından ve sırtını deşiveren şu kulunçtan edebiyat çıkar da görelim. Tam şu ara, şu koltukta, sırtın çivilerle iğnelenirken, yazamadığın belki de hiç yazamayacağın öyküyü hatırlarken, evinin kapısına gelmişken, tüm bunları düşüneceğin aklının ucundan dahi geçmemişken, üstüne canın kaçak tütün çekiyorken, kızın adını Gülümser koymakla iyi etmediğini düşünüyorsun bir bu eksikmiş gibi. Sırtındaki sancı kendini saplayıp çekiyor göğsüne doğru. Bir bıçak ritmik hareketlerle sırtını deşerek kalbine ulaşıyor sanıyorsun. Birazdan evde başına gelebilecekleri düşünürken serin bir uykuyu özlüyorsun. Ya şu sokaklarda hiçbir şeyi görmeden yürüdüğü halde nasıl olup da hiçbir gün evin yolunu şaşırmamış olmana hayret ediyorsun. Ekrem'e borcunu öde, dişlerini güzelce temizle ve şu öyküyü tamamla! Gülümser'in adına yapacak bir şey yok. Hele ki sırtındaki kulunç... Bırak sancısın dursun. Yaşamak dediğin baştan sona bir ağırı değil mi zaten? Kapanmış dükkânların loş vitrinlerinde yüzün kararsın. Ardında bir gölgeyi sürükle onca yıl; gel gör ki gölgen senden çok sonra çekilsin şu sokaklardan. Bu da kader. Sırtındaki kulunç gibi. Belki hiç yoksun, belki ölü doğmuşsun da gömmeye kıyamamışlar gibi kalmışsın bunca zaman. İçini onca şey kemirmiş; hep bir yetişmek telaşıyla yel yepelek, hep bir acaba ile, hep istim üstünde... Velhasıl huzurun kaçmamış da zaten ona hiç tesadüf edememiş gibi bir üzünc taşımışsın gönlünde. Lakin yalnızca Muhterem olarak geçmişsin kayıtlara. Şu öyküyü de yazabilsen iyiydi. Kuluncundan yana dönüyorsun: sola! Işıklılandırılmış ağaç gövdeleri arsında bir tabela: "... Yasaktır!" Ağaçlardan birinde ebruli bir meyve parıldıyor ıslıl ıslıl. Uzansan, koparıp alsan dalından rahatlırsın, diyor bir ses. Şeytan bir sestem ibarettir, kötülüğe çağıran; unutmuşsun bunu misal. Elin meyveye uzanmış. Âdem'in durduğu yerdeymişsin, günahın sınırında. İlk ısırik senin de boğazında düğümlenmiş sonra. İçindeki korku çoğala çoğala gövdeden bir huzursuzluğa çevirmiş seni. Dişlerinde bir et parçası, kafanda bir öykü. İçinde kafandaki öyküyü yazıp bitirememenin hüznü... Ekrem'e ödemen gereken para, Gülümser'in adı, Aysel, ayın on beşi ve pancar parası. Bir burgacın içinde döne dolaşa yutulduğunu duyuyorsun. Üstelik burgaç da sensin yutulan da. İkinci dört eksik akşam hiç yok ve kulaklarının ardı hâlâ kaşınmakta. Evin caddesine dönmüşken ceplerinde bir anahtar aramaya koyuluyorsun. Yok, onlar bozuk paraların. Bulsan ne olacak ki... Sen hiçbir anahtarı hiçbir kapıya uyduramadın. Şimdi de sırtındaki kulunçla kapıda kaldığına yaniyorsun.

Yanılıyorsun Muhterem, yanılıyorsun. Sen, dört gündür sırtında gezdirdiğin Azrail'i kulunç sanıyorsun.

VURAL KAYA

Küçürek Öyküler

Çatkin Suratlar Atlası

Bu yerlerden öldünüz gittiniz ardınızda çatkin suratlar atlası kaldı.
Denizlerim döküldü mavilerim gitti bu yerlerden kaybolup gidişinizle.
Bıraktığınız gibi değiliz; buralarda böyle oluyor artık bu işler ulu orta söylenir oldu kime ne'liğin nesi?

Dev totemleriniz vardı, eski l'ahitli kasırgaya kadar; gelimli gidimliydi dünya.

Bütün kalkışmalarınızı, toparlanıp gitmelerinizi bulmuşlar geçenlerde çatı katında.

Antik bir süzgeciniz vardı, süze süzüle ne mücrimdi o gözleriniz; kanâfir.

Kol Saati

Çocuktum.

Bir gün dedem çağırdı yanına, dizlerine oturttu.

Kolumu tuttu ve hafifçe ısırdı; ısırik izleri kaldı.

Bak, dedi. Saat yaptım koluna, fakat diş izlerim birazdan silinip gidecek.

İyi mi zamanın kıymetini bilmeli.

Öldükten Sonra Abi, Öldükten Sonra

Lise yıllarında başladı şiire.

Olympia marka bir daktilosu vardı.

Şiirlerini o daktiloda temize çekerti.

Ne zaman şiir söylemeye ve onları tıklar tıklar kaydetmeye başlasa, daktilonun sesine koşup gelirdi öteki odadan Süleyman.

-Yorma kendini bu kadar abi, şairler ölmeden hatırlanmazlar. Öldükten sonra da şiirden bana ne, der, omzunu silker, çıkar giderdi odadan...

MUSTAFA UÇURUM

Küçürek Öyküler

Çakı

Derenin hemen yanında, ekin tarlasını geçip hafifçe sola dönünce karşı-
na çıkan il ağaca bak. Önünde selam dur. Çekinme. Dalları salkım saçak yer-
lerde. Bir saçı okşar gibi okşa söğüdü dalını. Sevgini göster. Sonra incitme-
den, sarkan dallardan ne ince ne kalın bir dalı tut ve bismillah çekip hafifçe
kes dalı. Otur ağacın gölgesine. Çakıyla bir kaval yap. Derenin çağılısına eş
bir türkü tuttur. Çobanını terk edip gelen koyunları topla başına.

1+1

Önce uzaktakilerle kesti irtibatı. Uzun süre konuşmadı onlarla. Sonra
yakındakilerle de tek tek ayırdı yollarını. Geniş evi bırakıp modaya uyarak
1+1 daire aldı. Önce evin içine sonra kendi içine sıkışıp kaldı.

Muhabbet Kuşu

Kuşu eve getirdi.

Kafesini süsledi, püsledi. Kuşun gözünün içine baktı.

Konuşsun diye seher vakti balkona çıkardı. Kuşların sesleriyle şenlendi kuş.
Kuş, muhabbet etti kuşlarla, konuşmadı.

Yan-gın

Bir çıt, bir çıt daha, sonra bitmek bilmeyen bir çıtırtı.

Göğe yükselen duman, bir kızılderili edası ile haber gönderiyor dünyaya.

Bir kaçış, doludizgin bir terk ediş yemyeşil bir yeryüzünü isli ve yanık
bir türkü gibi.

Bir kuş, kanatları alev alev.

RECEP KAYALI

Cennet'te Dokuz Gün

Kızım aradı. Kocasını af dilemiş. Kabul etmiş bizimkisi de. Damat, barışmalarının şerefine biletleri almış yurt dışına gideceklermiş. “Gökhan sende kalabilir mi?” diyor. “Şimdi benle ne alakası var. Çocuğu da götürün o zaman. Benim keyfimi niye kaçıırıyorsunuz?” diyemediğim için “Tabii kızım,” diyorum, “çok özlemiştim ben de zaten haytay.” “Bir hafta sonra geleceğiz.” diyor. Heyecanlı. İçindeki her şeyi dökmek istiyor belli. Zafer kazanmış gibi neşeli bir sesle “Recep çok pişman baba,” diyor “bir görsen. Bir dediğimi iki etmiyor”. Diyecek bir şey bulamadığımdan sessiz kalıyorum. Ben susunca o devam ediyor. “Sana da çok mahcup. Nasıl yüzüne bakacağım babamın deyip duruyor. Gidip gelelim her şeyi anlatacağım sana.” Pişmanmış. Ne pişmanı. Yer miyim lan ben bunları? Aldattı gül gibi kızımı it oğlu it. Ama hata bende. Elli kere dedim bundan koca olmaz diye. Bunun gözü ayrı kaşı ayrı oynuyor dedim. Okuluna bak, boş ver dedim. Ama işte ah ulan ah... Mahcupmuş. Neyse. Sinirden kızardım yine. Kolum uyuştı. “Aman kızım,” diyorum “ne mahcubiyeti. Siz iyi olduktan sonra bana ne demek düşer. Hadi hadi siz eğlenmenize bakın, ben Gökhan’ımla zaman geçiririm”, “Canım babam benim,” diyor “yarın sabah gelir bırakırım Gökhan’ı. Bak o da çok sevindi. İlle de tutturdu dedem de dedem diye. Onun için de iyi olur hem. Neyse bavulu hazırlayayım ben. Çok öpüyorum seni.” diyerek kapatıyor telefonu. Olanlara canım sıkılıyor. Çok kolay kandırılıyor bu kız. Bir yurt dışı seyahati hemen yelkenler suya. Ayrıca yalan huyu da var. Çocuk beni ne zamandır görmüyor ne heyecanlanması ne özlemesi. Bulmacamı alıp koltuğuma oturuyorum. Uyuşan sol kolumu sıvazlarken Canan’ın gözlerini üzerimde yakalıyorum. “Ben bu kızı böyle yetiştirmedim Canan.” diyorum. O bakmaya devam ediyor. “Sen izin verdin bu yılışık herifle evlenmesine.” Bakıyor. Kadınların erkeklerden önce öldüğü bir dünyayı kabul etmiyorum. “Tamam” diyorum, “bakma öyle tamam. Bozuntuya vermem. Sıkımam kızının canını.” Gülümsüyor şimdi çerçevesi tozlanmış fotoğrafının içinden. “Toruna da kızıp bağırarak yok tamam. Gürültü yapma-

sın, klozetin kenarına işemesin yeter.” Beş harfli bir organ yazıyor bulmacada. Soldan sağa. Kapatıyorum. Üst kattan sesler geliyor yine. Geçen hafta yeni evliler taşındı. Geleni gideni çok oluyor. Gece desen tövbe estağfurullah. Uyumuyorlar bir türlü. Oğlanı da gördüm, ufak tefek de bir şey. O ses onlardan nasıl geliyor aman neyse. Canan’ın çerçevesini siliyorum. Kurban olduğumun yüzü gözü açılıyor. Alnından yanaklarına iniyor elim. Dudaklarına bir öpücük konduruyorum. Çiçeklerin suyuydu, kedinin mamasıydı, akşam yemeğiymiş derken oyalıyorum kendimi. Zaman çok hızlı geçiyor. Canan’ı çok özleyorum. Bir gün daha geçti işte. Hiç hoşlanmıyorum.

1.Gün

Çayı demlemişim, pazardan almışım mis gibi yağlı beyaz peynirimi, kızartmışım ekmeğimi, televizyonda da *Senede Bir Gün* oynuyor. Kaç sene olmuş. Canan’la gitmiştik. O zaman yeni evliyiz. Menekşe Sineması. Canan daha gencecik. Nasıl güzel. Bir endam bir boy. Sürekli dönüp dönüp yüzüne bakıyorum. Dayanamadım güzelliğine, öpüverdim oracıkta. Tamam evliyiz ama utandı insan içinde ben birden öpünce. Kıpırmızı oldu. Gül tomurcuğu gibi. Hemen orada bana utangaç bir bakış. Dedim “Oğlum bu kız sana fazla. Hiç üzmemen lazım bu kızı. Aynen böyle devam et.” Kartal Tibet asker filmde. Kavuşamıyorlar Hülya Koçyiğit’le. Hülya da nasıl güzel? Yok böyle bir şey. Nasıl masum? Kayboluyorsun yüzünde. Hülya çıkınca perdede şöyle bir yayılarak oturmuşum. Canan bir sıktı kolumu. Toparladım oturuşu. Döndüm baktım ki kaşlar çatılmış bizimkisinin. O dakikadan itibaren mum gibi izledim valla. Ben de fena değildim. Hele o zaman. Omuzlar şimdiki gibi çökmemiş. Aslan gibiyim. Göğsüm geniş. Kış oluyor tişörtle çıkıyorum da bana mısın demiyor? Ayhan Işık bıyığı moda. Bırakmışım dudağımın üzerine kralın emanetini. Hatıralar. Yine gözlerim doluyor. Canan duvardan gülümsüyor bana. Burada olsa hemen hatırlardı o günün her ayrıntısını. Benim gibi değil. O gün ne giydik ne yedik ne içtik hepsini sıralardı tek tek. Nereden nereye. Vay anasını satayım. Peynir güzel ama. Aferin o çocuğa. Dürüst esnafı severim. Haftaya yine ondan alayım. Keyifli keyifli kahvaltımı yaparken kapı çalıyor. Kızım. Yanında da torun. “Nasılsın babacığım?” “N’olsun kızım işte yaşayıp gidiyoruz. Biraz sol kol uyuşuyor ama bir şey çıkacağını sanmıyorum.” “İyisin iyisin.” diyor. Ulan madem iyi gördün neden nasılsın diye soruyorsun. Riyayı sevmem. Madem benim cevabımın bir önemi yok ne soru soruyorsun. Çok değişti bu kız. O hergele bu hâle getirdi. “Kocan nerede?” “Arabada bekliyor.” “Gelemiyor mu buraya? He. Bir selam vermek yok mu?” “Başlama yine baba,” diyor “acelemiz var. Ondan çıkamadı.” Daha ne dedik ne başladık Allah Allah. Buna da iki laf etmeye gelmiyor. Neyse. “Tamam kızım.” diyorum. Minik bir bavul çıkartı-

yor. “Gökhan’ın eşyaları burada, öğretmenî yazın çalışsın diye çalışma kitabı aldırdı. Onu bitirsin. Bir de çok kilo aldı abur cubur yemesin baba.” Kız haklı, oğlan dombili olmuş. Memeleri falan çıkmış. Cık cık cık. Bu yaşta çocuk. Eee ilgilenmezsen böyle olur. “Merak etme kızım. Zaten ben de kolesterol, şeker falan var, abur cubur sokmuyorum eve.” Torun saklanmış annesinin arkasına. O vücutla görünmediğini düşünüyor. “Hadi anneciğim, üzme yok dedeni.” diyerek iteliyor çocuğu içeri. Gökhan onlara küsmüş, salona geçip koltuğuma oturuyor. Koca koltuk takımı var orada, üçlü koltuğa oturacağına gitti benimkisine oturdu. Kızım heyecanla “Hadi gittim ben, baba dikkat et ne olur.” diyor. Yanağıma soğuk bir öpücük kondurup koşar adım uzaklaşıyor. Sokak kapısının kapanma sesini duyuyorum. Gökhan kanalı değiştirmiş. Sormadan etmeden. Yani hiç sevmediğim hareketler. Kartal Tibet’le Hülya Koçyiğit yerini çizgi filme bırakmış. Canan’ın önünde sinirlenmek istemediğimden susuyorum. Yanına gidip “Evladım sen şu koltuğa geçsen ya.” diyorum. “Neden?” “Orası benim yerim.” “Ne fark eder ki?” “Etmiyorsa geç oğlum.” “Offf!” diyerek geçiyor üçlü koltuğa. Kumanda elinde. “Ben izliyordum ama filmi.” diyorum. Duymazdan geliyor. O sırada gözüm Canan’a takılıyor. “Tamam tamam, uslu uslu otur burada bari.” Sofrayı topluyorum. Tekrar yanına oturuyorum. Sinirli. Ailesinin onu bırakıp gitmesine içerlemiş belli. “Ne izliyorsun şimdi sen?” “Adalet Savaşçıları.” “Ne yapıyor bunlar?” “Şehri kötülüklerden koruyorlar.” “İyi bari bir işe yarasınlar. Aç mısın?” “Tokum.” “Sevindim. Sofrayı toplamıştım zaten.” Uzun bir sessizlik oluyor. Müzeyyen minderinden kalkıp salona gelmiş. Uyuşuk kedi acıkmasa yanımıza geleceği yok. Ona bir dilim salam veriyorum. Dizime uzanıyor. Sıcaklığı iyi geliyor dizime. Gökhan, Müzeyyen’den korkmuş olacak biraz tedirgin. Uzaklaşıyor. “Korkma yavrum sev,” diyorum, “bir şey yapmaz”. Çocuğa vermemişler ki sevgiyi. Kediden korkulur mu? İlk başta çekinse de alışıyor bir süre sonra. Elini uzatıp sırtını okşuyor Müzeyyen’in. Okşandığı için keyiflenen kedi hırıltılar çıkartıyor. Hırıltıyı duyan Gökhan gülüyor. Gülünce bir sevimli oluyor ki kerata sormayın. “Hoşuna gitti mi bakayım?” diyorum. Başını sallıyor. Gider tabii. “Madem hoşuna gitti, buradayken onu sen beslersin.” Seviniyor. Canan bebekliğini görmüştü büyüdüğünü görmek nasip olmadı. E uzakta oturuyoruz bahanesiyle bir getirip göstermediler ki çocuğu. Ne kedi sever ne dede tanır. Olur mu böyle şey? *Adalet Savaşçıları*’nı izlemeye devam ediyoruz. Çocuklardan oluşan bir çete şehre sahip olmaya çalışan Kara Sakal’a engel oluyor. Sessizlik bizi içine almış gibi. Çıt çıkmıyor. Bulmacama dönüyorum. Sayfanın tam ortasındaki fotoğraftaki mankeni sormuşlar. Adı soyadı bayağı kutucuk ediyor. İsmi bilsem çözeceğim bulmacayı. Derken bir ses duyuyorum. Kesik nefesler. İçli içli ağlıyor Gökhan. Şaşıyorum. “Aslanım benim neden ağlıyorsun?” Cevap yok. Kalkıp yanına gidiyorum.

Kafasını öpüyorum. Yıkamamışlar çocuğu. Sorumu tekrarlıyorum. Ailesinin onu sevmediğini söylüyor. Haksız da değil yani. Bırakıp gittiler çocuğu. Neyse şimdi konuşup dolduruşa getirmeyeyim. Durumu toparlamaya çalışıyorum. Ona, düşündüklerinin doğru olmadığını, her anne babanın çocuğunu çok sevdiğini söylesem de inanmıyor. Annesi hiç konuşmuyormuş onunla. Babasını da haftalardır görmemiş. Yüreğimi acıtıyor söyledikleri. Yahu bu doğduğunda ne çok sevinmiştim. Bir bağ kurdurtmadılar ki şöyle dede torun adam gibi vakit geçirelim. Merhamet taşıyor içimden. Sarılıyorum. Acıktığını söylüyor. Hay hay, derhâl hallederiz. Buzdolabının içindekileri hatırlamaya çalışıyorum. Onun seveceği ne olabilir diye düşünürken buluyorum çözümü. “Sucuk kızartayım mı sana? İster misin?” İstemiyor. Hamburger çekmiş canı. Üzgünken hep hamburger yermiş. Hemen kabul ediyorum. Hazırlanmasını söylüyorum. Hamburger yemeye gideceğiz. Haberi duyunca çiçekleniyor yüzü. Gülüşü ballanıyor. Emekli maaşına naif yumruklar atma niyetindeyim. Fedâ olsun torunuma. Hazırlanmadan önce resimdeki mankeni soruyorum. Cevaplıyor fırlama. Hanım kızıma maşallahını verdikten sonra giyiniyorum. Tam çıkarken tualete giriyor Gökhan. İşini bitirince geliyor yanıma. “Büyük mü yaptın küçük mü?” “Anlamadım.” “Çiş mi yaptın?” “Evet.” “Sifonu duydum.” Susuyor. “Küçükten sonra da sifon çekilir. Şeytanlar sidiğe gelir.” Sinirle gidip kontrol ediyorum tualeti. Kenarlara da sıçratmış hep. Babası kılıklı.

2. Gün

“Geçen yediğimiz hamburgerden yiyelim mi? Çok hoşuma gitti o.” “Olur.” “Sen sipariş versene telefonda, ben beceremem şimdi.” Telefonu alıyor eline. “Soğan halkasından da olsun mu dede?” “Olsun anasını satayım.” Siparişi veriyor Gökhan. İki gündür çok mutluyuz. Ev işlerinde bana yardım ediyor. Sabahları *Adalet Savaşçıları*nı beraber izliyoruz. Süs çiçeklerini sulama işi Gökhan’da. Sırtım ağrıdığı zaman da çıkıp iki geziniyor üzerinde. Vallahi iyi geliyor. Ona eğlence bana masaj... Müzeyyen de artık yemek saatleri dışında bizimle oturmaya başladı. Siparişi verdikten kısa bir süre sonra geliyor hamburgerlerimiz. İlk ısırganı aldıktan sonra Canan’ın fotoğrafına bakıyor Gökhan. “Dede” diyor “Ananem beni gördü mü?” “Gördü tabii aslan parçası.” “Sevmiş miydi beni?” “Sevmez olur mu hiç? Sen doğdun diye göbek atacaktık neredeyse.” O gün geliyor aklıma. Hastanede mutluluktan ağlamıştık. Nasıl sarılmıştık birbirimize. Keyfim kaçıyor. Keşke Canan da burada olsaydı. Konuyu değiştiriyorum. “Eee aslan, anlat bakalım kızlarla aran nasıl? Başladın mı çalışmalara?” “Kızları anlamıyorum.” diyor. “Hep kendi aralarında konuşuyorlar.” “Niye lan? Yok mu sevdiğin bir kız? Söyle yavrum çekinme, dedenim ben senin.” İlk utandığından cevap veremiyor ama biz de kaçın kurasıyız, bir

şekilde öğreniyorum. Varmış sevdiği bir kız. Aslanım benim. Keşke sen benim çocuğum olsaydın. Anan gibi değilsin sen. Bak kaç gün geçti ne seni ne beni arıyor. Hayırsız. “O da seni seviyor mu bakayım? Oynuyor musunuz beraber?” Oynamıyorlarmış. Burada susuyor Gökhan. Dalga geçiyorlarmış onunla. Şişman diye almıyorlarmış oyunlara. Kan beynime sıcıyor, kolum uyuşuyor yine. “Edepsizler. Şeref yoksunları. Alçak köpekler.” Canan bakıyor “Kusura bakma da Canan’ım bu da yapılmaz yani. Sahipsiz mi lan bu çocuk?” “Annen baban bir şey demedi mi? Konuşmadılar mı öğretmenle?” deyince susup tabağına eğiliyor. Gözleri yaşlı. İçim gidiyor. Yavrumun yavrusu. Torun başka bir şey. Hemen çözüm bulmalıyım. Kökten halletmeliyim sorunları. Bir dede olarak budur vazifem. Hamburgeri ısıırken elinden alıyorum. “Bunlar artık yok sana” diyorum. Susuyor. “Önümüzdeki sene kilo vermiş bir şekilde gideceksin okula. Onlar da görececek gününü. Tamam mı?” “Tamam” diyor. “Duruma el koyuyorum aslanım. Biz bir takımız artık seninle. Aynı o izlediğimiz şeydeki gibi.” “Adalet Savaşçıları mı?” “Heh evet o. Onlar gibi olacağız.” Seviniyor. “İşe ilk olarak akşam taze fasulye yiyerek başlayacağız.” Yüzü düşüyor. Buzlukta duruyordu zaten fırsattan istifade onu da bitirmiş oluruz. Müzeyyen bizi izliyor. “Sen de Müzeyyen Hanım. Kilo vereceksin. Kediye benze biraz”. Sinirleniyor Müzeyyen, miyavlayarak gidiyor içeri. Masayı olduğu gibi bırakıp yapılacaklar listesi hazırlamaya koyuluyoruz. Gökhan kâğıt kalem alıp geliyor. Gelirken Müzeyyen’i de getiriyor. Gökhan tarafından ikna edilen miskin kedimizin aramıza katılmasıyla ekip tamamlanıyor. Kâğıdın üst bölümüne beslenme diye başlık atıyoruz. Sıkıntılı bir konu bu. Radikal kararları tek tek sıralıyorum. “Sebze yemen gerekiyor.” “Sebze sevmiyorum” “Sen de haklısın. Sebze sevilir mi? Ben de sevmiyorum zaten ama yemen lazım.” “Sen ne dersin. Eee şey peki patates olur mu?” “Olmaz. Yeşilleri yemen lazım” “Hadi ya,” “Öyle. Cipstir, çikolatadır bunları da keseceğiz, kola falan yasak.” Sinirleniyor ama şu takım olma olayına kendini kaptırmış durumda olduğundan isyan etmeden dinliyor. Beslenme ile ilgili önemli notları kaleme aldıktan sonra spor başlığını atıyorum. Göbeği kat kat olmuş, sıfır kollu tişört giydiği için şişkin memeleri belli oluyor. Yüzüne bakmayıp vücudunu görseniz onu bir çocuğa değil yaşlı bir kadına benzetirsiniz. Yağ yakması lazım bu çocuğun. “Yarın sana bisiklet alıyoruz. Egzersiz yapmış olursun.” deyince uçuyor sevinçten. “Kullanmasını biliyor musun?” Bilmiyormuş. “Önemi yok, yanında güvenlik tekerleri var bir süre öyle kullanırsın.” Neşeyle sarılıyor bana. Bir hoşuma gidiyor ki sormayın. Millet de erkek görsün. Demir gibi işleyeceğim seni. Bizi sarılmış hâlde gören Müzeyyen miyavlayarak hatırlatıyor kendisini. Kâğıdın sonuna “Müzeyyen için kafes alınacak.” notunu ekliyoruz.

Sakin geçiyor gece. Çay, meyve, bulmaca. Sonra herkes yatağa. Tam uy-

kuya dalacakken üst kattan sesler geliyor. Biz de genç olduk kardeşim de bu kadarı ayıp. Çocuk var evde. Ahlâkı bozulacak. Gökhan sesleri duydu mu acaba? Öğrenmek için içeri gidiyorum. Gözleri açık. “Uyumadın mı sen?” “Uyuyamadım dede.” “Sesten dolayı mı?” “Yok, bisiklet alacağız ya heyecandan.” İyi bari duymamış. Zaten duysa da akli ermez böyle şeylere. Benimkisi de kurnutu. Şu masumiyete bak. Aslan parçası. Heyecanlanmış. “Heyecanlanma evlat. Hadi uyumana bak.” diyorum. Güzel, başını sallıyor. Tam odadan çıkarken “Dede” diyor. “Efendim yavrum.” Üst katı işaret ederek “Kavga mı ediyorlar?” Öyle birden sorunca şaşıyorum. “Evet” diyorum, “sanırım” “Bizimkiler de babamın döndüğü gün aynen böyle kavga ettiler.” “Tamam.” diyorum kızarak “Yat artık.” Kapıyı kapatıp odama gidiyorum.

3. Gün

Sağlıklı bir kahvaltıdan sonra günlük planımızı kontrol ediyoruz. Önce Canan’ı ziyaret edeceğiz. Böylelikle listemizdeki maneviyat bölümünü tamamlamış olacağız. Ardından bisiklete binerek günlük egzersizimize geçebiliriz. Eve gidince de Müzeyyen’in gönlünü alırsak bir şekilde. Evden çıkmadan dua kitabını alıyorum. Tam çıkacakken tualete giriyor Gökhan. Sifonun sesi geliyor bu defa.

Mezarlığa varıyoruz. Gökhan’ın Canan’la karşılaşacağı ilk an olacak bu. Mezarın üzerindeki otları yolduktan sonra yanımızda getirdiğimiz suyu boşaltıyoruz toprağa. Torunu izliyorum. O da ananesiyle buluşmaktan dolayı heyecanlı. Hazır olunca “Hadi oku bir şeyler.” diyorum. “Seninkiler daha sevip. Çok hoşuna gider ananenin.” Yanıma gelmeden iki hafta önce Kur’an kursuna başlamış. Bilgiler taze ya şakır şakır okuyuveriyor sureleri. Benden iyi valla. Aferin. Böyle devam ederse en azından arkamızdan dua okuyanımız olur. Dualar bitince toprağı okşuyorum. Canan’a yanımda getirdiğim genç adamı tanıtıyorum. Gökhan öyle seyrediyor bizi. Giderken el sallıyor mezarı “Görüşürüz.” diyor. Yol boyunca konuşuyoruz. Futbolcu, oyuncu, doktor ve pilot olmak istiyor. Bunlardan biri onu mutlu edecekmiş. En sevdiğim rengi, en sevdiğim tatlıyı, çok istersek Allah’ı görüp göremeyeceğimizi, annesinin çocukken yaramaz olup olmadığını ve ananesinin ettiğimiz duaları duyup duymadığını soruyor. Bisiklet mağazasına gelene kadar cevaplıyorum sorularını. Kocaman bir yer burası. Onlarca bisiklet arasında karasız kalıyoruz. “Bu olsun.” diyor sarı lacivert bir bisikleti tutarak. Reddediyorum hemen. Çocuğu ne kadar düzeltmeye kalksak da cahiliye emareleri görüyorum. “Olmaz.” diyorum. “Neden?” “Fenerin rengi o, biz Galatasaraylıyız.” “Ben Fenerliyim.” “Hayır, sen de Galatasaraylısın.” diyorum “Sadece haberin yok.” “Ama babam Fenerbahçeli.” Babası hakkındaki düşüncelerimi saklı tutarak “Boş ver onu.

O bizim takımımızın dışında. Kesin kuralımız bu. Galatasaraylısın sen. Ben senin mutluluğun için uğraşıyorum aslanım. Bak aslanım diyorum. Çaktın mı köfteyi?” “Peki” dedikten sonra ofluyor. “Oflama. Dedeye of denmez. Ayrıca ben alıyorum bisikleti. Parasını ben veriyorum. Ben ne dersem o.” Bisikletçiye dönüp “Bunun sarı kırmızısı var mı evladım?” Olmadığını söylüyor. Beyaz bir bisiklet alıp dönüyoruz. Dönüşte bir de forma alıyorum çocuğa. Bir yakışıyor ki sormayın. O da ısınıyor hemen renklere. Hazır üzerinde forma varken bir fotoğrafımız olsa ne güzel olur. Benim telefon tuşlu olduğundan çekemiyorum fotoğrafımızı. O yüzden Gökhan’dan ikimizi birden çekmesini istiyorum. Çekiyor çekmesine ama bana yollayamıyormuş. Bende de o telefonlardan olması gerekirmiş. İşi garantiye almak için fotoğrafçıya gidiyoruz. Şipşak hallederiyor iki dakikada. Çıkarttığı fotoğrafı güzel bir çerçeveye koyuyor. Artık Canan’ın yanındaki boşluk için hazır sayılırız.

5. Gün

“Vermişim işte dede, bari biraz yiyeyim.” Hassas tartı aldım paraya kıyıp. Çorabını bile çıkarsa fark ediyor namussuz. Hassas tartıya göre yedi yüz gram vermiş Gökhan. Ödül olarak üst kattaki yeni evlilerin getirdiği pasta böreğe sulanıyor. “Olmaz evladım” diyorum “Bunları yersen iki gündür boşu boşuna perhiz yapmış olursun.” “Peki bu akşam ne var?” “Enginar düşündüm.” “Yemem ben enginar.” “Buluruz bir şeyler, Müzeyyen’i de alalım bu sefer.” Müzeyyen daha alışamadığı kafesine ancak Gökhan’ın ricalarıyla giriyor. Parka gidiyoruz. Gölgelek bir bank bulup oturuyorum. Oturduğum yerden tüm park görünebiliyor. Park güvenli. Koşu parkurunda bisiklete de binilebiliyor. Basıyor pedala Gökhan. Onu seyrediyorum. Onu seyrederken evde bir ses olmadan ne kadar çok zaman geçtiğini düşünüyorum. Bu koştukça yanağı allayan, eşek gözlü, dünya güzeli çocuğun ruhuma ilaç olduğunu hissediyorum. Bir umut doğuyor içime. Öyle ya bu yaşlarda kalır her şey insanın aklında. Biz geldik geçiyoruz ama Gökhan artık hiç unutmaz dedesini, ilk bisikletini, formasını, Müzeyyen’i. Garip bir his öpüyor pilli kalbimden. Sırtım ürperiyor birden. Aman Azrail hiç yeri değil yoklayıp durma. Ben bunları düşünürken Gökhan bisikletten düşüyor. İçimden bir şey kopuyor sanki. Şimdi emanet de çocuk. Hızla kalkıyorum ama ben yanına gidene kadar o tekrar biniyor bisikletine. Hiç ağlamıyor. Aferin lan sana. Aslanım benim. Böyle güçleneceksin işte. Düştüğün gibi kalkacaksın hayatta.

Akşamları artık enginar, pırasa, haşlanmış tavukgöğsü oluyor soframızda. Ayrıca çikolata yerini kurutulmuş meyveye bırakırken kola meyve suyuna yeniliyor. Fotoğrafımız değiştirmiş evin havasını. Canan’ın yanında duruyoruz dede-torun. Artık biz evde yokken yalnız kalmayacak güzel karım. Gece-

lerimiz Gökhan'ın bitmeyen sorularını cevaplayarak geçiyor. Askerliğin nasıl bir şey olduğunu, bir seferde kaç adam dövebileceğimi, babasını neden sevmediğimi, sünnetin can acıtıp acıtmadığı, ninjalarla Kara Murat dövüşürse kimin kazanacağı sorularını sıkılmadan cevaplıyorum. Her cevabında şaşkınlığını, gülümsemesini görünce ömrüm uzuyor sanki. Kara Murat konusunda tefrikaya düşsek de büyük ölçüde anlaşıyoruz.

Yatmadan önce banyo yapıyor Gökhan. Yoruldu ya bugün, kesin mışıl mışıl uyur. Yatağa giderken sesleniyor. "Dede!" "Söyle yavrum." "Sen hiç ölme olur mu?" Birden çıkıyor ağzından. Taş oturuyor göğsüme. Derine gömdüğüm her kaygı su yüzüne çıkıyor şimdi. Mutlak sonun yakınlığı, Gökhan'ın koca adam oluşunu göremeyecek olma ihtimalinin yüksekliği, özlem, sevgi ne varsa birbirine karışıyor. Yaş gözüme yürümesin diye boğazımda tutuyorum. Ne denir ki şimdi buna. "Herkes bir gün ölecek yavrum. Allah ne yazmışsa o." "Olsun. Hiç ölme sen yine de." "Senin için deneyeceğim lan sığa." diyorum. "Uyu hadi." Başından öpüp kapısını kapatıyorum. Kapıyı kapatınca boğazımda tuttuğum yaş yürüyor gözlerime. Canan'a iyi geceler dilemeden geçiyorum yatağa.

6.Gün

Tok tutuyor diye aldığımız mısır gevreğini yiyip *Adalet Savaşçıları*'nı izlediğimiz zamanda arıyor kızım. Ne münasebetsiz bir an. Tam da Kara Sakal'ın yeni planlarını öğrenecektik. Gökhan açıyor telefonu. Birbirimizi görebiliyoruz. Damat da orada. Yalandan bir selam veriyor. Sevimsiz. Oralardan istediğim bir şey olup olmadığını soruyor. İstemez. Kalsın. "Nasıl gidiyor bakalım gençler? Hiç sesiniz soluğunuz çıkmıyor." diye yalandan bir soru soruyor kızım. Sevimlileşmeye çalıştırıyor kendisini. Aramazsan nasıl duyacaksın sesimizi. Peh. Gökhan'a "Anneciğim süzölmüşsün. Yakışıklı olmuşsun. İyi bakıyor mu sana deden, üzümüyorsun değil mi onu?" diyor. Tee, Allah'ım ya Rabbim. Burada nefes aldı çocuk be. Ne iyi bakması. Mükemmeliz. Demir gibiyiz. Gökhan çok mutlu olduğunu söylüyor. Bisikletten bahsediyor. Formasını gösteriyor. "Biliyor musun anne, artık Galatasaraylı oldum ben." deyince mosmor oluyor damat ama bozuntuya vermiyor. He he he he. Teşekkür ediyor bana kızım. Gelişleri iki gün gecikecekmiş. Benim canıma minnet. Kusura bakma diyor. "Ne kusura evladım." diyorum. Telefonu kapatınca "çak" yapıyor Gökhan. Bu haberin şerefine dondurma yemeye çıkıyoruz. Müzeyyen'i de alıyoruz yanımıza.

Dondurmaları alıp parka gidiyoruz. Ben gölgedeki banka oturuyorum. Gökhan diğer çocuklarla oynamaya başlıyor. Rüzgâr okşuyor saçlarımı. Müzeyyen'e oyunlar yapıyorum. Gökhan koştura koştura geliyor yanıma. Kıpır-

mızı olmuş. Neden koştuğunu soruyorum. “Burada” diyor. “Kim?” “İrem.” “Hadi be. Göstersene hangisi?” “Şu beyazlı.” “Aferin evlat. Güzel kızmış. Takdir ettim seni.” “Ne yapayım?” “Yanına git.” “Ya konuşmazsa” diyor. Evet bu bir sorun olur. Bir çözüm arıyorum. Ben onun yaşında olsaydım ne yapardım? Ulan amma zaman geçti üzerinden. Hiç hatırlamıyorum. Bir çıkar yol ararken Müzeyyen yetişiyor imdadıma. Aslanım Müzeyyen. “Müzeyyen’i götür. Yalandan kediyi gezmeye çıkartmışsın da onu görmüşsün gibi yap.” “Vay, güzel plan dede.” “Tabii aslanım ne sandım. Hadi koş.” “Ya heyecanlanırsam?” “Müzeyyen’e bırak. O halleder.” “Miyav.” “Bak o da halledeceğini söylüyor.” diyorum. Uzaklaşıyorlar. Ben onları izliyorum. Gökhan kızın yanına gidiyor. Müzeyyen kafesinde henüz. Kızın başında öyle dikiliyor. Tam odun bu oğlan. Neyse Allah’tan kız görünce gülümsüyor bizimkisini. Bizimkisi Müzeyyen’in kafesine eğiliyor. Hadi kızım yap şovunu. Müzeyyen bir işveli bir edalı ki sormayın. Türlü numaralar yapıp kızı kendine hayran bırakıyor. Gökhan rahatlamış. Beraber Müzeyyen’i seviyorlar. Kızın ablası da geliyor yanlarına. He he he. İşte bu. Bir süre sonra Gökhan bitiveriyor dibimde. Müzeyyen kızların kucağında. “Oldu mu dede?” “Aferin lan sana.” “Susadım ben. Para versene.” Cebimden çıkarıp uzatıyorum. “Şey eee İrem’e de alacağım.” Başını okşuyorum. Şu centilmenliğe bakar mısınız? Aynı ben. Aynı. Biraz daha para çıkartıyorum cebimden. “Bana bak kola, gazoz falan almak yok ama.” “Tamam” diyor “Sen hiç merak etme dede.”

Kızlar yavaş yavaş toparlanıp gidiyorlar. El sallıyor İrem bizimkiler. Koştura koştura geliyor günün kahramanları. Gökhan heyecanla “Dede, dede” diyor. “Söyle koçum.” “İrem beni doğum gününe davet etti.” Garip bir neşe sarıyor üçümüzü. Eve gitmeden Müzeyyen’e o sevdiği yaş mamalardan alıyoruz. Şu ciğerli olanlardan.

9.Gün

Kızımın yolda olduğunun haberini almamızın üzerinden bir saat geçti. Çıt çıkmıyor evde. Gökhan’ın valizini toparlıyoruz. Müzeyyen ortalarda yok. Gökhan dokunsan ağlayacak. Üzerinde forması. Bakamıyorum yüzüne. Valizi toparlıyoruz. “Bunu koymayacak mıyız dede?” diyor İrem’e aldığımız ayıcığı göstererek. “O sığmaz ki aslanım.” Elinde görürse dalga geçermiş babası. Sevimsiz. Neyse. “Boş ver yavrum takma bunları.” diyorum. “Hem ben dedim sana hatıra defteri alalım diye. O hemen sığardı.” “Defterden hediye mi olur dede ya!” “Ayıdan oluyor defterden niye olmasın.” “Kızlar ayı seviyor dede?” “Doğru. Annenden biliyorum yavrum.” diyorum. Babasıyla konuşacağımı ve bu konuda şaka yapmamasını sağlayacağımın sözünü veriyorum. Kahvaltımızı mısır gevreği ile yapıyoruz. Ağzımda büyüyor lokma. “Üzülme” der

gibi bakıyor Canan. “Nasıl üzölmeyeyim gülüm. Ne güzel alışıştım.” *Adalet Savaşçılar*’ının sonuna yetiştüğimizden bir şey anlamıyorum bu bölümden. Kapının zili bölüyor evdeki sessizliği. Gökhan’la birbirimize bakıyoruz. Açıyorum kapıyı. Sarılıyor bana kızım. Elindeki hediye paketini uzatıyor. “Canım babam,” diyor “ne kadar teşekkür etsem az. Yaramazlık yapmadı değil mi? Üzmedi seni.” Üzmediğini söylüyorum. Gömlek almış bana. Peh. Gökhan’a sarılıyor. “Çok yakışıklı olmuşsun sen.” “Üç kilo verdim.” “Aferin sana.” İçim bir tuhaf oluyor. “Damat nerede?,” “Park yeri bulamadı baba kapıda bekliyor, hadi Gökhan’cığım getir valizini.” Park yeri bulamamışmış senin ben yalanını, tövbe estağfurullah. Gökhan valizini ve oyuncak ayıyı getiriyor. “Bu ne?” “Arkadaşının doğum günü için.” “Yaaaa” diyor kızım imalı imalı. “Şey, kızım utandırmayın çocuğu, ayıyla alakalı şaka yapmayın.” Diyorum. “Tamam tamam.” Valiz elindeyken “Bisiklet de vardı kızım onu da alın.” “Yer yok baba arabada. Burada kalsın gelince biner.” dedikten sonra kikirdeyerek “Affettirecek ya kendi. Ne gördüysek her şeyi aldı oralarda.” Kornaya basıyor damat. “Neyse. Hadi babacığım ararım ben seni” diyerek öpüyor yanağımdan. Torunla baş başa kalıyoruz. Gökhan’ın gözü yaşıyor. Ben zor tutuyorum kendimi. “Kola içmek yok tamam mı?” Kafa sallıyor. “Perhize devam.” “Hı hı.” “Kıza veriyorsun ayıyı. Pasta falan verirlerse küçük dilimi al tamam mı oğlum? Görgüsüz demesinler.” “Tamam.” “Bir de baban ne derse desin en büyük Galatasaray.” Gülüyor. Sık sık geleceğini söylüyor. Söz bile veriyor. “Gelemezsem de ara tatilde gelirim.” Müzeyyen’e sesleniyor. Ama ortaya çıkmıyor miskin kedi. Uzun uzun sarılıyor. Cebine biraz para koyuyorum. Tam çıkarken bir daha sarılıyor. Tekrardan kornaya basıyor münasebetsiz damat. Apartman kapısının kapanma sesini duyuyorum.

Yaz biterken arıyor Gökhan. Hediyeı çok beğenmiş İrem. Kışa doğru lastikleri iniyor bisikletin. *Adalet Savaşçılar* artık tekrar bölümleri yayınlıyor.

Bu aralar sol kolum çok sık uyuşuyor.

MUHAMMET ERDEVİR

Toza Boğulan Öykü

Evin Masası

Evlat, boyalı bir kuştu. Duvar yıkıldı ve kaldı altında. Kanadına ne olmuştu, neden uçarak uzaklaşmamıştı üstüne taşlar dökülürken? Kaçamadı, kanı sızdı kızıl tuğlalar arasından. Ak toprak pembeleşti; gerine gerine cana geldi taze, ılık, kıvamlı mayayla. Ekşimsi kokusuyla esti rüzgâr, öğürdü kokusunu duyanlar. Duvar yıkılmadan önce yol akıyor, kayıyordu aracın altında. Ufuk gittikçe yaklaşıyordu. Duvar yıkılmadan önce kuş...

Peki, kardeş? Kardeşimi hep ağlarken hatırlıyorum. Aklımda başka bir görüntüsü yok her nedense. Kendimi bildim bileli Selahattin çok ağlayan bir çocuktu. Hem de sümüklü... İlkokula beraber giderdik ve onun burnundan hiç eksik olmayan o yapışkan ve pis görüntüden çok utanırdım. Ben dördüncü sınıftayken okula başlamıştı. Neyse ki ona sadece iki yıl katlanmak zorunda kalmıştım. Sonra başkaları çekmişti kahrını. Çeksinlerdi, bana ne? Benim derslerim çok parlak değildi. Selahattin'le bu vasatlık yönünden ayrılıyorduk. Sümüklü ve pasaklı haline karşın Selahattin çok çalışkandı. Gel gelelim çalıştıkça ağlıyor, ağladıkça çalışıyordu. Nasıl olabilirdi bu? Gözde bir öğrenci olması gerekirdi. Mai gömleği, beyaz yakalığı, boyalı ve temiz ayakkabıları, annemin her sabah yakasına sıktığı lavanta kolonyası... Önlüklerimizi babam dikmişti, benimkiler de en az onun kıyafetleri kadar tertemizdi ama o, benim gibi değildi. Ya da ben onun gibi değildim. Çok zaman geçti, hatırlamıyorum. Belki de hatırlamak işime gelmiyor.

Selahattin... Ben istesem de onun gibi olamıyordum. Bir terslik yok muydu bu işte? Diğer arkadaşlarımdan küçük kardeşleri abilerini örnek alıyor, yaramazlığı da çalışkanlığı da abilerinden öğreniyorlardı. Anne babalar her zaman abiyi örnek gösteriyordu. Benim payıma ise kardeşimi örnek almak, ona bakarak hırslanmak, onunla yarışmak düşmüştü. Adaletsiz ve çözümsüz bir karmaşa. Siz, siz, siz... Çınlıyor kulaklarımda içinde hâlâ. Özellikle de babam, benim Selahattin'e benzememi çok isterdi. Selahattin ve ben değil, ben ve

Selahattin. Bunu sözle dile getirmese bile onun nazarında benden on tane olacağına Selahattin'den bir tane olması dünyalara bedeldi. Belli etmesem de için için çok utanıyordum bundan. Kıskançlık değil hayır, utanç. Ne vardı yani o bana benzeseydi? Beni utandırmaktan gizli gizli zevk alıyordu galiba. Neden ben ona benzemek zorundaydım? Sümüklü Selahattin, ne olacak!

Elimde bir haftalık bir gazete. Koltuğuma kuruldum. Hemen karşımda, pencerenin önündeki koltuk yer yer solmuş, parlaklığını kaybetmişti. Güneşin kumaşla bir kavgası vardı. Toz kokuyordu koltuğun kadife kumaşı. Günlendir temizlenmemişti elbette. Annem bana çok kızardı bunları böyle görse. Gözü gibi bakardı bu çirkin, modası çoktan geçmiş şeylere. Evlendiklerinde babamın pek parası yokmuş. Bir divan, bir yatakları varmış evde eşya namına. Annemin hayatındaki en büyük zaferlerinden biri olan bu yeşil kadife kaplı koltuk takımı, evliliklerinin beşinci yılında alınmış. Bu yüzden olsa gerek evdeki en değerli eşya olma konumunu uzun yıllar devam ettirmişti. Ta ki...

Kapı çaldı. Kanarya sesi çınladı evin boşluğunda. Amma da yüksek çalıyor şu meret. Yerimden sıçradım bir anda sesi duyunca. Sanki yıllardır aynı melodi, benzer tonda çalmıyormuş gibi. Otuz, belki de kırk senedir hiç bozulmadan bu tonda çalıyor kapı zilimiz. Gelen kapıcımızdı. Selahattin'in okuduğu gazeteleri getirdi. Bir de postacının bıraktığı bulmaca dergilerini. Onları alıp kapının ardında duran ayakkabılığın üstüne bıraktım. Selahattin'in açık kahverengi ayakkabılarının tam da üstüne. Her zaman boyalı, pırlıl pırlıl parlayan ayakkabıları sanki hiç giyilmemişçesine kusursuz duruyordu ayakkabılığın en üst katında. Birazcık tozlanmışlardı o kadar. Acaba silsem mi?

Manşetten başlayarak tüm haberleri tek tek okuyorum. İkinci kez, belki de üçüncü. Haberleri en az bir kere daha okuduğumdan eminim. Hayır, sanırım üçüncü. Üçüncü sayfayı bir kez daha. Karısını öldüren cani bir adam, aynı gece iki kere soyulan bir dükkân, lisenin birinde çıkan kavga, Samsung yolundaki trafik kazası. Neyse, bir önemi yok şimdi bunların. Duvar yıkıldı ve evlat altında kaldı. Ya da kardeş ya da Selahattin. Biri altında kaldı, kanlar sızdı toprağa. Selahattin olmasın. O sümüklü bir oğlan çocuğu daha. Ben ölsem de olur, kimse ağlamaz bana Selahattin kadar.

Bir şey keşfetmek için değil de saati doldurmak için okuyorum. Masa-ya geçmeli, koltuktaki toza ve güneş yanığı kokusuna katlanamayacağım. Rüzgârın taşıdığı ekşi koku gibi neredeyse. Bayat, küflü, göğermiş bir köy somunu gibi kokuyor. Bu ne çirkin şey Yarabbi! Saat 9.46 şu anda. 11.22'de küçük bir işim var. O saat gelinceye kadar bir şekilde oyalanmak lazım. Hoş, bir hafta öncenin haberlerini okumak da hiç fena değil. Zira memlekette değişen pek bir şey olmuyor birkaç hafta içinde. Hep aynı yüksek perdeden konuşma. Babam sever bu tonu. Şimdi dükkânın önünden geçse, bu saate

kadar açmadığım için çok kızar ve bütün caddeyi inletecek bir sesle yakınırdı benim umarsızlığımdan.

Babamın Sandalyesi

Oturduğum sandalye neredeyse kırk yıllık. Dedem bu sandalyeyi babam için yapmış. Dedem terziydi, biricik oğlunun terzi olmasındansa okumasını, en azından sağlık memuru veya bir öğretmen olmasını istiyormuş hep. Dikiş makinesinin tıktırtıları arasında kurulmuş ve büyütülmüş bir hayal işte. Babam bu hayali yıkıp geçmemiş. Okumuş, sağlık memuru olmuş. Memuriyet hikâyesi çok uzun sürmüyor gerçi, birkaç yıl sonra kös kös dönüyor dikiş makinesinin başına ama olsun.

Her işten anlardı rahmetli dedem, onun el becerisini herkes takdir ederdi. Yeryüzünde dedemin tamir edemeyeceği herhangi bir alet yoktu. Radyosunu, evdeki elektrikli fırını, kaportası yer yer pas tutmuş kül rengi çirkin arabasını bile kendi tamir eder; işlerine kimseyi karıştırmak istemezdi. Emektar dikiş makinesini yetkili servisin ustalarından daha iyi tanır ve çıkan arızaları sihirli bir el değmişçesine kolayca çözüverirdi. Kumaş toplarını hamuru yoğurup açan fırıncı ustalığıyla açar, ağır terzi makasıyla kirt kirt kestiği kumaşları türlü elbiselere dönüştürürdü. Babam, dedeme verdiği sözü tutmuş; okuyup sağlık memuru olmuştu. Ben doğduktan birkaç yıl sonra bize hiç anlatılmayan bazı olayların ardından meslekten men edilmişti. Tabii ki kürkçü dükkânına dönmek zorundaydı. Babasını memnun etmek için geçen onca yılın ardından terzilik yapıyor olmak gurur kırıcıydı elbette. Bu yüzden olsa gerek memuriyetten ayrılma konusunun bahsi hiç açılmazdı evde. Yalnız, dedemin bu olayı onun başına kaktığına hiç şahit olmadım. Aralarında sessizce anlaşılırdı.

Babam ne hissediyordu zorunlu geri dönüşü karşısında? Babam ve sağlık memurluğu... Nedense bu iki imgeyi kafamda bir araya getiremiyordum. Babam ve terzilik imgesini gözümün önünde yaşanan bir tablo olmasına rağmen bağdaştıramadığım gibi. Oldukça beceriksiz bir terziydi babam, müşteri kaçırırdı özensizliği yüzünden. İnsanların sağlığıyla ilgilenecek dikkatli ve sabırlı biri olmadığı gibi onlara kıyafet dikmeyi de hiç beceremiyordu. Keşke fırıncı falan olsaydı. Şoför olamaz; bakın, onu kesin biliyorum. Taksici veya dolmuşçu olamazdı, eminim bundan. Şehirde onun kadar kötü araba kullananı yoktur. En kötünün kötüsüdür babam bu konuda. Zaten...

Annemin Avizesi

Annemi lavanta kokusuyla kazımışım zihnime. Saç örgülerini açar ve lavanta yağı sürdüğü bir tahta tarakla sakın sakın tarardı. Sokaktaki maçta

kolum dizim sıyrılmış olurdu genelde, bazen de kavgada sol gözümün üstüne yumruğu yemiş bir halde çalardım kapıyı. Sakince karşılardı beni, daha kapıda gülümseyerek kollarını iki yana açar, sarılır, bağrına bastırırdı başımı. Koku hafızası asla unutulmazmış derler, doğrudur muhtemelen. İşte şu yaşıma gelmeme rağmen düşündükçe burnumda efil efil tütüyor lavantalı tarakla taranmış, tertemiz anne saçı. Ha, çok vefalı bir çocuk değildim tabii. Kendimi kandırmaya gerek yok. Onun lavantalı kolonyalarını sürüp sürüp kız peşine koşardım okul çıkışlarına. Gelince bir kamyon azar iştirdim ama olsun. Değerdi. Şimdi düşündüğümde saçma elbette. Bir baltaya sap olsam daha iyi olurdu. Ben okul çıkışlarında nöbet tutarken Selahattin, şu uzun kanepenin bir köşesine kıvrılır; büyük bir dikkatle bulmaca dergisinin sudoku sayfalarını çözerdi. Matematikte gerçekten şaşırtıcı bir zekâsı vardı. Sayılarla arası çok iyiydi. Benim de kızlarla. Sâriye, Merve, Jülide, Emine... Neyse...

Annemin değişmez rutinleri vardı. Bunlardan biri de her yıl mart ayında elimize fırçaları tutuşturup tavanı fırçalatmaktı. Dip köşe temizliğin bir parçası olan bu fırçalama işi onun için çok önemliydi nedense. Kornişlerin ardından başlayıp köşelere doğru sertçe fırçalamak gerekirdi tavanı. Dökülmesi gereken tozlar, sıva parçaları, örümcek ağları ve başka her ne varsa iyice temizlemek zorundaydık. Ben Selahattin'den uzun boylu olduğum için ihale genelde bana kalırdı. Perde asarken veya avizenin kristallerini silerken de öyle. Üstüne asılısam taşıyacak güçte kocaman bir avizemiz vardı. Babamın akıl almaz işlerinden biri daha. Ne gerek varsa böyle büyük ve sağlam bir avizeye? Konak mıydı sanki bizim ev? Tabii bizim sümüklü çok severdi bu devasa eşyayı. Sümüklü Selahattin hem de bodur! Annem de hep onu tutar, durmadan hasta oluyor ya alçak. Koruyup kollamak lazım, ne yapsın. Annem beni de severdi. İlk göz ağrısının yerini hiç kimse tutamaz diye sırtımı sıvazlardı. Yine de iş güç bana, koltukların arkasındaki izbelerde gazete okuyup allâme-i cihan olmak Selahattin'e kalırdı.

Selahattin stajından sonra Trabzon'da bir iş buldu kendine. Babam, Selahattin'i Trabzon'a arabayla götürmeye karar verdiğinde annemle ben itiraz ettik. Ama babam bizi tabii ki dinlemedi. Selahattin de arabayı çoğu zaman kendisinin kullanacağını, yolun geniş ve boş olduğu yerlerde babama vereceğini söylüyordu. Bunun üzerine annem de onlara katıldı.

"Peki" dedim. "Dönüşte ne yapacaksınız?"

"Hele dönüş yoluna geçelim de Allah bilir." diye cevap verdi babam.

Hikâye uzun, laf çok. Ama vakit geldi. Saat 11.20 oldu bile. Masayı sabahattan avizenin altına çektim. Masanın üstüne dedemin babama yaptığı sandalyeyi çıkardım. Kurban astığımız ipi avizeye geçirdim, ucunda ilmek. Selahattin yüzünden mi, değil elbette. Deli misiniz, insan kardeşini kıskan-

dığı için canına kıyar mı? Bunu yapsam ergenlikte yapardım. Ben severim bizim sümüklüyü.

Babam o yola çıkmayacaktı. Kötü şofördür çünkü. Beceremez uzun yola gitmeyi. Beni dükkâna bekçi koyup yola çıktıktan üç dört saat sonra Kırık-kale'nin çıkışında karşı şeride geçip bir kamyonun altına girmiş bizim kü-lüstür. Üçü de oracıkta ruhlarını teslim etmişler. Öğrendiğimde bizim terzi dükkânında, babamın sandalyesinde oturuyordum. Dünyam başıma yıkıldı. Şu dünyada annem ve babamdan başka hiç kimsem yoktu. Bir de Selahattin'den. Onu öyle çok severdim ki ondan başka ne arkadaşım olmuştu ne de sırdaşım. Artık yok. Üstüne duvar yıkılmış bir kuş oldu Selahattin, kanıyla mayaladı toprağı.

Şimdi, babamın sandalyesine çıkıp şu pis ipi boynuma geçirmeli. İpe biraz lavanta kolonyası mı döksem acaba?

Sonra masanın üstünden sandalyeyi ayağımla ittirdiğim anda her şey tamam.

SALİHA FERŞADOĞLU İLHAN

Bulutlardan Kaçmak

Yüzüğünü fırlatıp gitti. Kibirli bir sevinçle seçtiğimiz kalın halka, yatağın tozlu altına kaçtı. Eğilip de almadım. Alıp da ne yapayım. Ağıt yakmam için önüme getirmeme gerek yok. Buradan, yataktan kalkmadan yakabilirim ağıdımı. Yer ile gök arasında gidip gelerek sahibini arayan beddualarımı edebilirim. Betondan ağır göz yaşlarımı akıtabilirim. Üstelik bitap düşesiye dek.

Bir uçurumun gözünden baktı bana nişanlım. Uzak, alabildiğine uzak. Elimi hiç tutmamış, dudağımdan hiç buse kaçırmamış gibi baktı. Titredim. Asla ayrılmayacağız diyen bakışları bir kurbağanın zemheri bakışlarına ne zaman evrilmişti? İçimde tepetaklak yuvarlandı her şey. Sır veriyormuşçasına dudaklarını büzüştürerek evlilik bir çukur, battıkça batıyorsun, dedi. Gitti. Öyle kusursuz tasvir etmişti ki kızamadım bile. Haklıydı. Haklı olması sıkıcıydı. Gerçekler sıkıcıdır zaten. Onları görmezden gelmemiz bu yüzden.

Petunya kokulu hayallerimi, astığım rüzgârlardan topladım. Çekmece-lerin, dolapların diplerine sokuşturdum. Bir daha karşıma çıkmasınlar e mi! İmkânı olsa üstlerine çıkıp tepineceğim. Sağ elimde altın halkadan artakalan beyazlık. Güneşin dokunamadığı o ince kısım çıplak şimdi. Hamama gideceğim. Tas tas kaynar sularda yıkanacağım daha. Kaynar sular. Belki annemin peşine takılır hoca hoca, kapı kapı gezerim. Belki ikinci defa sevmem. Sevemem. Yamacı ve yatağı kedilerle dolu yaşlı bir kadın olurum.

Kızın kaderi anasına çekermiş, dedi duyanlar. Annem öfkesinden çiçekleri azarladı. Yanlış adreseydi isyanı. Tomurcuklarını dökenleri avutacağına, şarkılarla gıdıklarından öpeceğine söylendi durdu. Yüzlerine gülümsemekten vazgeçti. Ağladı gizli gizli. Ben duvarları seyrederken olanlara anlam vermeye çalıştım beş bin sekiz yüz kırk yedinci kez. Sonunda suçu kadere attım. Okumuş bir kız olsam da kaçamamıştım kaderden. Daha on saniye önce bakmamışçasına telefonumun ekranına baktım. Ne çağrı ne mesaj. Meyvesini beklemeye durmuş bir ağaç gibiydim. Tek farkım vardı; içim çürüyordu.

Bir sözden diğerine kondum göçtüm. Verilen her tavsiyeyi uyguladım.

Yattığım istiharelerde inatla yeşil ile beyazı aradım siyahlar içinde. Kapattığım kahve fincanlarını falcılara açtırdım. Türbe ziyaretlerine başladım. Boyumdan büyük adaklar adadım nişanlım dönsün diye. Kapımda kul köpek olsun diye. Çekine korka büyücüye gittim son çare. Cüzdanı boşalttım kucağına. Bunların hepsi delirmekten.

Hayatımın en kötü serüveni bu. Unutmak için ne kadar uyursam uyuyayım işe yaramıyor. Saçma sapan anılar, tapılası güzelliğe bürünüyor. Kavgayla beslenen tutkulu âşıklar olarak tanımlıyorum bizi. Oysa hakikat böyle değil. Delik deşik bir kumaştan farksızdı ilişkimiz. Zihnimdeki sisler dağıldığında kısa bir anlığına, hatırlıyorum.

Ceviz ağacını görecektir şekilde pencereye yaslı yatağım. Yüzük hâlâ yatağın altında. Yerini yadırgamamasına şaşmıyorum. Cevizler düşüyor, yaprakları çoktan çamur rengini aldı. Kuşlar zoraki ötüyor. İştahım kesildi. O günden bugüne dokuz kilo verdim. Dal gibiydim, tığa döndüm. Gülüşüm meltemdendi, kasırgayla yer değiştirdi. Her gece karabasanlar uçurtma uçuruyor yüreğimde. Annem sutyenimin içine yeni bir muska iğneledi. Canım ne isterse pişirecekmiş. Dilimin üstüne oturan bir fok balığı var. Ağzımı açmama izin vermediğinden canım bir şey istemiyor diyemiyorum. Bunun yerine ellerimle göğsümü sıvazlıyorum. Kalbimin ağrısı geçmiyor bir türlü. Onu çok özölüyorum. Okunmuş sulardan içiyorum bir yudum daha.

Nişanlım, bir kere bir uçurumun gözünden baktı bana. Bir karıncaya dönüştümeme yetti. Boyumun uzaması için çok zıpladım hopladım. Kara aynalarda kendimi aradım. Bulunca günler sonra uzanıp öptüm dudağımdan. Yine de susturamadım alnımın arkasında dönmeye devam eden kocaman plağı. Artık tek yapabildiğim gölgesini sırtıma sermek isteyen bulutlardan kaçmak.

BİRGÜL YANGIN ASLANOĞLU

Sen Bu O-Yun-Dan Çık!

“Oooo!

Allah’tan başlıyorum,

Kim çıkacak bilmiyorum...”

Kana susamış sivrisineklerin iştahla beklediği bir su kenarında konaklanacaktı. Iraz, çadır kurmayı oyun bellemişti kendine. İyi bir çadır kurmanın sırrı, demiri yere dik geçirmekti ve sonra iyice toprağa çakmak. Artık kıl çadır kurmuyorlardı. Bez çadırın üstüne muşambayı geçirip çatıyı sağlama aldın mı üstüne naylon çek. Sonra kürek kürek kum dök zemine. İşte Iraz için en eğlenceli zamanlar kürek kürek kum serptiği zamanlardı. Yağmur yağ olursa zemine serilen hasırla kilimler çamura bulanmasın diyeydi bu kumlar.

Kum ve kil, toprağın kalitesini arttırmak için kerpiç harcının içine karıştırılırdı. Recep, cipil cipil bakan hırsası bir çocuktu. Siskalığını, hastalıklı görünümünü elleri ve ayaklarına verdiği kuvvetle kapatmaya çalışırdı. Ustası, derin bir kuyuda toprak, saman ve suyu kürekle karıştırmaya başladığında atlardı kuyunun içine. Çıplak ayaklarıyla kerpiç harcı kıvama gelene kadar çiğnerdi. Zamanla topukları yarılmıştı. Kuruyup çatlayan topraktan farkı kalmamıştı tabanlarının. Çiğnedikçe çamur özleşir, özleştikçe de çiğnemek güçleşirdi. Sanki onu yerin yedi kat dibine çeken bir bataklığa saplanmış gibi ayaklarını yukarı çekmek zorlaşırdı gittikçe. O yüzden çizme giymek kâr etmezdi. Çizme, bastığın yerde kalır, ayağından çıkıverirdi. Kıvam alan balçığı gezgerye dolduran usta, bir el verir ve Recep’i çekerdi çukurdan. Balçığı iki farklı tahta kalıba dökme vakti gelirdi. Büyük kalıba ana, küçüğüne kuzu, derdi ustası. O yüzden anasızlığını hep hatırlatırdı bu iki kalıp.

Anası, boynu, saçı görünmesin diye Iraz’a yazmasını halaylık bağlatmazdı. Ucu pullu, oyali, güllü dallı yazma örttürmez, albenili şalvar da giydirmezdi. Göze gönle düşmesin, kendisi gibi çocuk gelin olmasın, diye. Erkek kardeşleri bir nebze daha rahattı Iraz’a göre. Sırtına hobuç ettiği sekiz aylık

kızı da kamburuydu anasının. Dul kadın, dört çocukla tarlalarda çalışınca kadının olduğunu hatırlama getirmemeliydi. Büyümeyi unutmıştu Iraz'ın bedeni. Ruhu çocukluğuna kilit vurmuştu. Yevmiye peşinde koşan dedesinin ırgat bellediği anası ve kardeşleriyle mevsimlik işçiydi Iraz. Yeri, yurdu, düzeni var mıydı ki doğru düzgün okul yüzü görsün. Defter olsa kalem yok, kalem olsa onu açmaya kalemtıraş yok. Haydi, onları denkleştirdi. Yok yaprak testiymiş, yok ek kaynakmış, yok efendim pastel boyasıymış... Nerdeeee! Okumak Iraz'ın neyine. Keçeleşmiş saçına, kurdeleli toka taksa da ütü görmemiş, rengi atmış, üstüne küçük gelen önlüğüyle ve burnunun artık almadığı ter kokusuyla onunla aynı sırada oturmak istemeyen öğrencilerle dolu bir sınıfta olmayı sevmiyordu.

Recep, abdesthane ibrikleri gibi yan yana dizilip ellerini aynı hizada uzatan öğrencilerin arasında tırnak kontrolü yapılırken küsmüştü okula. Tırnak aralarına yapışıp kuruyan çamur, kapkara bir leke olmuştu hayatına. Kirecin yaktığı derisi kavlamış elleri nasır bağlamıştı. Tertemiz pamuk gibi eller arasında onun kavruk, nasırlı, tırnak uçları kara elleri o an yok olsun istemişti. Bu eller, ah bu bedenine kim bilir kaç yaş büyük gelen eller, sadece çamur kararken saklanırdı. Bir zamanlar hevesle gittiği okulun önünden geçerken umutları pare pare gözlerinden avuçlarına dökülmüştü de bir kürek çamura harç yapmıştı onları. Çiğnemişti tüm öfkesini kusarcasına.

Anasının sağrısına sokulan bir tay gibi saklandı kamyon kasasının köşesine Iraz. Balık istifi doluşup kokularla, öfkelerle, uykusuzlukla küfürlerle bir yolculuğa daha çıktılar. Dört mevsim rezillik, dört mevsim perişanlık hayatları. Karpuz da ekseler, pamuk da toplasalar, pancar çapasına da gitseler fark etmezdi. Ama dedesine kalsa en karlı iş pamuk toplamaktı. Kaç kilo pamuk toplarsan o kadar çok kazanırdın. Çukurova'nın neminde sabahları pamuk çok kilo çeker diye şafak vakti iş başı tuttururdu dedesi. Öğleden sonra güneş kavururken seni, pamuğu da kurutur, derdi.

Çadır kurarken yüzü gülmedi bu kez Iraz'ın. Mercimek yolmaya gelmişlerdi çünkü. Zordu bozkırın kurak topraklarında mercimeği topraktan söküp çıkarmak. Kuruyan mercimek dalını, köküne yakın iyice kavrayıp kuvvetlice çekmek gerekti. Sapları çekerken elinin ayaları kabarıp kızarmaya başladı, sonra da su toplardı. Acısa da su toplayan avuç içleri patlasa da toplamaya devam ederdi. Hadi etmesindi. Dayıbaşı, soluk aldırılmazdı alimallah. Ellerini arkasına bağlamış volta atarken nefesini enselerde hissettirirdi. Iraz da dayıbaşından azar işitmekten korkar; acıktığında koltuğunun altına kısırdığı çomaçtan bir ısırik alır devam ederdi çalışmaya. “Şu iki sırayı daha yoldum mu tamam. Güneş tepemden indi gari, az kaldı.” Çocuk şarkıları, oyun tekerlemeleri bilmeyen diline hiç yakışmayan, anasından duyduğu bir türkünün

hep aynı dizelerini tekrar ede ede günü devirirdi.

Gitme garip gitme yollar çamurdur

Garip'in yüreği taşır demirdir

Güneş tepedeyken kalıplara döktüğü harcı tokatlama zamanı gelirdi Recep'in. Malayla kalıbın üstünü düzleyip bastırırdı tüm gücüyle. Çamuru iyice sıkıştırması gerekirdi. Eğer iyi sıkıştırmazsa kalıptaki harç gevşek olur, çatlardı. Sonra kalıbı bel hizasından ters çevirip yere pat diye atardı. İşte harcın tutup tutmadığı o zaman belli olurdu. Kerpiçler, güneşte kuruması için bekletilirken ayaklarında ve ellerindeki çamur da kurumaya başlar, derisini gererdi. Elini ayağını yıkasa da arınmayan balçık, derisinin içine nüfuz ederdi. Oradan ciğerini yakan, burnunun direğini sızlatan bir acıya dönüşürdü. Komşuları Hatçe Yenge, bazen süt kaymağı verirdi de sürerdi yarıklarına. Az da olsa alırdı sızısını. Güneşten kavrulmuş teni ve kirden renginin belli olmadığı gömleği, çamura bulanmış elleriyle bir renk uyumu içindeydi. Günün sonunda yevmiyesi, kalıptan çıkardığı sağlam kerpiçlere göre belirlenirdi. Ola ki iyi sıkışmamışsa balçık, akşama çatlamaya başlardı. Çatlak kerpiçlerin kesintisinden kalan parayı, ensesine yediği iki şaplak ardından aldığı ne kadar eksikmiş bakmadan cebine atardı. Düşleri yoktu, kazandığıyla alacaklarına dair. Eve ekmek parası götürmekten başka galesi mi vardı? Hem düş kurmayı bilmeyenin düşleri mi olurdu? Umudu olmayanın yarından beklentisi ne olurdu ki? Eve iki somunla varınca cebindeki parayı, kahveye doğru yol alan babasına teslim ederdi. Recep'e de kendini döşeğine atıp derin bir uyku çekmekten başka ne kalıyordu ki şu hayatta? Gözlerini tavana dikip kendi sessizliğiyle baş başa kalınca zaman da kendini besiyeye çekerdi.

Iraz'ın kazandığı para, şimdiye dek hiç eline geçmemişti. Anası ve kardeşleriyle çalışır, yevmiyelerini dedesi alıp şalvarının cebinde tımar ederdi. Çadıra gelince günün yorgunluğunu bir keyif sigarasıyla atan dedesi olurdu. Iraz ise anasıyla yemek yapmaya girişirdi. İdare etmeyi bir ırbık suyla leğende bulaşık yıkarken öğrenmişti. Uyku vakti gelince döşekleri sererdi. Anasının dikiği kırk yamanın altına kardeşleriyle sığışırldı. Sivrisinek ordusu vızıldarken günün yorgunluğunu işte o zaman döşeğe teslim ederdi. Onlarla mücadele etmeyi sıtmaya yakalandıktan sonra bırakmıştı. Gece, ısırğan otu gibi bir yatak olurdu uykuya dalana dek.

Rüyasında huzur ve temizlik kokan kocaman kerpiçten bir evin içindeydi Iraz. Henüz evin güzelliğini seyre doyamamışken Recep, kapı çaliverdi birden. Kapıyı açınca çocukluğunu gördü karşısında Iraz. Elinde kırmızı bir balonla gülümsüyordu Recep'e. Küstükleri çocukluklarının elinden tuttu aynı rüyanın çocukları. Güneş ışıkları, altın bir duvak örmüştü gökyüzünün maviliğine. Bir masal diyarına doğru koştular kahkahalar atarak. Elleri pamuk gibi

çocukların halka olduğu bir oyuna katılmak istediler. İstediler istemesine de... Ne yazık ki çocukluklarını o rüyada gömerek bir tekerlemenin içinde kayboldular:

Recepcik cik cik cik

İrazcık cık cık cık

Sen bu o-yun-dan çık!

NADİR AŞÇI

Tipik Bir Ege Kasabası

1.

Hava yağacakmış, çamaşırları al balkondan.

Bu sesi duymayıp, bunu öykü içinde bir cümle olarak okusalardı, ne kadar düşünceli bir adam diye iç geçireceklerdi okuyanlar. Sesi duyanlar ise, sesin içindeki öfkeyi fark eder etmez, kafalarının içine gelip yerleşen bir endişeyle nasıl baş edileceğini düşünmeye başlayacaklardı. Düşünecek bir şey de yok aslında. Yazar kaprisi deyip geçebilirlerdi. Yazar çekilmezliği...

Bu küçük Ege kasabasına gelip yerleşeli tam üç yıl olmuştu. İstanbul'un o keşmekeşinden, insanı esir alan o yoğun sis ve yağ tabakasından kurtulalı üç yıl ya da. Tipik Ege kasabası olsun demişti, üç öğretim yılı öncesinde tayin isterken. Bildiğin küçük, tipik bir Ege kasabası... Çiftlik kuracak değildi, kedi köpek tavuk at besleyecek hiç değildi. Ne zirai bir donanımına sahipti zaten, ne de böyle bir iştiyaka... Yirmi kişiyi geçmeyen dersliklerde müfredata da bağlı kalmadan istediği gibi at koştururken bir de sahiden at biniciliği yapmanın anlamı yoktu. Daha çok düşünecek, daha çok yazacaktı. Bu ona yeterdi.

Karısının balkona doğru bir hamle yapmadığını görünce sesini biraz daha yükselterek çamaşırları al diyorum sana, yağmur yağacakmış diye seslendi bir defa daha. Karısı, üç yılı tamamlamadı daha bu kasabada. Yaklaşık altı ay daha var. Kocas gelikten sonraki eş durumu tayinlerinde anca gelebilmişti. Gelme miydi? Gelme de olurdu. Tek başına yaşadığı o altı ay boyunca daha mı üretkendi? Eh işte. Şimdi ne zamandır elinden bir şey çıkmıyordu. Elinden bir kaza da çıkmıyordu, elinden bir şiir, bir deneme, bir öykü de... Karısının bunda bir suçu var mıydı? Yoktu tabi. Ama yazamadığı her ay, her gün, her saat, her dakika, karısından alıyordu hıncını. Az önce iki kere söylediği çamaşırları al ikazında sesine yansıyan hiddet ve soğukluk da bunun tabii bir neticesiydi. Sadece yazamadığı zamanlarda baş gösteren bir huysuzlukmuş gibi sanılsa da karısıyla arsındaki bu ilişki düzeyi, yılın tamamına teşmil etmenin bir sakıncası da yok denilebilir bunu. Şöyle de denile-

bilir pekâlâ. Zaten olağan şartlarda çok da iyi olmayan karı-koca münasebeti, yazmaktan uzaklaştığı dönemlerde katlanıyordu.

Karısı, üçüncü bir ünleyişe mahal bırakmadan, ağır adımlarla çalışma odasının içinden geçip mecburen, balkona çıktı. Beraberinde getirdiği seleye atarken çamaşırları, bir taraftan da söyleniyordu. *Sanırsın Nobel alacak. Nobel almak için geldik sanki bu kasabaya.* Gözlerini yedi dakikadır hiçbir şey yapmadan word sayfası üzerinde gezdiren yazar, karısının bu söylenmelerini duymuyor değildi. Cevap vermekle vermemek arasında mütereddit bir vaziyette, gözlerini word sayfasından tavana doğru, hatta uçlarında elması andıran kristaller salınan eski model avizeye doğru dikti. *Lâ havle* diyebildi uzatmadan, *lâ havle...* Kitap okuyan biri olmasa da *bir* yazarla karşılaşma, dahası bir yazarla çalışma olasılığının ne kadar düşük olduğunu iyi bilen okul müdürü, ders programını da yazarın istekleri doğrultusunda yapmıştı, diğer öğretmenlerin ne düşüneceğini ve ne diyeceğini hiç hesaba katmadan. Dolayısıyla, yazmak için oldukça geniş bir hürriyet alanı vardı ama gel gör ki, günlerdir kaleminden sadır olan tek bir cümle bile yoktu. Gözlerini avizeden indirip tekrar word sayfasına doğru kaydırdı. Aylar önce başladığı ve yarım bıraktığı öyküye dair bütün kurgu kapıları yüzüne kapatılmıştı. Öyküyü geçti, bir mısra-ı berceste bile fırlamıyordu zihninden ki, onu eğip büküp, ıslatıp kurutup, uzatıp kısaltıp, çekiştirip sündürüp bir şiire dönüştürebilsin. Ya da bir mevzu bulamıyordu ki, ondan kallavi bir deneme çıkarabilsin. *Nobel mi alacakmışım. Çok bilir Nobel'i onu bunu.* Kalktı yürüdü odanın içinde biraz. Kaç adım attı bilmiyor. Daha doğrusu saymıyor. *Nobel'miş. Sanki ülkede adam gibi edebiyat camiası var da, iş bizim gidip Nobel almamıza kaldı. Yazdıklarının ne önemi var. Arkadaşın, ağabeyin varsa bir dergi yayın kurulunda kebab. Ne yazarsan yaz, isterse yazdığın şey kötü de olsa, berbat da olsa yayımlanıyor. Yazdığının kalitesine bakan mı var. Tutmuş bana Nobel alacak sanki diyor. Ben bu kirli ilişkilerden, menfaat düzeninden yıldığım için gelmedim sanki bu kasabaya. Edebiyatın merkezi İstanbul'muş. Siz onu külahıma anlatın.*

Karısının sanki çok umurundaydı bu kirli düzen. Onu mutlu eden şey de, otobüse dolmuşa binmeden evden çıkınca beş dakikalık yürümeyle okulunda olmak. Bir yazar kocaya sahip olmak, hayatında isteyeceği en son şeylerden biri olsa da, o da herkes gibi bir şekilde sürdürüyordu hayatını. Topladığı çamaşırları, yatağın üstüne gelişi güzel attı önce. Mutfakta yarım kalan işini bitirmek için mutfaka yöneldi. O esnada ütünün gerekli sıcaklığa ulaşması için, fişini takmayı da ihmâl etmedi. Günler birbirinin aynı olarak, saatli marif takvimindeki yerini alırken, günün yemeği kısmında değişiklik oluyordu bir tek.

Telefonun dördüncü çalmasına yetiştii yazar. Karısı ütüye başlamıştı. Son

dönemde ürün göndermeye başladığı derginin genel yayın yönetmeniydi arayan. Hâl hatır, üç beş derken, konu son gönderdiği yazıya gelmişti. Yazarın yazısında andığı edebiyatçılar ile genel yayın yönetmeninin aslında yazıda anılmasını istediği ama anılmamış olan edebiyatçılardı ana mesele. *Yazınız güzel. Farklı ve işlenmemiş bir temayı işlemişsiniz. Ama yazı boyunca hiç bizim adamlarımızdan bahis açmamışsınız.* Bir an duraksıyor yazar. Bu sefer avizeye değil, yerdeki Uşak halısına dikey gözlerini. *Bizim adamlarız derken? Ben uşak mıyım yani? Kendi zihnimdakilere değil de sizin zihninizdekilere yazacaksam, ne anlamı kaldı bunun? Bu benim yazım, sizin değil?* Kendinden yaşça küçük olanlara istediği şeyleri rahatlıkla dikte edebilen genel yayın yönetmeni bu cevap karşısında afallasa da, bozuntuya vermeden alttan almaya çalışıyor. *Yok yanlış anlamayın, yazınızı yayımlayacağız. Ben sadece bizim arkadaşları da ansanız güzel olurdu diye düşündüm, o kadar.* Konuşma birkaç dakika daha sürüyor. İyi dilek ve temennilerle kapanıyor ama kapanmayacak bazı gedikler açmıyor da değil konuşma. Merkez dedikleri yerden kaçıp taşraya sığınsan da, bazı şeyler bırakmıyor insanın yakasını. Aslında coğrafî bir şey değil merkez ve taşra. İnsan kendi içinde taşımıyor mu ikisini de. Adam merkezde ama taşra içinde... Adam taşrada ama merkez içinde... Bir lâ havle daha çekiyor. Bu kez karşısında karısı yok. Epey süre geçtiği için kararmış bilgisayar ekranı, yazarın fareye dokunmasıyla ışımaya başlıyor tekrar. Karşısında word sayfası. Ama bu sefer word sayfasına değil klavyeye bakıyor. Sadece bakmakla kalmıyor. Parmakları, bir arzuhalcinin ya da bir zabıt kâtabinin hareketlerinden daha seri, daha hızlı ve daha sert... Yazıyor, yazıyor, yazıyor... Bir cümle sonra bitecek öykü. Son hamleyle onu da yazıyor. Sayfayı yukarı doğru kaydırıyor. Nihayete eren her word sayfasından sonra takındığı o gurulu çehreyi takınıyor. Mailini açıp, öyküyü bir dergiye yolluyor hemen. Dayanamıyor beklemeye... Yazamıyor olmanın verdiği öfkeyle iyice kötüleşen karısıyla arındaki münasebet şimdi normal seviyeye, ne iyi ne kötü olan seviyeye gelebilir artık. En az bir ay boyunca...

Word sayfasını en yukarıya doğru kaydırıp gözden geçiriyor öyküyü. Yazarın karısının ne öğretmenini olduğu üzerinden onun iç dünyasına biraz daha eğilse miydim diye geçiriyor içinden. Buna gerek olmadığına kani olduktan sonra, huzurla bir suç dosyasını daha kapatan emniyet mensubu gibi huzurla kapatıyor öyküyü. Tam o sırada, sanki öyküyü bitirdiğini hisseden karısının elinde kahve fincanıyla içeri girdiğini görüyor. İkisi de ellerinde fincanlarla Çamlıca sırtlarına doğru bakıyorlar mütebessim. *Ne yazdın* diyor karısı, *anlatsana biraz.* İki letmiyor yazar. Hemen cevap veriyor. *Daha üretken olabilmek için İstanbul'dan kaçıp Ege kasabasına yerleşen bir yazar üzerine yoğunlaştım.* Karısı *hıııııııııı, enteresan* dedikten sonra, *madem öyle, tayin is-*

teyip gidelim o Ege kasabasına diye takılmayı ihmâl etmiyor. Fincanı elinden bırakıp, sıcak bir gülümsemeyle sarılıyor karısına. *Hazırlan* diyor. Çıkıp hava alalım biraz. Ortaköy'de dolaşırız biraz. Sonra da *Eminönü'nde balık ekmek yeriz.*

2.

Kargocu kapı zilini dördüncü çalışında açtı kapıyı. Çalışanın verdiği iki ayrı paketi içeri doğru götürürken söylendi, sesini içerde yarı uzanmış yatan kocasına duyurmak ister gibi... *Yine bir sürü kitap almış. Sanki Nobel'i verecekler ona.* Kocası yerinden hafif doğrulur gibi yaptı. Ama tam olarak da doğrulduğu söylenemez. *Nobel'i yazarlara veriyorlar, okurlara değil. Sen ne anlarsın. Hava yağacak diyor bültenler, balkondaki çamaşırları topla.* Bunlar kâğıda dökülse, kocasının sesine yansıyan hiddeti ve soğukluğu kimse fark edemeyecekti. Kadın bir *lâ havle* çektikten ve kargo paketlerini umursamaz bir tavırla sehpa bıraktıktan sonra banyodan seleyi almak için seçirtiyor.

Göreve burda başlamışlardı ikisi de. Bildiğin tipik bir Ege kasabasında... Tanıştıklarının üçüncü yılında ise evlenmişlerdi. Dokuzuncu yıllarını deviriyorlardı şimdi. Mutluluk istedikleri yok. Öyle olsaydı, küçük bir çiftlik kurarlardı, kedi köpek tavuk at beslerlerdi burada. Öyle bir niyetleri olmadı hiçbir vakit. Karısının bir türlü gelmediğini görünce ikinci bir defa sesleniyor. *Hava yağacak diyorum sana, şu çamaşırları toptasana.* Kadın, üçüncü bir seslenişe mahal bırakmadan elinde seyleyle gözüküyor. Kocası çoktan çalışma odasına geçip kargo paketini açmıştı. Elinde seyleyle mecburen çalışma odasından balkona çıkmaya çalışan kadın, bir an duraksayıp kocasının elinde tuttuğu ve hayran hayran baktığı dergiyi göz ucuyla süzüyor. Kocasının en sevdiği edebiyat dergisiydi bu. Aboneydi. Kargocu hiç aksatmadan ayın bu diliminde getirir evin ortasına bırakırdı adeta dergiyi. Evin ortasına bırakırdı, çünkü kocası dergiye dokunmaya başladıktan sonra, zaten çok da iyi olmayan araları iyice bozulurdu. Dergi okuması bitince, aralarındaki münasebet tekrar olağan çizgiye, ne iyi ne kötü olan o olağan çizgiye çekilirdi.

Kadın, dergiden gözlerini çekince kocası ucunda sanki elmasa benzeyen kristal parçaları sallanan avizeye diktiği bakışlarını yerdeki Uşak halısına çeviriyor. Karısı çoktan balkona çıkıyor bu esnada. *Nobel alacakmışım.* Çok bilir Nobel'i. *Okurlara Nobel mi veriyorlar? Sanki adam gibi de okur var memlekette. Kime yazıyor bu şairler, yazarlar onca şiiri, onca öyküyü, denemeyi, romanı? Kaç kişi okuyor? Hele bu Ege kasabasında benden başka okuyan mı var sanki doğru düzgün.* İç sesin tam burasında İstanbul'a tayin mi istesem diye düşünüyor. Orda harbi okurlarla buluşur hasbihâl eder. Taşra taşra nereye kadar? Karısı ardından eş durumundan gelir. Gelme de olur.

Telefonu çalıyor. Arayan okul müdürü... *Hocam zümre tutanakları-*

nı teslim etmemişsiniz bana. Sesini, mümkün olduğu kadar, elinden geldiği kadar alçaltıp bir şeyler söylüyor. Maarif iki günden bir şey kaybetmez diyen alaycı tonu da sesine yapıştırıyor telefonu kapatırken.

Kocasının ben o kadar kitap dergi okuyorum müdür bey, bu arada böyle gereksiz gördüğüm şeyleri de unutuyorum demeye getirdiği konuşmalarını balkondan duyan karısı, başını hafiften sağa sola sallayıp *okur kibir işte ne olacak, okur şımarıklığı* diyor sadece kendi duyacağı şekilde kısık bir sesle.

Tipik bir Ege kasabasında, gün çoktan devriliyor ardından. Gölgeler uzamaya başlıyor...

MERVE ÖZGENLİ ÇELİK

Kendini Oynayamayan Adam

Pantolonumdan birkaç ton koyu montumun iç cebinden çıkardığım bir tomar paraya uzun uzun baktım. Taraklı ellerim parayı tutmakta güçlük çekerken arkamda sıra bekleyen kimse yoktu. Sağımda solumda parayı gözetleyen de... Etrafı hızlı göz hareketleriyle kontrol ettikten sonra parayı taraklı, biçimsiz ellerimle bir kez daha sayıp bankamatiğin haznesine yerleştirdim. Hiç tereddüt etmeden hızla içeri koşan paralarla elimin de gideceğini sandım. Kaldı. Bu zamanda para yerine insanı seçen nadir şeylerden biriydi elim. Kıymetini daha çok bilmeliydim. Elime sığmakta zorlanan bedelli paramın cebimde sakince dururken içeri koşmasıyla birlikte şıkır şıkır oynamasına biraz içerledim. Okul kapısının önünde annesinin elinden kurtulunca çıldıran çocuklar gibiydi paralar da. Ama ben hiç o çocuklardan olmamıştım. Olamamıştım.

Yıllar önce, hayatımın tapusunu gösterişsiz bir törenle anneme teslim ettim. Cesaretsizliğim, kendi kararlarımı veremeyişim, ürkek, ilerlemeyen adımlarım, sinik omuzlarım bir bir geçti zihnimden. İnsan ilk adımlarını atarken tutardı annesinin elinden. Ben yirmi dokuz yaşında yerimde sayarken bile, annemin benimkine benzemeyen elleri olmadan yaşayamıyordum. Taraksız, ince, biçimli elleriyle hayatımı evirip çeviriyor, her şeyi istediği gibi yerli yerine yerleştiriyordu annem. O, hayatımı kurarken ben kendime dışardan bakıyordum. Duruşumdaki silikliği, korkak bakışları izliyordum. Aslında içerden bakınca da acıyorum kendime. Ama kısa sürüyor. Alışınca çok düşünmüyor insan. Alışkanlıkların zihnime vurduğu kilidi de yıllar sonra fark ediyorum.

“İyiym” diyorum kendi kendime. “Bir düzenim var. Sabah 10’dan önce uyanmayışlarım, önüme hazırlanan kahvaltı sofralarım var. Kahvaltılarımda eksik olmayan fıstıklı salamım, kayısı kıvamı yumurtam var. Her öğleden sonra içtiğim az şekerli kahvem, yanında bol fındıklı çikolatam var. Yaşayıp gidiyorum. İyiym”. Aslında bir şeyi özellikle vurgulamanın, sıklıkla altını

çizmenin altında yatan kalabalığın içindeyim. İyiyim derken iyi olmayışın içinde...

Kalabalık, düşünmeme fırsat bırakmıyordu. Bankamatikte şıkırdayan paralar gibi, konfor da hayatımın içindeki şıkır şıkır hâlleriyle beynimi etkisiz hale getiriyor, düşünmemi engelliyordu. Düzenim de bu vesileyle annem tarafından ince ince kuruluyordu. Hayatımdaki her bir parçayı kendi keyfine, zevkine göre yerleştirmişti, yerleştiriyordu annem. Saç rengimi seçememişti ama saç modelime mutlaka müdahale ediyordu. Küçük kafama subay tıraşını yakıştırıyordu. Yanlar iyice kısalmalı, temiz görünmeliydi. Her gün duş almalı, asla ucuz parfümler kullanmamalıyım. -Nadir ortak yönlerimizden biridir bu. Ben de tahammül edemem ucuz parfüm kokusuna- Giydiğim montun rengi pantolonumla aynı olmamalı mont mutlaka pantolondan birkaç ton koyu olmalıydı. Tıpkı üstümdeki gibi... Fazla gösterişli, iddialı kıyafetler giymemeliydim. Asalet sadelikten geçiyordu ve ben sade, şık ve marka giymeliydim. Okuduğum okul ailemize yakışmalı, iyi bir üniversite olmalı ama Ankara'dan da çıkmamalıyım. Kariyerim özgeçmişlere sığmamalı ama yurtdışında da yaşamamalıyım. Neticede birbirimizden başka kimimiz vardı. Bu yaştan sonra ayrılmamalı, birbirimize destek olmalıydık. İnsanın sevdiği işi yapması elbette önemliydi ama mesleğim baba mesleğine de yakın olmalıydı. Eczacıydı babam, benim de tıp okumamı arzuları. Aslında annem istiyordu bunu. Babamın gerçekten ne istediğini hiçbir zaman öğrenemedim. Tıpkı kendim gibi. İnsan kendi zevklerinin, tarzının ne olduğunu bilmez mi? Ben bilmiyorum. "Kendini Oynayamayan Adam" olarak hayata dair daha önce hiç bedel ödemedim. Bu ödediğim ilk bedel, askerlik bedelim de annemin kararıyla içerde, bankamatikte şıkırdamaya, kahkaha atmaya devam ediyor. "Bu yaştan sonra askere gitme artık. Babandan kalanlarla bir şekilde öderiz" demişti annem. Elbette öderdik. Bu para neydi ki bizim için. Ama annem her zaman olduğu gibi bu hâdisede de bana bir lütuf bahşediyor, babamın parasıyla caka satıyordu. Kılını kıpırdatmadan sahip olduğu paraları bana verirken kendini büyük bir başışçı ilan ediyordu.

Yirmi dokuz yaşında bedelli paramı annemin ödediği yetmiyor bir de elime para verilirken sıkı sıkı tembihler işitiyordum. Bakkala gönderilirken "para üstüne bir şey alma direkt getir" yaşlarında takılıp kalmıştım sanki. Hayatıma dair önemli önemsiz her türlü kararın tek sahibiydi annem. Yıllarca kendi paramı kazanmamı engellemiş, ona muhtaç olmamı istemişti. Böyle söyleyince çok acımasızca gelebilir. Ama gerçekler çoğu zaman acımasızdır. Aslında yakın zamana kadar ben de farkında değildim bu durumun. Annem benim için hep daha iyisini istediği için bir yerlerde iş bulamıyorum zannediyordum. Beni en iyisine layık gördüğü için her başvuruma "olmaz

o iş” diyordu. Aslında başvurduğum yerleri de öncesinde annem seçiyordu. Böyle böyle önce annem sonra da ben işleri beğenmez oluyorduk. Evde oturuyor, babamdan kalan evlerin kirasıyla geçinip gidiyor, annemle birbirimize yoldaş oluyorduk. Tabi ki yoldaş falan olduğumuz yoktu. Bizim annemle ilişkimiz olsa olsa sahip- evcil hayvan ilişkisi olabilirdi. On yıl kadar önce babam öldüğünde annem ilk evcil hayvanını kaybetti. İlk evcil hayvanlar çok kıymetlidir, unutulmaz. Annem de zor atlattı babamın ölümünü. Ama alıştı sonra. Neticede ben vardım. Benimle oyalanacaktı, istediği gibi evirip çevirecek, kararlarımı müdahale edecek, doğrularını benim üzerimde deneyecekti. Denedi ve başardı da... Hayatın konforunu önüme sererek beni susturmayı başardı. Ne yapmam, nasıl yaşamam gerektiğini öğrenemeden, kim olduğumu bilemeden geçirdim bunca yılı. “Kendini Oynayamayan Adam” oldum.

Ben bana kalsaydım bambaşka bir adam olabilir miydim bundan bile emin değilim. Ama emin olduğum bir şey yıllardır benimle yaşıyor. Benim tam bir müzik kulağım vardı. Büyük, taraklı, estetikten yoksun ellerime karşı kimse fark etmese de sol kulağım sol anahtarı şeklindeydi. Tanrı; vücudumdaki estetik yoksunluğu hâli burada telafi etmeye çalışmış olmalıydı. En yakınımında duran, hayatımı oynamaya izin vermeyen annem dahi fark etmemişti, kulağımdaki bu ayrıntıyı. Taraklı ellerimle kulağımı sık sık yoklar, şeklini kontrol ederdim. Böyle yapınca kulağım ve elim bir müzik defteri yaprağını andırırdı. Notaları eksik bir müzik defteri... Orta okulda bir enstrüman çalmak istediğimde annem kemandan başka bir şey çalamayacağımı tavsiye diliyle emretmişti. Ellerimi kim görse keman için uygun olmayacağını bilirdi. Ama annem istemişti bir kere. Kurstakilerin bana bakarak kıkır kıkır gülmelerine rağmen yabayı andıran ellerimle keman kursuna birkaç ay devam etmişim. Hâlbuki ben klarnet çalmak istiyor(d)um. İlk gençlik yıllarımda müzik evlerine girip klarnet tutardım. Bu yaba ellerim sadece klarnet tutarken güzelleşirdi. Metal olanlardan ziyade sert ağaçtan yapılan klarnetleri sever(d)im. Nefesimin gücünü göstermek, çıkan sesi sol anahtarı kulağımla buluşturmak, müzik defterini andıran kulağıma yeni notalar eklemek istiyor(d)um. Yaşım yirmi dokuzdu ve yirmi dokuz yıldır klarnetle gücünü gösteremediğim sessiz nefeslerim artık ses etsin istiyor(d)um. Kendi yazmadığım notalar yerini bulsun. Hayatımın melodisi oluşsun istiyor(d)um. Annemin yanı başında, dibinde, eteğinde kurduğu dünyadan terhis olmak “Kendini Oynayamayan Adam” olmaktan kendimin başrolünü oynayacağım zamanlarla buluşmak istiyor(d)um.

Arkada sıra bekleyen kadının “Başka işleminiz var mı beyefendi kaç dakikadır bekliyorum” cümlesiyle bölünüyor dağınık düşüncelerim. Bankamatik para sayma işlemini çoktan tamamlamış işlemi onaylamamı bekler-

ken, hemen bitiyor anlamında başımı kadına doğru aceleyle sallıyorum. Bu sırada ekran “İşleminizi onaylıyor musunuz?” diye ısrarla sormaya devam ediyor. Benim işim onaylamak(tı), itiraz etmeden başımı sallamak(tı) benim işim karara uymak(tı) ama asla bir karar verememek(tı). Benim işim kendimi oynayamamak(tı)...

Taraklı elimin biçimsiz işaret parmağıyla “İPTAL” tuşuna basıyorum. İşlemi onaylamıyorum. Hayatımda ilk defa itiraz ediyorum. İlk defa annemin biçimli, narin elleriyle kurduğu dünyadan çıkıyorum. Taraklı, biçimsiz ellerimden şıkır şıkır giden paraların kahkahaları bir anda kesiliyor. Paralar sessizce geri geliyor ellerime. Askerlik bedelini ödemiyorum, annemi düşünmüyorum. Parayı alıp, pantolonumdan birkaç ton koyu montumun iç cebine özenle yerleştiriyorum.

Sahneye ilk çıkan çocuklar gibi heyecan ve tedirginlik karışımı bir duyguyla ne yapacağımı bilemeden kulağımla oynuyorum. Sol anahtarı sol kulağım hayatımın kapısını açıp, taraklı biçimsiz ellerime hayatımın başrolünü bırakıyor. Yolun karşısındaki müzik evine takılıyor gözüm. Klarnet almaya gidiyorum. Ama metal olanlardan değil, sert ağaçtan yapılanlardan...

HATİCE İBİS

Sütsüz!

Ebe kadın kucağına ilk bebeğini verdiğinde on altıındaydı Ferdane. Bebek günlerce gecelerce susmadı. Aldı göğsüne bastırdı fakat bebek uyumadı. Karşı köydeki hocaya okutup üflettiler. Yazdığı muskayı omuzuna takarken içine üzerlik tohumu ve iğde ağacından da bir parça koydular. Gazı vardır diye sıcak toprağı sardılar. Bana mısın demedi. “Sırt dikenini vardır.” dedi köyün yaşlı kadınları zeytinyağı ile bir güzel masaj yaptılar. Ne yaptılarsa susmadı bebek. Ferdane’nin takati kesildi. “Doktora götürelim” dedi sonunda. “Götürürüz bakalım” dedi kocası. “Hele şu harmanı bir kaldıralım ilk iş doktora gidelim söz.”

Bir gece ses kesildi. Ferdane’nin üzerine uyumadığı gecelerin yorgunluğu çöktü, deliksiz bir uykuya daldı ilk kez. Uyandığında öğlen olmuştı. Şaşırdı. Bir yandan da sevindi. Doktora gerek kalmadan iyileşmişti belli ki bebek. Şükretti. Üzerine eğilip cennet kokusunu çekti içine. Daha on altıındaydı Ferdane. Anneliğe acemiymiş. Yavrusunun minicik parmaklarını tutunca içi üşüdü. Üzerine düşen güneşe rağmen bebeğin elleri buz gibiydi. Parmak uçlarına kondurduğu öpücükler dudaklarını dondurdu Ferdane’nin. Sonra kanını. Kucağına alıp ninniler söyledi. Göğsünü açıp emzirmeye çalıştı. Alışlagelmişin dışına çıkmamak için yapılması gereken ne varsa yaptı. Altını değiştirdi bebeğin. Bezini yıkayıp bahçedeki ipe astı. Bezler rüzgârda salındıkça Ferdane’nin aklı bir gitti bir geldi. “Ağlamayan bebeğı bakmak ne kolaymış meğer.” diye mırıldandı. İçeri girdi, dışarı çıktı. Beyaz kundağı sarılı bebeğin taş kesilmiş bedenine yapıştı kaldı. “Ferdaneeee, bir tas kese yoğurdu versen ya, işçilere ayran yapıvercem.” deyip içeri dalan komşu kadın olmasa kim bilir belki de saatlerce devam edecekti bu oyuna. Kadın bebeğı görünce elindeki tası fırlattı. Duvara vurup divanın ayağına sıçrayan tasın şingirtisiyle çınladı oda. Ferdane uykudan yeni uyanmış gibi irkildi. Kucağındaki yavrusuna bakıp bastı çığlığı. Duvardan duvara attı, yerden yere vurdu kendini. Saçlarını yolup avuç avuç saçtı etrafa. Dağıdaki tarlada harman kaldıran kocasını ça-

ğirdılar, o sakinleştirebildi ancak. Sonrası küçücük bir mezar. Üzerinde yassı bir taş. Daha bir kez söylenmemiş fakat taşta kazınmış bir isim. İsmi ağır geldi dediler. Çok ağlıyordu, belki de hastaydı dediler. El kadar bebeye bu kadar üzölmek de neymiş kendine gel deyip kınadılar. Ağzı tadıyla yas tutmasına dahi izin vermediler. Daha gençsin bir daha olur dediler. Oldu da.

.....

Güneşin tepeye tırmanmasına az kalmıştı. “Dönüş yolunu tutmuşlardır.” dedi Ferdane. Erzak damına koşup artık kumaşlardan dikiği sofrı bezini yere yaydı. Üst üste yığılmış yufka ekmekleri sulamaya girişti. Yufkanın kalın kenarlarına daha fazla su serpti. Eli değmişken on on beş tane suladı. Akşam ırğatlar tarladan dönünce önlerine yemek konulacaktı. Yufkaların üzerini örtüp mutfağa koştu. Tavaya bol tereyağı koydu. Koyunlar dağda otlamaya başladığından beri tereyağların kokusu da bir başkaydı. İki yumurta aldı eline. Üç mü kırsaydı? “İki yeter.” dedi. Ocağın altını kapatıp erzak damına koştu. Yumuşayan yufkaları aceleyle katladı. İçlerinden bir tanesini aldı, kalanını bohçanın içine sarıp ekmek kuşanesine koydu. Ayırdığı yufka ekmeğe tereyağında pişirdiği yumurtayı katarak büyükçe bir dürüm yaptı. Güneşe baktı, eli ayağına dolandı. Tahta beşikte uyanıp mızırdanmaya başlayan bebeği sırtına sardı. Aşağı çeşmenin yolunu tuttu. Elinde bir çıkın, çıkının içinde büyük bir dürüm, sırtında körpe bir bebek, içinde bir telaş. Ya yetişemezsem. Çeşmenin başındaki ceviz ağacının gölgesine oturup soluklandı. Gözü yoldaydı. Bu arada bebek uyanıp kıvrınmaya başladı. Sırtındaki bağı çözdü. Kucağına alıp göğsüne doğru bastırdı. Ağzını açıp arandığını görünce içi sızladı fakat doğduğu günden beri bir kere olsun göğsü sızlamadı. Halbuki ne dedilerse yapmıştı. Otlar kaydattı, mercimekli bulgur pilavı yedi her öğün, incir ısmarladı şehre gidenlere, şerbetler içti, hoşafı kaynatı ama nafiye. Sıcaktan suyu çekilmiş nehirler gibi kurumuştı damarları. “Doğurmak marifet mi doyuramadıktan sonra.” diyenlerin sözleriyle yaralandı her gün. İnek sütü denedi, koyun sütü denedi. Su katıp verdiyse de içiremedi bebeğe. Sabahlara kadar ağlayan yavrusunu avutamadıkça ağladı, ağladıkça kurudu, bir deri bir kemik kaldı. Sonra bir çare geldi aklına. Yumurtalı dürüm yapıp ceviz ağacının altına oturdu her gün. Tarladan dönen emzikli kadınlara Allah rızası için şu sabiyi bir emzirseniz diye yalvardı. Kimi burun kıvırdı kimi dayanamayıp bastı bağına.

....

“Bak bekliyor yine senin sütsüz. Sen de ballısın ha, her gün yumurtalı dürümleri götürüyor.” “Demeyin öyle Allah’ınızı severseniz. Hem ben mi istiyom sanki dürümü, çekiniyor Ferdane, kendi kendine sarıp getiriyor. Yemem desem gücenir şimdi.” Üç kadın arkalarında toz bulutu, sırtlarında çapayla

ceviz ağacının altına geldiler. Her biri bir taşın başına oturdu. Beyaz yemenilerini geriye atıp nefeslendiler. Suna, çeşmeye varıp elini yüzünü yıkadı. Ceviz ağacının altında aldılar verdiler. Ferdane yumurtalı dürüm verdi, Suna göğsünü sızlatan sütünü. Kundaktaki bebek yutkundukça ahlar dolandı ceviz ağacının dallarına. Ferdane, ciğer paresi her yutkunuşunda ezildi büzüldü; “Kuru bir odun olsaydım da bir tencere aşın altında yansaydım.” dedi. “Taş olsaydım da bir duvarın oyuğunu kapatsaydım.” dedi. Göğsünden akmayan süt gözünden yaş oldu boşandı. Suna, karnı doyunca uyuyan bebeği usulca bıraktı annesinin kollarına. “Sende olmayanı bana vermiş Allah. Dertlenme olur mu? Kimseye de kulak verme. Gayrı sütanasıyım ben onun. Aç koymam merak etme.”

Ferdane bebeğini bağrına basıp evin yolunu tuttu. Çeşmeden yukarı doğru sıralanan kavak ağaçlarının fısıltısı çalındı kulağına. “Sütsüz! Sütsüz!” diyorlardı sanki. Adımlarını hızlandırdı. Lastik ayakkabısının altından yükselen toz ağızına doldukça nefesi daraldı. Uykuya dalan bebeğin ağırlığı da eklenince büküldü beli. Eve giden kestirme yolu tuttu. Çocukların çığlıkları yakaladı bu kez örgülü saçlarından. “Sütsüz! Sütsüz!” Kahvenin önünden geçerken tavla seslerinin arasından yakaladığı kelimeleri birleştirdi. “Meğer bu sütsüz öldürmüş ilk çocuğu. Bebek açlıktan ölmüş diyorlar. Sütsüz! Sütsüz!” Paçaları birbirine dolandı Ferdane’nin. Ciğerini deldi geçti her bir kelime. “Yazık bizim Kadir’e, insan evladının katilini koynuna nasıl alır her gece. Sütsüz! Sütsüz!”

Boyası dökülmüş bahçe kapısından içeri zor attı kendini. Eylülün sarı sıcağı çökmüştü köyün üzerine. Irgatlara yemek yapılacaktı. Bebeği yatırdı gıcırdayan demir beşiğe. Kundağının ipini açıp minicik kollarını iki yanına yapıştırdı. Güzelce sarıp sıkıca bağladı. Karşı sedire sırtını yasladı, beşiğin ortasına bağlı ipi çekip bıraktı. “Sütsüz! Sütsüz!” Gıcırdayan beşikten yükselen sesler bile eksiğini vuruyordu yüzüne. “Bir damla. Tek bir damla Allah’ım!” diye mırıldandı çaresizce.

Ne zamandır aklına düşen yine düşmüştü. Demir karyolanın döşeğini kaldırıp küçük bir bohça çıkardı. Kat kat sarılı bezleri usul usul açtı. Her katta kalbi göğsüne vurdu. Son katı açarken içi titredi. Bohçadan çıkan bıçağın ucu İbrahim peygamberin taşı parçalayan bıçağı kadar keskindi. Rahmetli babasından yadigârdı. Bıçağı yatağın üzerine bıraktı. Üzerindeki kıyafetleri birer birer çıkardı. Belden yukarısı çıplak kalınca “sütsüz” dedi kendi kendine. “Hem sütsüzsün hem de katil. El kadar bebeyi öldürdün ya açlıktan. İflah olmazsın sen gayrı.” Saydı sayıştırdı kendine. Sağ göğsünü kaldırıp bıçağı çaldı. Alıp fırlattı bir kenara. Sonra sol göğsünü. Onu da diğerinin yanına. “İşe yaramayanı taşımak da günah!” dedi. Göğsünden aşağı doğru ılık ılık

süzülen sıvının beyazlığını görünce irkildi. Kendini dışarı atıp avaz avaz bağırdı. “Sütsüz değilim ben, sütsüz değilim.” Kahvenin önünden geçti koşarak. Adamlar arkasından bakakaldılar. “Dellenmiş bizim Kadir’in karısı.” dedi kahveci. Köyün sokaklarını suladı sütüyle. Çocuklar ürküp kaçtı, o kovaladı. Sütsüz değilim, diyordu da başka bir şey demiyordu.

“Ferdane, Ferdane kız yemek hazır değil mi? Irgatlar bekliyor kalk.”

Kan ter içinde doğruldu sedirden, hemen göğsünü yokladı Ferdane. Derin bir nefes aldı. Ne olduğunu bilmediği bir sızı saplanmıştı göğsüne. Penye bluzunda durmadan büyüyen iki halkadan habersizdi.

AYTAÇ ÖREN

Yalnızlık Düşü/v/erir

Dolabı açtığımda önüme düştüler. Ay sonuydu. Hesabını tuttuğum para ile ilgili notları işte o dolaptaki deftere yazacaktım. Düşerlerken dönüyorlardı, dalından kopan yapraklar gibi. Dolap zihnim gibi tıktırdığım şeylerle dolu. Evden bana kalmayan alanlara koyamadığım şeyleri sıkıştırdığım bir yer de bu dolaptı. Ta ki düşene kadar göremedim ne olduklarını. Ne zaman koymuştum? İki kanat çırpışı gibi, izliyorum. Hayatımdan izleri sakladığım yerlerden biri, salondaki beyaz dolap bu iki şeyi kusmuştu önüme. Her an bir yerden ansızın çıkıp gelebilecek şeyler yaşadığınız anı düşer, yarar o. Ve yaşadıklarınız büyük varlıklar gibi size ve hayatınıza damgalar vuruyor, işaretlemler yapıyor. Hesaplar ve işler ve ev derken yere önüme düşen o iki şey, çıkıp gelen o iki şey her şeyi birden dondurdu. Öylece kalıverdim...

Yere bakıyorum. Babanım iki vesikalık fotoğrafı. İki de yüz üstü düştü. Hesaplar dağıldı. Defter kayboldu. Birisinde elli yaşlarında, hatırladığım o gençlik zamanları hâlâ yüzünde. Az önce endişelendiğim kaygılarım da gitmişti. Öteki ölüme yakın bir zamanda çekilmiş. Evet neredeyse son halî. Yaşlılığın verdiği ve eşsiz kalmış bir insanın çaresizliği vardı gözlerinde. Bakışların arkasını görebilir mi insan? Hayır. Fotoğraflar çekilirken makineye bakan gözler, şimdi size bakıyor ve siz onlar konuşacak gibi bekliyorsunuz.

Beni esir alma diyorum fotoğraflara. Boş sözler. Evden de koptum. Yine bir ürperti aldı beni. Yalnızsın işte. Yalnızlaşıyorsun. Etrafım değişip duruyor. Aslında dökülüyor, doğru kelime bu. Durduğum yerde ne hızlı yaşıyorum.

Sonbahar sonu. Yeşil yaprak kalmadı ağaçlarda. Kalanlar asılı cesetler gibi. Nedir bu ıssızlık? Bugün parktan geçerken konuştuğum şeylerdi bunlar. Onlar da geldi. Dolaptan gelmedi tabi ki. Benden döküldü. Kimse yokken.

Ellerim fotoğraflara gidiyor. Yan yana getiriyorum ikisini de. Zaten aynı değiller mi? Bakıyorum. Ama yine kayboldum. Hüzün bir resimden çıkıp seni sarar mı? Sonbahar bu olmalı. Duygularım dönüyor, dolaşıp hüzne bulanıyor. Şimdi hüzün var artık. Kalbim çabuk sarıyor bedenimi. Gözüm sulanıyor ve

ben bir başka yerdeyim. Benim ruhum bu mu?

İki resim. Babam annemsiz olmuyor. O ise daha acı veriyor. Köyden çık, bir ömür boyu çalış, çalış, bir gecekondur. Borç. Borç derken hastalanıyor. Hastalık bırakmıyor artık ve.

Nasıl bir hikâye? Ana hikâye örtülüdür, uzatılır, yan hikayelerle saklanır. Oysa hep küçüktür ana hikâye. Kalabalık vardır etrafında. Sık ağaçlar. Görmek zor. Bu iki fotoğraf hikâyeye götürüyor beni. O ana hikâyeye. Yanımda duran bana. Eğer kahramansam artık yalnızım. Yalnız bir kahraman. Romanlarda çok karakter olur, kahraman onlardan çıkar, yok hayır onların hepsini bir yazar yazıyordu, değil mi? Bizim hikâyede karakterler azaldı. Kendimi çoğaltmıyorum, olmuyor. Bu ağaçları yakacağım.

Annem sonrası babam, abim, kentsel dönüşüm. Gecekondur artık yok. İçindekiler de. Abimle yollarımız ayrılıyor. Görüşmüyoruz. Fotoğraf, çaresizliği bana bulaştırıyor. Çok çabuk giriyorum o havaya. Bireysel dönüşüm olabilir mi? Sevmesen burada olmazdın, dedi. Bu ses kimin? Benim sesim. Yine konuştum.

Şehir o şehir değil. Ben o aile değilim. Yeni yerimde kendimle daha çok beraberim. Hayal gibi buradakiler. Zaten kısaydı ama yine kısaldı zaman. Hayaller azalıyor, azalıyor mu? Varlık şüpheleri çeken ışık. Artan parıltılardan gözlerimi koruyamıyor elim.

Ama henüz başlamadı o kadar sık. İçimde sıklaştı desem. Hem de çok. Çıkar elbette bir gün dışarı. Kaçınılmaz. Çok konuşuyorum, her an dışarı çıkacak, o da olsun canım. Hikâyede ses olur. O ses benim işte. Bir ağaçta asılı kaldım. Etrafım döküldü. Kendim karşımda, konuşmasam olmaz. Fark eden şimdilik yok.

Fotoğrafları yine aynı yere tikiştiriyorum. Bir daha düşünler hayatıma, beni durdursunlar diye. İçimde de bir yerler tikişiyor. Farklı yerlerde de farklı şeylerim var bu arada. Konuşuyorum yine.

Elim deftere gitmiyor. Zihin blokeli. Dolabı kapatıyorum. Beni yönlendiren şu an nedir? Dolaptan aldığım yalnızlık ve hüznü içime bulaştı. Canımı biraz daha kurutuyor. Dalımda beni ne tutacak, geriye ne kaldı acaba?

Masaya geçiyorum. Ne yapacaktım? Şimdi dalıyorum o karanlığa. Neden? Yaşamak? Ben daha mı alttan almalıydım? Daha mı sabırlı olmalıydım? Yok kopmak istemesem de ayrılan o, kopuyor senden. Kopana yapışılmıyor. Gidiyor gözünün önünde. Ama sen kendinin gittiğini sanıyorsun. Oysaki duruyorsun.

Bir hikâye içinden başka bir yere sığmıyor insan. Bir ağacım var ve mevsim sonbahar...

Müzeyyen Çelik ile *Bütün Ağırlıklarım* Üzerine

Konuşan: **Sema Bayar**

Öncelikle yeni kitabın hayırlı olsun. Her kitap yeni bir heyecan ve edebiyat yolculuğunda yepyeni taptaze bir adım.

Bütün Ağırlıklarım'da incinmiş kadınların, hayal ve gerçeğin arasında sıkışmış kız çocuklarının öykülerini yazdın. Öykülerinin benzer yaralara mercek tutması bilinçli bir tercih olsa gerek, bunu önemsiyor musun?

Bütün Ağırlıklarım tematik bir kitap olsun istedim. Cidden kadın meselesi toplumda hâlâ kanayan bir yara. Bu konuda uzunca bir süre de medenileşeceğimize benzemiyoruz. Kadın konusunu, kadının toplumdaki değersizliğini önemsiyorum. Yok sayılan emekleri önemsiyorum. Kadının bir erkeğin malı gibi algılanmasından artık kurtulmamız gerektiğini önemsiyorum. Pek çok gerçek olay biliyorum. Kadın dışarıda para kazanıyor, evin geçiminde büyük rol sahibi ama sevgi görmüyor, saygı, değer görmüyor. Üstüne şiddete maruz kalıyor. Türlü sebeplerle kadınlar bu cendereden çıkamıyor. Kadınlar Allah'ın kulu değil mi? Niye güzelim dünya hayatı onlara zehir oluyor. Ben bunları anlatmaya çalıştım. Öyle çok kişi kendi hayatını ya da annesinin hayatını buluyor ki? Bunları mı konuşmalıyız hâlâ. Çok üzülüyorum. Mağdur erkekler de var. Onları da yazdım. Nobran kadınlar da var. Yalnız sene içerisinde cinayete kurban gitmiş, intihara sürüklenmiş kadın sayıları da ortada. Toplumun zihniyetini değiştirmesi lazım. Aksi hâlde daha çok ağlarız.

Mağduriyetleri öyküleştirmek oldukça risklidir, özellikle kadın erkek ilişkilerine odaklanıldığında bu risk ziyadeleşir, öykülerinde erkeklerin hoyratlığının yanında kadınların edilgen olduğunu görüyoruz. "Beter Yangın" öykünde zirveye çıkıyor bu. Sanki ortada bir bıçak var ve yara mütemadiyen kanıyor, peki söyler misin bıçak hakikatte kimin elinde?

Kadınlar edilgen bırakılmak için yetiştiriliyor toplumda. Sen sus, erkek kardeşin dışarıda gezsün ama sen eve gir, karşılık verme, dizini kır örgü ör, kadın kısmı her şeye karışmaz gibi öğretilerle büyüyen kadınlar şu toplumda var olma mücadelesi veriyor. İstedikleri saygı ve sevgi ama onu da göremi-

yorlar. Yani bıçak toplumun elinde. Bu yarayı daima katan toplum. Zihniyet en zor değişen şey biliyorum ama imkânsız değil elbette. En büyük aşklara da en büyük cezalara da maruz kalan kadınlar. Ben feminist de değilim. Sadece mağdurun, mazlumin yanında olmak istiyorum. Değişmemiz, gelişmemiz gerektiğini işaret etmek istiyorum. Eğer bunlar olmazsa çok daha fazla çocuk annesiz kalır. Onların

çığlıklarını da aktüel programlar reyting amaçlı kullanırlar. Kendi ülkemde kendi bayrağımın altında mutlu, huzurlu yaşamak istiyorum. Herkes de öyle olsun istiyorum. Öyle olamamak canımı fena sıkıyor. Kadınına, annesine sahip çıkamayan bir toplum beni fevkalade üzüyor.

Her kitabın yazar için kendisiyle yeni bir karşılaşma olanağı sunduğunu düşünüyorum. Kimi zaman tek tek öykülerde fark edilmeyen şeyler kitapla birlikte belirginleşiyor. Hangi imgelerden vazgeçemediğin, hangi kelimelerin kapısını çaldığın, neyi dert ettiğin su yüzüne çıkıyor. Bir okur olarak keşfettiğin imgelerden biri de “el”. Üstelik her öyküde yüklendiği anlam başkalaşılıyor. Bir de sendeki karşılığını dinlese ne dersin?

Şu an fark ettim ben de bunu. Sen sorana kadar o kadar yoğun kullandığımı düşünmemiştim. Ben insanların ellerine bakarım. Ellerinden onları sezmeye çalışırım. Kendi kafamda el çeşitleriyle ilgili bir karakter analizi vardır. Tehlikeli bulduğum el tipine sahip kimselere mesafeli olurum. Sanırım öykülere de bu yansıması. *Üzgünlük*’te önce âşık olan güzel el, sonra havaya kalkan çirkinleşmiş el. *Öfke ve Yusuf*’ta kocasının ellerine artık yeti-şemeyen bir kadın.

“Şar Şar Şar”, “Hayalhâne sokağı” ve “Bırak Doktor”da çok seslilik hâkim. Biçimsel denemeler, öyküde kurgu ve dil üzerine ne düşünüyorsun. Karnaval öykülerle aran nasıl?

Hiçbirini deneme, değişiklik, farlılık olsun diye yazmadım. Arayış içinde de değilim. Benim biçimsel kaygılarım pek yok. İçtenlikle meseleyle ilgili ruh hâlimi o şekilde yansıtmaya çalışıyorum. Oradaki meseleler karnaval. Yazar

karnaval yapmaya çalışmıyor. Çok özentî meseleler ve biçimsel denemeler de bana uzaktır. Sanırım bu konuda gelenekçiyim.

“Beşinci Kat”, “Temiz Bir Ölüm” ve “Bütün Ağırlıklarım”da intihar eden kadınlara içeriden ve dışarıdan mercek tuttun. Ölüm fikri yazında ve hayatında nasıl bir yer tutuyor?

Artık ölümden korkmuyorum. Eskiden cidden korkardım. Bu olgunluğa ulaştım. Ölüm hayatımın tam ortasında hep var. Çok hastalık geçirmiş, riskli ameliyatlara girmiş biriyim. Seri hâlde helalleşme ustasıyım. Onu kanıksadım. Ölüm ama nasıl ölüm? Güzel ölüm, temiz ölüm, Allah'ın takdir ettiği zamanda ölüm. Benim fikirlerim bu şekilde olduğu için insanları ölüme sevk eden, intihara mecbur bırakan insanlar beni sinir ediyor. Merhametsizlik, vicesizlik, anlayışsızlık tahammül edemediğim şeyler. İntihar meselesi derin ve zor bir mesele ama eğer birini intihara başka biri sürülüyorsa bunun hesabını Allah ona sorar diye düşünüyorum. Her insan aynı güçte değil.

“Dünyanın Sesi ve Reyhan” diğer öykülerin arasında ümitvar sesiyle parlıyor. Ama satır arasında her şey yolunda gitse bile hayatın bir veçhesiyle eksik olduğu mesajını duyuyoruz. Bir başka öykünde altını çizdiğim şu satır geliyor aklıma “kimse kimsenin eksik verdiğini dolduramıyor”. “Öfke ve Yusuf” ve “Büyümek”te de bazen fazlalıkların hayatı nasıl da zorlaştırdığını, başka eksikliklere kapı araladığını görüyoruz. “Düzen”de ise kopan bir telin hayatın şarkısını söylemeye nasıl mâni olduğunu. Öyle mi gerçekten, yaşamak hep eksik midir ya da belki biraz fazla?

Hayatta hiçbir şey tamamen eksik değildir. Her şey daima tastamam da değildir. Burası böyle bir yer. Dünyada imtihan edilmenin türlü şekillerinden biri de bu. Eksikliğin dünyaya ait olduğunu bilmemiz lazım. Fazlalıklar da bazen dünyaya aittir ama onlar da imtihan vesilesidir. Eksik, fazla yaşamaya devam edeceğiz. Hayatın işleyişi bu şekilde. Bir anda her şey de değişebilir, tepetaklak olabiliriz ya da küllerimizden doğabiliriz. Hepsinin birbirine gebe olması söz konusu.

Müzeyyen Çelik’in öykü yolculuğunu bir yürüyüş olarak düşünecek olursak, o ilk adımdan yani ilk öyküden bugüne neler değişti? Orada da eksilen çoğalan bir şeyler oldu mu?

Eksilen kelimeler oldu. Cümlelerim kısaldı. Öyküm kısaldı. Lakin ben o acemiliğin verdiği samimi ve cesur dili seviyordum. Ondan koparım diye bazen korkuyorum. Bu iş de kul yapımı bir iş. Elbette hatası, kusuru olacak. En güzelini aramaya devam edeceğiz ama dilde mükemmelleştikçe heyecan, tat azalıyor sanki. Ben ne durumdayım tam bilemiyorum. Yani edebiyat tık tık her şeyin yerli yerinde olduğu ve sistemli bir şekilde işlediği bir çark olmamalı bence. Bu edebiyatın ruhunu yok sayabilir.

Bir öyküyü kapalı anlatmanın da açık anlatmanın da bazı riskleri vardır. Açık anlatmanın riskini alan bir öykücü olarak öykü ve dile dair düşüncelerin neler?

Ben dobralıktan yanayım. Bu yüzden açık anlatımı tercih ediyorum. İleride fikrim değişebilir. Şu an için anlatmak ve göstermek şeklinde açık anlatım seviyorum. Kapalı anlatımı çok güzel başaran yazarlar var. Onları takdir ediyorum ama ben bu tarzı seviyorum. Anlatıcıyım ben.

Yazarların kuramsal metinlerle ilişkisi, üzerinde çokça konuşulan bir mesele. Kuramsal metinlerle aran nasıl? Öykücülüğünde öykü dışı okumaların katkısı var mı? Ne denli?

Yüksek lisans yaparken epey hemhal oldum. Dergilerde denk geldikçe makaleleri de okurum. Şu son kitabımda yok. İleride neden olmasın. O iş için zaman ayırıp çalışmak lazım, okumalar yapmak lazım.

Kalemin ne düşünüyor?

Şu an kalemim yeni gözlemler biriktiriyor. Doğaçlama olarak yeni yaşantılara açığım. Hiçbir planım yok ve bu beni çok heyecanlandırıyor.

Teşekkür ederim.

Nisan Erdem ile *Gör İhtarı* Üzerine

Konuşan: **Şeyma Subaşı**

Hikâye yolculuğunuz nasıl başladı? Biraz klasik olsa da genç bir yazar olduğunuz için aslında böyle başlamak istiyorum. Gör İhtarı'ndaki hikâyelerin kitaplaşma sürecini de merak ediyorum aynı zamanda.

Bundan yaklaşık dört sene önce Ai Weiwei'nin Sabancı Müzesi'ndeki sergisine gitmiş ve orada şu sözünü okumuştum: "Expressing oneself is like a drug. I'm so addicted to it." Türkçe'ye "Kendini ifade etmek bir uyuşturucu gibidir. Ben buna çok bağımlıyım." şeklinde çevirebiliriz. Sanatçının bu sözünü çok seviyorum çünkü beni anlatıyor. Sürekli okuyan, düşünen biri olarak düşüncelerimi ve kendimi ifade etme ihtiyacı duyuyorum. Ancak bunu konuşmaktan ziyade yazıya dökerek yapmayı tercih ediyorum. Yolculuğum da bu şekilde başladı. Boğaziçi Üniversitesi'nde tarih bölümünde okurken yapmayı en çok sevdiğim şey okulun kendime ait köşelerine çekilip eşsiz Boğaz manzarasını seyretmek ve bir yandan da gördüğümü, düşündüğümü, hissettiğimi, hayalini kurduğumu defterlerime not etmektir. Bu notlar çoğaldıkça çoğaldı ve Weiwei'nin sözündeki gibi kendimi ifade etmeye iyice bağımlı olduğumu fark edince artık edebî bir forma ihtiyaç duydum. Bu okur olarak en sevdiğim tür olan öyküydü.

Kendimi ifade etmek istediğim türü bulduktan sonra öykü yazmaya ağırlık verdim. 2018'de "Rüya Gören Kum Saatleri" nin *Öykülem*'de yayımlanması benim için milat oldu. Öykümü bir dergide görmek, onu arkadaşlarımla paylaşmak ve hiç tanımadığım insanlar tarafından dahi okunduğunu bilmek beni çok mutlu etti. Yazmaya her zamankinden daha sıkı sarıldım. Başlangıçta kitap fikrinden ziyade öykülerimi dergilerde yayımlamaya devam etmek vardı aklımda. Bilgisayarımda "Öykü Dosyam" adında bir klasör açmıştım. Bir gün oradaki öykülere bakarken hepsinin bir bütün oluşturduğunu ve bu bütünün içime çok sindiğini fark ettim. Cesaret edip, neden olmasın ki dememin ardından beni *Gör İhtarı*'na götüren süreç başladı.

“Benim, evimin kapısından dışarı çıkmam demek, şehre çıkmam demektir.” epigrafiyla başlıyor Gör İhtarı. Kitabı okurken şehrin başrolde olduğu bir kitap olduğunu düşündüm. Bir şekilde her öyküde şehir ön planda. Sizle ilgili yazdığım bir yazıda da böyle belirtmiştim. Şehir onlar için ya da sizin için ne ifade ediyor?

Öncelikle bu epigrafa dikkat çektiğiniz için teşekkür ederim. Kitabım iki epigrafla başlıyor ve her ikisi de benim için çok özel. Biri en sevdiğim halk hikâyesi *Kerem ile Aslı'nın* en sevdiğim cümlesi, diğeri ise Nezihe Meriç'in *Kıpırtı Hanım* öyküsünün en sevdiğim cümlelerinden biri. Bu öyküde Kıpırtı Hanım karakteri “İstanbul’da yaşamayı dünyanın en büyük nimeti sayan bir kadıncağız.” olarak anlatılır. Boğaz’a vurgun olan, hep düşünen, sevmesini çok iyi bilen, İstanbul’daki her şeyi kendisinin ahababı gören ve epigraftaki gibi evinin kapısından çıktığı an şehre çıkan bir karakterdir Kıpırtı Hanım. İstanbul’la bu denli haşır neşir olan karakterlerin bulunduğu *Gör İhtarı’na*, çok sevdiğim bu öyküye selam göndererek başlamak istedim.

Doğduğumdan beri İstanbul’da yaşıyorum. Bu şehri bir yandan çok seviyor bir yandan da onda yaşamanın zorluklarıyla boğuşuyorum. Başka bir şehre seyahat ettiğimde çok mutlu oluyorum ama dönme vaktim geldiği an, uçak İstanbul’a doğru havalandığı ve tekerlekleri ona değdiği an daha çok heyecanlanıyorum. Zamanın ve mekânın her an ayırındayım. Onları gözlemliyorum, onları hissediyorum. Şehir var olduğum, beni şekillendiren ve benim

de zihnimde şekillendirdiğim bir yer. O yüzden karakterlerim de bulunduğu şehirleri fazlasıyla gözlemliyor ve bu şehirlerin onlarda uyandırdığı hislere bırakıyorlar kendini.

“Eltünt Kuş” kayıp duygusunun fazlasıyla hissedildiği bir öykü. Siz de katılır mısınız bu fikrime?

Evet, zaten yarı Macarca yarı Türkçe bu adın Türkçe tam çevirisi “Kayıp Kuş”. *Eltünt Kuş* gezmek ve ilham alıp yazı yazmak için Budapeşte’ye giden genç yazar Nihan’ı konu ediniyor. Yazar binbir umut ve heyecanla geldiği bu şehirde ilhamı bulamadığı gibi mutluluğundan da oluyor. Nihan’ın havaalanındayken toplantısı olduğunu söyleyerek aceleyle iyi yolculuklar dileyen sevgilisi onu bir daha aramıyor. Dolayısıyla Nihan hiçbir şeyin tadını çıkaramadan, Budapeşte’yi değil sadece ve sadece İstanbul’daki haber alamadığı sevgilisini düşünerek şehirde günlerce yürüyor. Ta ki üzerinde “Eltünt” yazan ilanı görene dek. Bu ilan Nihan’ın ilgisini çok çekiyor ve öykü de bu yüzden “Budapeşte’nin gökyüzünde kayıp bir muhabbet kuşu vardı ve sevgilim beni günlerdir aramıyordu.” cümlesiyle açılıyor. Budapeşte’nin gökyüzündeki kayıp bir muhabbet kuşunun ve İstanbul’da olup da sesi bir türlü Budapeşte’ye ulaşmayan, âdeta kayıplara karışan bir sevgilinin ekseninde dönüyor *Eltünt Kuş*.

Aynı zamanda doğayı, hayvanları es geçmeyen şehre ve şehrin insanına iyi gelecek ne varsa onlara karşı sevgi besleyen naif karakterler var kitapta. Öykülerinizde bazen nesnelerin ya da hareketin, bazense renklerin kastettiği ve duyurmaya çalıştığı bir şeyler var. Siz ne düşünürsünüz bu noktada?

Sizin de dediğiniz gibi sevgi dolu karakterlerin zihinleri, gördükleri herhangi bir şey ile harekete geçmek için âdeta tetikte bekliyor. Örneğin “Sokaklarda Ölü Hayvanlar” adında kısacık, anlatıya yakın bir öykü var. Karakter şehirde gördüğü ölü hayvanlardan o kadar üzüntü duyuyor ki bunun altından kalkabilmek için zihninde kendince bir çözüm geliştiriyor, hayaller kuruyor. Ya da “Buruşuk Kağıt Yağmuru”ndaki anlatıcı, çok sevdiği kişinin sigara paketindeki “Sigara içmek öldürür” uyarısından fazlasıyla etkileniyor ve Boğaz kenarındaki bir bahar gecesinde ölüm ve unutulmuş düşüncesiyle boğuşmak zorunda kalıyor. Her nesne veya canlı başka bir şeyin hatırlatıcı olarak karşımıza çıkabiliyor.

“Önce Mum Çiçekleri” öyküsü şöyle başlıyor: “İnternette koklanmadan, kıvrımlarına ve renklerinin tonlarına hayran kalınmadan, göz göze gelmeden satın alınan, üzerlerine “Yeni işin hayırlı olsun, Nice mutlu yıllara, Beni affet” gibi üşengeç cümlelerin yazıldığı, bir hafta içinde mutlaka solmak üzere işyerlerine ve evlere yabancılarla teslim edilen şanssız çiçeklerin yaşadığı şimdiki zaman-dan yaklaşık otuz sene öncesinde başlıyor Arzu Hanım’ın balkonundaki mum

çiçeklerinin hikâyesi.” Böylece şunu da fark etmenin mümkün olduğunu düşünüyorum bu öykülerde. Durup ince şeyleri anlamaya vakti olan karakterlerin öyküsünü yazıyorsunuz. Bu fikrime katılır mısınız?

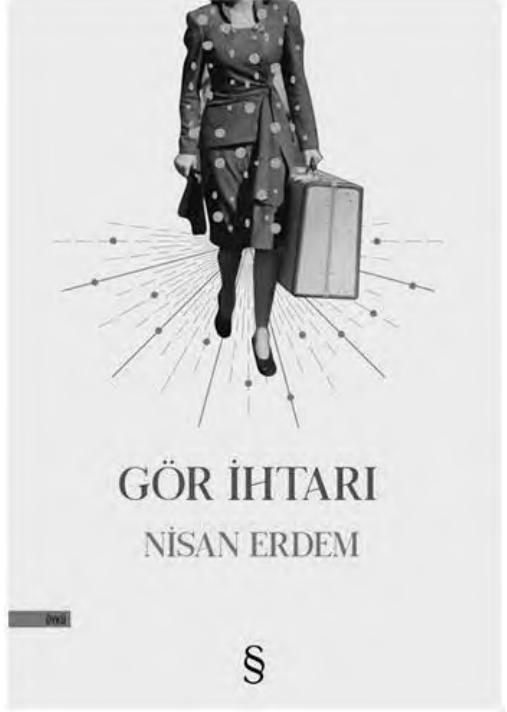
Ne güzel bir yorum, çok teşekkür ederim. Siz böyle deyince düşündüm de evet, ince şeyleri seven, onları anlamak ve yaşatmak isteyen karakterler olarak tanımlayabiliriz onları. “Önce Mum Çiçekleri”ndeki karakter İlkyaz üçüncü sayfa haberleri hazırlayan bir gazeteci. Oysaki düşünmek istediği şey bu haberler değil, ona çocukluğunu hatırlatan mum çiçekleri. Kötülüklerden

çok sıkılan İlkyaz, insanları bunlardan değil güzelliklerden, örneğin mum çiçeklerinin zarafetinden ve eşsiz kokusundan haberdar etmek istiyor. Ayrıca soruda gönderme yaptığınız “Ah, kimselerin vakti yok/ Durup ince şeyleri anlamaya” dizeleriyle başlayan Gülten Akın şiirinin adının tıpkı bu öykünün başkarakterinin adı gibi İlkyaz olması güzel bir tesadüf oldu.

Gerçekten de güzel bir tevafuğa sebebiyet verdim farkında olmadan. Beni de gülümsetti bu durum. Öykünüzle alakalı bir tespitim daha var. Şehre karşı, metropol insanının çıkmazlarına karşı eleştirel bir bakış söz konusu olsa da karakterlerinizin şehre aşinalığı değişmiyor. Siz ne dersiniz?

Bahsettiğiniz eleştirel bakışın en yoğun olduğu öykülerden “Çıkış Aranıyor” un son cümlesiyle cevaplayabilirim bu soruyu: “İstanbul’u çok seviyor ama her gün, her gün, her gün çıkış arıyor, garip bir hüznle ‘Çıkış’ tabelalarına sarılıyor, isimlerinden medet umuyorum.” diyor anlatıcı. “Şehir sıkıntısı” diyebileceğimiz bir ruh halini taşısa da İstanbul’dan vazgeçmek istemiyor.

Aynı şekilde “Rapsodi Hayal Kırıklığı” öyküsünde yaşadığı hayal kırıklığından dolayı kendini evine kapatan ancak apartmanın, sokağın, mahal-lenin; aslında tüm şehrin gürültüsünden dolayı bir türlü iyileşemeyen bir anlatıcı var. Anlatıcı her ne kadar şehirdeki gürültü kirliliğinden rahatsız olsa da, en sonunda onu biraz olsun kendine getiren tüm gürültüleriyle sokaktan

geçen sarımsakçı, yaprakçı ve patatesçiler oluyor. Dolayısıyla şehir hem rahatsız ediyor hem de iyileştiriyor.

Bir de son öyküde bana ilginç gelen bir durum var. Karakter okuduğu kitaplarda ve izlediği filmlerde kendine benzer insanların izini sürmüyor. Kendinden uzaklaşmak istiyor. Kendine ait her şeyden uzaklaşmak istiyor. Şehir ise ona aradığı şeyi gösteren bir role bürünüyor. Neden böyle?

Bu sorunun cevabı öykünün başındaki alıntıda gizli. “Ve Şimdi” öyküsündeki karakter Yusuf Atılgan’ın *Aylak Adam* romanını okuyor ve alıntı da bu kitaptan: “Adam sokağa doğru yürüdü. Bu şehirde onun sonsuz anıları vardı.”

Sizin de dediğiniz gibi kendinden uzaklaşmak; bir kitaba dalarak kendini, çevresini unutmak, düşüncelerini susturmak isteyen bir karakter var öyküde. Ancak karakterin bu isteği bir türlü gerçekleşmiyor. Okuduğu her cümlede kendine dair bir şey buluyor veya unutmak istediği bir anısını hatırlıyor. Dolayısıyla unutmak amacıyla başladığı okumak, hatırlamanın ta kendisi oluyor. Hatırlayışlarında en çok şehrin payı var zira hafıza hem mekâna hem de zamana dayalı bir şey. Unuttuğunuzu sandığınız bir olayı, o olayı yaşadığınız yere giderseniz hatırlayabilirsiniz. *Ve Şimdi*, unutmanın mümkün olup olmadığını, insanın zihninden ve anılarından kaçıp kaçamayacağını ve de en önemlisi okumanın nasıl bir eylem olduğunu İstanbul ekseninde sorguluyor.

Peki, ilerleyen süreçte yazınsal yolculuğunuz nasıl devam edecek? Mutfakta neler var diyelim ya da.

Mutfakta yeni öyküler var. Öykü okumayı da yazmayı da çok seviyorum, uzun süre öykülerle devam edeceğim gibi gözüküyor. Ayrıca lise zamanlarından beri yazdıklarımızı birbirimizle paylaştığımız bir arkadaşımın kurduğumuz bir internet sitemiz var. Bir süredir orada denemelerimi paylaşıyorum.

Ne kadar güzel. Yazdığım yazıda iç sesinizi dinlemekten vazgeçmemenizi dilemiştim. Son söz olarak yine bu dilek ve duada bulunacağım sizin için. Katıldığınız için çok teşekkür ediyorum. Kitaplarınızın okuru bol olsun her daim diyorum.

Bu güzel söyleşi için ben teşekkür ederim. Bu vesileyle herkesi ‘gör’ ihtarıma uymaya bir kez daha davet ediyorum.

MEHMET AYCI

Senin Sonsuz Uçan Kuşların

Öğleden sonra uyandım, defalarca aramış, ulaşamamış, endişelendim, eve arabayla giderken kedinin oynadığı bir şey görmüş, bir karaltı, önce fare sanmış, sonra bir kuş, kedinin elinden kurtarmış, eve gitmemiş, veterinerre götürmüş, az bulunan bir ebabil türüymüş, yavru, kedi hırpalamış, etle beslenirmiş, havadaki sinekleri böcekleri yermiş, yere konmazmış, uçarken uyurmuş, tüneği de gökyüzüymüş, saatte birkaç yüz kilometre uçanlardanmış, hem adı Kuran'da geçiyormuş, mübarek bir kuşmuş, yavru siyahmış, çok tatlıymış, çok sevimliymiş, eli ayağına dolaşmış, Milli Parkları, Doğa Korumayı filan aramış, kimse ilgilenmemiş, veteriner yaralı olduğunu söylemiş, çaresiz kalmış, zavallı kuşçuk elinde ölürse ne yaparmış, tanıdıklarına sorabilir miymişim, Kedici Tarkan kabul eder miymiş, Kızılay'a Kahveci'ye geçiyorum, masada İbrahim Tokel, Fidancı, Selçuk Azmanoğlu, Ali Necip Erdoğan, Tarkan'ı arıyorum, göç mevsiminde sık rastlıyoruz diyor bu tür olaylara, ben bakamam diyor, kedi maması verin veya kıyma yedirin diyor, ağzına şırıngayla su verin diyor, genelde ölüyorlar abi diyor, içim sızlıyor, garson Ferhat gelip bakıyor, kardeşi Murat'ı çağırıyor, çatıda güvercin besliyormuş Murat, yirmi üç güvercini varmış, onların yanında bakar Murat diyor, Murat ne bilsin ebabilin dilinden, o güvercinci, sessiz kalıyor çocuk, yüzü endişeli, Fidancı'nın da yüzü endişeli, en çok benim yüzüm endişeli, üzerimde tonlarca ebabil yükü var, sen misin 30 Kuş'u yazan diyor Fidancı, daha 29 imtihanın olacak, gözüm korkuyor, nedense aklıma Hüseyin Kaya'yı aramak geliyor, arıyorum, aklımdan geçen cümle sen şeyh olsan, tekkenin kapısına karton kutuda bir bebek bıraksalar ne yaparsın, bu olmadı, yaralı bir ebabil yavrusu bıraksalar ne yaparsın peki, ben ona terasta bakarım diyor Hüseyin Kaya, omuzumdan bir yük kalkıyor, nasıl bakılacağını anlatıyorum, o gün yemek dağıtıyormuş terminalde, şoförünü gönderiyor, bizi irtibatlandırıyor, canımsın Hüseyin, İtır'ı arıyorum, arabayla kuşu Kızılay'a getiriyor, yaklaşınca arıyor, Bulvar üzerinden İzmir caddesine geçen tüp üst geçidin dibinde bekliyorum, ayakkabı

kutusunda koymuş, bir delik açmış hava alsın diye, açıp bakıyorum, ah minik ebabil, canım ebabil, kediye yem etmedik seni, Allah'ım yaşasın lütfen, uçsun, uçsun, uçsun, Kahveci'ye getiriyor, arkadaşlar kutunun kapağını açıp merak gideriyorlar, Murat da bakıyor, bakamayacağını yüzünden anlıyorum, neden sonra Hüseyin'in şoförü arıyor, kucağımda kutuyla bulvarın kenarında bekliyorum, alıp gidiyor, sırtımdan bir dağ kalkıyor, bir gün sonra Hüseyin sosyal medya hesabından ebabile kıyma yedirirken çektiği videoyu paylaşıyor, nasıl çılgılık atıyor kuşçağız, arayıp hatırını soruyorum, sonra bir kez daha hatırını soruyorum, her yere sıçtı diyor Hüseyin, bana alıştı, neredeyse parmağımı yiyecek diyor, iki hafta geçiyor, Hüseyin'in kahvesini içmek için bürosuna gidiyorum, ebabili uçurmuş, kafesten çıkarmış, avucuna almış terastan havaya bırakmış, yükseldi, yükseldi, kurşun gibi uzaklaştı diyor Hüseyin, arayıp söylüyorum kuşun annesine, annesinin sesinde çiçekler açıyor, neden sonra beni teselli etmek için böyle söylemiyorsun değil mi, yoksa öldü de söylemiyor musun diyor, yok diyorum, Hüseyin bile şaşırmış böyle uçup gitmesine, az kalsın parmağını da gagasında götürecekmış, izlemedin mi sana gönderdiğim videoyu, Ankara'nın bütün kedileri hasetle bakmışlar aşağından yukarı, onlar ancak ebabilin gölgesiyle oynarlar, seviniyor, ertesi gün rüyama giriyor ebabil, pençesiyle göğsümdeki taşı alıp Atakule'ye konuyor, o kadar büyük o kadar heybetli ki Ankara'nın her tarafından görünüyor, sonra kıbleye doğru uçup gidiyor, uyanıyorum, Hüseyin'i arıyorum, ben rüyamı anlatmadan hayra yor, kimseye anlatma diyor, ben de gördüm aynı rüyayı diyor, irkiliyorum, Kızılay'a indiğimde ilk rastladığım dilenciye annemin ruhu için sadaka veriyorum, canına değsin diyorum içimden, içim öyle bir gökyüzü ki...

Ansızın Nasıl Büyürse İçindeki Çocuklar

Kesik kesik mezar yerini tavsiye ediyor, eski mezarlık, gömülecek yer kalmamış, zaten yarısını çocukluğumda sel almıştı, eski mezarlar insana minyatür bir kayalıkta dolaştığını hissettiriyor, yosunlu, aşınmış kefek taşlar, yazılar silinmiş, minicik bebek mezarları, adam azmanı mezarları, hiç düzenleme yok, olmasın zaten, eşyanın ve doğanın tabiatına aykırı şu düzenleme dediğimiz şey, çalılar, ağaçlar, otlar nasılsa taşlar da aynı, cami yapılırken bilmem kaç yılında yüzü doğuya bakan mezarlar çıkmış cami yerinde, ölü üstüne ölü, mezarlığın ortasındaki kara dutu hatırlıyorum, kenarındaki mor dut da çok güzeldi, ama kara dutun tadı bir başkaydı, sanki biraz daha geç yeterdi, başına karatavuklar, adını şimdi unuttuğum kuşlar konardı yettiği mevsimde, uzatmayayım, kesik kesik tavsiye ediyor, o dut kurumuş, imam kestirmiş odun etmiş, kökü duruyormuş, kökünü çıkarın, oraya kazın mezarımı diyor, bir hafta geçmiyor, rahmetli oluyor babam, o rahmetli olmadan dut ağacı rüyama giriyor, başından dut yiyorum, ağzımda dut tadıyla uyanıyorum, babamın Sivas'tan cenazesi gelmeden, gece yarısı ulaşıyorum köye, akşamdan kardeşim mezarı kazdırmış, dutun kökleri yanda duruyor, altta mezar çıkmamış, inip içine yatasım geliyor, rüyamı hatırlıyorum, ürperiyorum, amcam babamdan dört yaş büyük, adını taşıyan kardeşimin oğlu Osman Gazi beş yaşında, o da geliyor, mezarın ayak ucuna bağdaş kuruyor, yüzünde üzgün ve ciddi bir ifade, amcam mezarın baş ucunda, taşın üstüne oturmuş, babamı iki kardeşim mezara yerleştiriyor, amcam okumaya başlıyor, okuyan hocadan ayrı okuyor, onu dinlemeden okuyor, kendimi zor tutuyorum, babamın üstüne birkaç kürek toprak atıp amcamın yanına diz çöküyorum, Osman Gazi tam karşımda, atılan her kürek toprakla birlikte bakışları da örtüyor kefenin üstünü, amcam bir ırmak gibi okuyor, kaban bir ırmak gibi, sonra birden yeşeren bir dağın yeşermesi gibi okuyor, bir bulutun kaynaması gibi okuyor, hiç kimse yok da babamı sadece kendisi defnediyor gibi okuyor, atılan toprak gibi, toprağın dirilmesi gibi okuyor, fi tarihinden beri orada yatan ölülerin ruhlarının kulaklarının pasını silercesine çığlık çığlığa okuyor, en çok da okuduğu sureyi eşsiz bir tanrısal ağıta dönüştürürcesine okuyor, okudukça Osman Gazi'nin

büyüdüğünü, yaramazlıklardan arındığını, dizinde büyüdüğü dedesinin boyuna yetişir gibi olduğunu görüyorum, mezarın başındaki en ciddi adam beş yaşındaki Osman Gazi, amcamın kalbinin kapılarını zorlayan aleve, gönlünün koyaklarını tutuşturan yangına sakinlik bağışlarcasına okuyor, gözlerine hücum eden yaşlar, sakinleşip gerisin gerisi gözelerine dönüyorlar, bunca yıl yaşadım ben böyle bir Kuran okuma görmedim, amcam harflerin, kelimelerin, üstünün, esrenin, ötürünün, çekerin, ayetlerin, ayet sonlarındaki rakamların, sayfa kenarındaki süslemenin, sayfa çerçevesinin, kağıdın, mürekkebin, ruhuna işleyerek, onları da muhteşem bir ağıda, bir dokunaklı sese dönüştürerek okuyor, sol yanıdayım, elini tutuyorum, elini iki elimle tutup sıkıyorum, elinin, parmaklarının, 88 yıl dünya nefesi alan teninin de aynı tonda, aynı aşkınlıkta kendisini okumaya verdiğini görüyorum, bu hâli ilk defa yaşıyorum, mezarın başında benden başka amcamın okumasındaki farkı fark eden yok, halbuki o dünya görmüş mezar taşları, ağaçlar, çalılar, çiçekler, az aşağıdaki Göksu Nehri'ne dökülen Dıngır Deresi, derenin kenarındaki çınarlar, derenin taşları, meyvesi hâlâ yeşile dönmemiş melengiç ağaçları, yukarıdan yürüyen çakıl, yakmaktan yavaş yavaş yavaş vazgeçen güneş, cırcır böcekleri, kurbağalar, başka bir sesle amcamın ağıtına eşlik ediyor, amcam bardaktan boşanırcasına okuyor, sonra ince ince ıslatırcasına, mezara atılan toprağa toprak olduğunu, babamın bedeninden bir farkı olmadığını hatırlatırcasına okuyor, okuduğu sure yeniden nazil olurcasına okuyor, süslemeden, estetik kılmadan, kendi tabii güzelliği içerisinde, nasıl inmişse öyle okuyor, birden babamı, babamın bir gün önce ölümünü unutup amcamın okuduğu suresin ayetleri arasında dolaşıyorum, muhteşem bir dinginlik kaplıyor hücrelerimi, ağzımda bir dut tadı, kulaklarımda dut yapraklarının sabaha karşı hışırtısı, o hışırtı ipek hışırtısına dönüyor, el Fatiha...

ERTAN ÖRGEN

ŞEHRİN KENARINDAN ÖYKÜLER

Öyküde fantastiğe bulaşmamış şehir anlatımları giderek azalırken edebiyat tarihine dönerek şehir buraya nasıl geldi sorusuna tür üzerinden bir sonuç aramak, ilgi çekici bir konu. Şehirleşme, sanal alanlar, tüketim alışkanlıkları gibi bir dizi etken sıralanabilir buna dair. Bunlarla birlikte mekânın insana anlattıkları değişmiştir. Diğer türlü de söylenebilir. Bazı metinler üzerinden bu değişimin yol uğraklarına değineceğimiz bu yazıda esasın yaşantı ve sahiçilik olduğunu şimdiden söyleyebiliriz.

Toplumsal izler doğrultusunda romanda gördüğümüz yabancılaşma, millî kimlik, köy ve şehir çatışması, aydınının bunalımı ve metinlerarasılık çizgileri, öykü tarihinde de açıktır. Ancak öykünün parlادığı yer, şehrin dışına doğrudur; onun kenar mahalleye, yakın uzak taşraya bağlılığı biraz fazla gibidir. Acaba bizde romanın giderek çok yazılmasına rağmen etkisizleşmesinin buna karşın öykünün yükselmesinin ve nostaljik, romantik, fantastik taşra duyarlılığının artmasının arasında böyle bir bağ kurulabilir mi? Farklı bir problem olarak incelenmeye değer. Konumuza dönerek sahici kenar mahalle anlatımlarından örneklerle geçebiliriz.

Anlatmanın İstanbul dışına açılması ile birlikte öyküdeki gerçekliğin artışı dikkat çekicidir. Bazı isimlerin sürgün veya başka sebeplerle Anadolu'yu gözlemleme fırsatı yakaladıkları ve buradaki olayları daha küçük bir hacimde veya novella kalıbında anlatmayı tercih ettikleri bilinen bir durumdur. Burada mecazen ilk kenar mahalleyi buluruz desek yeridir. Bu metinleri gerçek kılan olaydan ziyade onu doğuran manzara ve seslerdir. Yapay bir konuşma ve fon düzenlemesinin dışına çıkmış ve çıplak gerçek yazılmıştır. Bir kenar mahalle olmasa da merkezden çıkış manasında Refik Halit'in "Yatık Emine"si, yoksulluğu, sürgünlüğü, bürokrasiyi, ikiyeüzlülüğü gözler önüne serdiği kadar minimal resimler ve kendi dairesindeki sesler ile de etkileyicidir. İlk olarak tasvir edilen kısma yer verelim: "*Burası Ankara'ya iki gün öte, ana yollardan aykırı küçük bir kasabaydı. İki gün bitmez tükenmez yokuşlar çıkılarak*

bin zahmetle takatsız ve ezilmiş bir halde gelindiği halde orada oturulacak bir kahve, yatılacak bir han bulunmaz; şu çıplak kuru memlekete varmak için neden bu kadar yollar aşılıp zahmetler çekildiğini insan bir türlü anlamazdı. Soğuk, barınılmaz bir kışı; susuz, dayanılmaz bir yazı vardı.”

Burada talihsizliklerin peşini bırakmadığı Emine, her şeye boyun eğmiş ve arada bir “ah etmek” dışında ilk başlardaki şikâyetlerini bırakmak zorunda kalmıştır. “*Ah hastane! Ne rahat, amma ne rahattı... Şimdi, bu saatte orada, çorba ve ekmek dağıtılırdı.*” Aslında sesler hep itip kakma üzerinedir ve Emine’nin sesi kesilince öykü de biter. Bu uzak bir o kadar da kendine dönük kasaba dışarıdan uygunsuz birini kabul etmezken kendisinininkinden başka sesin çıkmasına izin vermez. Zaten öbür türlü gerçek de olmazdı.

Şehir kenarı kültürü Sait Faik’te ziyadesiyle vardır. Onunki gönüllü şehir dışı sürgünlüğüdür. Balıkçı kahveleri, ada, kenar mahalle meyhaneleri, sokakları başlı başına bir kaçış kültürünü barındırır. “Mahalle Kahvesi” bu açıdan unutulmaz bir öyküdür. “*Kahve, sapa bir yerdeydi. Yapraklarını dökmüş iki söğüt ağacı ile üzerinde hala üç dört kuru yaprak sallanan bir asmayı kar öyle işlemişti ki, bahar akşamları, yaz geceleri pek sevimli olan bahçenin mora kaçan beyaz bir ışıkla dibinden aydınlık haldeki güzelliğine, girerken şöyle bir göz attığım halde, camın kenarına yerleşip de buğuları silince uzun zaman daldım, hem sevdalandım. Bu mor ışık o kadar çabuk koyulaştı ki, kahve daha ışıkları bile yakmamıştı.*” Mekânı tasvir eden yazar, ardından seslere geçer. Olağan, kışa ve akşama, tavladan çıkan seslere dair kısımlar huzuru çağırıştırır. Sessizliği bölen olay halkası içeri pejmürde birisinin girmesiyle başlar. “*Kahvede o gelmeden evvel konuşmalar oluyorken, o girince herkes susmuştu. Kenarda tavla oynayanlar da tavlalarını şakırdı ile kapatıp çıkıp gittikten sonra bu sükut бүsbütün arttı, uzadı.*” Bunu besleyen ölüm haberi, pejmürde kıyafetlinin fenalığı ve kahvecinin sükûtu, aslında yaşantının ne kadar esaslı bir aktarma oluşunu âdeta bıçak gibi olaya saplar. Herkesin finaldeki dehşetengiz susuşu, kahvecinin öne eğik başı, aslında kenar mahallenin kendi gerçeğine ne denli sahip oluşuna delalettir. Soru soran yazar da kendine bıçağa saplar.

“Hatta gözlerle değil ama, sükutta ve sükutun hareketsizliğinde;

- Bunu niye sordun?
- Ne lüzumu vardı?
- Başka soracak şey yok muydu?
- Ne de meraklı imişsin!..

Diyen bir hal vardı.”

Belki de şu cümlesiyle Sait Faik mahalleyi hatırlatacak her şeyi özetlemiştir: “Mesutları çok az bir mahallenin çocukları değil miydiler?”

Memduh Şevket Esendal, “Hayat ne Tatlı”da kenar mahalledeki hayatın

durağanlığını ve yaşamının kendisine mahsus huzur saatlerinin ayarını dile getirir: *“Bir yanında bakkal, bir yanda tekkenin mezarlık duvarı, karşısında iki evin arasında bir boş arsadan demiryolu görünüyordu. Bu boş arsacıkta, yan yatırılmış bir bayram salıncağı duruyor. Evlerden birinin kamburlaşmış belini üç uzun direklerle desteklemişler. Sarı tenekeden bir tramvay arabası titreyerek, sarsılarak, geçti; Yedikule tarafına gitti. Sokaklar boş, derviş kılıkli inmeli bir adam, kolunun birini önüne doğru sallandırarak, ayağının birini sürükleyerek, geçti. Sokak yeniden boş kaldı. Birdenbire bir gürültü duyuldu. Tren geliyor. Edirne’den gelen bir yük treni, yerleri sarsarak evleri sarsarak, hızla geçip gidiyor.”* Herhangi bir olay bulunmayan sadece sokağın sesine ve insanların sessiz hayatına odaklanan öykü, çatışma kurmaz, depresif ve hırslı kişileri oyuna almaz bir kurguya sahiptir. Özellikle ikindiden akşama geçen mahalle ve sakinlerinin olağan hayatının kendine sahipliği kültürel bir tespit olarak kayda değerdir. *“Akşam oluyor. Köşeden geçerken bakkaldan ekmeğini aldı, eve gitti. Annesi kapının ipini çekti. Mangalda pişen yemeğin kokusu bütün evi bürümüştü. Odasına çıktı, gecelik entarisini, şamhırkasını giydi, pencerenin önüne oturdu. Akşam satıcıları geçiyor. Mahalleye akşam rengi çöküyordu. Sokağın köşesinden bir çocuk: - Hayriii, gel; annem seni çağırıyor! diye kardeşine sesleniyor. Bir kız çocuk, elinde bir deste maydanoz, takunyalarını tıkırdatarak geçiyor. Komşu Gaffar’ın oğlu, iki boş küfeyi bostan kapısından sokmağa uğraşılıyor. İki hanım, belli ki uzakça bir yere gitmiş ve geç kalmışlardı, hızlı hızlı eve dönüyorlar. Mutfakta annesinin takunyalarla dolaştığı duyuluyor... «Hayat ne tatlı şey» diye düşündü. İnsanın ömrü olmalı da yaşamalı...”*

Şehrin içinde sıklıkla dolaşan Orhan Kemal’in öykülerinde ise, yer arayan, bulmaya çalışan insanlar daha çoktur. Şehrin içindeki canlılığı, her cinsten insanı konuşturmayı seven yazar, yoksul ve işçi kesimleri dile getirirken “Cigaramın Dumanı” öyküsünde olduğu gibi şehre gecekonduyunun kendi sessizliğini bozan dış seslerle yaklaşır. *“Tekel Tütün Fabrikasının sabah borusu kalın kalın ötüyor. Daha gerilerde vapur düdüğü. Gök henüz mosmor. Bir vapur daha öttü. Yakınlarda bir horoz. Çok uzaklarda gene fabrika borusu. Daha gerilerde tren düdüğü. Taksi klaksonu. Fabrika borusu. Bozuk parkelerde ayak sesleri. Bir ihtiyar daha. Bir kadın da su dolu kovağını yere bıraktı. Bırakılan kovanın sesi. Nalın sesi. Öksürük, daha kuvvetli öksürük. Bir yerlerde basılan bir tulumba...”*

Asıl şehrin dekoruna yoksulluğu ve uzaklığı işleyen Füzûzan’dır. Ne çok kömür kokusu, huzursuz komşular, uzaklardaki işlere yetişen küçük kızlar vardır onun öykülerinde. “Benim Sinemalarım” neredeyse hepsinin toplandığı bir metin olarak Nesibe’nin dramını sürükleyecek vasatı resmeder: *“Alçak, tekdüze sırlanmış eski evlerin üstünde güneş yükseliyordu. Aralıklarda iri taşlarla süren yokuşların iç içeliği hala puslu, ışıksızdı. Yağmur oluklarının çatı uçla-*

rındaki dönemeçlerine toplanan kuşların gün aydınlandıkça ötüşleri çoğalıyor, sivri, kesintisiz yayılıyordu mahalleye.” Nesibe, buradan çalıştığı mağazanın, çarşının ve onun ötesinde hayallerinin sesi olan sinemaya doğru gider. Artık sosyoloji şehrin içine her ne pahasına olursa karışmaya çalışacakmış ve geldiği mahalleyi de dönüştürecekmiş gibidir.

Elbette birçok metin bu konuda anılmaya değer niteliktedir. Kenarda kalanları kendi dünyalarında işleyen Rasim Özdenören’in “Kundak”ı, Adnan Özyalçın’ın Sur öyküleri, Ahmet Büke’nin 12 Eylül’ün yarattığı travmayı bir mahallede kurguladığı “Vesikalıklar”ı, Cemal Şakar’ın “Matematik Defteri”n- de anlattığı içerde kalmış kenar mahalleyi bu parantezde söyleyebiliriz.

Son metin olarak Hasan Harmancı’nın mahallenin merkeze dönüştürülme sürecini anlattığı “Müjde BİM Geldi” öyküsüne değinebiliriz. Bu öykü, belki son sesleri dile getirmektedir. Mahalle bir yerlere gitmiştir ve dönmeyecektir. Çünkü oradaki bakkalları, marketler zincirleriyle ve sahici kültürü de dev yapılar gölgeleriyle kapatmıştır. Biten mahallenin öyküsüdür bu. *“Bahar, üç tekerlekli arabasının üzerinde aynası, tası, tarağı ile birlikte; sokak sakinlerinin ihtiyacı olabilecek her şeyi bulunduran bir çerçici gibi geldi. BİM geldi bizim mahalleye. Telefonun öbür ucunda babamın sesi kırık dökük geldi. Çeyrek saatlik muayene için yarım asgari ücret bir meblağ ödediğim doktorun sekreteri kocaman zerafetiyle geldi.”* Öykü, kendi politik ve ideal sözleşmesini tartıp duran kişilerin ve yanı başında bir aile hüznünün içerisinde kalan anlatıcı ile ilerler. Kültürel beslenme ve mahalle açısından yakın zamanın ilginç detaylarına yer verilen öyküde sesler mahallenin dışına taşar: Foucault, Shayegan isimleri, kanser teşhisi ve ucuz ürünler, piknik malzemeleri ve 28 Şubat gibi. Şeker-Tekke’de kahveler, komşu duvarları ve dar sokaklar dev hallaç değnekleri değmiş gibi dağılır.

Bu genel değinmeler dolayısıyla kenar mahalle insanların zor şartlar altında kalsalar bile asıllarını korudukları bir dünya içinde olduklarını hatırlamış oluyoruz. Şehir ve gecekondu, merkez ve eğitim birbirini içerek dönüştürürken kaybolan mahalle kültürü, yapay zekâ ve ironi içerisinde nostalji olmanın dışında bir yer tutmayacaktır. Sanal duvarlar ve eğlencelik metalar insanı kendi üreteceği bir dünyadan uzak tutmaktadır. Öykü de kaçınılmaz biçimde bu gün buradadır.

MUHAMMET ERDEVİR

Trajik Yaşamlar Karşısında İnce Bir Toplumculuk: *Lacivert Duman*

Yazarın Gizemi

Kıyıda köşede kalmış, ismi meraklıları dışında pek bilinmeyen, kitabı uzun yıllardır yeni baskısını yapmamış öykücülerini okumayı seviyorum. Bunun için zaman zaman sahaflardan öykü kitapları alır, zamana yayarak okurum. Mehmet Murat Taylan'ı ve öykülerini, Eskişehir'de sahaflık yapan bir arkadaştan aldığım "Lacivert Duman" adlı ilk ve tek öykü kitabıyla tanıdım. Kitabı okurken bu kitap hakkında bir şeyler yazmam lazım diye düşündüm. Bazı öyküler böyledir, birkaç cümle okur ve bağ kurarsınız metinle. Sizinle o metin arasında köprüler kuruluverir ve o andan itibaren tek yapmanız gereken o köprülerden geçerek yazarın evrenine girmektir.

Mehmet Murat Taylan'ın bazı öyküleri beni gerçekten çok etkiledi. Kitaba dair notlar aldım. Eylül 2008'de Pupa Yayınları'na yayımlanmış kitap. Kitabın Erdal Öze ithaf edilmesi dışında yazarına dair hiçbir bilgi yok. Bunun üzerine yazar hakkında araştırma yapmak için internete girdim. Hemen hiçbir şey yoktu Mehmet Murat Taylan'a dair. Sadece Bolu'da yerel bir gazetenin sitesinde bir okur yorumu dikkatimi çekti. O da yazara ulaşmaya çalışmış ama pek de başarılı olamamış anlaşılan. Bir yazarın peşine düşmek ve ona ulaşmaya çalışmak... Hiç tanımadığımız bir insanla yolunuzun aynı amaçla kesişmesi... Her ne kadar bir kitap hakkında yazı yazmak için yazarını tanımaya ihtiyaç olmasa da yazarı tanımak isterdim. Sonrasında bir arkadaşım vasıtasıyla kendisine ulaştım. Telefonda konuştuk, tanıştık. Böylece her şeyi bırakıp geri çekilen öykücü Mehmet Murat Taylan benim için ete kemiğe bürünmüş oldu.

Kitaba ve Öykülere Dair

Mehmet Murat Taylan, öykülerini bireye ve topluma eşit mesafeden

bakabildiği bir bakış açısıyla yazar. Kitabında klasik öykü tarzına bağlanan öyküler olduğu kadar modern tekniklerin olanaklarından yararlandığı öykülere rastlamak mümkündür. Taylan, kitaptaki öykülerini üç başlık altında toplamıştır: *Gerçek Öyküler, Gerçekdışı Öyküler, Büyülü Öyküler*.

Gerçek Öyküler başlığı altında bir araya getirilen dört öyküde yazar, insana ve topluma içeriden bir gözle bakar. Bölümün girişine aldığı epigraf onun öykü sanatına bakışını da özetler niteliktedir: “... *Düşler sınırsız olsa da gerçek sadece bir duvardı, ona çarptığımda acısını hissettim...*” Bu öykülerden en güçlüsü hiç şüphe yok ki “Öfke”dir. Bu öyküde yazar bir kenar mahalle tablosu çizer. Dergo adında herkesin korktuğu bir kabadayıdır öykünün başkışısı. Dergo’nun en yakın arkadaşı Vedat ve ikisine kol kanat geren Dede adlı kişiyle, öykü kişileri arasındaki ilişkiler bütünü tamamlanır. Mahallenin varlıklılarından bir baba oğulun Dede’yi dövmesi sonucu Dergo çıldırır, mahallenin ekonomik güç merkezini oluşturan bu aileye karşı tek yapabildiği acı gücüne başvurur. Dergo, Dede’nin intikamıyla yanıp tutuşurken Vedat’ın araya girmesiyle işler değişir. Kazara en yakın arkadaşı Vedat’ı yaralar. Bu öyküde bedensel güçle ekonomik gücün kapışmasını trajik bir olayla bambaşka bir düzeye çekmek yazarın anlatımına katkı sağlamıştır.

Bölümün ikinci öyküsü olan “Yağmur Yağıyordu” bir işçi ailesinin etrafında gelişen olayları konu alır. Dergo’nun ailesine odaklanır bu kez yazar. Vedat’ın yaralanmasından sonra Dergo kavga etmeyi bırakır ve Vedat’ın verdiği kitapları okumaya başlar. Siyasi olaylar yanında belki onlardan da önemli olacak şekilde gecekondulu mahallelerinin apartmanlaşması ve sosyal dokunun değişmesini ustalıkla dile getirir yazar. Dergo’nun ailesinin yaşadığı gecekondunun üzerine hemen bitişikteki apartmanın duvarlarının çökmesi ve Dergo’nun ailesinin enkaz altında kalması, toplumsal katmanların birbiri üzerine katlanarak kenar mahalle insanının arada kalmasını imgeler nitelikte kullanılmıştır.

İkinci bölümün başlığının “Gerçekdışı Öyküler” olduğuna değinmiştik. Bölümün en güçlü öyküsü “Kapak Kızı” adlı öyküdür. Gazete ekine kapak kızı yapılmış bir kadının bedeni üzerinden şehrin farklı bölgelerinde yaşayan birbirinden alakasız insanların hayatına ayna tutar yazar. Kadın bedeni üzerinden geliştirilen sömürü düzenine ince ince göndermelerde bulunur. Kullandığı modern anlatı tekniği sayesinde aynı öykü içinde toplumun en üst katmanından (villada yaşayan bir aile) en alt katmanına kadar (evsiz bir adam) çok farklı statüdeki insanların hayatına eğilebilmektedir. Bu öyküde kadın bedeninin metalaştırılması açıkça eleştirilirken kadın bedenine dair farklı sınıfların tepki ve yorumları da öyküye dâhil edilir.

“Yaşanası Dünya” ikinci bölümün ikinci öyküsüdür. Bu öyküde iki arka-

daşın ayrışan yolları aracılığıyla bir dönemin siyasal mücadelesine eğilir yazar. Biri zengin ve varlıklı bir yöneticiyken diğer arkadaş devrimci kimliğiyle dünyayı elinin tersiyle iter. Açıkçası öyküde yer yer demagojik söylemin yükseldiği kısımlar bulunmaktadır ve bu bölümlerde düşünce, sanatın önüne geçmektedir. Bu da öykünün atmosferini zayıflatır. Bununla birlikte bu öyküde eylemcilere işkence yapılan siyah bina imgesi öyküdeki en güçlü imgelerden biridir. Mehmet Murat Taylan, ülkenin bir döneminin gerçeği olan işkence konusuna eğilirken takındığı kısmen distopik bakış açısını “Salgın” öyküsünde oldukça başarılı bir şekilde kullanır. İçinden geçtiğimiz dönemin en belirgin gerçeği olan salgın konusunu distopik bir anlatımla okura kuvvetli bir şekilde hissettirir.

Kitabın üçüncü bölümünü oluşturan “Büyülü Öyküler” beş kısa öyküden ibarettir. Bu öykülerde ilk iki bölümden farklı olarak birey toplum ilişkisine neredeyse hiç değinilmez. Bunun yerine bireyci, mistik, yer yer büyülü gerçekçi bir lirizme başvurulur. “Deniz Kızı” adlı öykü boğulma ve yok olma düşüncesiyle ilgili duygusal bir anlatıdır. Olaydan çok duygunun ön plana çıkarıldığı bu öyküde denizkızlarıyla ilgili mitolojik çağrışımlara derinlemesine girilmez. Bunun yerine duygusal boşluk ve aidiyet sorunu öne çıkarılır. “Ağlayan Adam”da ise ağlamanın yasak olduğu bir dünya kurgulanır. Bireyin varoluş krizine göndermeler içeren bu öykü fantastik bir zeminden beslenmeye de ciddi bir kısıtlılığın insan ruhu üzerindeki derin izlerinden bahseder.

Toplumsalın Yeniden Konumlandırılması

Modern edebiyatımızda toplumsal meselelere kapı açan ilk kişinin Namık Kemal olduğunu söylesek yanlış olmaz. Ancak ondaki toplumsallık hem şiirde belirir hem de “hürriyet” ve “eşitlik” gibi soyut ve evrensel temalar etrafında kristalleşir. İlerleyen süreçte şiir formunda hikâye anlatma yolunu seçen Tefik Fikret ve Mehmet Akif’in manzumelerinde görürüz toplumcu hassasiyetleri. Fikret’in “Balıkçılar” veya Akif’in “Seyfi Baba”sı bu tarz hassasiyetlerin iyi örneklerindendir. Ancak bunlar sonuçta yoksulluğun trajedisini dile getirmekten öteye gidemeyen manzum hikâyelerdir. Öyküde ise toplumsal konulara en ciddi eğilişin Sadri Ertem’le başladığını söyleyebiliriz. 1920’lerin zorlu ekonomik şartları onun öykülerinde göze ilk çarpan konudur. 1940’lara kadar öyküde bir başka güçlü imza ise hiç şüphesiz Sabahattin Ali’dir. Ömer Seyfettin’in izinde gözlemci bir realizmle öyküleştirildiği trajik olaylar genellikle sürpriz sonlarla biter. Toplumsal konularda mesajı nettir. Bu netlik, öyküleri yüzünden olmasa bile birçok kez hapse girmesiyle sonuçlanır. İlhan Tarus, Kemal Bilbaşar gibi isimlerin öykülerinin de hemen aynı doğrultuda olduğu görülür. İlerleyen yıllarda Talip Apaydın, Fakir Baykurt,

Mehmet Başaran, Mahmut Makal gibi köy enstitülü yazarlar köy gerçekliğinden yola çıkarak toplumsal konuları edebiyata taşımaya devam ederler. Öykü alanında toplumsallığa köy gerçekliği dışında şehirden bakan en güçlü kalem ise Orhan Kemal'dir. Özellikle çalışan çocukları öykülerinde işlemesi ve bu konuya dikkat çekmesiyle son derece bilinçli bir yöneliş gösterir. *Ekmek Kavgası*'ndaki öykülerde en güçlü ifadesini bulan toplumcu tavır, 1980'lere kadar yazılacak toplumcu öyküler için bir kanon oluşturur. Adnan Özyalçın, Necati Güngör, Erdal Öz gibi öykücülerin toplumcu bakış açısıyla yazdığı öyküler ise bireyi ve onun kişisel bunalımını yok saymadan bireyin toplum içindeki gerçekliğine eğilir. Özellikle Erdal Öz'de muhtıralar, ihtilaller ve işkence gibi konuların metne dâhil olduğunu görürüz.

1980 sonrası öykücülüğümüz üzerine kalem oynatan birçok eleştirmenin üzerinde ittifak ettiği en önemli yargı şudur: 1980 sonrası öykücülerimiz toplumsal sorunlarla ilgilenmemekte, bireysel çatışmaları merkeze alan bir öykü evreni kurmaktadır. Bu eleştirinin büyük oranda kabul edilebileceğini söylemek gerekir. Gerçekten de hem 12 Eylül Darbesi'nin getirdiği ağır şartlar hem de değişen politik zemin, yazarları toplumsal konuları yazmaktan uzak tutmuş ve de soğutmuştur. Bununla birlikte unutulmaması gereken bir konu da tüm dünyada sosyolojik şartların toplumsaldan bireysele doğru yer değiştirmiş olduğudur. Yazarlar sadece siyasal baskı yüzünden uzaklaşmamıştır toplumsal konulardan, en az ideolojik tutum kadar değişen toplumsal şartlar da yazarları bireyi yazmaya yöneltmiştir. İlerleyen yıllarda 1990 ve 2000 kuşağı öykücülerinin temel tutum olarak 1980 kuşağından pek de farkı yoktur demek yanlış olmaz. Zira toplumsal ve sınıfsal algının birey lehine evrilmesi giderek artan bir hızla devam etmiştir ilerleyen yıllarda.

Mehmet Murat Taylan'ın öykülerinde kenar mahalle insanların yanı sıra hapisten yeni çıkmış, işkenceye maruz kalmış kişilerin trajedileri ve çatışmalarına da şahit oluruz. Bu öykülerde toplumsal fay hatları ve çatışma alanlarından çok bireyin topluma uyumsuzluğu göze çarpar. Ekonomik yapının bozukluğu, bürokrasideki aksaklıklar, köylünün eğitim ve toprak sorunu gibi 1980 öncesi toplumcu gerçekçilerin vazgeçilmezlerinden olan konulardan uzaktır Mehmet Murat Taylan. Buna karşın bireyin yaşadığı acı ve trajedilerin toplumun karmaşası içinde gözden kaybolması, silinmesi, önemsizleşmesi dikkatli bir anlatımla dile getirilir. Bu anlamda kitabı ithaf ettiği Erdal Öz'e yakın bir çizgide konumlandığı söylenebilir. Mehmet Murat Taylan, toplumun ihmal ettiği bireyleri toplumsallığı ihmal etmeden öykülerine taşımıştır.

ZEYNEP SATI YALÇIN

Yahuda İskariot'ta İhanetin Bir Başka Yüzünü Okuma Denemesi

Yazar ve Arayış

Yahuda İskariot, Rus yazar Leonid Nikolayeviç Andreyev'in 1907'de yazdığı bir novelladır.¹ Kısa öykü ve oyun yazarı olan Leonid Andreyev dışavurumcu hareketin önderlerinden biri olarak kabul edilir. Pantomim ve müzikten yararlanarak grotesk anlatımla yazdığı deneysel oyunlarında, güçlü karakterler oluşturmuştur. Yazdıklarında kahramanlarının ruh hâline bürünerek insanlık durumlarını irdeleyen yazar, metafizik bir arayış içindedir. Bu doğüstü meselelere rahatça yaklaşabilmesi yanıyla, çağdaşı olan yazarlardan ayrılarak kendine has çizgisini oluşturmuştur. Simgesel alegorik üslubu tercih ettiği için yoğunlukla simgesel yazsa da gerçekçiliğe yönelen ve her iki üslubu harmanlayan yazma deneyimleri de olmuştur.

Andreyev bu eserinde, Yahuda'nın İsa'ya ihanetini merkeze alarak onun çevresinde psikolojik, sosyolojik, tarihsel ve felsefi sorgulamalar yapmaktadır. İsa'nın ve havarilerinin hayatını işlemekten ziyade Yahuda'nın sevgi ve ihanete bakış açısını, fiziksel ve ruhsal portresini ön planda tutmuştur. Hristiyan dünyasında tartışmalı akidevi meselelerden biri olan, İsa'nın çarmıha gerilmesini ve Yahuda İskariot'un intiharını metafizik alanlara kayarak irdeler ve Yahuda'nın yüzyıllardır anlatılagelen ihanetine farklı bir bakış açısı sunar. Gerçekçi ve alegorik üslubu birleştirmesi, dogmatik bilgilere bir karşı duruş göstermesi, şüphecilikten ortaya çıkan metafizik sorunları irdelemesi ve bunu deneysel yöntemle anlatmaya çalışmasıyla Yahuda İskariot üzerinde düşünülmesi gereken eserlerden biridir.

Andreyev, Yahuda'nın bilinen ihanetini anlatırken onun ruh hâlinin izini sürmüş, bu ihanetin bireysel nedenlerinin yanında toplumsal taraflarını da

¹ Leonid Andreyev, *Yahuda İskariot*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 3. Basım, 2021, İstanbul.

sorgulamıştır. Yahuda'nın kişiliğinde, genel olarak insanlığın ruhunun derinlerinde yatan bilinmezlikleri keşfetmeyi denemiş, "ihanette diğerlerinin payı" meselesini, özellikle Yahuda'nın konuşmalarıyla ortaya koymuştur. Yahuda, bu eserde hem suçlu hem de yargıç olarak rol alırken bir ayna gibidir. Bazen tümsek bazen çukur bir aynaya dönüşür, kimi zaman sisli puslu gölgesi, kimi zaman da ıslıl ıslıl cıllı düz bir aynadır bu. İnsanları görünmeye çalıştıkları yanları ve görünmediğini sandıkları yanlarıyla hem kendilerine hem başkalarına yansıtmış, kendilerini başka aynalarda da görmelerini istemiştir. Hakikatin her zaman görüldüğü gibi veya birilerinin bize gösterdiği gibi olmayabileceği, metnin bütününe yayılarak incelikle işlenmiştir.

Oyun yazarı olan Andreyev, sahne tekniğini iyi bildiği için olsa gerek bu yeteneğinden yeterince faydalanmış ve öykünün anlatımında çoğunlukla gösterme tekniğini kullanmıştır. Olayların vuku buluşu, olaylar arası geçişler, diyaloglar, kişi ve mekân tasvirleri, bir tiyatro sahnesi kurulmuş ve karşımızda canlandırılıyormuş gibi güçlü ifadelerle anlatılmıştır.

En Çok Seven veya En Hain Kim?

Kitap, Keriyotlu Yahuda'nın hakkında söylenen olumsuz düşüncelerin aktarımıyla başlıyor. Yahudiye'de bulunmuş olan, onu tanıyan herkes, iyiler de kötüler de, Yahuda'nın kötülüğü üzerinde hemfikirdiler. Kötüdür Yahuda. Sinsi, yalancı, şikâyetçi, hırsız ve arsızdır. Görünüş olarak ürkütücü bir fiziğe ve ruh hâline göre değiştirebildiği tuhaf bir ses tonuna sahiptir. Ferasetten yoksun olanların bile bu yüze bakar bakmaz ondan hayır gelmeyeceğini anlayacakları kadar tedirgin edici, tiksindiricidir. İkiye bölünmüş de zorla bir araya getirilmiş gibi duran yamru yumru kafasının anlatımından sonra, yüzünde iki farklı yüzün maskesi gibi duran çehresi şöyle tasvir edilir: "*Yahuda'nın yüzü de ikiye bölünmüştü: Sürekli bir şeyler arayan kara gözün olduğu taraf canlı ve hareketliydi, hevesle bir sürü kırıksıklık meydana getirecek şekilde toplanıyordu. Öbür tarafta ise kırıksık yoktu, bu taraf ölü gibi pürüzsüz, düz ve donuktu, büyüklüğü diğer tarafla aynı olmasına rağmen geniş açılmış kör göz yüzünden kocaman görünüyordu*" (s.4). Bildiğimiz, lanetlediğimiz hain Yahuda, tam da böyle olmalıdır dedirtircesine uzun uzun tasvir edilerek gözümüzün önünde tüm iticiliğiyle canlanır. Andreyev bu yüzde yani görünende, görünmeyenin işaretlerini arar, Yahuda'da insanın iki yüzünü çözümlmeye çalışır. Akıllı, sorgulayan, fedakâr, cömert, sevgi dolu, sadık yanları vardır veya zaman zaman planlı davranışlarıyla kendini böyle gösterir. Yazar, sahne sahne verilen olay akışlarında Yahuda'nın dış dünyayı, insanları, olayları algılayışına göre bu güzel hasletleri gösterdiği gibi; tam tersi olan kötülüklerin, kalbinde nasıl mayalandığını da anlatır. İnsandaki meleksi ve şeytansı yanların ortaya

çıkışındaki baskınlığın rolünü sorgular. İyilikler yapabilen aynı insanın değişen ortam ve psikolojisine göre nasıl kötü, düşüncesiz, hırsız, bencil, cimri ve hain olabildiğinin altını çizerek adeta.

İsa üzerinde çok fazla durulmaz eserde, odakta olan Yahuda'dır, çünkü insanın hem iyi hem kötü yanlarını tümüyle kendinde toplayışın en mücessem hâlidir. Kötünün varlığı olmasa, İsa da seçilip gönderilmezdi ilahi kelamı insanlara anlatsın diye. İsa, Allah'ın elçisidir, o yüzden zaten iyidir, masumdur, temizdir, sabırlıdır, merhametlidir, yumuşak huylu ve sevgi doludur... İnsanlara bu nitelikleri anlatırken davranışlarıyla örnek olur. "İyi" kelimesi tek başına bütün bu güzel nitelikleri ifade ettiği için, sorgulanacak bir şey yoktur iyide, ilahi kökenlidir, duyulur ve olduğu gibi kabul edilir. Olması gerekendir diye düşünülür, varlığı yadırganmaz. Asıl üzerinde konuşulması ve sorgulanması gereken "kötü"dür. Yahuda kötüyü temsil ettiği için asıl mercek altına alınması gereken kişidir. Yahuda neden kötüdür, nasıl ihanet etmiştir, hakikat böyle midir, asıl hain kimdir? Andreyev, eser boyunca bu soruların cevabını bulmanın peşindedir. Belki bu soruların cevabına ulaşmak, insanoğlunun kendi karanlık taraflarını görmesi ve tanıması için kendi ruhuna da ışık tutacaktır.

İsa Tanrı'nın sözcüsü olarak iyiliği ve sevmeyi emreder, insan bu emre uymadığında ruhsal zayıflıklar ortaya çıkar ve ahlaki bozulma başlamış olur. İsa ve havarileri arasındaki ilişki, adalet ve güç odaklarının tavrı, ilahi emrin nasıl anlaşıldığı, ne yönde gerçekleştirildiği, iman edenlerin samimi olup olmadığı izleği, bütün karakterler üzerinde Yahuda'nın varlığı aracılığıyla gösterilir. Sevmek, sevenin bile tam olarak çözümleyemediği, derin ve karmaşık bir duygudur; yaşamanın, yaşatmanın, öğrenmenin, öğretmenin, adaletin, merhametin ve paylaşmanın da temelidir. Sevginin samimi olup olmadığının anlaşılması, çoğu zaman çetin sınanmalar gerektirir. Bu sınanma her karakter için İsa'yı sevmek temelinden devam eder. Onu sevmek, sözcüsü olduğu tanrıyı sevmektir; ona ihanet, Tanrı'ya ihanet etmektir.

Havarileri İsa'yı çok sever, hep yanında durur, ondan öğrenir ve tehlikelerden korumaya çalışırlar. Kimsenin ne zaman ve nasıl aralarına katıldığını tam olarak hatırlamadığı Yahuda da İsa'yı çok sevmektedir. Ama diğerlerinden farklı olarak aynı zamanda öğretileri sorgulamaktadır da. Yuhanna'ya, Toma'sa, Petrus'a sık sık yanaşarak yalan, hırsızlık, sevgi, ölüm hakkında sorular sorar, tutarsız konuşmalar yapar ve türlü çelişkilerle onların aklını bulandırır. Aralarına katıldığından beri aslında havarilerin hiçbirisi Yahuda'yı sevmemiştir. Kaç kere ondan yüz çevirmiş, yanlarından kovmak istemiş, sık sık tartışmışlardır. Fakat İsa'yı zayıflara, dışlananlara ve sevilmeyenlere doğru çeken bir taraf vardır. Bu yüzden Yahuda'yı yanlarından uzaklaştırmak isteyenlere engel olur ve onu yanına oturtturarak seçilmişlerin arasına katar.

İlahi kelamın muhatabı bütün insanlardır, İsa öğrencilerine bunu fiiliyatta da öğretmek ister. Böylelikle havariler, İsa'nın hatırı için Yahuda'ya ısınmaya çalışmışlar, onu hoş görmüşler, İsa'yı sevdiğini gösteren davranışları sonrası nihayet tuhafliklarına da alışmışlardır. Onaylamadıkları yanlışlarını bile İsa için görmezden gelmişler, iyi davranışları karşısında övmüşlerdir. Yahuda artık kendini kabul ettirmiş, normal görülmeye başlanmıştır. Ancak bir tek İsa ona karşı hep mesafelidir. Ne hatalarında azarlar ne de iyiliğinde ve başarısında över. Bu kayıtsızlıktır. Belki öfke, azar, küçümseme bile bir ilgidir; fakat İsa'da Yahuda'ya karşı nefret emaresi olmadığı gibi, sevgi emaresi de yoktur.

Yahuda, İsa'yı en çok kendisinin sevdiğini göstermek için meşru olmayan yollarla da olsa yiyecek temin eder, İsa'yı Ferisilerden korumak için askerlerden kılıç çalarak kendini tehlikeye atar, ortak para kutusundan para çalarak düşkün kadınlara verir, üstelik bu meşru olmayan yollara sapışını öyle bir savunur ki havariler susmak zorunda kalırlar. Bunlarla yetinmez, erkenden kalkıp dağları tepeleri dolaşır İsa için onun en sevdiği yerin, yani Celile'nin kokusunu taşıyan bahar otlarını ve çiçeklerini bulup getirir, yine de aynı kayıtsızlık devam eder. Yahuda'yı asıl üzen, kıskançlığını artıran, ihanetine zemin hazırlayan bu kayıtsızlıktır. İhanetinin bedeli çok ama çok az bir meblağ olmasına rağmen, sırf bu yüzden Yahuda kendi kendisinden tiksinesine rağmen, ihanetinden vazgeçmez. Çünkü İsa en çok Yuhanna'yı, Petrus'u ve Tomas'ı sevmektedir ve bunu göstermekten hiç çekinmez. Onların anlattığı her şeyi büyük bir dikkatle dinler, gülümser, sırtlarını ve omuzlarını okşar, onları öper, şakalarına güler, yüzlerine bakarak sohbet eder. Fakat Yahuda'ya asla gülümsemez, onun anlattıklarını yüzüne bakarak dinlemez, çoğu vakit söylediklerini duyup duymadığı bile belli değildir ve ona hiç dokunmaz... Yahuda ne yaparsa yapsın İsa'nın ilgisini asla çekemez.

Yahuda'nın eli boş durmadığı gibi, kafası ve dili de boş durmaz, İsa'nın öğretilerini kuru kuruya tekrar eden öğrencileri kıyasıya eleştirir. O fikirler öğretmene ait, size ait olan ne, diye sorar. Bu soru, ezberleyerek öğrendikleri bilgilerin yaşamdaki karşılığını, pratiğe nasıl aktardıklarını sorgulamaya davet eder.

Öğrencilere göre İsa'nın bu dünyada ve öte dünyada yanına alacağı düşünülen iki isim Petrus ve Yuhanna'dır. Bu ikisi sık sık şakavari bu konuyu tartışırlar. Hatta bir seferinde İsa'nın yanında ilk kimin yer alacağını söylemesi için Yahuda'yı hakemliğe çağırırlar. İkisi de yalnızken Yahuda'dan kendilerinin en sevilen olduklarını duymuşlardır, bu yüzden kendilerinden son derece emindirler. Fakat Yahuda, İsa Mesih'i bile şaşırtan çarpıcı bir cevap verir: *"Ben! İsa'nın yanında ben olacağım!"* der cüretkâr bir tavırla. Sık sık *"O'nu seviyor musun? Çok mu seviyorsun?"* diye sorar havarilere, sevginin sınanması sözle başlar, fiiliyatla hitama erer.

Yahuda en sevilen olamasa bile en azından diğerleri kadar sevilme, bu sevgiyi hissetmek istemiştir. Bir kez olsun övgü almak, bir kez olsun öpülme, bir kez olsun sırtının sıvazlanması gerçekleşmediği için en sevdiğini ölüme göndermeye karar vermiştir. İsa'yı sevmediğinden değil, aksine çok sevdiğinden dolayı karşılık göremediğinden ihanet eder! İçinde yenemediği sevilme duygusunun yoğunluğu, onu kâhinlere teslim etmesine yol açar. İhanetin alt yapısı böyle örülür.

İsa'nın Yahuda'da görüp mesafe koyduğu şey peygamberi bir hissedıştır, fakat Tanrısal mesajın özü olan sevmeye, düşkünlerin yanında olmaya aykırı davranmamak için uzak da tutmaz onu. İmtihanlar silsilesindeki halkalardan biridir. Göklerde yazılmış olanın tecellisine doğru gitmekte olduklarını bilmektedir, her şey yaratıcının takdiridir ve belli olan sondan kaçmanın imkânı yoktur. Büyük bir teslimiyetle suskun kalır İsa ve şöyle der: *"Zira derim ki size 've mücrimlerden sayıldı' diye yazılanın da gerçekleşmesi gerekir Benim için"* (s.55).

Öyle ki bu hastalıklı sevgi Yahuda'yı ihanete sürüklediğinde, Hanan'la anlaşıp İsa'yı 30 gümüş paraya ifşa edeceğine söz verdiğinde, içten içe tereddütlerini yaşamaktadır. *"Kim kandırıyor Yahuda'yı?"* sorusunu muhatap olduğu herkese sorar. Ne demek istediğini kimse anlamasa da sorar. Bu onun kendini sorgulamasıdır aslında. İçinden duyamadığı sesi dışından duymak istemektedir, ama kimse farkında değildir bunun, o yüzden aradığı cevap da gelmez kimse-den. İhanete saatler kala, karanlık gecenin içinde, İsa'nın her şeyi bildiğini bile-rek ona seslenir çaresizlikle, *"Nereye gittiğimi biliyor musun ya Rab? Gitmemi mi emrediyorsun? (...) Ama seni sevdiğimi biliyorsun. Her şeyi biliyorsun. Neden öyle bakıyorsun Yahuda'ya? Muhteşem gözlerindeki sır çok büyük. Ama benimki daha mı küçük? Kalmamı emret!"* (s.53). Boğan bir ikilemin burgacındadır, İsa'dan kendisini bu ihanetten döndürmesini ister, gitme demesini, dağlardan daha ağır bu yükten kurtarmasını ister, cevap gelmeyince çıkar ve ihanetin yoluna düşer.

Son akşam yemeğinde İsa kederlidir, birinin kendisine ihanet edeceğine dair üstü kapalı sözler sarf eder. Herkes o ben miyim diye irkilir. Petrus yeminler etmektedir: *"Ya Rab! –diyordu. hem kederli, hem öfkeli- Ya Rab! Seninle zindana da, ölüme de gitmeye hazırım."* dediğinde olacakların işareti sayılan sözler dökülür İsa'dan *"Sana söylüyorum, Petrus, bugün horoz ötmeden üç kere inkâr edeceksin beni"* (s.54). İsa zaten bilmektedir olacakları, kimseye zarar vermeden ve verilmesine müsaade etmeden, bütün masumluğuyla yürür dehşet gününe doğru.

Savaşçı kalabalığı etrafını sardığında öğrencileri korkudan titrerken, rahat olan tek kişi Yahuda'dır, tapınak hizmetkârlarının arasından geçip askerlere fısıldar: *"Kimi öpersem O'dur. Alın ve dikkatli götürün. Ama dikkatli, duydu-nuz mu?"* (s.58). dedikten sonra İsa'ya doğru atılıp soğuk yanağına bir öpücük

kondurur. Sessiz ve narin, ezici bir sevginin hasretiyle kondurulur bu öpücük. Andreyev, bu öpücüğün İsa'da yarattığı donukluğu şöyle ifade ediyor: *"İsa sapı incecik bir çiçek olsaydı eğer bu öpücükten sonra sallanmaz ve tertemiz yapraklarında duran inci gibi çiy tanelerini dahi düşürmezdi"*(s.58).

İsa'nın sorusu, sevgi öğretisinin çıkarlar uğruna nasıl tersine kullanılabileceğini Yahuda'da somutlaştırmıştır. *"Yahuda! İnsanoğluna öpücükle mi ihanet edeceksin?"* Yahuda'nın cevabı, kişisel bir itiraftır ve aynı zamanda bu yanlış ve çarpık sevgi anlayışının, elçilerini doğru anlamayan insanoğlunun hazin tarihini de özetler niteliktedir. *"Evet! Sevgi öpücüğüyle ihanet ediyoruz Sana! Sevgi öpücüğüyle teslim ediyoruz Seni horlanmanın, eziyetin ve ölümün kollarına! Sevgi dolu bir sesle çağırıyoruz cellatları karanlık deliklerden ve bir haç dikip dünyanın en tepesinde yükseğe kaldırıyoruz haçın üzerinde sevgiyle çarmıha gerilmiş sevgiyi"* (s.59). Çarmıha gerilen, Tanrı sevgisidir aslında.

Andreyev, sevgiyle birlikte korkunun da insan üzerindeki değiştirici etkisini anlatırken insan ruhunun en gizemli bölgelerine iner adeta. İyi günlerde sevgi ve sadakatten dem vuran, sonu zindan veya ölüm de olsa yanından asla ayrılmayacağını söyleyen, bunun için yeminler eden öğrencilerinin askerler geldiğindeki kaçışlarını şöyle tasvir eder Andreyev: *"Ve Yuhanna kaçmaya başladı, Tomas kaçtı, ve Yakup da, ne kadar öğrenci varsa hepsi İsa'yı bırakmış kaçıyordu. Harmanilerini yitirerek, ağaçlara çarpıp yaralanarak ve taşlara takılıp düşerek peşlerindeki korkudan kaçıp dağlara koşuyorlardı"* (s.60). Gür sedalı Petrus olanları anlamak için geri döndüğünde İsa'yı soranlara onu tanımadığını, olanlardan haberdar olmadığını söyleyerek horoz ötmeden üç kez inkâr etmiştir. *"Hoşana"* diye sevinç çığlıklarıyla, elbiselerini yoluna sererek karşılayan ve İsa'yı sevinçten ağlatan iman etmişlerden hiç kimse kalmamıştır etrafında. Geride yalnızca Yahuda kalmıştır. Ortak acının, acımasızca bir araya getirdiği iki kişi... İhanet eden ve ihanet edilen... Tam istediği gibi olmuştur Yahuda'nın, İsa ile baş başa kalmıştır. İsa'yı dövdüklerinde, ona vurulan her darbenin acısını içinde hisseder, *"Buradayım evlat, buradayım!"* diye mırıldanır kederle, ama bu duygunun iyileştiriciliğine bırakmaz kendini, hemen toparlanıp kayıtsız kalmayı başarır. İsa'ya yapılan işkence, hakaret ve hor görüyü izler. İçi yanarak izler, ikilemler içinde kendisine vermediği sevginin bedelini ödediğini düşünüp gözleri parlayarak izler.

Yahuda'ya şimdi hain demeleri, kendisinden sonra da yüzyıllarca iyiler ve kötüler tarafından hain diye lanetlenmesi umurunda değildir. Umurunda olan tek şey, İsa'nın sevgisinin kendisinde ışımasıdır. Burada olmamıştır, ama göklerde Tanrı'nın diyarında, İsa'nın krallığı kurulduğunda beraber olacaklardır, İsa'nın yanında şimdi olduğu gibi yegâne seveni olarak yer alacaktır.

Karakoldaki işkenceler, mahkemede Pilatus'un İsa'nın masumluğunu

bildiği hâlde itirazcılardan korkması ve çarmıhla ölüm cezasının vebalini almamak için mahkemeyi uzatması boyunca bir umut içinde bekler Yahuda. İsa'nın insanların en masumu, en iyisi olduğunu, ilahi sevginin İsa'nın bedenine bürünmüş olarak aralarında olduğunu anlamalarını bekler. Tutuşturduğu fitne ateşini gerçek seven sâdıkların söndüreceğine inanır, son ana kadar İsa'daki o tanrısal ışığı göreceklerini umar... İlk yakalandığı andan başlayarak karakol, mahkeme ve son aşama olan infaz anlarında bile hep umut içindedir, şimdi anlayacaklar, engel olacaklar, çekip alacaklar çarmıhtan diye bekler. Hatta bunu öyle çok ister ki, zayıf bulduğu, hor gördüğü kadınlardan bile medet umar, belki onlar başlatır ilk karşı duruşun çılgınlığını diye bekler, ama nafiye... Hepsini korkuya teslim olmuş, dünyaya ve çıkarlarına odaklanmışlardır, bir türlü görmezler, anlamazlar hakikati. Sessizce gözyaşı döküp ağlalar da cesurca atılamazlar ileri. Nasıl bir tecellidir ki, o müstesna nuru Yahuda'dan başkası görmez. Öyle ki İsa'nın ölümünden hemen sonra yerin ve göğün, zaferin ve yenilginin anlamını kaybettiğini gören Yahuda, ertesi gün ona kavuşmak için kendi hayatına son verecektir.

Yahuda'nın Aynasında Yüzleşme

Ölüme gitmeden önce, bazı yüzleşmelerin yapılması, ikiyüzlülüklerin hesabının sorulması gerekmektedir. İlk olarak İsa'yı çarmıha geren katil yöneticilerle sonra İsa'nın öğrencileriyle hesaplaşır Yahuda. Gerçek hainin kendisi değil, onlar olduğunu söyler. Hanan ve Kayafa'ya haykırır. *"Ölümün kollarına ittiğim İsa değildi sizdiniz!"* dediğinde, gerçek yüzlerini ortaya koymuştur, ama anlamak istemezler. Yasayı yalayıp yutan, adaletin temsilcisi Hanan ve yönetimin gücünün temsilcisi Kayafa imtihanı kaybetmişlerdir. Gizli pazarlıklarla, hem de çok ucuza, iyilik saçan bir masuma kıymışlardır. Adalet ve güç, kişisel çıkarlar uğruna kirletilmiştir, bu yüzden asıl ölenler, asıl hainler onlar olmuşlardır. Kimse bunun farkında değildir, altı üstü yalnızca bir öpücük İsa'yı işaret eden Yahuda'yı konuşur, onu lanetler insanlar. Bu yüzleşmede Andreyev, özellikle bu noktaya dikkat çekmektedir. Güce ve makama sahip olanların bilerek işlediği bu ağır cürüm yok sayılır, Yahuda'nın bir öpücüğü ise yüzyıllarca konuşulur. Makam ve güçten çekinen insanlar, yoksul ve yalnız olan Yahuda'ya yüklenmiş, onun öpücüğünü öne çıkararak kendi cürümlerini örtmüşlerdir. Yahuda sıradan bir adamdır, yoksuldur ve çirkin görünümlüdür, o yüzden bütün günah ona yüklenir. Bir nevi günah keçisi olarak seçilmiştir. Kitabın başında Yahuda havarilerle konuşup şakalaşırken önce babasının belirsizliğini söyler sonra, 'benim babam bir keçi' diyerek bunu ara sıra tekrarlar. Herkes Yahuda'nın tuhafıkları veya şakası olarak algılar, yazar kitabın sonlarında bu "günah keçiliği" sonucuna henüz varmadan

önce başlarda onun diline kodlamıştır, başta tuhaf gelen söylem, sondaki bir gerçeğin imgesi olarak çözülür.

Yahuda bununla yetinmez, havarilerle de hesaplaşmalıdır, sevgi dolu görünen ama korkak bulunduğu sevilmelerini kışkandığı havarilerle. Makam ve güç sahiplerine ikinci yüzlerini gösterdiği gibi öğrencilere de gösterir. İsa'yı gerçekten sevmediklerini ispatlar onlara. Yahuda'nın, "*Dostunuzu tah-taya çivilediklerinde neredeydiniz?*" sorusu, ağır bir taş gibi iner başlarına, ne yapabildik ki diye savunmaya geçenlere öfkeyle patlar: "*Seven kişi ne yap-malıyım diye sormaz. Gider ve ne gerekiyorsa yapar. Ağlar, ısıırır, düşmanı bo-ğar ve kemiklerini kırar! Seven böyle yapar*" (s.80). İsa'yı çok sevdiğini yeminle söyleyen bütün öğrencilerinin, kendilerini savunmak ve korkaklıklarını haklı göstermek için sebepleri vardır, Yahuda soruları ve konuşmalarıyla bunla-rın sadece çıkara dayalı bahaneler olduğunu gösterir onlara. Petrus'un kı-lıç çektiğinde İsa'nın gerek yok demesi üzerine savaşmaktan vazgeçmesini eleştirir, ölene dek onun için savaşması gerektiğini söyler. Yine "*Ona boyun eğmeyen cehennem ateşinde yanar.*" diyen Petrus'a: "*Nedir cehennem? Neden yanmadın?*" diye sorar. İnsanın sevdiğinin olmadığı veya sevilmediği her yer, zaten cehennemden farksızdır demek ister. Dünya da İsa için cehennem-dir, o kimseyle kavga etmeden, kimseyi incitmeden yürümüştür çarmıha, tek başına, masumca... İsa'nın en sevdiği öğrencisi olan Yuhanna'yla hesaplaşır, sevgisinin sözde olduğunu, öz içermediğini, asıl korkak ve asıl hain olanla-rın kendileri olduğunu vurur yüzlerine. Kendi gerçeklerini görmekten uzak, akılsız, sevgisiz, bencil ve korkak insanlar olduklarını söyleyerek sevgilerinin göstermelik olduğunu söyler. O ölüken nasıl yaşamaya devam ettiklerine, rahat rahat konuşmalarına, yüzleri kızarmadan yemek yemelerine, rahatça uyumalarına hayret eder. Samimi bir matemleri bile olmadığını görür şaş-kınlıkla. Hepimiz ölürsek, İsa'nın öğretisini kim taşıyacak insanlara, diyen To-mas'ı da kendi içindeki diğer yüzüyle karşılaştırır. "*Hainlerin dilinde hakikat neye benzer? Yalana dönüşmez mi?*" (s.82). Bencilce İsa'yı ölüme gönderen bir korkak, yine kendisini düşünerek onun öğretilerini çarpıtır, hakikat, süslü sebepler elbisesi giymiş bir yalana dönüşür, diye düşünür.

İsa'yı asıl ve tek seven kendisidir Yahuda İskariot'a göre. Onun ölümü-nün ertesi günü gidip Yeruslaim'in tepelerinde yarı kurumuş eğri bir ağacın dalına kendini asar. İlmeği hazırlarken bile İsa'ya duyduğu saf sevgisini dile getirir, onunla konuşur, ahirette buluşacaklarına inanır. İsa'nın orada bir dam-la şefkatle kendisini karşılamasını dileyerek uçuruma doğru sarkan ipe bıra-kır kendini. Yahuda'nın cesedi bulununca, hayvan leşlerinin atıldığı hendeğe fırlatılır. Haksızların, korkakların, hainlerin tümü, onun ölümüyle aklanmış ve tiksini-len o ihanet suçu, bütün ağırlığıyla sadece hain Yahuda'da kalmıştır.

İSMAİL TURAN

Rüya İçinde Rüya: “Kesik Süt Tadı” Öyküsüne Psikanalitik Bir Yaklaşım

“Psikanaliz, bilincin doğrudan ulaşamadığı derin ruhsal katmanlarda geçen psikik olaylar öğretisidir.”
(S. Freud)

Giriş

19. yüzyılın sonunda bireyin bilinçaltındaki çözümlemeleri yapmak amacıyla Freud’un geliştirdiği psikanaliz, ilerleyen süreçte edebî eserler üzerine de uygulanmaya başlanarak, bu eserlerin çözümlemesinde önemli bir yöntem hâline gelir. Psikanalitik edebiyat eleştirisi kuramının, edebî eserlerin yorumlanmasında yeni bir yöntem oluşturduğu ve farklı bakış açılarının uygulanması metne yeni açılımlar kazandırdığı görülür.

Psikanalitik edebiyat kuramı, daha çok eserin bilinçdışını ve satır aralarındaki anlamaya yöneliktir. “Ayrıca edebî eserler dünyasındaki şahıs kadrosunun birbirlerine sergiledikleri davranışların derinliklerinde yatan güdü ve reflekslerin tespitinde, davranışların anlamlandırılması yolunda kullanılan göstergelerin şifre çözümünde, karakterlerin rüyalarının yorumlanması, rüya yorumlarının olay örgülerine katkısı gibi daha pek çok bakımdan...” da bu kuram, edebiyatta önemli kapılar aralar (Emre, 2006: 68).

Psikanalitik kuramının temelini, birey davranışlarının bilinçli olanlarından ziyade bilinç dışı olanlara dayandığı düşüncesi oluşturur. Psikanalizle bireyin korkuları, endişeleri, arzuları vb. çözülmeye çalışılır. Psikanaliz, dilin şahsi alanı içerisinde kendine yer bulamayan durumların ortaya çıkması konusunda işlevsel bir özelliğe sahiptir. Lacan, bilinçdışını açıklamaktan ziyade bilinçdışını oluşturan unsurların çözümlemesi gerektiğini düşünür (Lacan, 2013).

İsmet Emre, yazarın eseri oluştururkenki bilincinin önemli olduğunu ve bu bilinci irdelemenin edebiyat psikolojisinin temeline okurları ulaştırdı-

ğına dikkat çeker ve psikolojinin yazarın sıradan insandan farklı özellikleri olduğunu, yazara özgü olan duygu karışıklıklarını Wilhelm Reich'in de ifadesiyle "us yarılması" olarak tanımlar:

"Günlük yaşantısını bir tarafa bırakırsak yazar, masanın başına oturup yazmaya başladığı andan itibaren artık bilinçaltı okyanusundan bilinç kıyılarına malzeme taşıyan bir aracı olmakla kalmayıp aynı zamanda görünür dünyaya çoğu insanın ulaşmaya cesaret edemeyeceği bilinç dışı ve bilinç üstü alanlardan da ciddi veriler taşır. Bu yönüyle bakıldığında yazar-öznenin varlığı bizi doğrudan edebiyat psikolojisinin temellerini irdeleme ve oluşturmaya sevk eder" (Emre, 2009: 322).

Psikanalizin daha ilk ortaya çıkışından itibaren nevrotik belirtilerin nedenlerini ve bunların kalıtsal psikolojiyle bağlantılı bir çalışmaya ihtiyaç duyduğunu ve bunu gerçekleştirdiğini belirten Freud (2012: 81), eseri ve yazarını ön planda tutarak psikanalitik bir analiz yapar, bunu birçok sanat eserine ve yazarlarına uygular. Freud, sanatçıyı oyun oynayan bir çocuğa benzetir. Nasıl, bir çocuk hayal kurarak kendi dünyasını oluşturabilirse sanatçı da hayal dünyasındakileri belirli imgeler etrafında okurda merak uyandıracak bir biçimde sunabilir. Burada çocuğun oyunu ile sanatçının okura sunduğu eserin ortak özelliği hayal kurma edinimidir.

Freud, yazarın yaratma ediniminin içerisinde nevrotikliği barındırdığını söyler. Bu edinim sonucunda oluşan eserin, yazarın bilinçaltındaki arzularının, isteklerinin ve korkularının sembollerini taşıdığını belirtir. Bu da eserlere uygulanış biçimini göstermesi bakımından bize yol gösterici niteliktedir. "Her birey gibi, şair ve yazarların da 'bilinçdışı' birtakım fantezileri vardır. Sanat eseri, sanatçının bilinçaltında bulunan bu fantezilerden doğmuştur" (Budak, 2009: 14). Ali İhsan Kolcu da, Freud'un yazarlar/sanatçılar hakkındaki görüşlerini şöyle ifade eder:

"Freud'a göre sanatçı nevrotik bir kişiliktir yani ruh hastası sayılır. Romantikler sanatçıdaki başkalaşımı deha ve dâhilik kavramlarıyla açıklamıştır. (...) Sanatçı bütün insanlar adına konuşan kimsedir. Birtakım nevrotik durumların sahibi insan, içgüdüler, itiler ve dürtüler içinde bir karmaşaya sahiptir" (Kolcu, 2008: 200).

Bu çalışmada Elif Hümeysra Aydın'ın Dergâh Yayınlarından çıkan *Doğum Lekesi* adlı öykü kitabındaki "Kesik Süt Tadı" adlı öyküsünde yer alan karakterler; Freud'un geliştirdiği psikanalitik yöntemin altyapısını oluşturan bilinçaltı, bastırma, sanrı, rüya, gündüz düşleri, elektra kompleksi, yas ve melankoli gibi kavramlar etrafında psikanalitik bir okumayla değerlendirilecektir.

Akıldışı Bir Kavram: Rüya

Türk edebiyatında geçmişten günümüze değişen, gelişen hikâye anlatma geleneği, günümüzde modernleşen dünyanın yabancılaştırdığı bireyin dışlanmış, itilmiş olmasını ve sıradanlığını duyarlılıkla işlemeye devam eder. Modern yaşamın makineleştirdiği ve tekdüzeleştirdiği bireyin duygularındaki değişimler; onu hissizliğe, iletişimsizliğe sürükler ve bu, bireyin psikolojik yıkımlara uğramasına sebep olur. İçeride kapanık biri olarak kendi bireyselliğini kazanamamış olan kahramanlar, bir boşluğun içindedirler ve kendilerini değersiz hissederler.

Elif Hümeysra Aydın, öykülerinde bu özelliklere sahip olan karakterleri işler. Aydın'ın öykülerine yapılacak olan psikanalitik okumalar, yapının özüne inmemizi sağlayabilir. Her eserin merkezinde bilinçdışı bir fantezi bulunur ve bu fantezi psikanalizin geliştirdiği metotlarla çözülebilir ve anlam kazanabilir. Bunlar da yazarın mesleğinin vermiş olduğu deneyimden yararlandığı ve karakterlerin içinde bulunduğu durumu sorguladığı görülür.

Freud, rüyaları akıldışı bulur. Gizli arzu ve dürtülerimizin ürünü olarak görür. Rüyalar, bireyin içindeki bastırılmış duyguların kıyafet değiştirerek dışarı çıkmasıdır. Şimdiki zamana değil, çocukluk zamanına ait istek ve fantezileri ifade eder. Çatışma hâlindeki dürtülerin etkisiyle ortaya çıkar. Aşırı enerjiye sahip olan bu dürtülerin boşalmak için çabası sırasında bir çeşit savunmayla karşılaşması muhtemeldir. Freud, "her düşün bir istek doyurmayı temsil ettiği biçimindeki görüşü düş kuramının temeli" (Tükel, 2000: 15) olarak görür ve bunu "düş bir gizin açığa vurulması, ama eksik terimlerle açığa vurulması" diyerek de ifade eder (Freud, 1994: 8). "Rüyanın nedensizmiş gibi görünen akışı, ansızın değişen sahneleri, çatışan duyguları, yer ve huy değiştiren insanları aynı karakterin birkaç kişiliğe bölünmüş hâlleri, bastırılanın geri dönmüş biçimi, arzunun kılık değiştiren bitmez tükenmez oyunları, kâbusun esenliğe, esenliğin kâbusa dönüşen bozulmaları..." eserlere aktarmak için rüyanın işlevselliği büyük bir öneme sahiptir (Temizyürek, 2010: 568). Nitekim Freud'un rüyalara ilişkin üç temel kaynağını Oğuz Cebeci şu şekilde açıklar:

"...bunlardan ilki, yakın zamanda yaşadığımız ve rüyanın içeriği ile ilgisi olmayan ve kısaca 'günün kalıntısı' (day residue) adı verilen bazı olay ve durumlara ilişkin malzemeden oluşur. İkinci unsur, kişinin çocukluk döneminden getirdiği ve 'zaman ve yer' kavramlarına sahip olmayan bilinçaltında tuttuğu malzemedir. Üçüncü kaynak ise bedene ilişkin unsurlardır; örneğin susayan birinin rüyasında su içtiğini görmesi durumunun örneklediği gibi, fizyolojik gereksinimlerin rüya içeriği üzerindeki etkisini gösterir" (Cebeci, 2004: 293-294).

Rüyalar üzerine Freud'un cinsellik algısından daha farklı yaklaşan Jung,

rüyaların cinsel olmasının ötesinde mesajlar taşıyabileceği ve bu mesajların çok önemli olabileceğini düşünür. Jung, rüya gören bireyin geçmişinden çok bugününe ışık tuttuğuna ve mevcut olan an hakkında bilgi verdiğine inanır. Eagleton ise, "...bilinçdışına giden 'anayol' rüyalarıdır. Rüyalar bize bilinçdışımızın işleyişine göz atma ayrıcalığını sağlarlar. Freud için rüyalar, temelinde bilinçdışı isteklerin simgesel tatminleridir: rüyalar simgesel bir biçime bürünmüşlerdir, çünkü eğer bu malzeme dolaysız bir biçimde dışa vurabilseydi, bizi uyandıracak kadar rahatsız ve şoke edici olabilirdi. Biraz uyuyabilmemiz için bilinçdışı yardımsever bir tavırla kendi anlamlarını gizler, çarpıtır ve yumuşatır, böylece rüyalar, şifrelerinin çözülmesi gereken simgesel metinlere dönüş[tüğünü]" söyler (2004: 195).

Annesi, anneannesi ve kahraman-anlatıcı, tatil için gittikleri yeni köy evlerinin (yazlık ev) yüksek girişine konmuş çekyatta; sağında annesi, annesinin yanında sadece "bumburuşuk" bir yüz olarak gördüğü anneannesi ile otururlar. Hikâye de bu üç kadın ile başlar: "Ananem, annem ve ben." Kahraman-anlatıcı, annesinin anneannesine karşı sarf ettiği sözler ve düşüncelerle ona (anneannesine) karşı bir bakış açısı geliştirerek bu düşüncesini, "...tüm iyimserliğimle, altı kişilik her yemek masasının yedinci kişisi, sığamadığı masalara düşman" diye ifade eder (Aydın, 2019: 10). Annesinin ablasını övmesi, kendisinin sürekli mızızlanıp durduğunu söylemesi kahramanın annesine karşı olan öfkesini daha da arttırır. Ne kadar öfkeli olsa da annesinin de peşinden ayrılamaz. Başkalarıyla paylaşamama durumu gelişir; kahraman-anlatıcı, her hâliyle annesinin kopyası olduğunu düşünür. Herkesin annesinin yanından ayrılmasına rağmen bir kendisinin yanında kaldığını düşünür. Belki de annesi de anneannesi için aynı şeyi düşünüyordur. Bu süreklilik kahraman-anlatıcının doğuracağı çocuklarda da geçerli olabilir belki de.

Hiçbir şekilde ve hiçbir zamanda tam olarak annesine karşı doyum noktasına ulaşamayan kahraman-anlatıcı, yaşadığı hayal kırıklıklarını, "dünya, memelerini senden kaçırın bir anneymiş. Tam yakaladığında, işte dediğinde, gelen sütün miktarı, hayal kırıklığı" diye ifade eder. Bebeklik döneminde bile sömürücü bir düşünceyle, yetmezlik korkusuyla hep annesini emer, hep içine çeker, hapsetmek ister. Buna rağmen yine de doymak bilmez. Üstünde doymamışların huzursuzluğu, kurağında kalan "kesilmiş süt tadı" ile annesine karşı hep eksiklik hisseder. Fakat bunun da son bulmayacağını bilincindedir. Bu eksikliği, doymazlığı sona erdiremeyeceğinin farkındadır. Tıpkı annesinin kendi annesine doymamış olması gibi... Öykü sonunda yazar, kahramanları bu çıkmazdan kurtarmak için evin karşı taraflarında bir ses duyurur. Trafo patlar, rüyadan uyanırlar ve gerçeğe, hayata, dünyaya dönerler.

Aslında öykünün geneline bakıldığında, "hikâyenin kurgusunu oluşturu-

ran öznenin direnişinin sonunda yaşadığı düş kırıklıkları (...) aslında modern çağda çoğu insanın yaşadığı bir durum” olarak görülebilir (Yeter, 2018: 221). Annesinin anneannesini kızına karşı hep kötülemesiyle aslında yazar kızın annesi hakkındaki görüşlerini daha ilk sayfadan okura hissettirir. Çek-yatta bir gözü annesinde bir gözü anneannesinde olan kahraman, ironik bir anlatımla okurlarını eserin içinde tutmayı başarır. Ablasının ta çocukluktan itibaren annesi tarafında kayırılmasını sindiremez. Bunu dile getirmek için müsait zaman arar. Bunu dile getirirken de içindeki öfkeyi hissettirmek için fantastik öğeleri kullanır.

“Öfkem köpürdükçe bir dağ devirdim. Tuttum elimi bir nehrin yatağına set yaptım, iki köyü su bastı, insanlar böcekler kaçıştılar. Tek üflememle orta Anadolu şehrinin ekinlerini talan ettim. Coğrafya öfke kaldırıyordu” (Aydın, 2019: 11).

Yazar, kullandığı fantastik anlatımla “...böylesine zengin bir malzeme sunarak kendi duygularını kısmen [de olsa] tatmin etmeyi” amaçlar (Yeter, 2018: 221). Yazlık eve giderken dahi annesine karşı bir öfke içinde olan kahraman-anlatıcı, gördüğü bir rüyanın üzerindeki etkisini annesine anlatmak, içindekileri boşaltmak, bir nevi kusmak ister. Köye geldiğinde yaşadığı bu çıkmazdan kurtulmak için onlarca uğraş arar, bulur fakat yine de işin içinden çıkamaz. Kahvaltıda yaşanan uzun bir sessizlik sonrasında sıradan şeyler üzerine annesi konu açar, onlar üzerine konuşulmaya başlanır. Günler böyle sıradanlıklarla geçer. Anne yine bir sessizlik sonrasında kahramanın çocukluğundan konu açar. Sonra rüyalardan bahsedilir. Daha çok rüyalarda yaşandıklarının bilincine varır kahraman-anlatıcı. Öykü içinde bu üç kadın aslında aynı davranışlara, geçmişe ve özelliklere sahip tek kadın. Her şeyiyle, her varlığıyla tek bir kadın. Kuşaktan kuşağa geçen bir özellikler bütünü.

Bir yazarı yazmaya iten etken eğer onun bastırılmış dürtülerinden kaynaklanmaktaysa bu dürtüler önünde sonunda yazarın ortaya koyacağı edebî metinlerde kendine yer bulur (Moran, 2000: 152). Aydın’ın kurgularında olağanüstü atmosferin oluşmasında önemli bir yere sahip olan rüyalar, arzuların gerçekleşmesine yöneliktir. “Anne çocuk ilişkisinin özne toplum ilişkisinin önüne geçmesi, çocuğun bilinçdışının annenin bilinçdışı doğrultusunda biçimlenmesi riskini ortaya çıkaracaktır” (İzmir, 2013: 293). “Kesik Süt Tadı” öyküsünde karakter, annesiyle özdeşleşerek onun yerini almaya çalışır. Böylelikle anne ile kız arasında rekabet oluşur (Freud, 1996: 141).

Anneanne, anne ve kızın yaşadığı çatışmayı anlattığı bu öyküde yazar, kızın annesiyle birbirlerine rüyalarını anlattıklarını, rüyaların üzerine yorumlar yaptıklarını anlatır. Fakat kahraman-anlatıcının annesine anlat(a)madığı bir rüyası vardır. Bu rüyayı şu şekilde açıklar:

“Yaşamımın gizlerinden birini açığa vuruyor [bu rüya], beni çıplak bırakıyordu. Oysa ben, anneme karşı bile çıplak kalmak istemiyordum. Psikanalitik yorumlarda veya rüya tabir kitaplarında aynıydı anlamı. İyiye yorulamazdı.”

“Gerçeklerden vazgeçtik rüyalarımızı anlattık birbirimize. Karanlık, aydınlık, kanlı, karlı ve artık geleceği mi yoksa sadece geçmiş mi gösterdiğine emin olamadığım rüyalar. O zaman fark ettim ki daha çok rüyalarımızda yaşıyorduk biz. Peki, bu gerçek dünyadan daha büyük rüya dünyası nasıl aktarıldı kuşaktan kuşağa?” (Aydın, 2019: 11-12).

“Okuyucunun anlatı labirentleri içerisine davet edildiği bu [öyküde], bir [kadının bebeklik ve gençlik döneminde yaşadığı bu çıkmazları ve bohem ruh hâli] önemli”dir (Yeter, 2018: 226). Yazarın okura hissettirmek istediği tam olarak budur. Unutmak istediği bu rüyayı sürekli hatırlayan kahraman-anlatıcı, sonunda annesine anlatır, “belki de anne[sini] biraz rahatsız etmek (...), belki ortamı germek” ister. Kendini güvence altına alma eğiliminden dolayı bu karmaşayı çözemeyen kahraman-anlatıcı, rüyayla baş edemeyince ve bunun etkisini üzerinden atamayıp bunalımlı duyuların akınına uğrayınca, annesinin karşısına geçip rüyayı anlatır.

“Sık sık görüyorum bu rüyayı. Anne, ben senmişim, yani vücut olarak sen ama düşünce olarak ben. İşte kucağında ya da benim kucağında bebek var, o da benim bebekliğimin aynı. Fotoğraflarımdaki gibi acayip şişko, semirmiş bir bebek. Emziriyorum. Bebek doymak bilmiyor. O kadar şiddetli çekiyor ki göğsümün ağrıdığını hissediyorum. Hatta sabah kalktığımda da ağrıyordu. O çektikçe memem morarıyor sonra küçülmeye başlıyor, küçülüyor, küçülüyor tabii memeler seninkiler olduğu için küçül küçül bitmiyor. Ama sonunda bitiyor, bit kadar kalıyor. Bebeğe bir bakıyorum, ölü cenine düşmüş, kanlı, buruşuk” (Aydın, 2019: 14).

Anne-Kız Çatışması ve Elektra Kompleksi

Annenin çocuğun gelişimindeki ve kendine güven duymasındaki rolü tartışılmazdır. Toplumsal hatta cinsel kimliğinin oturmasında annenin bebeğinin varlığını kabul etmesi çok önemlidir. İlk sevgi kaynağından yani anne tarafından yeterince sevgi ve şefkat görememiş çocukların kişiliğinin gelişimi sekteye uğrar. Freud’un Elektra Komleksinin durumuna göre, “onu yeterince beslememiş olması, onu annesinin başkalarıyla paylaşmaya zorlaması, sevgi beklentilerinin tamamını hiçbir zaman yerine getirememiş olmasıdır” (Freud, 1997: 367). Öyküde de kahraman-anlatıcının annesiyle yaşadığı çatışmalarla aslında annesinden kurtulamadığını ve bunun neden olduğunu sorgular.

Eagleton’a göre, “Oedipus sürecinden çıkan insan öznesi bölünmüş, bilinç ile bilinçdışı arasında istikrarsız bir şekilde sıkışmış bir öznedir ve bi-

linçdişinin her zaman yüzeye çıkma tehlikesi vardır” (2014: 167). Aslında Odipal dönemde atılan tohumlar, annesinin bazı durumlarından dolayı yetiştikliğine sıçramıştır. Belli bir yaş aralığında görülen anne nefreti anne ile kızı arasında bir çatışma oluşturur. Bunlardan dolayı hiçbir zaman anne-kız ilişkisi kurulamaz. Nitekim bakıldığında anne, denizin simgesi olabilecek ve yahut onun yerini alabilecek niteliktedir. Anne karnındaki sıvı ile kendisine besin sağlayan, orada kendisini daha güvende hisseden ve ana rahminden çıkmak istemeyen çocuğun davranışları dikkate değerdir. “Kahramanın ana rahminden alınması, (...) hayat karşısındaki güçsüzlüğü [ve kimseler -bizatihi annesi- tarafından fark edilmeyişi,] hayata tutunmasında bir engeldir” (Yeter, 2018: 228). Öyküde de kahramanın ana rahmine dönüş isteği vardır.

“Çocukluğum boyunca yetmiyorsun (...) İlgin, sevgin yetmiyor işte. O zaman daha çok, çok çok, daha; anlıyor musun? Şimdi elimi tutuyorsun, boylu boyunca sarılıyorsun ya; bırakmayacaksın, şu odadan dışarı çıkmayacaksın. Ama sen hep bir elin kapıda durdun. Ne tamamen gittin, ne rahatça kendini sevdirdin. Karnından çıkmak istemeyişim bundandı. Beni her yere yanında taşımak zorundaydın. Sülük gibi emdim kanını, iliklerine kadar sömürdüm. Tutundum o sıcak karanlığa da fazladan ancak bir ay kalabildim. Beni senden aldıklarında, sen bitmiş haldeydin, bense beş buçuk kiloyla tosun gibi bir bebek. Gözlerimde daha yok mu diyen bir bakış” (Aydın, 2019: 17).

Bu ifadelerden çocuğun güvenli bir ortama ve doyum ihtiyacının karşılanması konusundaki sorunlara verdiği tepkinin ne derece sert olduğu çocuğun yetişkin olduğu zaman anne-babaya verdiği tepkilerden anlaşılır. Oysa birey, annesine karşı hiçbir zaman talep edilen olamamıştır. Bundan dolayı kendinde yüceltecek hiçbir değer bulamaz ve bu nedenle de çok derin aşağılık duygusu yaşar. Karen Horney’e göre, çocuğun güven ve doyum ihtiyacı yeterince karşılanmazsa çocukta annesi ve babasına karşı düşmanlık duyguları genişleyebilir (Geçtan, 1995: 252-253).

Elektra Kompleksinin üç temel ölçütü vardır: Birincisi, babaya duyulan aşırı sevgi; ikincisi, anneye duyulan yoğun nefret; üçüncüsü, kendinden yaşıca büyük birine duyulan yoğun sevgi. Bu öyküde, Elektra Kompleksi etrafında başlayan anne nefreti, annesinin davranışlarıyla devam eder. Anne ile kızı arasındaki paylaşımların azlığı, annenin bir model olarak görülmesine engel olur. Karakter, annesini hayatının ve geleceğinin kâbusu olarak görür. Sorduğu sorulara cevap alamaz, kendisini güvende hissedecek yakınlığı annesinden göremez.

“Burada sesime ses verecek olan yalnızca şu kurumuş çayın kurbağaları. Bir cevap bulamam artık yanımdaki düşman ana kızdan” (Aydın, 2019: 18).

Gölgesizlik Metaforu ve Aidiyetsizlik

“Postmodern metinlerde hayata tutunamayan bireyin bir tepkisi olarak düşünebilecek gölgesizlik durumu”, bu eserde de okurun karşısına çıkan bir metafordur (Yeter, 2018: 229). Kahraman-anlatıcının bir yere ait olamama hissi ve yersiz kalışı, gölgesizlik metaforunu okura hissettirir. Kahraman-anlatıcı, kendisinin nereye ait olduğunu, annesinin nazarındaki durumunu, bir türlü tamamlanamama hâlini ve eksiklik duygusunu öykü boyunca sorgular.

Bireyin bilinçaltındaki anne nefreti, günlük olaylarla sürekli canlı tutulur. Bu nefretin başlangıcı elektra ile olsa da ilerleyen yıllarda annesinin kendisine olan kayıtsız, bencil ve mücadeleci hâlleri, anne nefretinin hırçın bir karakterde sürekli olmasına ve dışarı vurulmasına neden olur. Annesine benzeme korkusu, bireyin iç dünyasındaki çekişmenin en önemli nedenidir. Anne nefreti, bir yetişkin olarak kadının yaşamında etkilerini devam ettirir. Yaptığı her şeyin artık annesinin birebir aynısı olduğuna değinen kahraman-anlatıcı, bundan dolayı yaşadığı huzursuzluğu ve rahatsızlığı dile getirir.

“...ben niye umutsuz âşık gibi peşine dolanıyorum anne? (...) Ömrüm sana yaltaklanmakla geçti. Şu hâlime baksana, dandik bir kopyan oldum, daha kötüsü gençliğine değil, kırk yaşındaki hâline benziyorum” (Aydın, 2019: 16).

Kahraman-anlatıcı, bu çatışmaların aslında sadece kendi annesi ile arasında olmadığına, yüzyıllardır ana-kız ilişkilerinin yaşadığı bir sorun olduğuna, artık son bulması gerektiğine, bu durumun bir yerde kesilmesinin artık bir zorunluluk olduğuna değinir. Ne yazık ki bu devinimin da son bulmaya-çağına dair inancının az olduğu görülür.

“...ben annemle çekişiyordum, niye beni sevmiyorsun diye. Annem annesiyle. Ananem her gün mezarlıkta kendi annesiyle. (...) Sürüp giden bir şey var aramızda, bunu bir yerde kesmeli mutlaka, (...) bir yerde durdurmalı bunu. (...) Yok, kesilmesi gereken bir yerde kesilip atılır” (Aydın, 2019: 16-17).

Sonuç

Her zaman bireyin ruhu sığınacak liman arar. Bazen bu kaçıştır bazen de sığınak. Normal bir süreçte her kız çocuğunda görülen bu ruhsal süreç; annenin bireyle olan çekişmesi, bireyin farklı bir seyir izlemesine sebep olur. Bireyin bu davranışlarındaki her görünür nedenin Freud’un “buzdağı” benzetmesinde olduğu gibi bir de “su altında kalan görünmez nedenleri” vardır. Nitekim bireyin annesiyle girdiği rekabetin kökleri çocukluğuna kadar götürülebilir. Bu durum anneye kız arasında hiç bitmeyen fakat bazen azalıp bazen artan bir gerilimin sürüp gitmesine zemin hazırlar. Bu değerlendirmede; Elektra Kompleksi ve rüya izlekleri ışığında bireyin psikolojik derinliklerini

ortaya çıkarır, öyküye nüfuz eder, öykü içinde etkili olur ve bir mühendis titizliğiyle inşa edildiğini gösterir.

Yazarın bu kitabında da kahraman-anlatıcının ne annesiyle ne de annesiz yapabildiğine tanık olunur. Fakat kahraman-anlatıcı şunun bilincindedir: Bu hayat böyle sürüp gidecek. Değişen bir şey olmayacak. Zaten postmodernist düşüncede öznenin yok oluşu olarak da ifade edebileceğimiz bu durumda, bu arayışın olumlu sonuçlandığını görmek zordur. Son olarak da, zaman ve mekânın bulanıklığı ve “mekândaki bu belirsizlik ve çatışma durumu da” (Yeter, 2018) postmodern düşüncenin bir ürünüdür. Postmodernistlere göre “...arzuların ve hislerin oluşturduğu düşüncelerin ortadan kaldırıldığı modern dünyanın baskısı altında ezilen, tek tipleşen bireyler zamanla silikleşmeye ve gözden kaybolmaya başlamışlardır. Bu sebeple belki de postmodernist bilginin yerine hep hayali muteber kabul ederler” (Yeter, 2018: 233).

Kaynakça

- Aydın, E. H. (2019). *Doğum Lekesi*, Dergâh Yayınları.
- Budak, A. (2009). “Psikanalitik Edebiyat Eleştirisi ve Bir Uygulama Denemesi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 25.
- Cebeci, O. (2004). *Psikanalitik Edebiyat Kuramı*, İthaki Yayınları.
- Eagleton, T. (2014). *Edebiyat Kuramı Giriş*, Ayrıntı Yayınları.
- Emre, İ. (2006). *Edebiyat ve Psikoloji*, Anı Yayıncılık.
- Emre, İ. (2009). “Yeni Türk Edebiyatının Psikoloji Kaynakları”, *Turkish Studies*, Vol. 4, 1-1.
- Freud, S. (1994). *Psikanaliz Üzerine*, Say Yayıncılık.
- _____ (1996). *Beş Konferans ve Psikanalize Toplu Bakış*, (çev. K. Şipal), Cem Yayınevi.
- _____ (1997). *Kadın Cinselliği, Cinsellik Üzerine*, (çev. S. Budak), A Yayınları.
- _____ (2012). *Psikanaliz Üzerine Konferanslar*, Alter Yayınları.
- Geçtan, E. (1995). *Psikanaliz ve Sonrası*, Remzi Yayınevi.
- İzmir, M. (2013). Öznenin Diyalektiği, Hegel, Sartre, Lacan, İmge Kitabevi.
- Kolcu, A. İ. (2008). *Edebiyat Kuramları*, Salkımsöğüt Yayınları.
- Lacan, J. (2013). *Psikanalizin Dört Temel Kavramı*, Metis Yayınları.
- Moran, B. (2000). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İletişim Yayınları.
- Temizyürek, M. (2010). “Rüyasındaki Yazarın Kâtibi”, *Efendime Söyleyeyim (Hasan Ali Toptaş Kitabı)*, İletişim Yayınları, s. 368-376.
- Tükel, R. (2000). “Düşlerin Yorumu Üzerine”, içinde; *Psikanaliz Yazıları*, Bağlam Yayınları.
- Yeter, G. B. (2018). “Hasan Ali Toptaş’ın ‘Yatak’ Adlı Hikâyesinde Arayış Motifinin Psikanalitik Çözümlemesi”, içinde; *Sessizliğin Gölgesinde (Hasan Ali Toptaş Kitabı)*, Kesit Yayınları.

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Ç a ğ d a ş S u u d i A r a b i s t a n Ö y k ü s ü

ABDURRAHMAN MÜNİF¹

Arapçadan çeviren: **Ökkeş Hengil²**

Süveyleh

- Adın?
 - Süveyleh el-nasır.
 - Yaşın?
 - Kırk beş.
 - Meslek?
 - İstekçiyim.
 - İstekçi mi?
 - Evet.
 - Ne demek o?
 - Allah'tan isterim.
 - Adam gibi anlat yoksa kafanı kırarım.
 - Ne dedim yeğenim?
 - İşin ne diye soruyorum.
 - İşsizim ben.
 - Nasıl geçiniyorsun?
 - Allah'tan.
 - Son kez söylüyorum. Adam gibi konuş yoksa seni mezara gömerim.
- Bak sonra orada...
- Yeğenim işsizim işte ayıp mı?
 - Yaşından başından utanmıyor musun? Niye çalışmıyorsun?
 - Vallahi yeğenim, ayıp dediğin nedir? Ben ayıp bir şey yapmadım. Bana bir iş bul gerisini kendi gözlerinle gör.
 - Sen niye iş aramıyorsun da bana aratıyorsun?
 - Yeğenim iş falan bulamadım. Arkadaşlarınız da köye dönmeme izin vermiyor. Hatta biri geçen sefer “Bir daha buraya dönecek olursan seni diri diri mezara koyarım.” dedi.

- Bu gevezelikleri bırak. Başka iş aradın da bulamadın mı?
- Vallahi yeğenim ben çiftçiyim. Topraktan başka bir şey bilmem. Şimdi de elimde ekecek hiç toprak kalmadı.
- Şehirde neden iş aramıyorsun?
- Ne iş yapacaktım şehirde?
- Ne olursa, hamal, ayakkabı boyacısı, işçi.
- Yeğenim vallahi de ben bu işlerin hiçbirini yapamam.
- Niyeymiş?
- İstemiyorum da ondan.
- Açlıktan ölmek mi istiyorsun?
- Köpekler açlıktan ölmez.
- Ağzını topla! Senin dilin epey uzamış. Seni gömmeli ki ağzın dilin edep öğrensın!
- Yeğenim artık mezardan korkmuyorum. Bu ilk değil ki. Sen yenisin galiba. Süveyleh'i tanıyamamışsın. Arkadaşlarına sor bakalım beni.
- Duydum seni, duydum. Bu sefer seni tanımak için getirttim. Ama şüphelen olmasın bir şey yaparsan haberim olur. Herhangi bir şey yaparsan... Kemiklerin çürüyene dek mezarda kalırsın. Beni dinle Süveyleh. Ben kimseye merhamet beslemem. Beni tanımıyor olabilirsin. İstersen şimdi bir şey yapmayı deneyip emin olabilirsin.
- Subay düğmeye bastı, Süveyleh mezara indi. Bir hafta kadar kaldı orada. Çıkardıklarında sağ yanağındaki yara izleri hâlâ duruyordu durmasına ama üstündeki abası iflah olmaz şekilde parçalanmıştı. Bu ilk sefer değildi fakat en zorlusuydu. Hiçbir şey yapmadı. Kendi kendine düşünüp hatırlamaya çalıştı:
- Bu adam beni tanımıyor. Kim bahsetmiş olabilir buna benim hakkımda? Çok düşündü ama hatırlayamadı. Kendisini tanıyan tüm insanları düşündü ama hiç kimseyi anımsayamadı.
- Çok zaman geçmedi ki Süveyleh'i bir daha mezara koydular. Bir de üstüne mezarda dövdüler, iki dişini kırdılar. Suratında ve sağ omzunda belirgin izler bıraktılar. Üç gün geçti, subay yine getirtti bunu.
- Ötekiler sana öğretemezse bizzat ben öğreteceğim.
- Ne öğrenmemi istiyorsunuz yeğenim?
- Kendi gözlerinle göreceksin yakında!
- Yeğenim burada senden önce çok insan gördüm. Hepsini aynı lafları ettiler ama benden ne istiyorsunuz bilmiyorum.
- Asıl sen sayın bakandan ne istiyorsun?
- Ondan mı? Bir şey istemem. Ben ona bir çift laf ettim. O kızmadı da siz neden kızdınız anlamadım.

—Beni dinle Süveyleh. Sen benim babam yaşındasın. Sana küfretmek istemiyorum, seni dövmek istemiyorum. Ama dışarıdan bakınca sen küfrü kıyameti seviyorsun gibi duruyor. Alıştın herhalde, sövülmezse rahat edemiyorsun. Bu değil mi istediğin?

—Vallahi yeğenim ne diyorsun hiç bilmiyorum.

—Ne demeye Sayın Bakan’a dil uzatıyorsun?

—Yeğenim ben bir şey yapmadım ki. Doğruyu söyledim.

—Ne dedin sen Bakan’a?

—Dedim ki: Sayın Bakan, Ebu Bekir es Sıddık “Bende bir yanlış gören kılıcıyla düzeltsin.” der. Biz garip gureba olarak devletten ekip biçecek toprak istiyoruz. Bir şeyler yapın da açlıktan ölmeyelim, dedim. Bu laflara kim öfkelenir ki?

—Yok, hayır sadece bunları demedin sen. Dedin ki özgürlük verilip alınan bir şey değildir, biz hakkımızı kendi bileğimizle alacağız.

—E tamam onu da dedim.

—Sayın Bakan sana ne dedi?

—Bakan güzel güzel konuştu ama tanımadığım biri bana bağırdı. Sen Sayın Bakanla böyle konuşmaya nasıl cüret edersin dedi.

—Sen ne dedin?

—Unuttum vallahi yeğenim. Benim derdim başımdan aşkın.

—Kafanı bu kadar dolduran başka ne derdin olabilir senin?

—Bakan dedi ki “Zulüm bitti artık. Herkes eşit olacak, herkesin ekip biçecek toprağı olacak.” Biz bu lafları çok duyduk. Her bakan söyler bunları ama değişen bir şey olmaz.

—Ne diyorsun yani?

—Bir şey demiyorum yeğenim.

—Toprağın yok mu?

—Var da... Ağa dedi ki, bir daha buraya dönersen seni itten beter ederim.

—Sana neden böyle bir şey desin ki?

—Bilmem ki yeğenim. Çiftçileri kıskırtıyormuşum da yok onları örgütlüyormuşum da. Ben hiçbir şey yapmadım ki.

—Bakanla kim konuştu?

—Ben.

—Senin arkanda kim var, seni azmettiren kim?

—Kimse yok. Arkamda biri mi olması lazım. Toprağımı elimden aldılar. Elimde avucumda bir şey kalmadı. Üç maymunu oynayıp çenemi kapatıp susup oturmamı istiyorlar.

—Neden şikâyet etmedin?

—Yeğenim bin kere şikâyet ettim. Ben onun yanına gitmeden bakan ya-

nıma gelmedi. Onlara her bir şeyleri anlattım. Basit dediler, toprağına döneceksin dediler hâlâ bekliyorum, üç sene geçti ben toprağıma geri dönemedim. Her seferinde Ebu Mansur'a dönmek istediğıime dair haber yollatıyorum. Gelirsen elini ayağıını kırmakla kalmam, seni diri diri gömerim, diyor.

—Bakanlığa şikâyet sundun mu?

—Bini buldu.

—Ee sonuç?

—Sen şu an burada ne sonuca ulaştıysan ben de o sonuca ulaştım yeğenim.

—Yalan söylüyorsun.

—Yalan mı söylüyorum. O kadar basit ya yeğenim!

—Sen kazan kaldırmayı seviyorsun. İnsanları isyana kışkırtmaktan başka bir numaran da yok. İnsanların sırtından geçinmeyi isteyen bir parazitin tekisin. Sayın Bakan sana her gelişinde ona yükten dertten başka bir şey vermedin!

—Ya şimdi? Gidebilir miyim?

—Seni biraz daha misafir edeceğiz. Bir iki hafta sonra Sayın Bakan emir verirse salacağız.

—Bu ilk değil ki yeğenim.

Bir ay sonra Süveyleh'i saldırlar. Kulağıını çekmeyi de ihmal etmediler. Subay bir daha tutuklanıp yolu buraya düşerse öyle bir haftada bir ayda kurtulamayacağını, senelerine mâl olacağını, sonunda da mezardan hiç çıkmayacağını söyledi. Süveyleh askerlere ve diğer mahkumlara veda ederken gülüyordu.

Çok geçmeyecekti ki Süveyleh ve mezar yeniden buluşacaklardı. Çok sayıda çiftçiye kışkırtıp yanına aldı ve tarlasına tapanına doğru yola koyuldu. Süveyleh'i yakaladılar. Ayakta duramayacak hale gelene dek bir temiz dövdüler. Öteki çiftçiler onu anayolun yanına kadar taşıdı. Yoldan geçen bir araba onu bulup şehre götürene kadar bir koca gün geçti. Subay'a şikâyet etmeye gitti, olanı biteni anlatan bir dilekçe yazmasını istediler sonra her şey bir hal yoluna koyulur dediler. Dilekçeyi yazdı verdi. Gel gör ki Süveyleh'i tuttular bırakmadılar, yaraların iyileşene kadar mezarda kalacaksın dediler. Mezarda bir zat kendisine; okuma yazma öğrenmen lazım dedi. Oradan kurtulur kurtulmaz bir kitap alıp okumayı yazmayı öğrenmeye başladı. Kitapta sadece harfler vardı. Başka insanlardan kendisine okuma yazma öğretmeleri için yardım istedi. Elinde kitap şehrin dışına çıktı, orada kimsecikler onu duymuyordu öbür türlü kesintiye uğramadan harfleri tekrar edemiyordu. Bu haber insanların kulağına çalındığında Süveyleh keçileri kaçırdı artık, dediler. Yarın öbür gün tekrar mezara girmeyecek, yeniden Ebu Mansur'un veya polisin işkencesini çekme-

yecekti. Birkaç gün sonra kitabı bıraktığında hiçbir şey öğrenmemiştii:

—İnsan ömrü hiçbir işe yaramayan sessiz harfleri öğrenmek için çok kısa.

Bu dönemde üzgün görünüyordu Süveyleh, göğsü sıkışıyordu. Yapması gereken şeyi belirledi. “Bundan böyle hamal ya da ayakkabı boyacısı olmaya niyetim yok. Bunlar dışında bir şey yapmam lazım.” Düşündü taşındı. Çiftçiler aptaldı ve aptal kalmak istiyorlardı. Yoksa niye kendisinin arkasında durmasınlar ki? Süveyleh’in “ağa, devletten bin kez iyidir” dediği kimilerinin kulağına gitmişti. Öbür türlü neden bütün bakanlar cukka için elindekiyle yetinsin ya da neden onlara sadece Ebu Mansur diklenebiliyordu?

Toprağına geri dönüp kendinden isteneni yapmaya karar verdi. Artık toprak falan istemiyordu, çiftçi olsa yeterdi. Mezardaki zatın kendisine söylediği her şeyi unutacaktı. Kararını vermişti, devletle savaşa tutuşacaktı!

Hamal veya ayakkabı boyacısı olmayacaktı!

Kara hafif abasını giymeye devam ediyordu. Havaalanına bakanları karşılamaya gitti. Fırsatını bulur bulmaz konuşmasına başlayacaktı:

—Sayın Bakan biz fakir insanlar adalet istiyoruz. Devletin bizim için bir şeyler yapmasını istiyoruz. Sayın Bakan, Halife Ebu Bekir’in sözlerini hatırlamalı: “Bende bir yanlış gören onu kılıcıyla düzeltsin.” Biz diyoruz ki özgürlük verilip alınan bir şey değildir. Çiftçiler olarak ağılıkla savaştık ve intikamımızı alacağız. Biz açız Sayın Bakan! Açlığın sızısını anlamak için aç kalmanız lazım. Dayağın ne demek olduğunu bilmeniz için dayak yemeniz lazım. Sayın Bakan bir gün mezarda uyumayı dener misiniz? Siz Sayın Bakan siz hiç bu yollardan geçmemiş gibisiniz. Tutturmuşsunuz bir, toprağınıza döneceksiniz malı, bugüne kadar hiçbir şey geçmedi elimize. Sayın Bakan size saygı duyuyoruz ama bu fakir insanlar gerçekten çok fakir. Bu insanların en iyi şartlarda yaşaması lazım. Ağaların kellelerini alıp evlerini ve mallarını yağmalayacağız. Hepsini öldüreceğiz hepsini. Siz de gözlerinizle göreceksiniz.

İşte yine mezar Süveyleh’e bağrını açtı. Ellilerine gelene dek bu durum bir süre böyle devam etti. Ellisine bastığında Süveyleh evlenmeye karar verdi. Başlık parasını karşılamak için eşten dosttan biraz borç aldı. İki ay içinde de evlendi. Köyüne dönüp ağadan af diledi, yeniden köyde yaşamaya başladı. Habire onu mezara tıkan saçma sapan fikirlerinden vazgeçti. Bir iki ay geçmedi ki tarlaya gitmeye korkar oldu. Evlendiği genç kızın üzerindeki kem gözlerden korkuyordu. Korktuğu için tarlaya gidemedi, bu sefer de tarlaya gelmiyor diye dayak yemeye başladı. İlk başlarda dayağa da sövüp saymaya da sabretti. Bir iki üç derken onuncu seferde şehre kaçmaya karar verdi. Kendi kendine:

—Şehirde evde kalıp dışarı çıkmayabilirsin. Kimseden korkmana gerek kalmaz. Şehirde hamallık yapabilirsin ya da ayakkabı boyacılığı. Köy öyle mi? Bütün sene çalışıyorsun eline geçen biraz buğday bir de şu körpe kız.

Süveyleh şehre gitti. İlk zamanlar iş bulamadı, bir arkadaşından borç alıp bir süre idare etti. Ancak hazıra dağ dayanmadı. Yeniden köye dönmeye karar verdi. Günün birinde kendisini yapmak istemediği bir şeyi yaparken buldu. Yine döndü dolaştı mezara kondu. Ancak bu sefer bir sebebi vardı, katil olmuştu. Eşine göz koyup evine zorla girmeye çalışan Abdulşeyh'i öldürmüştü. Mezarda bu kez üzgün ve ümitsizdi. Subaya cevap veremedi hatta öyle ki ağzında kalan son dişlerini kıran polise ağzını açıp bir kelime söyleyemedi.

¹ **ABDURRAHMAN MÜNİF:** 1933 yılında Ürdün'de doğan Suudi asıllı yazar, Amman, Bağdat ve Kahire şehirlerinde öğrenim gördü. Lisans eğitimini hukuk alanında tamamladıktan sonra lisansüstü eğitimine Belgrad Üniversitesi'nde devam etti ve burada petrol ekonomisi alanında doktora'sını tamamladı. 1973 yılına kadar Suriye'de petrol alanında çalıştı. Beyrut'ta bir süre gazetecilik yaptı. Ardından Bağdat'a giderek *Petrol ve Kalkınma* dergisini çıkardı. 1981 yılında Fransa'ya giden Münif, burada kendini tamamen roman yazmaya verdi. 1987 yılından itibaren Şam ve Beyrut arasında yaşamını sürdüren Münif, 2004 yılında vefat etti. Edebiyat alanında çeşitli ödüllere sahip olan yazarın eserleri birçok dile çevrildi. Türkçeye çevrilen bazı eserleri: *el-Eşcârü ve İgtiyâlu Merzûk/Ağaclar ve Merzuk Cinayeti*, *Kıssatu Hubb Mecûsiyye/ Mecusi Bir Aşk Hikâyesi Hine Teraknâ el-Cısr/Köprüyü Terkettiğimizde*, *en-Nihâyât/ Sonlar. Âlem bilâ Harâit /Hartasız Bir Dünya*, *Humasiyye "Mudunu'l-Milh" /Tuz şehirleri / Beşleme, el-Ân... Huna/ Şimdi... Burada, Sîratu Medîne/ Bir Şehrin Yaşam Öyküsü, Şark'ül Mutevassit/ Akdeniz'in Doğusu*. Romanları ve kısa öykülerinin yanında birçok edebî ve siyasi çalışması da bulunmaktadır. Öykü, yazarın El-bab'ul meftuh/Açık Kapı adlı kitabından çevrilmiştir.

² **ÖKKEŞ HENGİL:** 1997, Gaziantep doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Gaziantep, İzmir ve Yalova'da tamamladı. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Arapça Öğretmenliği bölümünü bitirdi (Haziran 2021). Hâlen aynı bölümde yüksek lisans eğitimini sürdürüyor.

Ç a ğ d a ş İ r a n Ö y k ü s ü

HUŞENG GOLŞÎRÎ*

Farsçadan Çeviren: **Yasamin Gholamrahmani****

Çınar

Günbatımına doğru bir adam caddenin çınarlarından birisine tırmandı. İki eliyle ağacın kıvrımlı noktalarına tutunup ayaklarıyla çınarın etrafında bir çember oluşturup yukarıya doğru süründü. Adamın pantolonunun arkasında, sırtan iki turuncu yama vardı ve ayakkabılarının birinin tabanı yırtıktı.

Dükkânların vitrinlerine bakan kalabalık, yüzlerini dönüp adamın ağaca tırmanışını seyrettiler. Billur gibi kollarını açıkta bırakan kıyafetiyle bir kadın, küçük ve tombul oğlunun elini tuttu ve çınara tırmanan adamı seyretmeye koyuldu. Uzun boylu bir delikanlı ise sağ elinin iki parmağıyla kravatını düzelip adama bakakaldı ve daha sonra yüzünü çevirip kadının bilek ve göğüslerini dikizledi.

Gökyüzünün delikleri birkaç parça bulutla yamanmıştı ve güneşin sarı renkli ışığı çınarın gövdesinin yarısını aydınlatmaktaydı. Fötr şapkalı bir adam şaşkınlıkla, “Niçin yukarı tırmanıyor?”, diye sordu.

Yanındaki şişmanca adam ise, “Bilmem. Belki de delidir!”, diye bir şeyler diyerek homurdandı.

Genç delikanlı, “Hayır deli değil. Belki de intihar etmek istiyor!”, dedi.

Kafasının ön kısmındaki saçları dökülen uzun boylu ve kilolu bir adam itiraz edercesine bir tavırla, “Nasıl yani? İntihar eden birisi deli değil midir? Akıllı olduğunuzu mu buyuruyorsunuz?”, dedi.

Halkın içinden bir polis memuru ise nazal bir ses tınısıyla, “Neler oluyor?”, diye sordu.

Ancak halk arasından kimse hiçbir yanıt vermeyerek sadece yukarıya bakmak taydılar. Güneş ışıkları, ağacın gölgeli gövdersinden yukarıya doğru sürünen adamın gri takım elbisesinde süzülmekteydi. Adamın göz göre göre güpegündüz ağaçtan yukarı tırmanışına kızan polis memuru copunu sıkarak, “Seni gidi eşek! İnsene aşağıya! Ne yapıyorsun yukarıda?”, diye bağırdı.

Kalabalık arasında kendine yer bulan bir adam gevrek gevrek gülümse-di. Polis memuru adama doğru dönüp uzunca bakıp elini copunda gezdirdi ve bakışı yavaşça halka doğru kaydı. Sonra ise, “Ne oluyor? Sanki ekmek ve helva mı hayrat ediyorlar?”, diye söylendi.

Sonra ise birkaç kişiyi iterek çınarın tepesine varan adama baktı. Sağ elinin iki parmağıyla üst dudağına ağırlık yapan bıyığının kenarını kıvırdı ve sessizce ayakta durdu.

Eski ve yıpranmış kıyafetler giyen ve sırtında beti benzi solgun bir çocuk olan bir kadın, kalabalığın arasına sızdı ve elini dilenmek üzere birinin önün tutarak, “Beyefendi, lütfen on Şâhî¹ verin.” dedi. Ancak herkesin yukarıya baktığını fark edince o da boş bakışlarını ağaca doğru sürükledi. Kadının çocuğunun burnundan akan sümük, tıpkı iki beyaz kurtçuk gibi alt dudağına doğru akıvermişti.

Etrafında iki ufak çocuğun koşuşturduğu kara çarşafli bir kadın caddenin bir yanından diğer yanına koşup adamı çınar üstünde görünce, “Rabbim, neler oluyor! Yukarıda ne yapıyor? Gencecik yiğit şimdi ağaçtan düşecek.” dedi.

Kimse bir cevap vermedi. Sadece dilenci kadın elini, ısrarla çınar üstündeki erkeği kollayan gözlüklü adamın önüne uzatarak, “Beyefendi, lütfen on Şâhî verin”, dedi. Çocuğu ise ufak ve siyah gözleriyle insanları gözetlemekte ve sümüğünü dilinin ucuyla yalamaktaydı. Kadın, kirli ve sapsarı kesilen kemikli ve zayıf ellerini insanlar arasında dolaştırmaktaydı. Kadının beyaz fakat kirli eşarabının altından birkaç saç teli dışarıya fırlamış ve yüzüne yayılmıştı. Dilenci kadın çarşafını başının üzerinde düzeltti. Saçlarını kapalı tutan soluk renkli bir başörtüsü daha boynuna doğru bir iğneyle tutturularak sıkıca bağlanmıştı.

Gözlüklü adam usulca, “Kendisini aşağı atmasın diye biri yukarı tırmanıp onu tutsa iyi olur.” dedi.

Genç adam, “Olmaz.. Biri yukarıya tırmanıncaya kadar o çoktan kendisini aşağıya atmış olur.” dedi ve daha sonra dilenci kadına dönerek, “Bozuk param yok.” diye yanıt verdi.

Arabalar birer birer sırayla caddeye dizilmekteydiler. Genç bir kız öndeki arabadan başını dışarı çıkarmış ve çınar üstünde kıpraşan adamı seyretmekteydi. Beyaz yakasına kalınca bir kravat bağlı olan göbekli bir adam arabasından inerek insanlara yaklaştı. Birkaç polis memuru gelip halk arasına karıştırlar. Polis memurları kalabalığı dağıttılar. Ancak onlar biraz uzaklaşıp yeniden toplandılar. Kravatlı şişman adam bıyıklı polis memuruna, “Neler oluyor? O herif çınar üstünde ne yapıyor?”, diye sordu.

¹ Eskiden İran’da kullanılan bir para birimi.

Polis memuru korkuyla iki ayak topuğunu birbirine değdirerek askerî selam verdi ve kısık bir sesle, “İntihar... İntihar etmek istiyor albayım.” dedi.

Kalabalıktaki insanlar, ilkin bıyıklı polis memuruna ve sonra şık giyinen şişman adama baktılar ve ardından yeniden ağaç üzerindeki eğilen adamı seyretmeye devam ettiler. Kalabalığın arkasından duyulan gazete satıcısının sesi, “Bugünün ekstra haberi! İki hayat kadınının bir adam tarafından öldürülmesi haberi. Günün ekstra haberi. Bir Kırân²”, diye etrafa yayıldı.

Biraz sonra gazete satıcısının sesi gelmedi. Bir fikir aklımda canlandı. Başımı yukarıya doğru tutup, “Hey dostum, biz kendi aramızda senin için para toplarız. Vazgeç şu inattan da aşağıya in.” diye bağırdım.

Sesim insanlar arasında yankılandı. Sonra elimi cebime soktum. İki tane gümüş bir Tümen³ parmaklarıma değdi. Onları çıkartıp ayaklarımin önüne attım. Madeni paralardan biri yuvarlanıp insanların ayaklarının altında kayboldu. Para bulunsun diye herkes birbirini kenara iteledi. Para bulununca insanlar elini cebine sokup birer madeni parayı diğer paraların üstüne attılar. Parlar birbiri üzerine düşünce ses çıkartıyorlardı. Şişman adam ceplerini ne kadar yokladıysa da para bulamadı. Sonra kısık sesle fakat benim kulağıma duyurmak istercesine, “Şu kahrolası şansa bak! Bozuk param yok...”, dedi.

Kara çarşafı kadın kirli bir keseyi çorabından çıkartarak içinden iki tane on Şâhî çıkartıp paraların üzerine attı. Birden adamın sesi kuyudan çıkarçasına yankıyla insanların kulağında çınladı: “Ben para istemiyorum ki.. Alın paralarınızı başınıza çalın!”

Sesi yankılanıyordu fakat titrekti. Artık kimse para atmadı. Dilenci kadın paralara göz dikti ve sonra birden kayıplara karıştı. Şık giyinen adam bıyıklı polis memuruna bir şey söyledi. Polis dönüp yukarı doğru, “Hey dostum, aşağıya in. Albayımız sana yardım etmeye hazır!”, diye bağırdı.

Kısa boylu ve ince bıyıklı bir subay arkadan gelip insanları sağa sola itti. Öne varınca, “Çabuk bunları dağıtın!”, diye polislere bağırdı.

Adamın sesi ağaç tepesinden, “Allah sizi kahretsin. Ben sadaka istemiyorum.” Diye duyuldu.

Yeni gelen subay yukarıya doğru baktı ve askerî saygıyla duran polislere, “Yukarıda ne yapıyor?”, diye sordu.

Aralarından birisi kısık sesle, “İntihar etmek istiyor!”, diye yanıtladı.

Subay, “Ne olmuş yani.. İntihar etmek bu kadar insanın toplanmasını gerektirmez. Haydi dağıtın şunları!”, dedi ve insanlara dönüp, “Beyler ne oluyor? Dağılın!”, diye bağırdı ve tam da o anda albayı gördü. Kendine çekidüzen

² Eskiden İran’da kullanılan bir para birimi.

³ İran’da kullanılan para birimine verilen isim.

vererek albaya askerî selam verdi.

Polis memurları toplanan insanların arasına doğru ilerlediler. Trafik polislerinin, arabaları hareket etmeye yönlendirmek için çaldıkları düdüklere kulağı rahatsız eden bir tınıya sahipti. Paralar insanların ayakları altında dağıldılar. Bazı insanlar ise eğilip paraları topladılar. Herkes sıkış tepiş ilerlemeye çalışırken genç kadın çocuğunu aldı ve kalabalığın arasından ayrıldı. Hemen ardından genç erkek de kayıplara karıştı.

Arkadan birisi nazal bir sesle, “Nasıl yakalayabilirsiniz ki? Ping-pong topu mu bu adam?”, diye yüksek sesle bağırdı. Sonra mendilini burunun önüne tutarak birkaç defa kuvvetli şekilde sümkürdü. İnsanlar kaşlarını çattılar. Fakat o itina etmeden mendili buruşturup cebine koydu ve yeniden gözlerini ağaca dikti.

Toplanan insanların bir ucunda duran ve sigarasını tüttüren yapılı bir adam, “Düşerse iki üç kişiyi de öldürür. Ama sanki hiçbir şey umurunda değil. İnsanlara bakıyor.” dedi. Sonra ise arkasından onu itekleyen adama, “Amca neden itiyorsun? Doğru düzgün duramıyor musun?”, diye söylendi.

Sırtında bir çocuk olan adam adeta sarışın çocuğun dikkatini yukarıya çekmek istercesine, “Babacığım yukarıya bak! Orada. Çınarın üstünde oturmuş!”, dedi.

Diğer yanda zayıf bir adam billur tenli ve güler yüzlü bir kadının kapak resminde olduğu bir dergiyle kendini yelliyordu. Çınarın arkasındaki insanlar birbirinin omuzundan bakışlarını aşırıp öne doğru merakla bakıyorlardı. Arabalar art arda ilerliyorlardı ve otobüsteki insanlar camdan çınarın tepesine bakıyorlardı. Trafik polisi düzenli aralıklarla düdüğünü çalıyordu. Birkaç polis daha ise insanlar arasında dolanıyorlardı.

Halkın en arkasından genç bir adamın alaycı tavırla söylediği, “Herif bu çınarı türbe çınarı sanıp da adak adamaya mı çıktı?”, cümlesi duyuldu.

Genç adam tekrardan, “Hey kardeşim dikkat et de düşme.. yoksa ayak başparmağın gözüne girer!”, dedi.

Birkaç kişi kaşlarını çattılar. Genç adamın sesi kesildi. Bazıları ise homurdana homurdana halkın arasından ayrıldılar. Yeni gelenler ise, “Neler oluyor diye”, soruyorlar ve sonra çınarın tepesine bakıyorlardı.

Hafif bir aydınlık elektrik direklerinin üstüne süzüldü. Birkaç bisiklet sürücüsü öteki caddede bisikletlerinden inip bu tarafa geliyorlardı. Fakat trafik polisi onları geri çeviriyordu. Bisikletlerin lastiklerindeki havanın boşalmasının sesi boğuk ortamda duyulup kayboluyordu ve ardından bisiklet sürücülerinin homurdanma sesi duyulmaya başlıyordu.

Adam, çınarın tepesinde kıpırdanıp eğildi. Sonra ellerini çınarın gövdesindeki kıvrımlara tekrardan sıkıca dolayıp yeniden yerine oturdu. Kalaba-

liğin arasından ses çıkmıyordu. Herkes yukarıya bakıyordu. Birden şişman adam kulağının dibinde rahatsız edici bir ses tonu ile, “Şimdi kendini aşağı atmayacak. Kalabalığın dağılmasını bekleyecek.” dedi.

Kalabalığın arasından başımı yukarı kaldırıp baktım. Arabaların gittiğini ve caddenin kısmen sakinleştiğini fark ettim. Fakat kaldırım, sesleri buraya kadar gelen ayakta duran ve bisiklet üstünde oturan insanlarla doluydu.

Yorulдум. Biraz çekimser kalıp bekledimse de en son güçlükle kalabalık arasından çıktım. Birkaç kız kalabalığın ardında duruyorlardı. Biri çok   zel-di. Dudağını üstünde siyah bir ben vardı. Dönüp yukarıya baktım. Adamın caddeye arkasını d nd    n  ve mağazaların arkasına doğru baktığını g r-d m. Yorgun ve sersemlemiş bir şekilde tüm caddeyi yürüdüm. D nd    mde kalabalığın azaldığını fark ettim. Fakat adam hâlâ ağacın tepesindeydi.

Tam da o vakitte bir sinema bileti alıp kalabalıktan uzaklaştım. Ancak caddenin siyah asfaltına kapaklanan ve iki burun deliğinden ince bir şerit şeklinde kan akan bir adamın resmi gözümün önünde havada görünüp kayboluyordu. Sonra yeniden kıyafetleri yırtılan, kafatası kırılan ve beyni caddeye dökülen adamın hayali kafamda canlanıyordu.

Filmden hiçbir ş y anlamadım. Dışarı  ıktı ımda caddede kuş u  muyordu fakat d kk nlar daha kapanmamıştı. Kalabalık caddede da ılmıştı. şöförlerin çırakları bet sesleriyle, “Mescid-i Cuma⁴, Pehlevi⁵, beyim geliyor musun?... Haydi! Haydi!”, diye ba ırıyorlardı.

 ınara varınca etrafının sakinleşti ini ve adamın yukarıda olmadığını fark ettim. Çınarın karşısında iki adam ayakta durarak konuşuyorlardı. Aralarından kafasının ortasında saçı olmayan ve kıllı kollarını dirse e kadar dışarıda bırakan adama, “Pardon beyefendi, o adam kendini aşağıya mı attı?”, diye sordum.

Kel adam halsiz bakışlarıyla yüzümü s z p, “Ne diyorsun be kardeşim? Kalabalık da ılınca aşağıya indi. Sonra tam gitmek istedi ama...”, dedi.

Yanındaki adam yedi aylık gibiymiş esine sabırsızlıkla, “S hi, o adam neden a a  tepesine çıkmıştı?”, diye sordu.

Arkadaşı, “Bilmem. Belki de intihar etmek istiyordu. Ama sonradan vazgeçti.”, diye yanıtladı.

Genç bir o lan olan dükkân  ıra ı   lerek başını mağazanın dışarı çıkar-tıp, “Kesin filmi seyrediyordu!”, dedi.

⁴ Isfahan'da eski bir cami adıdır.

⁵ Pehlevi döneminde Isfahan'da bir cadde adıdır.

Adam umursamaz bir şekilde, “Allah kahretsin... Şimdi hapis köşesinde boş beleş beklesin de aklı başına gelsin ki beleş film izlemeye yeltenmesin.” dedi.

Ertesi gün belediyenin temizlik görevlileri “Çahar-bağ Caddesi⁶”nin yaşlı çınarını kesmişlerdi.

⁶ İsfahan’da tarihi bir caddenin adıdır.

* **Huşeng Golşîrî:** Modern İran edebiyatında öykü türüne yeni bir soluk getiren Huşeng Golşîrî (d. 1938- ö. 2000), yalnızca öykü türünde değil aynı zamanda roman türünde de çeşitli eserlere imza atmıştır. Uzun yıllar köylerde öğretmenlik yapan Golşîrî, Tahran Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde de öğretim üyesi olarak görev yapmıştır. O, 1983-1988 yılları arasında Tahran’da düzenlediği öykü atölyelerinde modern İran öykücülüğünde gelecek vadeden isimlerin yetişmesine imkân tanımıştır. Golşîrî’nin yaşamında önemli bir konuma sahip olan öykü ve romanın yanı sıra süreli yayın faaliyetleri de büyük bir yer kaplar. Onun ölümünden sonra eşi tarafından kurulan Huşeng Golşîrî Edebiyat Kurumu modern İran edebiyatında önemli bir yere sahip olup 2014 senesine kadar her sene bahsi geçen kurum tarafından Huşeng Golşîrî Edebiyat Ödülleri öykü ve roman kategorilerinde yazarlara verilmekteydi.

** **Yasamin Gholamrahmani:** 1996 yılında İran’ın Urumiye kentinde doğdu. Lisans eğitimini Tahran Allameh Tabatabaei Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde ve Yüksek lisans eğitimini Ankara Hacettepe Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümünde tamamladı. Halen Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yeni Türk Edebiyatı bölümünde doktora öğrencisi olan Gholamrahmani, Türkçe ve Farsça edebi çeviriler yapmanın yanında Türkiye ve İran edebiyatlarına ilişkin karşılaştırmalı akademik çalışmalar da yapmaktadır.

AYŞE PARLAK AKYÜZ

Boş Ev

Fırtına. Kıyamet. Apar topar çıktık evlerden. Kapıları zor zahmet kapattık. Kapılar arkadan bir dev çekiyor gibi ağırlaşmış. Pencerelemin demirlerini taktık. Ağaçlar köklerinden sökülüyordu. Evlerin tahtaları gıcır gıcır. Üstümüze mezar olacak. Kıymetli eşyamız yok, bir evimiz. Son kez bakamadık. Gözlerimize toprak dolmuş. Yakınlarda rüzgârın uğrayamayacağı derince korunaklı bir çukura sığındık bütün köy. Zaten kaç kişi kalmışız. Hayvanlar ahırda. Ya ahır göçerse. Canları canımızla bir.

Dedem tespihini çekerek yağmur rüzgârı keser, dedi. Yağsaydı iyiydi. Tırnaklarımla yaptım o evi ben. Hiç de bir şeycik olmazdı. Çıkmasaydık evden. İnsan evinde de korunamayacaksa fırtınadan. Babaannem annemin söylediklerine hak veriyordu ama Allah'ın gücüne gider diye de korkuyordu. Öyle dedi diye alırsa evlerini ya. Atarsa yandan aşağı.

Çok yaşlı bir teyze vardı. Bir akraba. Evime bak oğlum, dedi. Bak yerinde mi? Aslan gibi çocuksun. Babaanneme baktım gözümün ucuyla. Başını yukarı aşağı oynattı. Gözlerini açtı kapattı. Fırtına gitti geldi. Sürünerek çıktım yerimden. Oturduğum yeri ısıtmıştım sıcacık. Bir tarafımda annem bir tarafımda babaannem. Kesin kardeşim kapacak yerimi. Ben daha iki kulaç sürünmeden babaannemin elinin altına koymuştu başını.

Yukarı doğru çıktıkça toprak gözlerime, ağzıma giriyordu. Ağzımı, gözlerimi sımsıkı kapattım. Buralar avucumun içi. Suyun kokusundan tanırım, neredeyim. Çıktım baktım, evler yerinde. Ama bir sağa bir sola yatıyorlar. Çırpınıyorlar. Korktum, beni çağırıyorlar sandım. Çıktığım yerden kayarak indim. Her şey yerinde. Çok şükür. Çok şükür. Çok şükür. Şükür.

Evlerin yerinde olduğunu öğrenince, herkes gevşedi. Annemler sessiz sakin gündelik sohbetlere. Biz oyalanmaya. Dedem bir anda anlatmaya başladı. Kendi zamanından. Bir fırtına. Bir kıyamet. Evler bir bir ot gibi sökülüyormuş. Rüzgârın önünde. Yavrum gidip bakıversen yine? Annem elini üstümden aldı. Kalk. Kalkmak istemiyordum. Dedemin dedesinin hikâyesini dinlemek istiyordum. Kalktım.

Büyük dede bırakmadı evi. Bastonunu vurdu kapının önüne. O zaman da yağmamış. Yağsaymış rüzgârı şıp. Yanlarından uzaklaştıkça rüzgâr cümleleri kesiyordu. O ev. O bark. Mezar. Olmuş. Hikâyenin ne başını anladım ne sonunu duydum.

Aslan oğlum baksan ya bir daha. Baktım. Yerinde. Çok şükür. Oğlum bir daha baksan. Baktım. Yerinde. Şükür. Oğlum? Yanlarından ayrıldım. İnip çıkmaktan yorgun düşmüştüm. Dünden beri bir şey yememiştik. Onların gözünden kaybolana kadar tırmandım, bekledim biraz. Evlere bakmadan geri döndüm. Baktım, dedim. Annem baştan aşağı süzdü beni. Bir şey demedi. Oturdum yanına. Eli omzumda ağırlaştı. Teyze çok kez daha sordu evini. Hepsinde gittim, yarı yoldan döndüm. Oralarda inip çıkmayı oyun bilen bana bile eziyetti artık bu iş. Gitmek istemiyordum. Annemin elleri her gidip gelmemde daha da ağırlaşıyordu sırtımda. Babaannemin yanına yattım.

Yanımızda tek lokma yok. Sohbet tükenmiş. Gözler yarı kapalı. Fırtınanın sesi azalmaya başladı. Tekrar kendi nefesimizi, tıkırtımızı, fısıltımızı duyduk. Sessizlik ne büyük nimetmiş. Elinde çokluk olmayana yokluk bile nimet. Bir anda gelen heyecanla toparlandık. Ağır ağır yamacı çıktık. Çıkan arkadakinin elinden tuttu. Meraktan ölecektim. Kendi evimize baktım. Yerindeydi. Kuş oldum. Açlığı unuttum. Eve uçtum.

Daha çok gitmemiştim ki bir haykırış. Evler o fırtınaya dayandı ama o çığlıkla dizlerinin üstüne çöktü. Teyzenin evinin yerinde bir yıkıntı, yığıntı, kargaşa, kalıntı vardı. Paramparça olmuş tahtaları sağdan soldan topladılar. Kuytuya dizdiler. Kadını da köylülerden biri evine aldı. Herkes hayvanlarını, evinin sağını solunu kontrol etti. Bu geceyi atlatacak kadar sağlamlaştırdı. Annem tırnaklarıyla yaptığı evine gururla baktı. Kapısını okşadı, açtı. Evin kokusu, rutubetli tahta kokusu. İçime çektim. Nefesim ciğerime inmedi, boğazımda tıkanı. Kadının evinin yıkılmasından ben suçluydum. Çıksaydım, görseydim, söyleseydim. Nasıl bakacağımı bilemedim insanların yüzüne. Arka odaya gidip yattım. Yorganı başıma çektim. Herkesin hatamı hatırlayacağı anı beklemeye başladım. Yanaklarım bir kat daha kızarmıştı.

Babaannem yanıma geldi. Yemeğe çağırdı. İstemedim. Fırtınanın önünde evler duramamış çocuk, sen mi duracaksın? Gözyaşlarıyla dolu yüzümle yüzüne baktım. Merhametle gülümsedi. Ne yaramazlık yapsam arkasında saklardı beni. Önüne gelene yumruğunu kaldırırdı. Gözleri fırtınalı gök. Bilsen n'olurdu, bilmesek n'olur? Gökten ne gelmiş de kabul etmemişiz? Gel çorbanı iç.

O gidince yataktan çıktım. Yüzümü silip mutfağa girdim. Sofraya oturdum. Kimse bir şey demedi. Yan gözle bile bakmadı. Belli ki tembihlenmişti hepsi. Kaşığımla sıcak ısırgan çorbasına daldırdım. Ağzıma götürdüm. Çorba yolunu bulurken boğazıma oturan nefesi de çözdü. Oh dedim. Babaannem gülümsedi. Hayatımda yediğim en güzel yemekti. Çok şükür. Şükür.

HANIM NEVRA YAĞCI

Geçmişin Parmak İzleri

“Sis, ıssız dağların üstüne çökmüştü. Yolumuzu da kaybettiydik. Kar desen dizimize kadar gelmişti. Saatlerdir yürüyorduk. Hava puslu ve soğuktu. Bir soğuk ki anam anam. Düşman başına. Kurtlar uluyor, tipinin uğultulu sesi kulaklarımıza çarpıyor ve biz zangır zangır titriyorduk. Arkadaşlarla kol kola girmiştik. Komutan durmadan kimse uzaklaşmasın diye bağırıp çağırıyordu. Yolunu kaybetmiş ya öfkesini bizden çıkarıyor. Bağırıp çağırması da bundan.”

Ali senin Ahmet amca yine toplamış herkesi, anlatıyor maceralarını, diye gülüp göz kırptım. Ali öyle dercesine gülümsedi. Sonra kalabalıktan uzakta bir masaya oturup çaylarımızı içmeye başladık. Ahmet amca büyük bir heyecanla anlatmaya devam ediyordu. Kalabalığın arasında dolaşıp el hareketleriyle, ses tonuyla dikkati üstüne toplamaya çalışıyordu. Bunu rahatlıkla da yapıyordu.

“Derenin yanına kadar gelmiştik. Karşıya geçsek hemen dağın ardı karakol. Kurtulacağız ölmekten. Komutan etrafı inceliyor, bir yol, bir çare bulmaya çalışıyordu. Askerlerin arasında uğultular da artmaya başlamıştı. Kimse onunla konuşmaya cesaret edemiyor, içlerindeki korkuyla çaresiz komutanın ardından yürüyordu hepsi. Çabuk öfkelenen, neredeyse iki metre boyunda, yapılı bir adamdı komutan. Bir ters bakış attı mı yaprak bile oynamazdı yerinden. Beni de biliyorsunuz, deli cesareti var işte. Kimseden sözümü esirgemem. Tak etmişti artık canımıza. Arkadaşlar beni seçti. Git anlat halimizi. Sanki komutan görmüyor! Neyse tamam, dedim. Selam verip Ahmet YALNIZ, Muğla, dedim.”

O anı yaşar gibi yerinden kalkıp selam verdi. Ve devam etti.

“Söyle ne oldu, diye çıkıştı komutan. Tabi ben de sinirlendim; zor tuttum kendimi.”

Konuşaydın görürdün aynayı konyayı, dedi kalabalıktan biri. Ahmet amca hemen sinirlendi. Ne olacak sanki, en fazla askerliğimi uzatır, uzatsın. Onun laflarını yutmaktansa paşa paşa yaparım askerliğimi. Kalabalık sen de-

vam et Ahmet amca, biz biliyoruz seni, deyip sırtını sıvazladı. Bir yandan da çaylarını içip pür dikkat kulak kesilmişlerdi. Aldığı cevaptan memnun olunca daha büyük bir heyecanla anlatmaya devam etti Ahmet Amca. Komutanım, dedim saatlerdir yoldayız, hepimiz çok yorulduk. Ne kadar yolumuz kaldı?

“Ananızın sıcak yuvası değil lan burası. Amma da mızımızlandınız! Asker ocağı burası, kendinize gelin. Tabii yorulacaksınız!” dedi Komutan.

Sonra öfkeyle döndü ve karşı dağı gösterdi. Karakol dağın hemen ardında. Dereden geçecek bir yer bulmaya bakalım, dedi. Tekrardan yüzünü dereye döndü.

Sonra birden aklıma bir fikir geldi. Komutanım, dedim. Ne var lan, diye çıkıştı. Sinirimi dizginlemek için derin bir nefes alıp devam ettim. Komutanım ben kısa bir yol buldum. Müsaade ederseniz göstereyim. Komutan küçümseyerek neymiş, göster bakalım, dedi. Hemen derenin dibine yaklaştım ve karı merdiven basamakları gibi üst üste koyup düzelttim. Birkaç basamak yaptıktan sonra dereden suyu doldurup termosla karın üstüne döktüm. Arkadaşlar şaşkınlıklarını atlatıp gelip yardım ettiler bana. Soğuk havanın etkisiyle hemen dondu kar. Bu işlemi defalarca tekrarladık. Uzun bir zamandan sonra buz köprümüz bitmişti. Komutan hayretini gizlemeye çalışarak bizi izliyordu. Komutanın izniyle arkadaşlar hemen köprüden geçtiler. Herkes yolda giderken durup durup ardındaki köprüye bakıyordu. Nasıl akıl ettin lan, diye imrenerek bana bakıyorlardı. Yani koskoca devletin askerlerini kurtarmışım. O komutan da ondan sonra Ahmet aşağı Ahmet yukarı hiç dilinden düşürmedi beni. Hakkârî'nin o çetin dağlarında bir efsane olarak hep anlatıldı bu olay. Birkaç kişi etkilenip yapmaya çalışmış da becerememiş. Arkadaşlar keramet senin ellerinde deyip duruyorlardı.

Kalabalık hayranlıkla Ahmet amca'yı dinlerken biri kahkahayı patlativerdi ve devam etti. “Hadi lan oradan! Buzdan köprü yapmış da askerlerin hayatını kurtarmışmış. Söyle bakim o zaman bunca askeri nasıl taşıdı o köprü.”

“İki gözüm önüme aksın ki doğru söylüyorum. İnanmıyorsan git alacakların Halil'ine sor!”

“Onun o zaman orada olmadığını cümle âlem biliyor Ahmet Efendi!” Ahmet iyice öfkelenmişti. “İnanmıyorsan dinleme kardeşim, zorla mı tutuyorsun sanki!” Etrafındakiler Ahmet amca'yı sakinleştirmeye çalışıyordu. Diğer adam da elimden bir kaza çıkmadan, diye söylenerek kıraathaneden çıkıp gitmişti. Ali'ye dönüp bizim kumral saçlı da hiç kavga sevmiyor galiba. Baksana hemen gönderdi dayıyı, dedim.

O kim abi, dedi Ali tüm şaşkınlığıyla bana bakarak. Hiç, dedim, boş ver. Neyse çaylarımızı içip hikâyeyi de dinlediğimize göre gidebildirdik artık. Saate baktım bire geliyordu. Yarım saate kazı alanında oluruz zaten. Paydos

verilmeden yetişelim. Arabaya binip uzaklaşırken uğultuları da ardımızda bırakmıştık. Ali, abi sence anlattıkları doğru mudur, dedi. Ali'ye bakıp gülüp geçtim. Sözüme çok itibar eder, beni konuşturmayı severdi. Bu yüzden olur olmaz konuları açar fikirlerimi sorardı. Abi, sen çok güzel anlatıyorsun, derdi. O öyle dedikçe ben de susmaya başladım.

Araba köyden uzaklaştıkça kıraathaneden gelen sesler de giderek ufaldı. Sulungur gölüne yaklaşıncaya dek derin bir sessizlik kaplamıştı bizi. Veya konuşmamız istenmiyordu. O kumral saçlı işte, suspus bekletiyordu ikimizi.

“Abi sen niye arkeolog olmak istedin ki?”

Tarihsel olaylara karşı her zaman merakım vardı. Sürekli araştırır okurdum. Burada da tarihe tanıklık edip geçmişe dokunabiliyorsun. En önemlisi parmak izlerimiz değişiyor birbirine yüzyıllarca yıl öteden. Yeni bir şeyler keşfedince tarihe de yeni bir boyut kazandırıyorsun. Mesela Göbeklitepe’de de tam olarak öyle oldu. Haklısın, dedi Ali. Zaten işini ne kadar sevdiğin o kadar aşıkâr ki.

Ali, göle bakıp abi şu derin oluklar ne işe yarıyordu, 3000 yıllıktı değil mi, diye sordu.

“Evet. Kaunos kenti çok önemli bir liman şehriydi. Yani şu an kazı yaptığımız alandan bahsediyorum. Oluklarda çok büyük ateşler yakılmış ve gemiler için bir fener görevi görürmüş. Bakma böyle olduğuna, o zamanlar bu göl denize bağlı imiş. Zamanla Dalyan Nehri’nin taşıdığı alüvyonlarla liman önemini kaybetmiş. Bunun yanı sıra doğasıyla deniziyle adeta her gelen insanı büyülemiş. Konumu dolayısıyla da çok kez işgal edilmiş zaten bu kent. Bu da Likya halkının özgürlükçü ve savaşçı yapısının gelişmesini sağlamış. Şimdi üzerinde çalıştığımız kaya mezarları da bu saldırılar zamanına denk geliyor. Persler Kaunos kentiyle uzun bir savaşa girdiklerinde çok kan dökülmüş. Sayıları az kalıp kaybedeceklerini anladıklarında önce çocuklarını ve eşlerini öldürmüşler. Daha sonra kendileri de toplu intihar etmişler. Hatta şu an kraliçenin mezarı olduğunu tahmin ettiğimiz yerde duvarda bir yazı bulduk. Belki de kraliçe ölmeden önce hep yaşamak için geleceğe bir şeyler bırakmak istemiş. Kim bilir..”

Özgürlük her daim ne kadar da kıymetliymiş be abi, dedi Ali. Haklısın, dedim, öyle! Sonra yine devam edelim mi abi, dedi. Öğrenmek iyi geliyor bana. Tabii olur, dedim. Kendimi o kadar anlatmaya kaptırmıştım ki vardığımızı fark etmemişim bile. Hâlbuki susacaktım! Araçtan inince kaya mezarlarına ilişti gözüm. Yüksekçe bir alanda denizin karşısında yapılmıştı. Girişindeki işlemeler, sütunlar o kadar güzel yapılmıştı ki insanda hayranlık duygusu uyandırıyor. Arkadaşlarımla sesiyle bu büyülü histen sıyrılıp onların yanına gittim. Şakaya vurup vakit doldu zaten, neden geldin, deyip güldüler.

Mazeretimi anlatıp gelişmeleri sordum. Duvardaki yazıyı çözmemize çok az kaldı. Hatta dilbilim uzmanı arkadaş da ekibiyle beraber orada çalışıyor şu an, dediler. Çözünce okuyacakmış bizlere. Biraz oturup eldeki verileri değerlendirdik. Arazide dolaştık bir süre. Sonra bir hareketlilik yaşandı. Ayak izleri birbirine karışmıştı iyice. Ve ardından biraz daha zaman geçince sevinç çılgınlıkları duyuldu. İçlerinden biri elindeki kâğıtla dışarıya çıkıp yazılanları bizlere okumaya başladı.

“Beni bulamazsan üzülme,
Eşyalarımı bulacaksın.
Kestiğim taşları, açtığım yolları,
İşlediğim heykelleri bulacaksın.
Ve göreceksin ki binlerce yıl öteden,
Parmak izlerimiz değecek birbirine...” *

Bir müddet duraksadıktan sonra kalabalıktan biri paydos, dedi. Herkes dağıldı. Birden Ahmet amca bunlara tanık olsaydı, nasıl anlatırdı acaba, diye aklımdan geçirip gülümsedim. O sırada bir el omzuma dokundu, hemşerim yardım lazım mı, evelallah her işten anlarım, dedi. Arkamı döndüm, Ahmet amca yüzündeki abartılı sırıtışla karşımda. Yo abi, dedim. Nakliye işi yapıyorum, dedi sonra. Eşyalar taşınacaksa, emrindeyim dedi garipsediğim bir samimiyetle. Bizi mi takip ettin, dedim fazla şüpheli bir soru sorduğumun farkında olmayarak. Yo hemşerim, sizin araç buraların yabancısı, arkanızdan geliyorduk. Siz burada durunca, e eşya da çok maşallah etrafınızda, bize iş çıkar diye durdum. Yo, lazım değil, dedim. Sağ ol. Başımı kaldırıp karşı tarafa bakınca kumral saçlı kızın bana baktığını fark ettim. Bu adamı al başımdan, dedim bunu neden, nasıl dediğimin bile farkında olmadan. Kumral saçlı, tamam anlamında başını sallayıp elindeki kalemle bir şeyler karaladı: Ahmet amca, aracına binip uzaklaştı. Arkeolog, arkadaşlarına doğru yürümeye başladı. Onlarla hemhal olacağı için mutluydu.

*Bir Likya şiiridir.

FATMA NUR UYSAL PINAR

Asi Kız yahut Pençe

Anneme göre isyankârım, cayır cayır yanacağım cehennemde. Gelir su dökersin, diyorum kötü kötü bakıyor. Bana kim öyle bakmıyor ki? Ne öldürdü ne öldürdü, böylesi bir arasatın ortasında süründürdü, süründürüyor beni. Şimdi ne halin varsa gör, der gibi. Gerçi ona kalsa kader. Ağlarını kendi ördüğü kader. İnsan annesini sevmez mi? Sevmiyorum. Bahaneler üretiyorum sevmek için bulamıyorum. Ağlarım geliyor aklıma, ondan da bu dünyadan da her geçen gün biraz daha soğuyorum. Annemin sevgime ihtiyacı yok zaten, ablalarım ve abim yeter, el üstünde tutuyorlar. Asi diyor bana, asi geldi asi gitti, değişmez bu kız. Sorsanız kendini aklayacağından eminim. Anne ya hani affedecek yer ararız. Ben affetmiyorum. Bilseymiş böyle olacağımı hiç yapar mıymış? Gençmiş, cahilmiş. Üst üste çocuğu olmuş. Hiçbiri bahane değil, hiçbiri anneme olan kızgınlığımı geçirmiyor. Kızgınlığımı atacak deniz, küskünlüğümü gömecek toprak bulamıyorum. Gizli gizli ağladığımı görünce bile üzölmüyorum. İlkokulda sınıftakilerin tebeşir tutuşumla alay ettikleri aklıma geliyor, beni oyuna almalarını geçtim bir tek arkadaşım yoktu. Korkarlardı benden, görüntümden. Bu doğuştan Beşiktaşlı, pençesi var derlerdi. Sosyal faaliyetmiş, çevre gezisiymiş, kermesmiş hep sınır dışıydım. Anneme dertlendim birinde, çok mu lazım gitmeyiver, dedi. Böyle böyle ördüm annemin ağlarının üzerini. Şimdi anneminkinden daha sağlam ağlarım var. Ablam okulda sakın yanıma gelme, diye tembihlerdi. Büyük ablama görücü geleceğinde ortalarda görünmedim mesela. Görücülerin fikri değişirmiş, ablam evde kalırmış. Üzölmekten ciğerimin solduğu çok şey oldu da soluğu yine kendimde aldım. Falancanın sözü, filancanın tavrı hepsi olmayan boynumu iyice kütleştirdi. Sağa daha zor dönüyordum ama böyle durumlarda boynum hareket etmiyordu. Önüne bak diyordum, kendi kendime moral vereceğim güya. Biri çıkıp fazlalık olduğumu ilıstırıveriyordu yakama.

Dahil olmadığınız bir dünyaya mecbur bırakıldınız mı? Mecbur bırakıldığınız bir yaşamda dahil olma kaygısı nasıldır bilir misiniz? On sekiz yıl,

bir gün, yedi saattir biliyorum. Bu yaşıma kadar kim çıktıysa karşıma hep aynı bakışlar. Önce şaşkınlık, sonra tiksinti, sonra acıma tabii varsa bir kalbi. O vakit üzerimdeki envaiçeşit niyetle dikilmiş gözleri oymak geçiyor içimden. İbretiâlem için sergilemek şehrin meydanında. Alın şu gözleri verin masumiyetimi diyesim geliyor. İğneleyici laflardan olanca kalın urgan yapıp boyunlarına geçirmek istiyorum muhataplarımın. Bakıyor muyum ben size, eksiklerinizi sıralayıp, kusurlarınızı kusuyor muyum yüzünüze? Siz neden acıtıyorsunuz beni diyesim geliyor, vazgeçiyorum. Pes ediyorum merhametsizlikleri karşısında.

Evden çıkıp durağa doğru yöneldim. Üç beş insana illaki denk geleceğimi hatırlayınca yine aynı düşünceler üşüştü beynime. Eczaneye gitmek için otobüs bekledim, en son yer verilecek kişi benim. Onlar gibi değilim. Eczane çalışanın irdeleyici soruları, istediğim ilaç ile yaşım arasındaki bağlantıyı kuramayan zihni ve elbette görüntümdeki farklılığın sebebini anlamaya çalışan kaçamak bakışları arasında üzerinde eczane yazan küçük beyaz poşeti alıp çantama kattım. Adres ve imzanız gerekiyor hatırlatmasıyla istenileni yapmaya çalıştım. Zor oldu ama yaptım. Neyim kolay ki? Ellerimden gözünü ayırmayan yirmili yaşlardaki çalışan isterseniz siz söyleyin ben yazayım, dedi. Sağ olun hallettim, dedim utana sıkıla. Kusura bakmayın yazım böyle malum, dedim. Kapanmayan parmaklarımı al iyice bak, çekinme der gibi suratına doğrulttum. Bir adım geri gitti, refleksten yapmıştır muhakkak. Yarım a dört kağıdını uzatıp iyi günler diledim çıkarken. Ben hariç herkese iyiymiş gün. Allah'ın her günü Orhan dinlersem, böyle olurmuş. Orhan batsın diyor yıllardır, batıyor mu dünya, dünyanız? Beni lütfen dünyanızdan azat ediniz.

Kalbimin üzerinde sürekli mezar kazıyorum. Sevinçlerimin havada sallanışını izliyorum, birkaç saniye ama çok değil. Ağrıyor küt boynum çekiyorum sevinçlerimin ipini. Bileklerinden kesiyorum umut sözcüğünü, akan kanları görüyorum, eyvah diyorum gitti şuncacık umut. Geleceğim yüzüyor kan deryasında. Umut meğerse bir deryaymış diyorum, kesmeseydim bileklerinden bunu da bilmeyecektim. Okulda bilemediğim, bilsem de bilmek istemediğim kümeler konusu gibi. X elemanıymış A kümesinin. Liste biçimi, venn şeması, kesişim, birleşim... Hiçbir kümeye ait olamayışım aklıma gelirdi. Asi kız elemanı değildir dünya kümesinin. Hep dışta, en dışta... Evrensel kümeye bile sığmayışına ne demeli? Kaynaşmalıymışım insanlara, onların içinde, onlarla birlikte olmalıymışım. Ezber cümlelerle oyalanacak yaşı geçmiştım oysa. Markette kasiyerin suratıma bile bakmadan robotlaşmış haliyle beni azarladığını nasıl anlatayım? Hoş anlatsam anlaşılır mı derdim? Bir kangal sucuk ile yarım kilo kaşarı açamadığım lanet poşete el maharetiyle

yerleştiremeyip istenilen sürede uzaklaşmadığım için, kasada uzayan kuyruğa sebep olduğum için, ellerim böyle olduğu için, kan ter içinde kalıp da mahcubiyetten para üstünü dahi almadığım için kimden özür dilemeliyim? Özrüm kabahatimden büyük olmalı değil mi? Kümenin dışında kalarak yerimi bilmeliyim. Şahsıma defalarca had bildirimi yapılmasına rağmen niçin çabalıyorum? Horlanarak, ötelenerek yaşamak için bunca kar bu dağa fazla değil mi?

Eczaneden aldığım ilacı çantamın dışından hissettim, ürperti geldi. Tenna bir yer bulmalı diye düşünürken önüme çıkan çocuk parkında boş bir banka oturdum. Dizlerimin bağı çözüldü. Gelirken bari otobüsle gelmişim, dedim. Daha fazla bekleyemezdim sana kavuşmayı diyerek çantamı kapamayan parmaklarımla kavramaya çalıştım. Başlangıç ve bitiş çizgisi aynıdır. Farklı olan zaman. Başladığın ve bitirdiğin maraton ikisinin arasında geçirdiğin andır, ötesi yalan. Hiç mi güzel bir gün görmedim? Görmedim. Hep mi ağladım? Ağladım. Çoğu zaman içime içime ağladım. İsyan mı bunca şey? İsyan. Bunların sebebi annem olmasaydı, belki razı olurdum kaderime. Neden demekten yorulmuş insan, hiç yorulmadım. Son nefesime kadar anneme neden diye soracağım. Neden? Sırtıma uzanmayan elimi, doğru düzgün kaşınamayışımı, altımı ıslattığım zamanların acı hislerini soracağım. Ocak ayıydı, soğuktu. Kar, buz olmuştu yerde. Okul binasının yanındaki tuvalette soğuktan iyice hareketsizleşen ellerim vakitlice işlevini yapıp külotlu çorabımı indiremedi diye... Nasıl utanmış, ağlamıştım unutmuyorum. Sınıftakiler sorunca kaydım, düştüm demiştim de inandıramamıştım. Dalga konusu olmuştum, gülüşme malzemesi. “Pençe’ye bak sen Uludağ’da kayak yapıyor sanki.” demişlerdi. Annem durumu anladı tabi, anneler anlarmış. Bir daha sıkışmadan git tuvalete, dedi. Gözümün yaşını görmedi. Şükretmeliymişim halime, benden bin beteri varmış. En azından yürüyüp konuşuyormuşum. Yetmiyor bas bas bağıırıyormuşum. Büyük küçük bilmezmişim. Sen şükrettin mi anne? Başkaları çocuk sahibi olmak için servet harcarken, cami cami dolaşıp adaklar adarken servet kucağına konmuştu, şükrettin mi? Tersine isyan ettin değil mi? Şimdi benim yaptığım gibi. Rahmeti zahmete dönüştürdün. Çektiğim onca eziyetin sebebi sensin. Keşke bunu yapmasaydın da bir kapıya bıraksaydın. Atsaydın, satsaydın ama bana bütün bunları yaşatmasaydın. Sen kendine düşman doğurdun anne. Olan bana oldu ve o anlarda yanımda yoktun. Hamur nasıl yoğurulur anne, eline hamur değmeyen kadın olur mu? Dünya uçsuz bucaksız görmüyor musun? Bir beni mi çok gördün anne? Şimdi küçülüğümü izlemek hiç mi zor gelmez bir kalbe? Ne sorularımın sonu gelecek ne de nefretim o halde.

Annemin yapamadığı işi düşüncelerim yapacak, onlar öldürecek beni.

Bir düşünce bir insanı böyle eze eze, böyle yıprata yıprata sona doğru götürür mü? Çıkışın olmadığı zifiri karanlıkta karıncalarla anlaşma yapılır mı hiç? Düşüncelerim sanki karınca sürüsü. Beynimin içini ele geçirdikleri yetmezmiş gibi kalbime hücum ediyorlar. Küçükken en sevdiğim hayvan karıncaydı, oyun arkadaşlarımdı onlar benim. O zamanlar ben onları rahat bırakmıyordum şimdi onlar beni. Dert, insanı büyütür derler. Derdine sahip çıkmayan insan daha çabuk büyüyor. Kendinle barışık ol diye nasihat veriyor evdekiler. Ne kolay söylemesi. Hırçınlığın kimseye faydası yokmuş, ne yaparsam başta kendime yaparmışım. Görmeyin beni, diyorum. Yok sayın, hesaba katmayın daha az yansın canım. Görünce üzerime basıyorsunuz, acıyacak yeri kalmayan ruhumu yerin dibine sokuyorsunuz. Sızıdan nabzımı hissetmediğim anlarda dilime kadar gelen bedduayı tükürüğümle ağzımda boğuyorum sonra yutkunuyorum. Kimse bunu yaşamasin diye. Ben bu kadar sağaltırken kendimi neden beni görmek için can atıyorsunuz? Olmamak olmaktan daha güzel bu durumda. Anlamıyor musunuz?

Babam her gün akşam devletin bana sunduğu haklardan bahsediyor. Yüzde kırkın üzerinde olan herkesin yararlanacağı haklarmış. Benimki kırk yedi buçuk. On sekiz yaşını doldur üzerine araba alalım, diyor. Güya haklarımdan yararlanıp beni mutlu edecek ve elbette kendini. Şehirlerarası otobüs bileti indirimlerinden, Türk Hava Yollarının refakatçilere bile indirim hakkı tanıdığından, GSM operatörleri tarafından özel kampanyaların sunulduğundan... ondan bundan indirimleri sıralıyor. Bir yakının işyerinde sigorta yaptıracakmış, 8 yıl sigortalı çalışırsam ki formalite icabıymış 4680 pirim gün ile emekli bile olurmuşum. Ne saadet? Babam eşittir haklarım, başka da bir anımız yok hatırladığım. Halamın anlattığına göre doğduğum yıl ağarmış saçları. Beni dert edinmiş. Annemle kavga etmiş, uzun süre eve ayak basmamış, akrabaların döktüğü diller neticesinde yuvasına dönmüş. Dermansız dert olan beni de kimseler yokken bağına basıp severmiş. İnanmadım. Sevgisi sorgulanmayacakların sevgisini sorgulayıp en ufak bir bakıştan bile ilgi umarken inancımı bozuk para gibi düşürdüm kalbimin söküğünden. Çok konuşmaz babam fakat çarşıya pazara gideceğinde sadece bana sorar, "Asi kız, alınacak bir şey var mı sana?" Yok, derim içimin sevincini yüzümün kederine harmanlayıp. Benim ihtiyacım niye olsun hem? Bir elime cımbızı, bir elime aynayı alamam, seyrime baksam da üzüntümü allayıp pullayamam. Çünkü yaşadığım bu dünya benim umrumda. Ben kimsenin umrunda olmasam da. Tarayamadığım saçlarımın uzamaya hakkı yok. Öğrenci tipi kesilecek illa, bit olursa kim temizleyecek? El elin işini türkü çağıra çağıra... Düğmesiz kıyafetler tercih edilecek, her an annem yanımda olmayacak neticede kim ilikle-yecek? İki buçuk litrelik kola şişesinde biriktirdiğim düğmelerden kimsenin

haberi yok. Rengarenk, çeşit çeşit... Kıyafetimi süslemeseler de koleksiyon yapmama değecek. Hani kutsal sözcükleri vardır ya insanın. Allah, kitap, anne gibi. Annemdi kutsallarımın arama giren. Annemdi annemi elimden alan, yaşayacak güzel günlerimin katili olan. Biliyorum seni affetmediğim her gün kalbime tonluk taşlar yüklenecek. Gözümü açtığım her sabah sol yanımda içimi sızlatan bir ağırlıkla uyanacağım. Yine de seni onca yüküme rağmen affetmeyeceğim.

Etrafıma baktım kimse yok, okul saati, öğleden önce, normal. Çantanın fermuarını açmaya çalıştım, heyecandan açamadım. Dişimle fermuarı nihayet ilerlettim. Parmaklarımın hareketsiz kaldığı bu gibi durumlarda dişlerimden yardım alırdım. Yıllardır bu anı bekledim. Acele etme dedim kendime, yavaş yavaş. Önce heyecanını bastır, sonra gözyaşlarını sil, ardından yüzleş gerçeğinle. Poşetin içinden ilacı çıkardım, haptı bunlar. Küçük küçük hap. On sekiz sene önce annem sizi eline aldığı anda ne hissetti acaba? "Olmasına engel olamadım bari doğmasına engel olayım." demiştir kesin. Sanki on çocuğu varmış gibi. On çocuğu olsa bile yapmazdı insan, kıyamazdı, kıymamalıydı. Dördüncüyüm ben, el insaf yahu. Ne istedin benden? Neden anne neden? Geçen komşular benden bahsediyordu haberin var mı? Alan olmazmış beni, evi çekip çeviremezmişim. Dur bakalım çocuğum olacak mıymış? Olsa o da istemez beni, kim ister kaşları gözüyle bitişik, boyu kısa, boynu küt, robot gibi anneyi. Ellerim de zaten pençe gibi. Kucaklayamazmışım bir bebeği. Canın sağ olsun demeyi isterdim anne.

Teker teker çıkarttığım hapları yere attım, az ilerde çam ağacının dibinde taşlar vardı, birini aldım. Ezebildiğim kadar ezdim hapları. Hepsini birden aynı anda ezdim. Küçükken defalarca kovulduğum, hakaret yediğim, dışlandığım bu parka, açtığım küçük çukurun içine gömdüm beyaz tozları. Toprakla tozların üzerini örttüm. Acımı az da olsa dindirdim. Gücüm başka neye yeterdi zaten? Boynum küt, ellerim pençeyken...

ALİ DEMİR

Aksak Derviş

Kendisini takip eden yılandan habersiz, sırtında bir çuval buğdayla değirmene doğru yol alan Aksak Derviş, bir hayli yorulmuştu. Gökyüzü, temmuz güneşini perdeleyecek küçük de olsa bir buluttan, önündeki uçsuz bucaksız bozkır da bir soluk gölgelenecek ağaçtan yoksundu. Boncuk boncuk terler alnında birikmiş, dili damağına yapışmıştı. Dinlenmeden bir adım dahi atmayacaktı. Sırtındaki buğday çuvalını yere bıraktı. Boynuna çaprazlama astığı, keçe yününden yapılmış çantasından matarasını çıkardı. Allah'ın adıyla oturur bir vaziyette kurumuş boğazını üç yudumda suya kavuşturdu. Hafif rüzgârın serinletici ferahlığını duymak için yüzünü sağa sola çevirdi fakat şu güneş yanığı bozkırda, tek bir otu bile hareket ettirecek rüzgâr yoktu.

Gökte yakıcı güneşin varlığı, sırtında bir çuval buğday, aksak ayağı, derviş iyece bunaltmıştı. “Şeyhim de koskoca dergâhta değirmene buğday götürecek benden başkasını bulamadı mı?” düşüncesi aklından geçtiği anda korkup estağfurullah çekmeye başladı. Şeyhine gönülden bağlıydı. Dergâha geleli on yıldan fazla oluyordu. Ona kol kanat germişler, bir tas çorba, yatacak bir yer vermişlerdi. Şeyhinin yüzünü düşününce beklediği serinliği yüreğinde bulan Aksak Derviş, su matarasını çantasına yerleştirip Allah'ın adını anarak buğday çuvalını sırtladı.

Aksak Derviş, bozkırın bu sağır edici sessizliğinde belli belirsiz de olsa nicedir bir hışırtı sesi duyuyordu. Bu sesi ilk başlarda önemsememişti fakat görünürde bu sesin çıkmasına neden olabilecek ne bir rüzgâr ne de bir canlı vardı. Ayrıca giderek sesi daha da yakından işitmeye başlamıştı. Dergâha girdikten sonra geçmişe dönüp bakmayı bırakan derviş, açık olarak kendisine seslenilmediği sürece de arkasına dönüp bakmamayı âdet edinmişti. Kim bilir belki de aksak ayağının ardında bıraktığı izi görmek istemediğinden böyle davranıyordu. Duyduğu bu sesi, aklından birçok şeye yoran derviş, sonunda merakına yenik düşerek arkasına dönüp baktı. Toprak yolda aksak ayağının bıraktığı iz boyunca siyah bir yılanın çatal dilini dışarı çıkararak kendisine

doğru geldiğini gördü. Yılanın görüntüsünü korkunç bulan derviş, panikle adımlarını hızlandırmaya çalıştıysa da sırtındaki buğday çuvalı ve aksak ayağı buna izin vermiyordu. Yılan giderek yaklaşıyordu. Bir an buğday çuvalını bırakmayı düşündüyse de emanet olduğu aklına gelince bundan vazgeçti. İki adımda bir arkasına dönüp kendisini takip eden yılanı kontrol eden Aksak Derviş, önündeki taşı görmeyip yere yığıldı. Buğday çuvalı bir yana kendisi bir yana düştü. Toz toprak içinde kalmıştı. Kısa süreli koşuşturmaca ve panik hali de sırlıslıkla terlemesine neden olmuştu. Yılan iyice yaklaşmıştı. İçgüdüsel olarak elinin yakınındaki taşı alıp avuçlarının içinde sıkı. Yol boyunca Aksak Derviş'i adım adım takip eden yılan, öylece durmuş bekliyordu. Yılanın neden beklediğine bir anlam veremeyen derviş de merakla onu inceliyordu. Aralarındaki bu hareketsizliği çatal diliyle havayı koklayan yılan bozdu. İnce upuzun kuyruğunu yanına alarak başıyla aynı noktaya sürekli vurmaya başladı. Yılanın ne yapmaya çalıştığını merak eden derviş, elindeki taşı bırakıp şimdiye kadar onun kendisine bir şey yapmamasından cesaret alarak yılanı doğru yaklaştı. Yılan, başıyla kuyruğuna dolaşan küflü bir teli gösteriyordu. Bir an tereddüt etse de merhamete gelen derviş, yilandan korktuğu halde ona yardım etmeye başladı. Teli çıkarmakla uğraşırken bir an yılanın yavaş yavaş eline doğru yaklaştığını fark etti. Canının yanacağını düşünen derviş korkuyla gözlerini kapattı. Yılanı güvendiği için pişman olmuştu ki onun kendisini yaladığını elindeki ıslaklıktan anladı. Teli sonunda çıkarıp cebine koydu. Yılan ise birkaç kere daha Aksak Derviş'in elini yaladıktan sonra otların arasından sıyrılıp gözden kayboldu.

Yol boyunca olanları düşünüp durdu. Başına gelenleri bir türlü açıklayamıyordu. Bu anlam arayışı onu çevresinden, kendisinden o kadar çekip almıştı ki sırtındaki çuvalın ağırlığını bile unutmuştu. Günün sonunda ayağı yaralı bir ceylanı, hamile bir kurdu, bir de kanadı kırılmış serçe kuşunu dergâhın önünde beklerken bulduğunda sırtındaki çuvalı, nerede olduğunu hatırladı. O günden sonra nerede olursa olsun Aksak Derviş'i takip eden, yolunu bekleyen yaralı, dertli hayvan eksik olmadı. Bu yaralı hayvanlar Aksak Derviş'e geldikleri gibi onun elini yalamadan oradan ayrılmıyorlardı. İlk başlarda bunu tuhaf bulan derviş, zamanla buna da alıştı. Aksak Derviş'in elinin değdiği hayvan şifa buluyordu. Onun bu ünü zamanla köyden köye şehirden şehre dolaştı. İlk zamanlar dergâhtaki diğer dervişler de yabancı hayvanların Aksak Derviş'e gelmesine bir anlam veremediler. Sonraları onlar da bu duruma alıştılar hatta Aksak Derviş'e yardımcı olmak için onun diğer işlerini aralarında bölüştüler.

Yıllarca diğer dervişler arasında bir gölge gibi sessizce dolaşan Aksak Derviş, kendisine gösterilen hürmetten pek bir hoşnut oldu. Artık diğerlerin-

den ayrı ve önemli olduğunu düşünüyordu. Bu yüzdendir ki yaşına başına bakmadan önüne gelene iş buyuruyor, yerli yersiz öğütler veriyordu. Ancak dergâhın dışında yine o eski Aksak Derviş'ti. Hayvanların yolunu gözlediği dervişe, halktan kimse beklediği ilgiyi alakayı göstermiyordu. Görmezden geliyorlar, burun kıvrıp arkasından “Kelin ilacı olsa kendi başına çalarmış” diye aksak oluşundan bahsediyorlardı. Aksak Derviş, halktan beklediği hürmeti göremeyince bu duruma pek bir içerledi. Onca zamandır ilk defa aksak oluşuna isyan edip üzüldü. Yine böyle kederli olduğu bir gün ayağı incinmiş bir tavşanı tedavi ederken bu hayvan gibi kendisinin de şeyhine gidebileceğini düşündü.

Şeyhine gelip gitti. Boyun büktü, ahvalini anlattı. Şeyhi her seferinde öğütler verip gönderdiği halde tekrar tekrar postun önüne gelip yüz döktü. Ayağının düzeleceğine o kadar çok inanmıştı ki zaman geçtikçe hayal kırıklığına uğradı. Yine böyle inancını yitirdiği günlerin birinde sabah namazına kalkan Aksak Derviş, ayağının artık aksamadığını gördü. Çocukluğundaki kazadan beri ilk defa ayağını sürümemişti. Heyecanla odanın içinde dönüp duran Aksak Derviş, sevincinden neredeyse deliye dönecekti. O gün ve sonraki günler durup dinlenmeden çarşı pazar dolaştı. Ayağının aksamadığını, artık Aksak Derviş olmadığını gören duyan kalmasın istiyordu. Bu haber de köyden köye şehirden şehre yayıldı. Dergâh, kısa sürede yakından uzaktan ayağı tutmayan, gözü görmeyen, hasta insanlarla dolup taştı. Öyle ki insanlardan neredeyse hayvanlara sıra gelmiyordu. Hayvanlar insan yoğunluğundan dergâhın kapısına yanaşmayıp Aksak Derviş'in dışarı çıkmasını uzaktan bekler olmuşlardı. Bu yüzden baktığı ilgilendiği hayvan sayısı da giderek azalmıştı. İlgilendiği zamanlarda da alelade ilgilenir, onlardan el yalamaktan başka bir şey almadığı için bu durumu pek bir önemsemezdi. İnsanlar öyle miydi? Eli boş gelen olmazdı. Elleri boş olmadığı gibi bir de Aksak Derviş'i el üstünde tutarlardı. Kendisine böyle davranılmasına alışık değildi. Gördüğü itibar karşısında başı dönen Aksak Derviş'in yanına kibirden yaklaşılmaz olmuştu. Edep erkânı iyice unutmuş diğer dervişlere şeyhleriymiş gibi davranmaya başlamıştı.

Aksak Derviş, yaralı bir hayvanı en son zengin bir hastanın evine doğru giderken gördü. Yolunun üstünde yavru bir sokak köpeği aksayarak önden önden gidiyordu. “Bu zavallı köpeğin galiba benden haberi yok. Olsaydı bu yöne değil dergâha doğru yürürdü.” diye düşündü. Köpeğin bu aksak haline acıyan derviş, yardım etmek için ona doğru yöneldiğinde köpeğin kendisinden ürktüğünü fark etti. Onu daha fazla korkutmak istemediğinden ısrar etmedi. Olduğu yerde boynundaki çantasını çıkararak yere koydu. Tedavide kullanacağı malzemeleri ararken köpeğin merakla yanına doğru yaklaştığını

gördü. Köpeğin yaklaşmasına dudağındaki gülümsemenin birazdan yerini derin bir hüzne bırakacağını bilmeden sevindi. Dervişe iyice sokulan köpek, onun elini kokladıktan sonra yoluna kaldığı yerden devam etti.

O günden sonra Aksak Derviş'in elinden hayvan olsun insan olsun iyileşeni duyulmadı. İnsanlar, onun artık eskisi gibi şifa dağıtmadığını gördükçe çevresinden birer ikişer ayrıldıkları gibi beklediği hürmeti de göstermemeye başladılar. Sahip olduğu yeteneği ve daha çok insanların sevgisini kaybetmek istemeyen derviş, fazla zaman kaybetmeden şeyhine gitti. Olup bitenleri baştan sona tek tek anlattı. Şeyhi bir süre sessizce düşündükten sonra ona iyice yaklaşmasını söyledi. Elleri önünde kavuşmuş olduğu halde başını yerden kaldırmadan şeyhine doğru ürkek birkaç adım daha attı. Aralarında hissedilen bu ağır sessizliği derin bir nefes alan şeyhi bozdu.

"Kibir kokuyorsun. Boşuna koklama. Kokuyu ancak ondan uzak olanlar alır. Eskiden böyle miydin? Dünya seni aksak ayağından tutup kendisine doğru çektiği günlerde sen ona meyletmez ayağını kendine doğru çekerdin. Şimdi görüyorum ki ayağın düzelir düzelmez hiç vakit kaybetmeden ona doğru koşmuşsun. Aksak Derviş'im unutmayasın! Her mahlûk, bu bir yılan da olsa, derdini kendini hor görmeyecek, hâlinden anlayacak olana açar. Her kapının kilidini açan anahtar değil, dildir. Açan da dildir, kapayan da. Aksak Derviş'im yine unutmayasın! Yılan da olsa günah işlemeyip kalp kırmamış bir dilin dokunduğu elin, Lokman Hekim'in elinden farkı yoktur. Sen ki o eli kibirle abdest aldırarak murdar etmişsin. Var git bugünden sonra nedamet getirip tövbe edesin, tevazuuyla abdest alıp yenilenesin.

Başı önünde şeyhinin söylediklerini üzgün bir halde dinleyen Aksak Derviş, yaralı hayvanlara ve diğer dervişlere yaptıklarını düşününce utancından kıpkırmızı oldu. Kibri gözlerini kör etmişti. Pişman olsa da artık çok geç olduğunu biliyordu. Huzurdan destur isteyip ayrılırken bir an durdu ve yol boyunca aksak ayağının izini takip eden yılanın elini yaladığı yere dokundu. Kısa bir süre düşündükten sonra da aksamaya başlayarak ilk abdestini hemen orada aldı. O günden sonra da ölene kadar aksamadan yürüdüğünü gören olmadı.

ERVA KARA

Kuşlar İçin Küçük Şemsiyeler

Asfur pencerenin perdesini telaşla araladı. İki kadın başlarının üzerinden sıyrıp geçen mermileri atlatıp kapıya doğru koştular. Kapı gürültüyle açıldı. Asfur alnında biriken terleri sildi tülbendin ucuyla. Sonra dişlerinin arasına alıp sıkmaya başladı. Sancı gelmiş, yükselmiş, yükselmiş biraz durup alçalarak geri gitmişti. Alçaktan uçan jetlerin sesleri sancı gibi yükseliyordu. Mermilerin havayı yırtarak çıkardığı seslere, bir bebeğin göğü yırtan çığlıkları karıştı.

Savaşın ve ölümün topraklarında insanlar sevişiyordu. Ölüp, toprağa karışanların yerine yeni çocuklar doğuruyordu kadınlar. Umut kelimesi vücut bulsa doğumhane dedikleri viranenin duvarlarını aydınlatan mumun alevi olurdu. Kırık camlardan birine bantlanmış naylonun açıklığından gelen rüzgârla ansızın sönüveren. Bilinse de bir rüzgârlık ömrü var, yeniden yakılan ve yeniden...

Asfur yedinci evladını aldı kucağına. Ağız sütüyle besledi. Ağlayıp yerlerini belirtmesin diye memeyi ağzından çıkarmadı günlerce. Günlerce titrek mumun alevi umut olup yanmadı. Bu köhne yerde bir şeyleri bekleyip durdular. Asfur, iki ebe ve bir bebek. Günlerdir giden gelmedi, giden gelmedi, giden gelmedi. Asfur ve iki ebe gitmeye yeltenmedi. Bir kaderi, bir ölümü, bir haberi, bir sessizliği, bir güneşi, kuş seslerini, sabah serinliğini bekleyip durdular. Gri bulutlardan ve rüzgârı yırtan mermi seslerinden başkası uğramadı.

Önce biri sonra diğeri gitti ebe kadınların. Giden gelmedi. Asfur'un kucağında sararıp soldu evladı. Bir sabah o da gitti. Tülbendini uzunca serip iki kat etti Asfur, bebeğini sarıp toprağa gömdü. Viranenin delik deşik kapısını araladı. Griliğin arasında saklanan güneşin toz sarısı aydınlığına doğru yürümeye başladı. Artık kendinden başka kaybedecek kimsesi kalmamıştı. Evlerin yıkıntıları, cansız bedenler, kırık dökük eşyalar... Yürümeye devam etti. Gidenlerin gelmediği o yeri bulurdu belki. Belki bu sefer, dedi içinden.

Günler sonra bir kente geldi. Geceydi, sessizdi. Bir duvar kıyısına çöküp

sabahı bekledi. Geceydi ve insanlar savaşıyorlarsa sevişiyorlardı. Ölen çocuklarının yerine yeni çocuklar doğuruyordu kadınlar. Ölen babalarının yerine yeni babalar buluyordu çocuklar. Ölen kocalarının yerine yeni adamlar... Asfur kendinden başka kimseyi bulmak istemiyordu. Kaç kişiyi kaybetmişti? Kaç çocuk doğurmuştu? Evi kaç kez yıkılmıştı? Kaç şehir geçmişti, kaç kez sevişmişti... Umut kaç kere sönmüştü içinde kim bilir. Umut, çok cılız bir mum alevinden başka bir şey de değildi. Hevesle yakılan ve bir başkasının nefesiyle sönen...

Sabahın alacakaranlığında gözlerini açtığında delik deşik edilmiş duvardaki yazıyı okudu Asfur. Diyelim ki bu söz bir nakış olsun. Asfur her bir kelimesini bir evladının önlüğüne iliştiirdiği yakalığa işlesin. Diyelim ki kolalasin yakalıkları, ütölesin. Çocuklar el ele tutuşup ütü kokan önlükleriyle okula gitsinler. Sabahları yumurta haşlasın Asfur, bulaşıkların çokluğundan şikâyet etsin. Beyine nazlansın, hâlâ bir bulaşık makinesi alamadı diye ama sonra hemencecik affetsin onu. Olsun, sağlık olsun deyiversin. Beyin hoşuna gitsin tok gözlü karısı. Çocuklar evden çıkar çıkmaz sevişmeye başlasınlar. Ölmüşlerin canına değsin, bir yudum su içip yıkansınlar. Savaş bitmiş olsun ya da hiç başlamamış. Savaş diye bir şey olmasın ya da en iyisi. Savaş hiç olmasın. Kimse savaşın varlığına inanmasın. Umacı hatta UFO gibi bir şey olsun savaş, insanlar gülüp geçsin. Vallahi gördüm, diyenlere acıyarak bak-sınlar. Vah yazık, desinler, aklı uçmuş garibanın...

Diyelim ki bu duvar yazısının kırmızısı, kiremit başlıklı gelincikler olsun. Asfur'un çocukken koşturduğu bir gelincik tarlasındayız. Tarla gitgide küçülmesin ve solmasın gelincikler betonların gölgesinde. Gelincik tarlasına nazır bir kayada dokuz yaşındaki Asfur annesiyle otursun. Asfur'un saçlarını bir rüzgâr okşasın bir annesinin elleri. Kayadan inip kollarını rüzgâra açsın. Gelinciklerin arasından doğru koşmaya başlasın. Bütün dokuzlar üzerinden bir bir dökülsün koşarken, sadece bir tane dokuz kalsın. Karşıda kollarını gökyüzüne kaldırmış bir kestane ağacı. Ağacın devasa karnındaki kovuk bir balığın ağzı olup yutursun Asfur'u. Annesi alnına sirkeli bez koysun. Taş duvar örmeyi öğretsin hayat Asfur'un babasına. Sıva yaparken yanan parmağına bakıp, bu bizim hikâyemiz, desin düşünceli düşünceli...

Asfur'un gözünün bebeği ısıldadı duvardaki yazıya bakarken. Gözünün bebeğinden süt kokusu yayıldı dünyaya, cennet kokusu. Memeleri sızım sızım sızladı. Göğsünü açıp toprağa dayayıp uçlarından yayılan sütlerle beslemek istedi yeryüzünü. Toprağa verdiği yedi evladının yerine.

Yeni bir dünya kurulmayacaktı, biz var edecektik onu. Yeniye beklemeyip yeniye koşacaktık. Asfur da öyle yaptı. Eline bir kiremit parçası alıp delik deşik olmuş duvara boydan boya bir gelincik tarlası çizmeye başladı. Çizdi,

çizdi, çizdi... Gözyaşlarıyla suladı, büyüttü, yeşertti. Duvara vuran ikinci güneşi gelinciklere hayat verdiğinde duvarın karşısına bağdaş kurup oturdu. Yeni bir şehir düşledi, yeni kırlar, çiçekler ve çocuklar. Yeni bir deniz, kumların ayaklarını gıdıkladığı sahiller ve şiirler okunan akşamüstleri...

Tozun, toprağın içinden bir çocuk gelip Asfur'un yanında durdu. Bir süre beraber baktılar gelinciklere. Çocuk elinde tuttuğu küçük dal parçalarının ucuna yerde bulduğu yaprakları teker teker taktı. Sahildeki şezlonglar gibi sıra sıra dizmeye başladı duvarın önüne. "Kuşlar için küçük şemsiyeler yapıyorum, biz burada yokken altına saklanabilirler." dedi. Asfur gülümsedi, "Benim için de bir şemsiye yapar mısın?" diye sordu. Çocuk upuzun bir dal parçası aramaya koyuldu. Yıkıntılar arasında bir parça demir buldu. Demirin ucuna yerde bulduğu kartonu takip gülümseyerek başının üzerinde tuttu.

Bir gürültü koptu, yer gök toz duman oldu. Asfur, çocuk, küçük kuşlar, gelincikler şemsiyenin gölgesinde kayboldu. Delik deşik edilmiş duvardaki cümle artık okunmuyordu.

BÜTÜN AĞIRLIKLARIM

SEMA BAYAR

Mağduriyetleri öyküleştirmek her zaman risk barındırır. Bilhassa kadın erkek ilişkilerinde klişeye düşme tehlikesi kapıda bekler. Müzeyyen Çelik'in son kitabı *Bütün Ağırlıklarım*'da öyküler belli bir tema etrafında toplanır. Çelik öykülerinde kadın kurbandır. Ancak yazar, bıçağı sadece erkeğin eline vermeyerek tehlikeyi savuşturmaya çalışır. Kimi zaman toplumun, kimiz zaman kayınvalidenin, kimi zaman ikinci bir kadının ve hatta annenin de parmak izi belirir bıçakta. Herkes payına düşeni alır, belki erkekler biraz daha fazla. Babalar, eşler, büyüüp yetişkin çağına geldiğinde babasının sövgüsünü miras alan erkek kardeşler tutar en çok bıçağı. "Bırak doktor" ise mağdur erkektir ve bu yönüyle diğer öykülerden sıyrılır. Kazara öz evladını arabasının altına alan, çocuğunun kanı ellerine bulaşan erkeğin ıstırapı anlatılır öyküde.

Bütün Ağırlıklarım sadece kitabın değil, her öyküde kadınların belini büken şeylerin de adı olur. Nedir bir kadının belini büken ağırlıklar? Omzunda, sırtında taşıdıkları yükler? Ya eteğini çekiştirenler, ellerini yakanlar hangileridir? Bütün bu sorulara verilecek cevaplar üzerine inşa eder Müzeyyen Çelik öykülerini. Kitap bu yüklerin üzerinde yükselir. En ağırı da sözdür der, Çelik. "Üzgünlük"te, "Sen tam bir geri zekâlısın, bunu biliyorsun, değil mi?", kitaba ismini veren öyküde "Angut! Sofra hazır değil mi?" diye muhatabına hücum eden sözler en yakınının, eşinin dilinden dökülür üstelik.

Kadınlar kendi mağduriyetlerinde her zaman sorumluluktan kaçamazlar. "Beter Yangın"da bu durumu zirveye taşır yazar. Ve anlatısını bir adım daha öteye götürerek mağdura satır aralarında bir yüzleşme teklif eder, şu soruyla muhatap bırakır: Göz göre göre gelen o

bıçağın önünde neden durdun? Peki, bir kaçış yolu var mıdır kadın için, ikinci bir ihtimal. Ya bütün ihtimaller tükendiye? “Üzgünlük”ün annesi, tükenen ihtimallerin sesi olur: “Kızım yuvana sahip çık, hadi akşam oluyor koş git evine, geç kalma, yemeğin var mı?”

“Beşinci Kat” ve “Bütün Ağır larım”, yüzüne kapıların kapandığı kadınların hazin sonuyla nihayete erer. Asıl trajik olan ise Aysel’in ve Saliha’nın yokluklarının ancak sundukları hizmetlerde bir eksiklik hissedilince fark edilmesidir. Bir öyküde planlanan son diğer öyküde aniden gelir, ancak aslında her iki karakter de çoktan o sona hazırdır. Yazar, Aysel özelinde intihar meselesine dışarıdan bakarken Saliha ile daha içeriden, dehlizlerden konuşur: “Dinlendim ben. Yaşamaya güç yetiremiyordum, dinlendim. Kimse ağlamasın ardımdan. Bütün ağırlıklarımı hafifledim.”

Ardından ağlanmasını istemeyen karakterler gibi, bir de hiç ağlamayanlar vardır yahut ağlayamayanlar. Gözyaşı dökmenin sağaltıcı etkisinden mahrum bırakılanları “Beter Yangın”da anlatır Müzeyyen Çelik. “Nalan” öyküsünde doğar doğmaz feryat koparıp bir daha hiç ağlamayan Nalan ise ağlayamamanın ıstırabını yaşar. Meziyet saydıkları şeyler ileriki yaşamında birer fazlalık olarak karşısına çıkar: “Meğer sahip olduğum bütün özelliklerim sorunmuş. Hepsinden kurtulmaya ant içtim. Cevvalce atılmak istediğim her yerde; sessizce kenara çekildim. Bir şeyi mi merak ettim, o şeyle ilgimi kestim. Neyse ne? Kalsın.”

Çelik öyküleri eksiklikler, yoksunluklar kadar fazlalıkları da konu edinir. “Öfke ve Yusuf” ile “Büyüme”te fazla olanın yarım bıraktığı şeyler anlatılır. Yusuf ile Melek aslında oldukça iyi anlaşılan bir çifttir. Bir çocuk sahibi olma hayalleri vardır yarım kalan. Doktor serüveni başlar ardından. Sorun Yusufun mütemadiyen büyümesidir. Elleri ayakları, boyu bosu derken nihayetinde Yusufun öfkesi de büyür ve aileyi yutar. Fazlalıkların iç sıkıntısını yaşayan bir diğer karakter “Büyüme”in Seheri’dir, namıdiğer Bambu Seher. Fazla kiloları, uzayıp giden boyu ona değilse de anneciğine dert olur.

Çelik öykülerinde anneler hep dertlidir zaten, balıkların kılçıklarından, kömürlüğe bakan pencerelerden, aş beğenmeyen kocalardan dertlidirler. En çok da yine bir kadının onlara dert olması yakar içlerini, kendi edilgenliğini kızına miras bırakan anneler yahut yeni bir mağduriyet kapısı aralayan kayınvalideler.

“Dünyanın Sesi ve Reyhan” diğer öykülerin arasında ümitvar sesiyle parıldar. “Düzen”de de benzer bir durum çarpar göze. Ama satır aralarında, yaşam hep eksiktir mesajı gizlidir. Hayat hep eksikliklerle imtihan eder öykü kişilerini. Karakterler, kimi zaman bir anne, kimi zaman bir eş, kimi zaman canından kopan bir parça, bir çocukla tamamlanmaya çalışırlar yaşamın gediklerini ama uğraşlar ekseriyetle boşunadır. Zira “Kimse kimse-nin eksik verdiğini dolduramıyor”dur. “Düzen”de her şey yolunda giderken bir tel kopar ve ahenk ebediyen kesilir.

Öykülerde benzer temalar göze çarpsa da kurgular farklılaşır. Dil açısından yazar daha açık, sarıh bir anlatımı tercih eder. Bir öyküyü kapalı anlatmanın da açık anlatmanın da kendine has riskleri vardır. Çelik “Beşinci Kat”ta bu riski alır. Okur kendini bir anda gündelik mutfak telaşının ortasında bulur. Ancak Aysel’in beklenmedik intiharıyla ritim

yeniden kurulur ve öykü de nihayete erer.

Her kitap elbette ki bir yazar için yeni bir karşılaşmayı da beraberinde getirir. Tek tek öykülerde fark edilmeyen şeyler kitapla birlikte belirginleşir. Hangi imgelerin kapısının çalındığı, hangi meseleler üzerinde dönenip durulduğu gün yüzüne çıkar. Çelik'in yirmi dört öyküden oluşan son kitabında kimi imgeler diğerlerini gölgede bırakacak kadar belirginleşir. "El" bunların başında gelir. Üstelik her öyküde yüklendiği anlam başkalaşarak çoğalan bir imgedir el. "Şar Şar Şar"da Hülya ellerindeki yangını bir türlü söndüremez. "Bırak Doktor"da evladı babasının ellerinde can verir ve o eller bir avuç toprak atamaz oğlunun mezarına. "Üzgünlük"te "Eli, kalem tutan biri hem ne kadar kötü olabilir ki?" diye sorar anlatıcı. Ardından "kendisine doğrulukça büyüyen ellerin gölgesinde" sesi kısılır. "Elle tutulur her şey üzgünlüktü." der nihayetinde. "Balık Pul Kılçık"ta bir annenin ellerini mosmor eder hayat. "Önce Ellerim" öyküsünde karakter, "Önce ellerim terk etmeye başladı beni." diyerek başlar anlatmaya. Elinizden bir şey gelmiyorsa ilk elleriniz terk eder gemiyi. Müzeyyen Çelik öykülerinde hayatın dramatik yanları, çerçeve içine alınmış şekilde karşımıza çıkar. Bu belirginlik çok sesli anlatıcıyı tercih ettiği "Şar Şar Şar" ve "Hayalhâne Sokağı" öykülerinde bile kendini hissettirir.

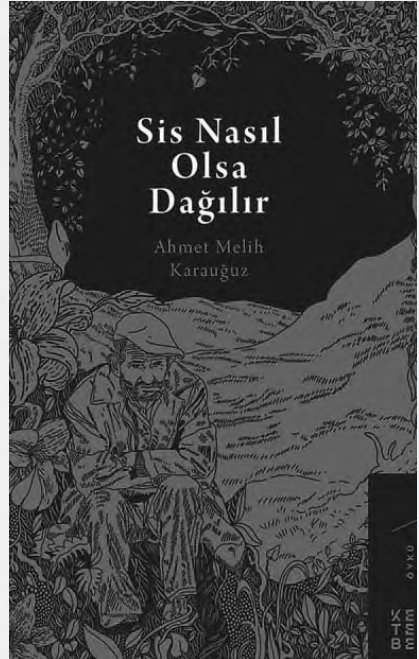
BULANIK ZİHİNDE YÜKSELEN PİRAMİT: SİS NASIL OLSA DAĞILIR

ŞEYMA SARI

Haziran 2021’de Ketebe Yayınları’ndan çıkmış olan Ahmet Melih Karağuz’un öykü kitabı *Sis Nasıl Olsa Dağılır*, zihnin raflara ayrılmış kitaplığından üç farklı kitabı üç farklı başlık altından alıp aynı anda okumaya başlamak gibi bir his yaratıyor okurunun üzerinde. Önümüzde bir psikoloji, bir bilimkurgu ve aynı zamanda bir öykü kitabı açık duruyor ve biz bu kitapların hepsini aynı anda okuyormuş gibi hissediyoruz. Bir yandan kendimizi önümüzde kırmızı deri koltuk, elimizde defter, zihnimizde psikolojik terimler sözlüğü olan bir doktor olarak görüp bir yandan da zaman ve mekanı büküp sonsuzlaştıran bir bilim kurgu romanının başkahramanı ilan ediyoruz. Bunların üzerine bir de elimize kalem almak

cüretini gösterip öyküler yazma cesaretini kendinde bulan bir yazar elbisesini giyiniyoruz. Böylece zihnin kategorilere ayrılmış raflarında farklı kitapları tutan ellerini araya getirmekle okuruna, tek bir eserde farklı kimlikler inşa etme fırsatı veren bir kitabı okumaya başlıyoruz.

Üç ana başlık altında toplanan 12 öyküden oluşan bu kitaptaki öyküler kesişim kümelerindeki daireler gibi. İlk öyküde geçen bir söz, bir karakter, bir isim, bir nesne farklı bir başlık altındaki başka bir öyküde karşımıza çıkabiliyor. Biz ilk bakışta birbirinden bağımsız öyküler okuduğumuzu zannederken sayfalar arasında ilerledikçe bu öykülerdeki karakterlerin bir mahallede yaşayan komşular kadar birbirine yakın ve iç içe olduğunu fark ediyoruz. Bu yüzden kitabı okurken “acaba mı” hissi okurun peşini bırakmıyor. “Acaba bu karakter ilk başta adı geçen karakter miydi?” “Bu posta kutusu hep aynı posta kutusu muydu?” “Çıkamaz sokağa giren adam mı aslında sisler içinde kalmıştı?” “Muazzez ve Mu-

zaffer'in hikayesi nerde bitip nerde başlamıştı?" "Acaba karakterlerin anlattıklarının ne kadarı gerçek ne kadarı zihnin oyunlarıyla kurgulanmıştı?"

Kitaptaki bütün öyküleri üst başlıkları ve konularıyla bir yapıya benzetecek olsak bu yapı Mısır'da sarı kumlar içinde yükselen dev piramitlerden birisi olurdu. Ve eğer piramidin üstüne oturduğu temelin adını psikolojik hastalıklar koysaydık piramidin her bir yüzeyine de eserin alt başlıklarını yerleştirebilirdik: demans, enkoherans ve füğ. Her bir yüzeyden içeri doğru genişleyen ve çeşitlenen labirentlerde ise öykülerimiz bulunurdu. Bu labirentler böylece hem birbirine geçmiş yollardan oluştuğu için öykülerin birbiri ile olan ilişkisini temsil eder hem de okurun hikayeler içerisinde kayboluşunun somut bir gösterimi olurdu. Ayrıca esere hakim olan bilim kurgu hissini de labirentler sayesinde pekiştirmiş olurduk. Piramidimizin zirvesinde bizi bekleyen manzaraya da ölüm, unutma ve bekleme vadisi ismini koyardık. Zaten piramidimizin içerisinde bulunduğu küre olan modern dünyadan bahsetmeye ise hiç gerek görmezdik çünkü bunu olağan bir gerçek olarak çoktan kabullenmiş olurduk.

Böyle bir somut yapı üzerine eserimizi oturtuktan sonra piramidimizin her bir yüzeyine tek tek geri dönüp labirentleri incelemeye çalışırsak eğer ilk olarak yüzeylere verdiğimiz isimlerin manalarından bahsetmemiz yerinde bir tercih olacaktır. Demansı, bellek ve benzeri zihinsel yetilerde ortaya çıkan bozukluklara verilen genel isim olarak tanımlamak mümkün. Enkoherans ise bir şizofreni belirtisi olarak anlaşılmaz ve saçma konuşmalar demek. Füğ, geçmiş hayatını bir anda unutup kendine yeni bir kimlik yaratma şeklinde ortaya çıkan psikolojik bir rahatsızlık. Eserin bölümlerine verilmiş olan bu isimleri öğrendikten sonra esere tarihi bir bölümlendirme yapmak da mümkün oluyor: (BİABÖ) Bölüm İsimlerinin Anlamlarını Bilmeden Önce ve (BİAÖS) Bölüm İsimlerinin Anlamlarını Öğrendikten Sonra. Çünkü eseri anlamlandırma aşamasında bölüm isimlerinin manasının öğrenilmesi neredeyse tarihi bir dönüm noktası oluyor. Öyküleri nasıl bir zemine oturtmamız gerektiğine ve onlara nasıl yaklaşmamız gerektiğine bu dönüm noktası ile karar veriyoruz.

Dönüm noktasını geçtikten sonra kitabımızın birinci bölümündeki öykülere odaklanabiliriz. İlk başlığımız demans. Bu bölüm bir şekilde birbiriyle iletişim halinde olan beş ayrı öyküden oluşuyor. İlk öyküye başladığımız andan itibaren bir hayat hikayesine şahit olduğumuza ve anlatılan her şeyin o karakter için gerçeği temsil ettiğine inanıyoruz. Ancak bu bölümün son öyküsüne geldiğimizde bölüm başlığının manasının hakikati yüzümüze çarpıyor. Gerçeklik perdesi yırtılıyor, şüphe iplikleri sıkı sıkıya örülüyor ve hafızanın oyunları yalnız karakterimizin hafızasını değil okurun aklını da bulandırıyor. İkinci bölümümüz: enkoherans. Yine kendi içerisinde üç ayrı alt başlığa ayrılıyor ve bu üç ayrı başlık da üç ayrı başlığa. Dıştaki en büyük piramitsel yapının devamı gibi bir sistem. Bu bölüm ayrıca sanki insanlık tarihine düşülmüş bir dipnot. Stigma üçlemesi olarak adlandırılan ilk üçlemede Adem ve Havva ile başlayan ilk günahın izinin leke, utanç ve kaçış aşamalarında bir "Münacaat" esintisiyle işlenişini görüyoruz. Diğer iki üçlemede ise bilim

kurgunun hakim olduğu insanlığın ileri noktalarına yapılmış atıflar ve eleştiriler var. Ve son olarak üçüncü bölüm: füğ. Unutarak başladığımız kitaba; anlaşılmaz, karmakarışık bir ton hikaye anlattıktan sonra yeni bir kimliğe bürünerek devam ediyoruz.

Kurgularıyla zihni bulandıran ve bu bulanık görüntü içerisinde net ve berrak bir zihnin görüntüsünden daha canlı ve daha renkli öyküler ortaya çıkaran bir kitapla baş başa olduğumuzu anlıyoruz kitabın sonuna geldiğimizde. Her ne kadar son öyküde yollar ağır bir sis tabakasıyla kapanmış da olsa artık kurtuluşu unutmakta ya da ölümden aramamaya karar veren bir ses duyuyoruz. Bu ses bize kitabın bittiğini de haber veriyor. Çünkü son öykünün sonuna varılması ile birlikte sisin dağılması gibi bulanık olan zihin de durulmaya başlıyor.

EDEBİYATIN İYİLEŞTİRİCİ GÜCÜ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

SAİME KEMERCİ

Ahmet Sarı, *Edebiyatın İyileştirici Gücü* adlı eserinde edebiyat ve terapi bağlamında fikirlerini dile getirir. Okunması oldukça keyifli olan eserin; Türk edebiyatı, psikoloji ve yazarın uzmanlık alanı olan Alman edebiyatı alanlarını da kapsadığını ve bu açıdan oldukça geniş bir kaynak sunduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Eser ilk sayfadan itibaren kadim bir sorunu ele alır: Edebiyat ne işe yarar? Ahmet Sarı, Recaizade Ekrem'in de belirttiği gibi "okunduktan sonra da insanı bir müddet düşünmeye mecbur"¹ eden edebiyatın peşinden gider. Kitabın isminden de anlaşılacağı gibi Sarı, bu kadim soruya edebiyatın iyileştirici özelliği üzerinde durarak cevap vermeye çalışır. Eser

boyunca yazarlardan, romanlardan, psikoterapistlerden, psikolojik rahatsızlığı olanlardan ve felsefecilerden alıntılarla edebiyatın sağaltıcı gücünü ortaya koymaya gayret eder.

Biraz tersten giderek kitabın son cümlesinden başlamak yerinde olabilir. Sarı, kitabın son sayfasında "Dixi et salvavi animam meam." (s.140) ifadesine yer verir. Aynı ifade kitabın içerisinde de yer verilen *Aşk Zamanı* (In the Mood for Love) filminde, Chau'nun derdini bir ağaç kavuğuna fısıldadıktan sonra söylediğidir. Peki nedir "Dixi et salvavi animam meam"? "Söyledim ve ruhumu kurtardım." anlamını taşıyan ifade tam olarak Ahmet Sarı'nın eser boyunca ispatlamaya çalıştığıdır; sözün, kelimenin, şiirin, romanın, felsefenin, sanatın kısacası tahkiyenin, anlatma çabasının iyileştirici gücüdür.

Ahmet Sarı, evvela Kafka örneğinden başlar. Kafka, hastalığının iyileşmeyeceğinin ke-

¹ Hakan Sazyek, Esra Sazyek, *Yeni Türk Edebiyatında Önsözler*, Akçağ Yay., Ankara 2008, s. 79.

sinleştigi günlerden birinde parkta bebeğini kaybetmiş küçük bir kızla karşılaşır. Küçük kızın üzüntüsünü hafifletmek isteyen Kafka, oyuncak bebekten haberinin olduğunu ve onunla mektuplaştığını söyler. Bir sonraki buluşmalarda bebekten geldiğini söylediği fakat kendisinin kaleme aldığı mektupları küçük kıza okur. Böylece oyuncak bebeğin gittiği yerde mutlu olduğunu hatta biriyle evleneceğini belirttiği mektuplarla Kafka, adım adım küçük kıza bu ayrılığa alıştırır. Yazara göre, “Kurmaca, yani Kafka’nın yazdığı mektuplar, kimsesiz bu kız çocuğunun üzüntüsünü gidermiş, onu mutlu etmiş.” olur (s.8). Sadece küçük kıza mutlu etmekle kalmayan Kafka, hastalık içerisinde kıvrandığı süreçte kendi acılarını bir süreliğine de olsa bu mektuplar ile dindirebilmiştir. “İkili bir şifa ve sağaltım eylemi böylece kendini göstermiş olur. Kurmaca, yazanı da okuyanı da sağaltır.” (s.9)

Kitabın ilk bölümünden itibaren edebiyatla iyileşmenin sadece tek taraflı değil okur için olduğu kadar yazar için de mümkün olduğu ifade edilir. Sarı, ömrünün çoğunu akıl hastanesinde geçiren Alman yazar Robert Walser’in de yazdıklarıyla şifa bulduğunu “... gezerken yapılan gözlemleri flanörlerin yaptığı gibi bir metne çevirerek ve yazarak atma, deliliği ertelemenin de bir yolu olsa gerektir.” (s.24) cümlesiyle dile getirir. Ne yazık ki her yazar Robert Walser kadar şanslı değildir. Tam bu noktada romantik Alman şair Hölderlin’den söz eden yazar, can simidi olarak görülen yazma eyleminin Hölderlin’i kurtarmaya yetmediğini “Kendi çılgınlığından, çılgınlığının verileri olan bu yazdığı şiirlerle bir türlü kurtuluşu bulamaz.” (s.22) ifadesiyle aktarır. Sarı, ruhsal bunalımlar yaşayan yazarlardan, şairlerden bahsederken eşikle beraber intihar eden Stefan Zweig’dan da söz etmeyi ihmal etmez. Zweig’in intiharını ise aslında “oksijen çadırsız” (s.26) kalmasına yani Hitler Almanyası’ndan kaçarken yanına sınırlı sayıda kitap almasına bağlar. “Zweig kitaplarla ruhuna şifa bulmaktadır.” (s.26) fakat elinde sınırlı sayıda kitapların olması yazarı yazmama korkusuna itmiş ve sonunda intihara sürüklenmiştir.

Sarı, acıyı görünür kılarak sıradanlaştıran ve kişiye has olmadığını gösteren edebiyatın kişide iyileşmeye, tedaviye zemin hazırlayan şifalı kelimelerini Aristoteles’in katharsis kavramı ile de ilişkilendirir. “(...) kurmaca insanı özgürleştirir.” (s.60) diyen yazar, “Dostoyevski içindeki kötücül duyguları, örneğin öldürme isteğini Raskolnikof karakterine yükleyerek ruhunu teskin etmeyi denemiştir.” (s.90) ifadesiyle de arınmanın sadece okurda değil kahramanlar üzerinden yazarda da gerçekleşebileceğini dile getirir.

Edebiyatın okur üzerindeki etkisinden bahsederken terapi bağlamında yardımlarına da değinmeyi ihmal etmeyen Sarı, Ella Berthoud ve Susan Elderkin’in beraberce yazdıkları *Roman Terapis*’inden hareketle edebiyatın terapideki yerinden söz eder. “(...) romanların ele aldığı sorunları, o sorunları romanda aşma yollarını, başkarakterin sorunların üstesinden nasıl geldiğini romanlardan öğrenip, bunu bir yöntem addedip onu hastaların gerçek yaşantısına taşırlar.” (s.39) Bibliyoterapi olarak adlandırılan bu yöntemin uygulama şeklinden ise şöyle bahsedilir:

“Ella Berthoud ve Susan Elderkin’in kliniğine giden hastaların şikâyetleri orta yaş krizi ya da huzursuzluk ise, o konuyu ele almış bir roman hastaya sunulmakta ve hasta kitap

ile baş başa kaldığında yazarın metni ele alırken o sorunu tartıştığı iç görüşüyle bir okur olarak kendini soruna odaklayarak metinden hareketle bir çıkış yolu bulmaktadır.” (s.39)

Aynı rahatsızlıktan tedavi gören hastaların aynı kitabı okumalarına rağmen aynı iyileşme süreci yaşamamalarından da söz eden Ahmet Sarı, aslında her bir romanın her bir sanat eserinin okuyucuda yeni bir macera yarattığını, yeni bir serüven oluşturduğunu da ifade etmeye çalışır.

Yazar, bibliyoterapi hususunda *Edebiyatın İyileştirici Gücü* okuyucusunu birbirinden farklı pek çok çalışmaya yönlendirir. David Lätsch *Yazmak Terapi Midir?*, Ella Berthoud ve Susan Elderkin *Roman Terapisi*, Mine Özgüzel *Edebiyat Terapi: Yoksulluktan Varoluşa*, Verena Kast *Terapi Olarak Masal* gibi konuyla ilgili pek çok kitaba işaret eden eser, söz konusu konuyla alakalı olarak farklı çalışmalarda kullanılabilir bir kaynakça niteliğindedir âdeta.

Kitabın son bölümlerinde ise terapilerde, tedavilerde sadece romanın değil sanatın diğer dallarının da kullanıldığından bahseden yazar, burada da çeşitli örnekler verir. John Izod ve Joanna Dovalis’in *Terapi Olarak Sinema* eserini kaynak vererek sinema ile arınma yaşandığından söz eden Sarı, akıl hastalarının musiki ile tedavi edildiğinden de II. Bayezid döneminden örnekle bahseder. Böylece “Metinlerde yer alan sözcüklerin kendisi mi terapiye yol açar, yoksa sözcüklerin dile getirdiği anlamlar mı?” (s.124) tartışmasına da kapı aralayan Sarı, “Belki de ikisi bir arada şifa sağlar.” (s. 124) ifadesiyle kendi cevabını ortaya koyar.

Sarı, okuyucuda sözün mü yoksa anlamın mı şifa sağladığı sorusunu bıraktıktan sonra Nicholas Mazza’nın *Şiir Terapi: Teori ve Pratik* eserinden söz eder. Yazı öncesi çağlarda ruhu tedavi etmek için şiire başvurulduğuna ve aslında şiirin anlamının değil kelimelerinin şifa kaynağı olduğuna şu sözlerle yer verir: “Tedavinin esas parçası olarak düşünülen şey, hastalığa ilaç olan şifalı bitki değildir; aksine, kullanılmadan önce bitkinin üzerine kelimeler okunmuş olmasıdır.” (s. 132)

Kelimenin şifa olmasını “kelime” sözcüğünün etimolojisiyle de (s.116) destekleyen yazar, bir başka bölümde edebiyatın sadece ahlaksal olarak iyiyi anlatarak tedavi sunmadığından Abdullah Şevki’nin *Zümrüt Apartmanı* öykü kitabıyla bahseder. Abdullah Şevki, pedofilinin konu edildiği kitabına gelen tepkiler sonucunda yaptığı savunmada “bunun bir kurmaca eser olduğunu, insanları bu eylemin tiksindiriciliğine davet etmek için metindeki pedofili anlatılarının abartılarak gerçekleştirildiğini” (s. 113) belirtir. Aynı bağlamda Fransız yazar Gabriel Matzneff’in çocuklara olan istismarından da bahseden Sarı, buradaki arınmayı ise Matzneff’in istismarına uğrayan Vanessa Springora’nın istismardan yıllar sonra yaşadıklarını yine Matzneff’in silahıyla yani edebiyatla bütün dünyaya duyurmasında bulur. Springora, “cinsel tacize uğramanın o kinini 35 yıllık travmadan sonra bir romana aktarmış ve içindeki sıkıntılarından da kurtulmayı başarmıştır.” (s.114)

Ahmet Sarı, edebiyatın iyileştirme yöntemlerinden birinin de dini eserler olduğundan bahseder. Özellikle *Kur’an-ı Kerim*’le bu görüşünü desteklemeye gayret eden yazar,

"Kur'an'ın insan ruhuna şifa olduğuna dair" (s. 50) ayetlere yer verir. Bu bağlamda Felak ve Nas surelerinin kötülüklerden korunma ve "sığınma ayetleri" (s. 74) olduğundan bahsedilen Sarı; genişlemek, ferahlamak, açılmak anlamlarına gelen İnşirah suresinin de özellikle üzerinde durur (s.70). Böylece insanın var oluşundan bu yana süregelen rahatlama, arınma, iyileşme ihtiyacının kutsal metinler sayesinde de gerçekleşebildiği belirtilir.

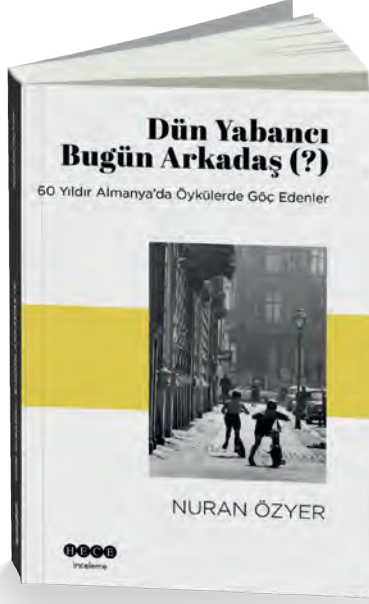
Kitabın farklı noktalarından biri de İnşirah suresinin insanda sağladığı rahatlama bahsedilen bölümün hemen yanında Montaigne'in yaşlılığında kitaplarla avunduğundan, kitapları sadık bir dost olarak gördüğünden söz etmesidir. Böylesine geniş bir yelpazede ele alınan edebiyatın şifalı yönü, eser boyunca farklı örneklerle karşımıza çıkar. Kitabın bölümleri ve örnekleri her ne kadar birbirinden bağımsız ve uzak olsa da hepsinin tek bir amacı vardır: Edebiyatın hatta genel anlamıyla sanatın iyileştirici gücü.

Sonuç olarak bazen yazarı bazen okuru tedavi eden edebiyat; söz, şiir, masal, mit, hikâye, roman yahut ilahi metinler aracılığıyla insanın derdini kurguyla beraber ele almaya çalışmıştır. Ahmet Sarı'nın da dediği gibi karadut lekesini yalnız karadut yaprağı çıkarmıştır, çıkarıyordur, çıkaracaktır.

Edebiyatın İyileştirici Gücü yazarı Ahmet Sarı'dan el alarak yazının sonunu şöyle getirmek yerinde olabilir:

*"Quid rides? Mutato nomine, de te fabula narratur."*²

² Neden gülüyorsun? İsmi değiştirdiğinde anlatılan senin hikayendir

DÜN YABANCI BUGÜN ARKADAŞ (?)

60 Yıldır Almanya'da Öykülerde Göç Edenler

Nuran Özyer

İnceleme, 96 Sayfa

2021 yılı, Türkiye ile Almanya arasında iş göçü anlaşmasının imzalanmasının 60'ncı yıldönümü. Yani Türklerin Almanya'ya göç edişlerinin 60. yılını geride bırakıyoruz. Aradan geçen 60 yıl içinde Türkler, bugün 2.8 milyonu aşan sayıları ile Almanya'da yaşayan yabancılar arasında Avrupa Birliği dışından gelen en büyük göçmen gurubunu oluşturmaktadır. 1960'larda ünlü yazar Max Frisch'in "İş gücü istenmişti, insanlar geldi" sözünden de anlaşılacağı üzere Alman'ların sadece işçi ve iş gücü beklerken yabancı bir insan ve yabancı bir kültürle karşılaşmaları, onların kültür şoku yaşamasına neden olurken, aynı şoku Türklerin Almanlardan çok daha fazla yaşadıkları kesin. Özellikle Türk çocuk ve gençlerinin yabancı bir ülke ve insanlarına uyumu günümüz Alman çocuk ve gençlik edebiyatının ele aldığı en önemli konulardan olmuştur.

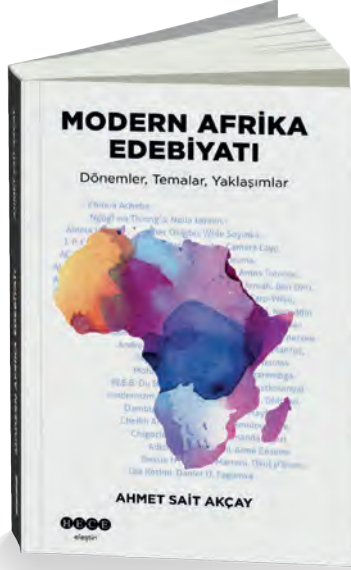
www.hece.com.tr

bilgi@hece.com.tr

[heceyayinlari](https://www.youtube.com/channel/UC...)

MODERN AFRIKA EDEBİYATI

Dönemler, Temalar, Yaklaşımlar

Ahmet Sait Akçay

Eleştiri, 368 Sayfa

Ahmet Sait Akçay Modern Afrika Edebiyatı çalışmasında, Afrika edebiyatını başlangıcından bu yana en temel eserleriyle tartışmaya açıyor. İlk Afrika metinlerinden günümüze kadar edebiyattaki ana temaları, yönelimleri sorgulayan Akçay, gerek yerli dillerde gerekse Avrupa dillerinde boy veren romanları, öyküleri, şiir seçkilerini ve oyunları çözümliyor.

Christopher Okigbo, Wole Soyinka, Chinua Achebe, Camara Laye, Amos Tutuola, Thomas Mofolo, Mongo Beti, J. P. Clark, Countee Cullen, Flora Nwapa, Ayi Kwei Armah, Ngũgĩ wa Thiong'o, Nella Larsen, Ben Okri, Francis B. Nyamnjoh, Nuruddin Farah, Wallace Thurman, Gabriel Okara, Langston Hughes, Harry Garuba, Chimamanda Ngozi Adichie, J. M. Coetzee, Andre Brink, Bessie Head ve Dambudzo Marechera kitapta mercek altına alınan isimlerden bazıları...

Modern Afrika Edebiyatı, Afrika edebiyatının temel argümanlarını günümüz postkolonyal çalışmaları ve sosyal teori ışığında sorunsallaştıran nadir çalışmalardan...

ISSN 1304-7604

HECE0YKU-107

35.00 ₺